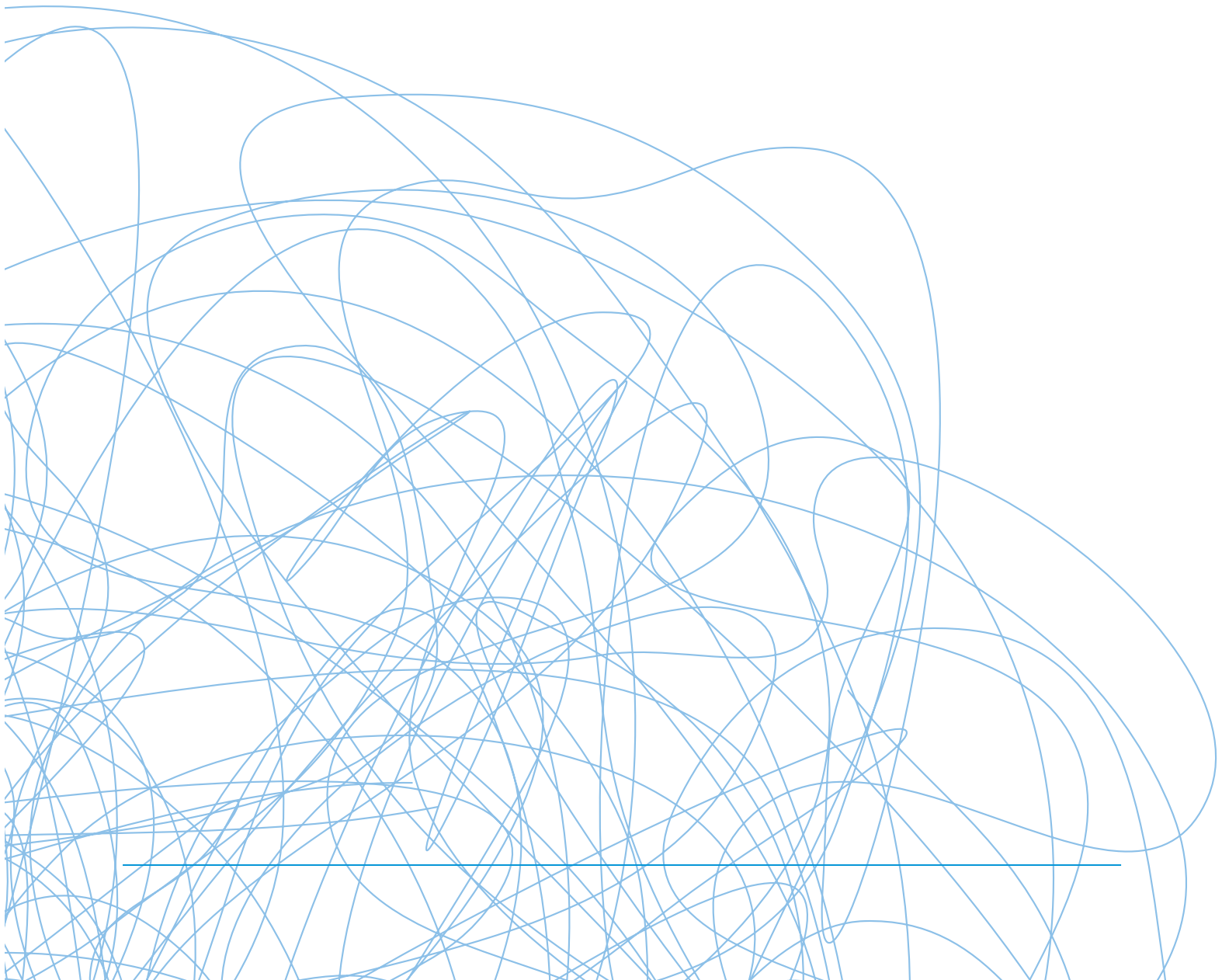

EĞİTİM İZLEME RAPORU 2009

EĞİTİM İZLEME RAPORU

2009

Türkiye’de eğitim politikası üzerine düşünen, soru soran, sorunları tanımlayan ve çözüm seçenekleri geliştiren Eğitim Reformu Girişimi’nin (ERG) amacı,

- Kız ve erkek bütün çocukların hakları olan kaliteli eğitime erişimini güvence altına alacak ve Türkiye’nin toplumsal ve ekonomik gelişmesini üst düzeylere taşıyacak eğitim politikaları oluşturmak,
- Eğitim alanında katılımcı, yenilikçi ve saydam politika üretme süreçlerinin gelişmesine ve benimsenmesine katkıda bulunmaktadır.

Sabancı Üniversitesi İstanbul Politikalar Merkezi bünyesinde 2003 yılında çalışmaya başlayan ERG, araştırma, savunı ve izleme çalışmaları ile pilot uygulamalarını “herkes için kaliteli eğitim” sloganıyla sürdürüyor.

ERG, Anne Çocuk Eğitim Vakfı, Aydın Doğan Vakfı, Bahçeşehir Üniversitesi, Enka Vakfı, Hedef Alliance, Kadir Has Vakfı, MV Holding, Sabancı Üniversitesi, TAV Havalimanları, Vehbi Koç Vakfı ve Yapı Merkezi tarafından desteklenmektedir.

Temmuz 2010

İPM | IPC

İSTANBUL POLİTİKALAR MERKEZİ
SABANCI ÜNİVERSİTESİ KAMPUSU
İSTANBUL POLICY CENTER
AT SABANCI UNIVERSITY

ACEV
ANNE ÇOCUK EĞİTİM VAKFI

AYDIN
DOĞAN
VAKFI

BAHÇEŞEHİR
ÜNİVERSİTESİ

ENKA
VAKFI

HEDEF ALLIANCE

KADİR HAS
VAKFI

MV HOLDING

Sabancı
Üniversitesi

TAV
Havalimanları

Vehbi Koç Vakfı

yapı
merkezi

Bu yayının tüm hakları Sabancı Üniversitesi’ne aittir.

İÇİNDEKİLER

Teşekkürler	7
SUNUŞ - PROF. DR. ÜSTÜN ERGÜDER	9
ÖNSÖZ - PROF. DR. NURHAN YENTÜRK	11
ÖZET DEĞERLENDİRME	15
EĞİTİM İZLEME RAPORU 2009	25
Giriş	27
Yönetişim ve Finansman	31
Eğitimin Bileşenleri: Öğrenci	43
Eğitimin Bileşenleri: Öğretmenler ve Öğrenme Süreçleri	60
Eğitimin Bileşenleri: Eğitimin İçeriği	70
Eğitimin Bileşenleri: Öğrenme Ortamları	77
SONSÖZ - PROF. DR. İPEK GÜRKAYNAK	81
EKLER	85
EK 1: Eğitim İzleme Göstergeleri	87
EK 2: Ortaöğretime Katılımın Belirleyicileri Regresyon Analizi Hakkında Açıklama	144
Kaynaklar	147

GRAFİKLER, HARİTALAR, ŞEKİLLER VE TABLOLAR

Grafikler:

Grafik 1: Eğitim hizmetlerine ayrılan kamu kaynaklarının gelişimi	39
Grafik 2: Öğrenci başına düşen merkezi yönetim harcamaları (TL, 2009 fiyatlarıyla)	40
Grafik 3: Okul öncesi eğitimde öğrenci sayıları ve okullulaşma oranları	44
Grafik 4: 15-19 yaş grubundakilerin eğitim ve işgücüne katılım durumu, 2008	51
Grafik 5: Seçili OECD ülkelerinde “ne öğrenci ne de çalışan” konumundaki 15-19 yaş arası gençler, 2006	51
Grafik 6: Seçili ülkelerde 15+ nüfusun eğitim durumu	53
Grafik 7: Ortaöğretimde net okullulaşma oranları	54
Grafik 8: Resmi örgün ortaöğretimde okulu terk oranları, 2008-2009	57
Grafik 9: Kız ve erkek öğrencilerin okulu terklerinin sınıflara göre dağılımı, 2008-2009	57
Grafik 10: 12 istatistiki bölgede ortaöğretimde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı	61
Grafik 11: TALIS anketinden seçili sonuçlar	65
Grafik 12: Resmi örgün ortaöğretimde sınıf tekrarı oranları, 2008-2009	67
Grafik 13: Kız ve erkek öğrencilerin ortaöğretimde sınıf tekrarı davranışlarının sınıflara göre dağılımı, 2008-2009	68
Grafik 14: Örgün ortaöğretimde öğrencilerin okul türlerine dağılımı	71
Grafik 15: Seçili ülkelerde ortaöğretim öğrencilerinin program türlerine dağılımı	73
Grafik 16: 12 istatistiki bölgede ortaöğretimde derslik başına düşen öğrenci sayısı	78

Haritalar:

Harita 1: Okul öncesi eğitim ve ilköğretimde öğrenci başına düşen merkezi yönetim harcaması, 2009	41
Harita 2: Genel ortaöğretimde öğrenci başına düşen merkezi yönetim harcaması, 2009	41
Harita 3: Mesleki ve teknik ortaöğretimde öğrenci başına düşen merkezi yönetim harcaması, 2009	42
Harita 4: Okul öncesi eğitimde (48-72 ay yaş grubu) okullulaşma oranları, 2009-2010	45
Harita 5: İlköğretimde 20 gün ve daha fazla devamsızlık yapan öğrencilerin tüm kayıtlı öğrencilere oranı, 2009-2010	48
Harita 6: İllere göre ortaöğretimde net okullulaşma oranı, 2009-2010	55
Harita 7: Genel ortaöğretimde 20 gün ve daha fazla devamsızlık yapan öğrencilerin tüm kayıtlı öğrencilere oranı, 2009-2010	55
Harita 8: Mesleki ve teknik ortaöğretimde 20 gün ve daha fazla devamsızlık yapan öğrencilerin tüm kayıtlı öğrencilere oranı, 2009-2010	56

Şekil:

Şekil 1: MEBGEP süreci sonunda sunulan Yeşil Belge'deki “Yeni Yönetişim Modeli”	34
---	----

Tablolar:

Tablo 1: Ortaöğretimin değerlendirilmesi için kullanılan analitik çerçeve	28
Tablo 2: Pilot projenin sürdürüldüğü 32 ilde ve diğer illerde okul öncesi eğitimde okullulaşma oranları ve öğrenci sayıları	45

KISALTMALAR

ADEY	Aşamalı Devamsızlık Yönetimi
AÖL	Anadolu Öğretmen Lisesi
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
ERG	Eğitim Reformu Girişimi
ĞİAM	Galatasaray Üniversitesi İktisadi Araştırmalar Merkezi
GM	Genel Müdürlük / Genel Müdürlüğü
GSYH	Gayrisafi Yurtiçi Hasıla
GYKA	Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi
GZFT	Güçlü-Zayıf Yönler, Fırsatlar ve Tehditler
HİA	Hanehalkı İşgücü Anketi
KPSS	Kamu Personeli Seçme Sınavı
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
MEBGEP	Milli Eğitim Bakanlığı'nın Kapasitesinin Güçlendirilmesi Projesi
OECD	<i>Organization for Economic Co-operation and Development</i> (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü)
OGES	Ortaöğretim Kurumlarına Geçiş Sistemi
OÖEGM	Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü
ÖSS	Öğrenci Seçme Sınavı
ÖSYM	Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi
PISA	<i>Program for International Student Assessment</i> (Uluslararası Öğrenci Başarılarını Değerlendirme Programı)
PKM	Projeler Koordinasyon Merkezi
PP	Performans Programı
RİDEF	Risk-İhtiyaç Değerlendirme Formları
SGB	Strateji Geliştirme Başkanlığı
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu
SP	Stratejik Plan
TALIS	<i>Teaching and Learning International Survey</i> (Uluslararası Öğretme ve Öğrenme Anketi)
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TED	Türk Eğitim Derneği
TEPAV	Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı
TIMSS	<i>Trends in International Mathematics and Science Study</i> (Uluslararası Matematik ve Fen Araştırması)
TOBB	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TRT	Türkiye Radyo Televizyon Kurumu

TTK	Talim ve Terbiye Kurulu
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UIS	<i>UNESCO Institute for Statistics</i> (UNESCO İstatistik Enstitüsü)
UNESCO	<i>United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization</i> (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu)
UNICEF	<i>United Nations International Children's Emergency Fund</i> (Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu)
YSÖP	Yetiştirici Sınıf Öğretim Programları
YÖK	Yükseköğretim Kurumu

TEŞEKKÜRLER

Eğitim İzleme Raporu 2009'un hazırlanması aşamasında birçok kurum ve kişiden destek alındı.

- Raporda kullanılan verileri açıklıkla paylaşan Milli Eğitim Bakanlığı'na,
- Raporda sunulan görüş ve değerlendirmelerin oluşmasına katkıda bulunan arkaplan raporlarını hazırlayıp ERG'ye sunan Isha Sheth ile Dr. Marlaine Lockheed liderliğindeki Princeton Üniversitesi Woodrow Wilson Kamu Yönetimi ve Uluslararası İlişkiler Enstitüsü ekibine (Alice Easton, Anna Mocia-Field, Deepa Iyer, Paweł Buczak, Raaj Mehta, Ruth Metzel ve Tommy Lopez),
- Rapora bu yıl eklenen Eğitim İzleme Göstergeleri'yle ilgili fikirlerini paylaşan Prof. Dr. Yüksel Kavak'a ve hem fikir hem de uygulama düzeyinde bu bölümün oluşturulması için ERG ekibiyle birlikte çalışan Galatasaray Üniversitesi İktisadi Araştırmalar Merkezi'nden Doç. Dr. Haluk Levent, Dr. Ozan Bakış ve Dr. Sezgin Polat'a,
- Ankara'da gerçekleşen Stratejik Plan Değerlendirme Toplantısı'na katılarak Milli Eğitim Bakanlığı'nın stratejik yönetim uygulamalarıyla ilgili fikirlerini paylaşan Alper Yatmaz, Arzu Uraz, Azmi Kişnişçi, Durmuş Gökmen, Emre Koyuncu, Ferda Şahmah, Gökhan Yücel, Doç. Dr. Hakan Ercan, Leyla Şen, Ömer Edip Erdemli, Seher Alacacı ve Serdar Polat'a,
- Danışma Toplantısı'na katılarak taslak rapor hakkındaki fikirlerini paylaşan Ahmet Er, Dr. Ayşe Caner, Başak Saral, Dr. Bengü Börkan, Yard. Doç. Dr. Gökçe Uysal-Kolaşın, Prof. Dr. Gönül Kırcaali-İftar, Yard. Doç. Dr. Hande Sart, Niyazi Kaya, Doç. Dr. Nükhet Demirtaşlı, Özgür Bolat ve Volkan Yılmaz'a,
- Tüm süreçlerde toplantılara katılarak görüş ve önerilerini paylaşan UNICEF Türkiye Ofisi Eğitim Programı çalışanlarına,
- Ortaöğretim çağındaki gençlerle gerçekleştirilen görüşmeleri kolaylaştıran Genç Hayat Vakfı'na ve bu görüşmelere katılan okullara ve gençlere

çok teşekkür ederiz.

Ayrıca, raporun önsözünü ve sonsözünü kaleme alarak, raporun vurgulamak istediği noktalar hakkında derinlemesine değerlendirmeler yapıp raporun bütünlüğüne büyük katkı sunan Prof. Dr. Nurhan Yentürk ve Prof. Dr. İpek Gürkaynak'a bir kez daha teşekkür ederiz.

Raporun ana bölümündeki görüş ve önerilerin tüm sorumluluğu ERG proje ekibine aittir.

EĞİTİM REFORMU GİRİŞİMİ PROJE EKİBİ

SUNUŞ

Elinizde bulunan rapor, Eğitim Reformu Girişimi tarafından yayımlanan *Eğitim İzleme Raporları*'nın üçüncüsü. İlkini 2008 yılında yayımladığımız raporun ardından ikinci raporu geçtiğimiz yılın Haziran ayında kamuoyuyla paylaşmıştık. Şimdi de, üçüncü rapor olan *Eğitim İzleme Raporu 2009*'u paydaşlarımıza sunuyoruz.

Eğitim İzleme Raporları'nın üçüncüsünü tamamlamamız vesilesiyle, geriye dönüp bu raporlarda benimsediğimiz yaklaşımı ve elde ettiğimiz sonuçları değerlendirmenin tam vakti olduğunu düşünüyorum.

Eğitim İzleme Raporları'nı yayımlarken birden çok amaç güdüyoruz. Birincil amacımız, kamuoyunun eğitimle ilgili gelişmeleri kolaylıkla izleyebileceği eleştirel ve bütüncül bir değerlendirme sunmak. Veriye ve analitik bir bakış açısına dayanan bu değerlendirme sayesinde kamuoyunun bilgi kaynaklarının genişleyeceğini ve böylelikle daha katılımcı politika üretme ve uygulama süreçlerinin gerçekleşeceğini umuyoruz.

Bunu yaparken karar vericilerin dikkatini eğitim sistemindeki en acil ve çözülmesi en azami yararı sağlayacak sorunlara çekmeyi umuyoruz. İlk raporu yayımladığımızda, 8 yıllık ilköğretim reformunun 1998 yılında hayata geçirilmesinin üzerinden tam 10 yıl geçmişti. İlköğretimde gelinen konumun değerlendirilmesi gerekiyordu. İkinci raporda dikkati yönetim yapı ve süreçlerinde ortaya çıkan köklü değişime çekmeye çalıştık, bu raporda yine yönetime ama özellikle ortaöğretime odaklanıyoruz. Ortaöğretimdeki değişim ihtiyacının, eğer giderilebilirse çocuk ve gençlerimizin potansiyellerini gerçekleştirecek bireyler olarak hayata hazırlanmasında, aktif yurttaşlar olarak toplumsal hayata etkin biçimde katılmalarında, Türkiye'nin ve dünyanın birikimine katkıda bulunacak şekilde yetiştirilmelerinde çok kritik bir rol oynayacağına inanıyoruz. Bu nedenle bu yılki raporun farklı bölümlerinde ortaöğretime ilgili, bu bakış açısıyla yapılmış değerlendirmeler bulacaksınız.

Eğitim İzleme Raporları'nı hazırlarken, ERG'nin diğer tüm çalışmalarında olduğu gibi katılımcılığa büyük önem veriyoruz. Bu yıl da, Ankara ve İstanbul'da uzman kuruluşlardan ve Bakanlık'tan temsilcilerle danışma ve değerlendirme toplantıları gerçekleştirdik. Analizlerimizi Galatasaray Üniversitesi İktisadi Araştırmalar Merkezi ekibiyle işbirliği içinde sürdürdük. Ortaöğretim çağındaki 140'a yakın gençle birebir görüşme yaptık. Milli Eğitim Bakanlığı, neredeyse tüm veri taleplerimizi hızla karşıladı, kendilerine müteşekkirimiz. Bilgi Üniversitesi Sivil Toplum Çalışmaları Merkezi Direktörü Prof. Dr. Nurhan Yentürk ve Gürkaynak Yurttaşlık Enstitüsü Eşbaşkanı Prof. Dr. İpek Gürkaynak, önsöz ve sonsözünü yazarak rapora çok önemli katkılar sundu, kendilerine çok teşekkür ederiz. Tüm bu paydaşları bir araya getirebilmek, görüş ve bilgi alışverişinde bulunabilmek, veriye ve bilgiye dayalı analizler yapabilmek ERG'nin farkını ortaya koyuyor. Eğitim sistemimizi daha ileriye taşıyabilmenin diyalogdan, bilgi ve veriyi odak noktası yapan ortak akıl üretiminden geçtiğine inanıyoruz.

ERG ekibi, bu ilkeler doğrultusunda özverili bir çalışma yürüttü. Raporun hazırlık süreçlerinin koordinasyonunu ve yazımını Ayтуğ Şaşmaz, süpervizyonunu Batuhan Aydagül üstlendi. Banu Aras'ın göstergelere ve Salim Sağlam'ın saha görüşmelerine odaklanan katkıları da rapor için hiç şüphesiz çok değerliydi. Rapora, başta Neyyir Berktaş olmak üzere ERG ekibinin diğer üyeleri de farklı aşamalarda katkı sundu. Çalışmada emeği geçen herkese içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Bugün geldiğimiz noktada, *Eğitim İzleme Raporları*'nın karar vericiler ve paydaşlarımız arasında gitgide daha fazla kullanılan ve beklenen bir yayın haline gelmesi de bizi çok sevindiriyor. Bu beklentiyi karşılayabilmek için biz de her yıl raporu geliştirmeyi, daha fazla bilgiyi daha fazla paydaşımıza sunmayı amaçlıyoruz. Rapora bu yıl eklediğimiz "Eğitim İzleme Göstergeleri" de tam da bu amaca hizmet ediyor. Eğitim sistemindeki değişiklikleri izlemeyi kolaylaştıracak bu göstergeleri her yıl geliştirerek ve güncelleyerek paydaşlarımıza sunacağız.

Eğitim İzleme Raporu 2009'un eğitim sistemimizin gelişimine olumlu katkılar yapabilmesi dileklerimle.

PROF. DR. ÜSTÜN ERGÜDER
EĞİTİM REFORMU GİRİŞİMİ DİREKTÖRÜ

ÖNSÖZ

Bu yıl yayımlanan *Eğitim İzleme Raporu*’nda daha önceki yıllarda olduğu gibi, öğrenme-öğretme süreçleri, eğitimin içeriği ve öğrenme ortamları alanındaki gelişmeler izleniyor ve öneriler geliştiriliyor. Bu yılki raporda, ayrıca, ERG’nin gençlerin toplumsal hayata katılımlarında ortaöğretimin rolü konusuna özel bir önem verdiği görülüyor. Bu konuda yazılabilecek bir önsözde vurgulanabilecek birçok nokta var. Bence, bunların başında gençlerin toplumsal hayata katılımının ekonomik hayata katılımı ile kısıtlanamayacağı vurgusu geliyor. Ekonomik hayata katılım ve iş bulma olanaklarının artması, gençlerin ortaöğretimle ilgili beklentilerinin arasında yer alıyor elbette, ancak gençlerin beklentileri çok daha geniş katılım alanlarına yayılıyor.

Gençlerin iş bulma ile ilgili beklentilerinden başlarsak, öncelikle Türkiye’de genç işsizliğinin yetişkin işsizliğinin iki katı olması ve uzun yıllardır böyle devam etmesinin, bu beklentinin karşılanmasında sorunlar olduğunu gösterdiğini söylemek mümkün.

Türkiye’de genç işgücünün eğitim düzeyi, yetişkin işgücünün eğitim düzeyine göre yükseliyor. Ancak istihdam edilenlerin ortalama eğitim düzeyi yine de düşük. Hem hanehalkı anketleri hem de nüfus sayımı verileri, istihdam edilenlerin (15+) yaklaşık % 15’inin yükseköğretim mezunu, % 25’inin ortaöğretim mezunu, % 60’ının ise ilköğretim ve altı eğitim düzeyine sahip olduğunu gösteriyor. Türkiye’de gençlerin ortaöğretime devam oranı düşük, okulu erken bırakma yaygın. OECD verilerine göre, Türkiye’de 15-19 yaş grubundaki gençlerin yarısı ortaöğretime devam ediyor. OECD ortalaması ise % 80’in üzerinde. Yükseköğrenim beklentisi olmayan düşük gelirli gençler, ortaöğretime devam etmek için katlanılması gereken maliyeti, bu eğitimin sağlayacağı iş bulma ve maaş avantajının üzerinde olarak değerlendiriyor, kayıtdışı sektörlerde de olsa herhangi bir iş fırsatı bulduklarında eğitimlerini yarıda bırakmayı tercih edebiliyorlar.

“Yükseköğrenim beklentisi olmayan düşük gelirli gençler, ortaöğretime devam etmek için katlanılması gereken maliyeti, bu eğitimin sağlayacağı iş bulma ve maaş avantajının üzerinde olarak değerlendiriyor, kayıtdışı sektörlerde de olsa herhangi bir iş fırsatı bulduklarında eğitimlerini yarıda bırakmayı tercih edebiliyorlar.”

Eğitimdeki sorunlar genç işsizliğinin yüksek olmasının tek nedeni olarak görülemeyeceği gibi, ortaöğretimin tek amacının gençleri iş bulmak için gerekli bilgi ve becerilerle donatmak olduğunu söylemek de imkansız. Türkiye’de ortaöğretimin, demokratik kültürün içselleşmesine yönelik tutum değişikliğine yol açma işlevini yerine getiremediği konusunda, önemli eleştirilerle karşı karşıya olduğunu biliyoruz. Reform önerileri üzerinde tartışan tüm paydaşlar, eleştirel düşünme alışkanlıklarının geliştirilmesi, bilginin eleştirel sentezi, farklılıklara saygı ve hoşgörünün geliştirilmesi konularındaki eksiklikleri dile getiriyorlar.

Ancak bu önsözde vurgulamak istediğim nokta, demokratik kültürün içselleşmesi için sadece ortaöğretimle kısıtlı kalmayacak ve gençliğe dokunan tüm alanları kapsayacak şekilde önemli bir paradigma değişimine ihtiyaç olduğudur. Bu değişim, eğitim ve öğretimin gençlerin “genç olarak” var olmalarına ve gençlik döneminde özerk birey olma sürecini yaşayabilmelerine olanak sağlayacak şekilde örgütlenebilmesine dayanıyor.¹

1 Yentürk, N., Nemutlu, G. ve Kurtaran, Y. (2008). *Türkiye’de Gençlik Çalışması ve Politikaları*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınevi.

Gençlerin toplumsal hayata katılabilmeleri ve özerk ve eşit bireyler olarak var olabilmeleri, haklarını bilmeleri, bunlara erişebilmeleri ve bunları kullanabilmek için gerekli bilgi, beceri ve yeteneklerinin olmasına bağlı. A. Sen'in kavramlarıyla ifade edersek, gençlerin birçok alanda yapabilirliklerinin artırılması ve güçlendirilmeleri gerekiyor.²

Ortaöğretimin, gençleri, toplumsal hayata katılımları ve demokratik kültürün içselleştirilmesi açısından ihtiyaçları olan birçok alanda güçlendirme işlevini yerine getirebildiğini söyleyebilmemiz çok güç. Bu tür bir güçlendirme için, yani yapabilirliklerin artması için, gençlerin haklarını bilmeleri kadar bunları kullanabilmeleri de vazgeçilmez öneme sahip. Bu da eğitimin sürdürüldüğü sosyal ortamın hangi yöntemlerle ve nasıl örüldüğünün sorgulanmasını beraberinde getiriyor. Eğitimin sürdürüldüğü sosyal ortam ve başvuru yöntemlerinin gençlerin katılımına, kendileri ile ilgili her alanda söz sahibi olmalarına, kendilerini ifade edebilmelerine ve yeteneklerini ve farklılıklarını keşfedebilmelerine olanak sağlayacak şekilde örgütlenmesi gerektiğini söyleyebiliriz. Böyle bir örgütlenmede katı disiplin kuralları, kıyafet kısıtları, sınıf içi demokrasi/katılım/iletişim ile ilgili sorunların aşılmış olması çok belirleyici.

“Gençler sosyal ya da etnik köken, cinsiyet veya bölgesel eşitsizlikler nedeniyle homojen değil farklı. Çeşitli farklılıklara sahip gençlerin toplumsal hayata katılımının güçlendirilmesi için ortaöğretim süresince bu farklılıkları dikkate alan çabalar gerekiyor. Farklılıkların dikkate alınmaması ise okulu erken bırakma nedenlerinden birini oluşturuyor, sosyal dışlanmayı pekiştiriyor.”

Gençlerin güçlendirilmeleriyle ilgili bir diğer önemli konu şu: Gençler sosyal ya da etnik köken, cinsiyet veya bölgesel eşitsizlikler nedeniyle homojen değil farklı. Çeşitli farklılıklara sahip gençlerin toplumsal hayata katılımının güçlendirilmesi için ortaöğretim süresince bu farklılıkları dikkate alan çabalar gerekiyor. Farklılıkların dikkate alınmaması ise okulu erken bırakma nedenlerinden birini oluşturuyor, sosyal dışlanmayı pekiştiriyor.³

Günümüzde gençlerin bir araya geldikleri ortamlar fiziksel mekandan gittikçe bağımsız hale geliyor. Gençler coğrafi sınırların aşıldığı siber mekanlarda sosyalleşiyorlar. Sosyalleştikleri bu mekanlar, çok esnek ve sürekli yenileniyor. Bu mekanlarda iletişim ortamları katılımcı, hiyerarşik bir yapı yok, eşitler arasında bir ilişki sağlanıyor. Gençler istedikleri yazılı, görsel vb. araçları kullanarak kendilerini ifade etme olanağı buluyorlar. Bu sayede gençler, hiç karşılaşmadıkları akranlarıyla etkileşim, deneyim paylaşma, bilgi alışverişinde bulunma fırsatı yakalıyorlar. Gençlerin internet, sanal buluşma ortamları, televizyon programları, filmler, müzik albümleri, şarkılar, internet ve video oyunları, elektronik oyuncaklar, çizgi romanlar gibi farklı bilgi kaynaklarına ve kanallarına erişimleri var.

Gençlerin gündelik hayatlarındaki bu pratiklerle okuldaki pratikleri birbirinden çok kopuk kalıyor. Gerek eğitimin sürdürülmesinde kullanılan eğitim araçları, gerek öğretmenler ile aralarındaki iletişim alışkanlıklarının farklılığı önemli bir uçurum oluşturuyor. Bu uçurum kuşaklar arası eğitimin etkisini azaltıyor, sınıfçı demokrasinin yaygınlaşmasını önüyor. Öğretmenlerin entelektüel birikimleri, değişimleri izleme ve ayak uydurma yeteneklerinin, her zamankinden daha fazla önemsenmesini gerektiriyor.

Gençlerin hayatlarını etkileyen kültürel ve toplumsal (ve işgücünün nitelikleriyle ilgili) değişimlerin hızı ve derinliğinin eğitim alanına taşınabilmesi, eğitimin esnek ve değişime uyum sağlayabilecek bir yapıda kurgulanması gereğini ön plana çıkarıyor.

² Sen, A. (2001). *Development as Freedom*. Oxford: Oxford University Press.

³ Walther, A. ve Pohl, A. (2005). *Thematic Study on Policy Measures concerning Disadvantaged Youth*. Tübingen: Institute for Regional Innovation and Social Research. Haziran 2010, <http://www.salto-youth.net/downloads/4-17-802/DisadvantagedYouthPolicyStudy.pdf>.

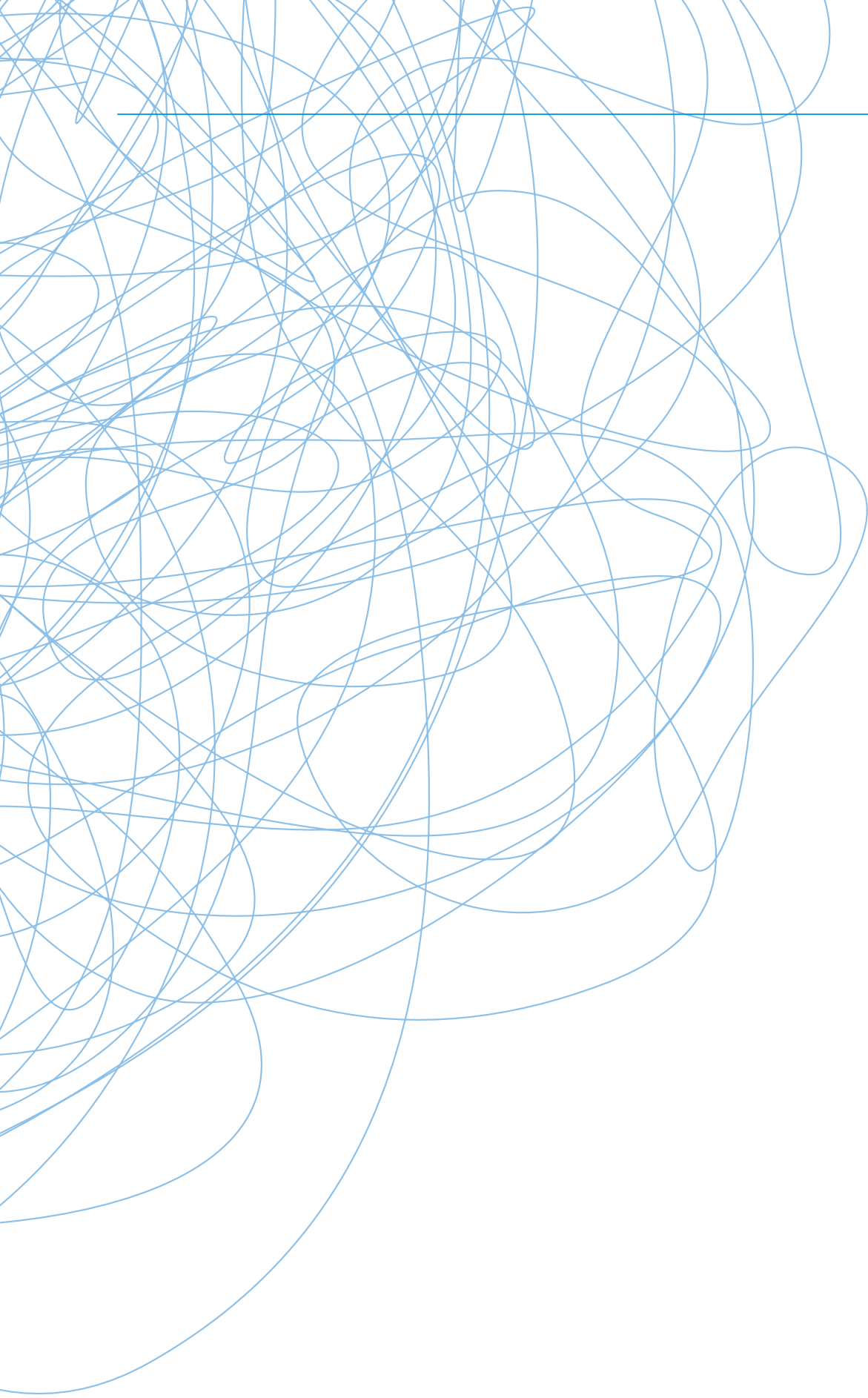
Son olarak bu uyum sorununun kamuyla sınırlı olmadığını, gençlerle çalışmayı isteyen siyasi partiler ya da sivil toplum kuruluşları için de geçerli olduğunu söylemek gerekir. Çerçevesi yetişkinler tarafından kurgulanan, gençlerin hayat pratiklerini ve kendilerini ifade etmedeki farklılıklarını önemsemeyen, bunlar için yeni kanallar açmayan “katılma” davetleri, ister resmi eğitim kurumlarından ister sivil toplum kuruluşlarından gelsin, başarılı olamıyor.

PROF. DR. NURHAN YENTÜRK
İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ
SİVİL TOPLUM ÇALIŞMALARI MERKEZİ DİREKTÖRÜ

EĞİTİM İZLEME RAPORU 2009

ÖZET DEĞERLENDİRME

ÖZET DEĞERLENDİRME

Türkiye’de eğitim politikası oluşturma süreçlerini verilere dayalı, katılımcı ve şeffaf bir temel üzerinde yeniden kurgulamak ve güçlendirmek uzun dönemde eğitim sistemimiz için yapılabilecek en önemli atılımlardan biridir. Bu açıdan bakıldığında son yıllarda Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) bünyesinde gerçekleşen veri toplama, derleme ve analiz kapasitesinin artırılması, kamu mali yönetimi reformu kapsamında stratejik planlamaya geçilmesi, izleme ve denetim çalışmalarının ciddiyetinin ve derinliğinin artırılması gibi gelişmeler sevindiricidir.

ERG olarak özellikle altını çizmek istediğimiz nokta, MEB’in e-okul altyapısını kullanarak topladığı verileri hem genel bir çerçevede kamuoyu ile hem de kendilerine yaptığımız özel talepler karşılığında ERG ile cömertçe paylaşmış olmasıdır. Bu paylaşım, MEB’de geçmişe kıyasla daha açık, paylaşımcı ve kamu dışı aktörler tarafından yapılacak analizleri önemseyen ve ciddiye alan bir anlayış değişikliğine işaret etmektedir. MEB içinde bu yaklaşım yaygınlaşarak güçlenmeye devam ettiği takdirde ekonomi politikası alanında kamu sektörü ile kamuoyu arasındaki işbirliği ve iletişim deneyimini eğitimde de yaşamamız mümkün olacaktır.

Bu bağlamda, *Eğitim İzleme Raporları*’nın üçüncüsünü hazırlarken çok geniş bir veri havuzundan yararlandık. MEB’in paylaştığı verilere ek olarak TÜİK tarafından yapılan araştırmalarda toplanan veriler de farklı düzeylerde analizler yapmamıza izin verdi. Raporla bu yıl ilk defa paylaştığımız ve Galatasaray Üniversitesi İktisadi Araştırmalar Merkezi’yle işbirliği içinde hazırladığımız Eğitim İzleme Göstergeleri’nin hem MEB’e hem de kamuoyuna yönelik analiz ve izleme fırsatı vereceğini umuyoruz.

Raporun hazırlığı aşamasında birçok farklı süreç işletildi. ERG’nin yıl boyunca sürdürdüğü izleme ve öneriler sunma etkinlikleri her yıl olduğu gibi rapora temel oluşturuyor. Buna ek olarak, uzmanlar tarafından hazırlanan arkaplan raporları dikkate alındı, TÜİK verileri kullanılarak regresyon analizi gerçekleştirildi, sahada gençlerle görüşmeler yapıldı, uzman kurumlar ve sivil toplum kuruluşlarının katıldığı değerlendirme ve danışma toplantıları düzenlendi. Tüm bu hazırlıklar, *Eğitim İzleme Raporu 2009*’un katılımcı bir süreç sonunda oluşturulmasını sağladı ve aşağıdaki değerlendirme ve önerilerin ortaya çıkmasını mümkün kıldı.

İlköğretimde kayıt ve devamın artırılmasına yönelik çalışmalar, özellikle bütüncül bir çerçevede geliştirilmeleri açısından, sevindiricidir. En olumsuz koşullarda bulunan çocuklara ulaşmak için genel olarak kırsal eğitimi, özel olarak yatılı ilköğretim bölge okulları, taşınabilir eğitim ve köylerdeki birleştirilmiş sınıf uygulamalarını mercek altına alan kapsamlı bir değerlendirme yararlı olacaktır.

2008-2009 öğretim yılında % 96,5 olarak gerçekleşen ilköğretim çağ nüfusu (6-13 yaş) için okula kayıt oranı, 2009-2010'da % 98,2 olarak gerçekleşmiştir. Kayıt oranlarındaki bu iyileşmeye rağmen, devamsızlık oranı kızlarda % 2,9'dan % 4,2'ye, erkeklerde % 3,5'ten % 4,4'e yükselmiştir. Devamsızlık oranlarının yükselmiş olması, ekonomik kriz, domuz gribi salgını ya da ilköğretime 6 yaşında otomatik kayıt uygulamasının bir sonucu olarak yorumlanabilir. Bazı bölgelerde devamsızlık oranları ülke ortalamasının çok üzerindedir, örneğin Kuzeydoğu Anadolu'da 2008-2009'da % 6,3 olan devamsızlık oranı, 2009-2010'da % 9,1'e çıkmıştır.*

ERG'nin sık sık dikkat çektiği bir konu eğitim politikalarının bütüncül bir çerçevede kurgulanmaması ve birbirleriyle ilişkisinin zayıf olmasıdır. MEB'in son dönem politikalarına baktığımızda birbirini takip eden ve tamamlayan girişimlerin arttığını görüyor ve bunu memnuniyetle karşılıyoruz. Örneğin, İlköğretim Genel Müdürlüğü ilköğretime erişimi artırmak için 2003'ten bu yana gerçekleştirdiği çalışmalarda, saptadığı sorunlardan yola çıkarak yeni müdahaleler planlamıştır. Zorunlu eğitim çağında olduğu halde eğitim sistemi dışında kalan 10-14 yaş grubundaki çocukların ilköğretime devamını düzenlemek için Yetiştirici Sınıf Öğretim Programları uygulanmış, özürsüz devamsızlık ve okuldan diplomasız ayrılma ile mücadelede önleyici bir mekanizma olarak Aşamalı Devamsızlık Yönetimi tasarlanmış ve çocuk tanım işçiliğine yönelik özel önlemler bu yıl yayımlanan bir Başbakanlık genelgesi kapsamında illere duyurulmuştur. MEB, kız çocuklarının okullulaşmasına verilen önem kapsamında ortaöğretime de odak kapsamına almıştır.

MEB merkez teşkilatı tarafından başlatılan bu sistemlerin sahada etkili olarak uygulamaya geçmesi zaman almaktadır. Ek olarak, tüm çocukların en azından bir yıl kaliteli okul öncesi eğitimi tamamladıktan sonra sekiz yıllık ilköğretime erişimi, devamı ve mezuniyetinin sağlanması öncelikli hedefinin yakalanması için MEB'in yerelde de müdahale önerilerinin gelişmesini ve uygulanmasını destekleyecek esnek bir çerçeve oluşturması gerekmektedir. Söz konusu çerçeve içerisinde, okulların ve MEB il ve ilçe müdürlüklerinin sorunlara yerinden ve yenilikçi müdahalelerle ilköğretim çağında olup okula kayıtlı olmayan ve birçok açıdan en zor koşullarda bulundukları öngörülen çocuklara ulaşabilme olasılığı daha yüksek olacaktır.

İlköğretimde geç kayıt ya da kayıt yaptırmamanın nedenlerini inceleyen araştırmalar, en olumsuz koşullarda yaşayan çocuk ve ailelere odaklanan, babaların kızlarının okula gitmesini yönelik direncini kırmayı hedefleyen, ekonomik teşvikler kullanan ve kız çocukları için güvenli okul ve ulaşım imkanları sağlayan politikaların gerekliliğine işaret etmektedir. Bu kapsamda, genel olarak kırsal eğitimi, özel olarak yatılı ilköğretim bölge okulları, taşınabilir eğitim ve köylerdeki birleştirilmiş sınıf uygulamalarını mercek altına alan kapsamlı bir değerlendirme yararlı olacaktır.

* Devamsızlık oranı, 20 günden fazla devamsızlık yapan öğrencilerin toplam kayıtlı öğrenci sayısına oranını ifade eder. 2009-2010 oranları, 19 Nisan 2010 tarihinde sistemden alınan devamsız öğrenci sayıları ile hesaplanmıştır.

2008-2009 eğitim-öğretim yılında, ülke genelinde her beş çocuktan üçü, 5 yaşında okullu olmuştur. Okul öncesi eğitime erişebilen çocuk sayısında son yıllarda yaşanan bu hızlı gelişme, eğitim aracılığıyla toplumsal adaletin geliştirilmesi açısından umut vericidir. Ancak, planlama belgelerinde sunulan hedeflere ulaşılabilmesi için 60-72 ay yaş grubunun dışındaki çocukları da hedefleyen politikalar geliştirilmelidir.

2009-2010 öğretim yılında 175.000 çocuk daha okul öncesi eğitime kazandırılmış, böylelikle okullulaşma oranı 36-72 ay yaş grubunda % 23'ten % 27'ye, 48-72 ay yaş grubunda % 33'ten % 39'a çıkmıştır. Okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılmasında öncelikli olan 60-72 ay yaş grubunda geçtiğimiz öğretim yılında uygulanan "32 ilde okul öncesinin zorunlu eğitim gibi desteklenmesi" şeklinde tanımlanabilecek politika başarılı olmuş gözükmektedir: Bu illerde bu yaş grubunda okullulaşma oranı % 71'den % 93'e kadar yükselmiştir. Geri kalan illerde de bu yaş grubunda okullulaşma oranı % 48'den % 57'ye çıkmıştır. Artık ülke genelinde her beş çocuktan üçü, 5 yaşında okullu olmaktadır.

Ancak bu başarı öyküsünde çeşitli olumsuz yanlar bulunmaktadır. Toplumsal adaletin sağlanmasında çok önemli bir rol üstlenecek okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması sürecinde önceliğin okullulaşma oranının halihazırda en yüksek olduğu illere verilmesi sakıncalıdır. MEB'in 2010-2011 öğretim yılında özel destek sağlayacağı yeni illeri dezavantajlı bölgeler içinden seçmesi, hem eşitlik ilkesi hem de MEB'in bu bölgelerde yaygınlaştırma tecrübesi edinmesi açısından çok önemlidir.

Okul öncesi eğitim alanında, Türkiye için iddialı, ancak bir an önce gerçekleştirilmesi gereken hedefler bulunmaktadır. Hükümet, 48-72 ayda okullulaşma oranı 2011-2012'de % 50'ye, 2013-2014'te % 70'e çıkarmayı hedeflemektedir. Projeksiyonlar, bu hedeflerin geçtiğimiz yılki hızlı artış sürdüğünde bile yakalanamayacağını göstermektedir. Hedeflerin gerçekleştirilmesi için 60-72 ay yaş grubunun dışındaki grupların öncelikler arasına girmesinin zamanı gelmiştir.

ERG, eğitimin genel durumu göz önüne alındığında iki temel alanda çok daha hızlı gelişmeye gerektiğini görmektedir. Bunlar, tüm eğitim düzeylerinde kalite sorunu ve ortaöğretimde geciken radikal değişim ihtiyacıdır.

Tüm kademelerde öğrenme çıktılarının geliştirilmesine yönelik çabalar yoğunlaştırılmalıdır. Eğitim kalitesini iyileştirmek için kritik faktör öğretmenlerin desteklenmesidir. Yenilikçi uygulamalardan öğrenen, etkileşime dayanan yöntemleri kullanan, akran koçluğunu harekete geçiren, okul temelli ve yaygın bir hizmetiçi eğitim mekanizmasına yönelik gereksinim sürmektedir.

Eğitime erişimde sağlanan gözle görülür gelişmelerin öğrenme çıktıları alanında sağlandığından söz edilemez. Uluslararası değerlendirmeler ilköğretim mezunlarının çoğunun sekiz yıllık temel eğitim boyunca temel Türkçe ve matematik becerilerini kazanamadığını göstermektedir. Tüm gayretlere rağmen çocukların öğrenme becerilerinde bir gelişme olduğuna ilişkin bir gösterge yoktur.

Bu kapsamda son yıllarda gerçekleşen en önemli hamle olan öğretim programları reformunun çocuklar üzerindeki etkisi henüz bilinmemektedir. MEB'in bu amaçla bir etki analizi gerçekleştirme niyeti, doğru bir adım ve öğrenme fırsatı olacaktır. Üzerinde önemle durulması gereken diğer bir önemli konu, öğretmenlerin sık sık şikayet ettiği gibi öğretim programlarının halen çok yoğun olmasıdır. Öğretim programları, MEB'in savunduğu aktif öğrenme yöntemlerinin kullanılmasına izin vermeyecek kadar yoğundur.

Kalite, okul öncesi eğitimde kritik önemdedir. Araştırmalar, kaliteli bir eğitim sunulamadığı takdirde okul öncesi eğitime devamın çocuklara çok sınırlı kazanımlar sağlayabileceği hatta olumsuz etki yaratabileceği riskine işaret etmektedir. Dolayısıyla MEB, yaygınlaştırma sürecinde illerden erişimi asgari kalite standartlarını gözeterek artırmasını talep etmeli ve bunu yakından izlemelidir. Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin nitelikleri de bu standartların bir parçası olmalıdır.

Tüm düzeylerde eğitim kalitesinin iyileştirilmesi için gereken en acil ve önemli müdahale, öğretmen eğitimidir. ERG, bu konunun önemine 2007 Genel Seçimleri öncesinde de dikkat çekmiş ve tüm siyasi partileri iktidara geldikleri takdirde 2008-2012 arasını "Öğretmen Beş Yılı" ilan ederek ulusal bir seferberlikle öğretmenlerin koşullarını ve niteliklerini artırmaya odaklanmaya davet etmişti. Aradan geçen üç yıl içerisinde öğretmenlere yönelik bazı girişimler olmakla beraber yapılanlar konunun aciliyeti ve önemi göz önüne alındığında yetersiz kalmaktadır.

*Eğitim İzleme Raporu 2008'*de paylaştığımız gibi Öğretmen Yeterlikleri ve Okul Temelli Mesleki Gelişim programı uzun vadeli bir politika çerçevesi açısından önemlidir. Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü tarafından belirlenen Öğretmen Yeterlikleri tüm paydaşların üzerinde anlaştıkları araç, Öğretmen Yetiştirme Türk Milli Komitesi de paydaşların bir araya geldikleri kurum olarak, eşgüdümün sağlanmasında önemli rol oynayabilir. Ancak, bu çerçeve içerisinde mesleki gelişim ve öğrenmenin başlaması zaman almaktadır. Geçen zaman, Türkiye'nin çocuklarının aleyhine işlemektedir. Öğretim programları reformunun başlamasından yedi yıl sonra reformun en eleştirilen yanı olan öğretmenlerin gerektiği gibi desteklenememesi alanında halen bir gelişme yoktur.

Araştırmalar, Türkiye'de hizmetiçi eğitim mekanizmalarının çalışmadığını açık biçimde göstermektedir. OECD tarafından 24 ülkede gerçekleştirilen Uluslararası Öğrenme-Öğretme Süreçleri Anketi'ne (TALIS) göre, Türkiye'deki öğretmenler hem TALIS ortalamasına göre daha az hizmetiçi eğitim almakta, hem de hizmetiçi eğitime daha az gereksinim duyduklarını düşünmektedir. Öğretmenler, meslektaşlarıyla gerçekleştirdikleri paylaşımları en yararlı buldukları mesleki gelişim fırsatlarından biri olarak değerlendirse de, bu yöntem en az kullandıkları yöntemlerden biridir. Buna karşılık, yönettiği okuldaki öğretmenlerin kalitesinin eğitimin kalitesini engellediğini düşünen müdürlerin oranı TALIS ortalamasında % 38 iken Türkiye'de % 78'lere tırmanmaktadır.

MEB, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarıyla beraber yenilikçi öğretmen eğitimlerini denemeye ve uygulamaya başlamıştır. Öğretmen Akademisi Vakfı programları ve Düşünme Gücü projesi kapsamında yenilikçi ve etkili eğitimler uygulanmıştır. MEB, ivedilikle, bu deneyimlerdeki kazanımları dikkate alan ve öğretmenlerin, çeşitli kanalların ve etkileşime dayalı yöntemlerin kullanıldığı, akran koçluğu modeline dayanan, okul merkezli ve müdürün öğrenme-öğretme süreçlerinin liderliğini üstlendiği yaygın bir hizmetiçi eğitim mekanizması kurgulamalıdır.

Türkiye’de ortaöğretimde değişimle ilgili gereksinimler ertelenemez noktaya gelmiştir. Ortaöğretim yükseköğretime geçişte bir ara kademe ya da işsizlik sorununun çözümü olarak değil, gençlerin bireysel gelişimini ve sosyal katılımını güçlendirecek önemli bir eğitim kademesi olarak kurgulanmalıdır. Ortaöğretim programlarının gençlerin beklentilerine yanıt verecek şekilde düzenlenmesi kilit önem taşımaktadır.

Ortaöğretim, gelişmekte olan ülkelerde gitgide daha büyük önem kazanmaktadır. Türkiye gibi sosyoekonomik kalkınma sürecinde görece daha ileri aşamalara gelmiş ülkelerde ilköğretimle ilgili sorunların aşılmış olması beklenir. Ayrıca, geline sosyoekonomik kalkınma düzeyinde, ilköğretimde kazanılan beceri ve yetkinliklerle sürdürülebilecek istihdam fırsatları azalmış olacaktır. En önemlisi, bireylerin potansiyellerini gerçekleştirmeleri ve toplumsal hayata diledikleri şekillerde ve diledikleri kadar katılabilmeleri için de ortaöğretim çağında kazanılacak bilgi, beceri ve yetkinliklere gereksinimleri artmaktadır. Bunlar arasında bilişim okuryazarlığı, yabancı dil hakimiyeti, üst düzey eleştirel düşünme ve demokratik katılım yolları sayılabilir.

Ancak hanehalkı anketlerinden elde edilen verilere göre, 15-19 yaş arasında bulunan gençlerin ancak yarısı okula gittiğini beyan etmektedir. Bu yaş grubundaki gençlerin beşte biri çalışırken, geri kalan grup, yani her üç gençten biri ne okumakta ne de çalışmaktadır. Erkeklerin dörtte biri, kızların ise yaklaşık yarısı ne okumakta ne de çalışmaktadır. OECD ülkeleri içinde bu göstergede en yüksek değerlere Türkiye sahiptir.

Ortaöğretimde okula kayıt oranlarında son yıl içinde ciddi bir ilerleme kaydedildiği gözlenmektedir. Ancak, devamsızlık oranları da hızlı bir yükseliş göstermiştir. İdari kayıtlardan elde edilen bu verilere göre, ülkemizde 14-17 yaşları arasında bulunan her 10 çocuktan ancak altısının okula düzenli olarak devam ettiği görülmektedir.

ERG tarafından bu çalışma için gerçekleştirilen nicel ve nitel araştırmalar, kız ve erkek öğrencilerin ortaöğretime erişimi önünde hem benzer hem de farklı sorunlar olduğunu göstermektedir. Genç kızlar, genelde ekonomik zorluklar, babanın eğitimsizliği ve direnci, kardeş sayısı gibi nedenlerle ve kendi istekleri dışında ortaöğretimin dışına çıkarken, genç erkeklerin ortaöğretime erişiminde ebeveynin eğitim durumu belirleyici olsa da gelirin belirleyici olmadığı ve genç erkeklerin okulu kendi istekleriyle bıraktıklarını beyan ettikleri görülmektedir.

Ortaöğretimde okulu terk ve sınıf tekrarı oranlarının da çok yüksek olduğu görülmektedir: 2008-2009’da resmi ve örgün ortaöğretim kurumlarında okuyan erkek öğrencilerin % 14,8’inin okulla ilişkisi vefat ya da yurtdışına çıkma gibi nedenler haricinde kesilmiştir. Bu oran, kızlarda % 7,3’tür. En yüksek okulu terk oranları meslek liseleri, imam-hatip liseleri ve resmi genel liselerde ortaya çıkmaktadır. Okulu terk, en yoğun biçimde 9. sınıfta görülmektedir: Erkek öğrenciler tarafından gerçekleştirilen okulu terklerin % 76’sı ve kız öğrenciler tarafından gerçekleştirilen okulu terklerin % 64’ü 9. sınıfta gerçekleşmiştir. Sınıf tekrarları da en yoğun biçimde genel liseler, mesleki ve teknik liseler ve imam-hatip liselerinde 9. sınıfta ortaya çıkmaktadır.

Tüm bu veriler, Türkiye’de ortaöğretimin hitap ettiği nüfusun beklentilerine yanıt veremediği, kişisel gelişimlerini ve toplumsal katılımlarını olması gereken ölçüde güçlendiremediği ve ortaöğretim çağındaki çocukların yetersiz kamu hizmetleriyle karşılaşabildikleri şeklinde yorumlanabilir. MEB, bu sorunu ortaöğretimde okullulaşma oranlarını artırmak, genel liselerin bir kısmını Anadolu lisesine bir kısmını meslek lisesine dönüştürmek ve mesleki ve teknik ortaöğretimin payını % 50’lerin üzerine çıkararak çözmeyi planlamaktadır. Ancak özellikle meslek liselerindeki okulu terk oranları da dikkate alındığında, ortaöğretimin sorunlarının Bakanlık’ın çizdiği çerçeveden çok daha geniş olduğu görülebilir. Bu sorunların çözülebilmesi için öğrencilerin kişisel gelişimini ve sosyal katılımını önceliklendiren ve genel ortaöğretimle mesleki ortaöğretim arasındaki kalın duvarları ortadan kaldıran daha esnek bir yapıya gereksinim duyulmaktadır.

Hem eğitim kalitesini iyileştirme hem de ortaöğretimi yeniden yapılandırmanın önündeki en önemli tehdit kademeler arası geçişte uygulanan sınavlardır. Eğitim sisteminin farklı kademelerinin çocukların gereksinimlerini karşılayacak ve yaşam becerileri kazandıracak şekilde yeniden yapılandırılması için, bu sınavların sistem üzerinde yarattığı baskının ortadan kaldırılması şarttır. Bu ancak Türkiye’nin uzun dönemli bir politikalar bütünü kurgulaması ve uygulaması ile gerçekleşebilir.

Türkiye’de öğrenme-öğretme süreçlerini derinden etkileyen etmenlerden biri öğrencilerin bir üst kademede gideceği okulu belirleyen merkezi sınav sistemleridir. Bu sınavlar, kamu kurumları tarafından sürekli olarak değiştirilmeye ve tüm aktörler tarafından tartışılmaya devam etmektedir.

Bir yerine üç sınav öngören Ortaöğretim Kurumlarına Geçiş Sistemi’nin okul dışı kaynaklara yönelimi artırdığına ve okulun eğitim sistemindeki merkeziliğini kaybetmesine yol açtığına yönelik geniş bir uzlaşının ortaya çıktığı görülmektedir. Gerçekten de, Türk Eğitim Derneği tarafından yapılan bir araştırmaya göre 6. sınıf öğrencilerinin % 50’si, 7. sınıf öğrencilerinin % 57’si ve 8. sınıf öğrencilerinin % 61’i dershaneye gittiğini belirtmektedir. Ayrıca 8. sınıf öğrencilerinin % 42’si sınavlara hazırlanmak amacıyla rapor olarak devamsızlık yapacağını, % 50’si de görsel sanatlar, teknoloji ve tasarım gibi derslerin sınavda kazanç sağlamayacağı için yapılması gerekliliğine inanmadığını belirtmiştir. MEB, bu sistemi sorgulamaya başlamış, değiştirilmesi yönünde çalışmalara başlamıştır.

Yükseköğretime Geçiş Sistemi de geçtiğimiz yıl içinde yenilenmiş, testlerin ve puan türlerinin çeşitliliği artırılarak öğrencilerin ortaöğretimde edindiği akademik kazanımların belirleyiciliğinin artması hedeflenmiştir. Ancak sınav sistemi sorunu, yalnızca sınav sistemlerindeki değişikliklerle çözülemez. Sınav sistemlerinin öğrenme-öğretme süreçleri üzerinde bu denli büyük bir baskı yaratmasının sebebi kurumlar arası kalite uçurumları ve öğrencileri ile ailelerinin gelecek kaygıdır. Bu kaygı, öğrencilerin gelişiminin ve toplumsal hayata katılımlarının önceliğini kaybetmesine ve eğitim sisteminin amacından toplu bir biçimde uzaklaşmasına neden olmaktadır.

Bu çetrefil ve çok yönlü sorun, yalnızca sınav sisteminde gerçekleşecek iyileşmelerle çözülemez. Öncelikle, sınav sistemlerindeki başarının hayatta başarılı olma anlamına geldiği yönünde toplumda oluşan yanlış algının ortadan kaldırılması ve toplumsal uzlaşa oluşturularak okullar arası kalite farklarının giderilmesine yönelik uzun vadeli ve gerçekçi bir plan yapılması gerekmektedir. Okullar arası kalite farkları ve yükseköğretimin belirleyiciliği ortadan kaldırılmadan, sınav sistemlerinin okullar ve öğrenciler üzerindeki olumsuz etkileri giderilemez.

Eğitimin tüm sorunlarıyla mücadelede kritik başarı unsuru yönetişimdir. Eğitim yönetişimi yapı ve süreçlerinin dönüşümü için atılan adımlar heyecan vericidir. Ancak bu adımlar atılırken çocuk merkezli bir eğitim anlayışından hareket edilmesi ve Bakanlık'ın insan kaynakları kapasitesinin bu anlayışı sahiplenecek ve uygulamaya geçirecek biçimde, zamana yayılarak güçlendirilmesi şarttır.

Kamu politikası oluşturma ve izleme süreçlerindeki gelişmeleri geçen yıl da olumlu bulmuş ve “politika araçlarının etkili kullanımında Bakanlık'ın insan kaynakları kapasitesi ve eğitim politikası oluşturma süreçlerine ilişkin temel yaklaşımı”nı kritik başarı etmenleri olarak öne sürmüştük. Bu iki alanda da halen iyileşme ihtiyacı devam etmektedir. Süreci hızlandırmak için bir yandan özellikle kamu politikası alanında olmak üzere mevcut kadro hizmetiçi eğitimlerle desteklenmeli, diğer yandan MEB’de ekonomi, kamu yönetimi, istatistik, vb. alanlarda uzman istihdamı yapılabilmesi için gerekli değişiklikler ve atılımlar yapılmalıdır. Aynı zamanda, tüm MEB personelinin çocuk merkezli bir eğitim anlayışını içselleştirmesi sağlanmalıdır.

MEB’in yeniden yapılandırılması eğitimimiz için uzun dönemde önemli yapıtaşlarından biri olacaktır. ERG, uzun yıllardır yeni bir teşkilat kanunu gerekliliğini savunmuştur ve bu konuda siyasi iradeyi değişim gerekliliğinin arkasında daha güçlü bir biçimde durmaya çağırmıştır. Bu açıdan, 2009’da gerçekleşen Bakan değişikliği ve Milli Eğitim Bakanlığı’nın Kapasitesinin Geliştirilmesi Projesi’yle gelen ivme sonucunda gelecekteki bir kanun tasarsına referans olacak bir Yeşil Belge hazırlanmış olması çok sevindiricidir. MEB’in yeni teşkilat kanunu tasarsını 2010-2011 yasama döneminde TBMM’ye sunması beklenmektedir.

Yeniden yapılandırmanın içeriğine ilişkin değerlendirmeler Yeşil Belge üzerinden yapılmaktadır. Bununla beraber, ERG, yedi yıldır gündemde olan yeniden yapılandırmayla ilgili belgenin yeteri kadar şeffaf ve katılımcı bir süreçte hazırlanmadığını düşünmektedir. Önümüzdeki dönemde MEB’in yeni teşkilat kanunu tasarsını ilgili paydaşlar ile tartışmak ve uzman kuruluşların katkısını almak için samimi ve ciddi bir gayret göstermesi önemli olacaktır.

Eğitime ayrılan kamu kaynakların milli gelire oranı, Türkiye'nin genç nüfusu dikkate alınarak artırılmalıdır. Eğitim politikaları ile eğitime ayrılan kamu kaynakları arasındaki uyum sağlanarak öğrenci başına düşen kamu harcamalarındaki azalma ve iller arası eşitsizlikler ortadan kaldırılmalıdır.

Eğitime ayrılan kamu kaynakları 2004'ten bu yana reel olarak artmaktadır. Ancak, bu Türkiye için yeterli olmaktan uzaktır. Eğitime ayrılan yeni kaynaklar 2001-2008 arasında Türkiye ekonomisinin yüzde 40 dolayında büyümesinden karşılanmıştır, hükümetler aynı dönemde eğitime milli gelirden daha yüksek bir oranda pay ayırmayı önceliklendirmemiştir. Özellikle okul çağındaki nüfusun büyüklüğü dikkate alındığında Türkiye, eğitime ayrılan kamu kaynaklarının GSYH'ye oranı açısından küresel alanda rekabet ettiği ülkelerin oldukça gerisindedir. Hükümet ivedilikle, mümkünse 2011 bütçesinden başlayarak, bütçeden eğitime ayırdığı payı giderek artırmalı ve 2015'te % 6 düzeyini yakalamayı hedeflemelidir.

İlke olarak, eğitim bütçesindeki artışın içeriğini MEB'in stratejik planı ve eğitim politikaları yönlendirmelidir. Örneğin, okul öncesi ve ortaöğretimde hedeflenen öğrenci artışları karşısında oluşacak insan kaynağı, fiziksel altyapı ve eğitim materyali gereksinimlerinin karşılanması için bütçenin bu kalemlerinde artışlar öngörölmelidir. Uygulamada ise makro hedefler ve eğitim politikaları ile mali planlar arasında ciddi bir uyumsuzluk görölmektedir. Örneğin, ortaöğretilmi dört yıla çıkarma ve erişimi artırma politikalarına karşın gerekli mali önlemlerin alınmamasından dolayı öğrenci başına harcama 2008'den bu yana ciddi olarak azalmıştır.

Ayrıca öğrenci başına düşen harcamalarda iller arasında da çok büyük eşitsizlikler mevcuttur. MEB, İstanbul'da öğrenci başına genel ortaöğretimde 1.379 TL, mesleki ve teknik ortaöğretimde 1.617 TL harcarken, Isparta'da sırasıyla 3.340 TL ve 4.269 TL harcamaktadır. Bu sorunun giderilebilmesi için MEB'in illere ve okullara öğrenci sayısına dayanan bir formüle göre kaynak dağıtması ve dezavantajlı bölgeler için ek kaynaklar oluşturması gerekir.

EĞİTİM İZLEME RAPORU 2009

- GİRİŞ
- YÖNETİŞİM VE FİNANSMAN
- EĞİTİMİN BİLEŞENLERİ: ÖĞRENCİ
- EĞİTİMİN BİLEŞENLERİ: ÖĞRETMENLER VE ÖĞRENME SÜREÇLERİ
- EĞİTİMİN BİLEŞENLERİ: EĞİTİMİN İÇERİĞİ
- EĞİTİMİN BİLEŞENLERİ: ÖĞRENME ORTAMLARI

GİRİŞ

Eğitim İzleme Raporu 2009, Eğitim Reformu Girişimi (ERG) tarafından her yıl yayımlanan *Eğitim İzleme Raporları*'nın üçüncüsüdür. Bu raporların amacı, eğitim sisteminde ortaya çıkan değişimleri ve gelişmeleri, bu değişimlere sebep olan politikaları değerlendirerek daha görünür kılmak ve kamuoyunun eğitim politikaları hakkındaki bilgi kaynaklarını genişletmektir. Bu rapor yoluyla sunulan bütüncül ve eleştirel değerlendirmenin daha katılımcı politika süreçlerinin ortaya çıkmasına katkıda bulunması hedeflenmektedir.

Eğitim İzleme Raporu 2009'da, ilk raporda oluşturulan ve ikinci raporda geliştirilen kavramsal çerçeve korunmaktadır. Bu kavramsal çerçeve, eğitimin çıktılarını belirleyen dört ana bileşenin analizine dayanmaktaydı. Bu bileşenler, öğrenci, öğrenme-öğretme süreçleri, eğitimin içeriği ve öğrenme ortamları olarak belirlenmişti ve her biri ayrı birer bölümde değerlendirilmişti. *Eğitim İzleme Raporu 2008*'de bu bileşenlerin şekillendiği politika ortamını ve eğitime ayrılan finansal kaynakları daha iyi analiz edebilmek için raporun başına "Yönetişim ve Finansman" bölümü eklenmişti.¹ Üçüncü raporda, bu beş bölüm korunmaktadır. Yalnızca, "Öğrenme-Öğretme Süreçleri" başlıklı bölümün adı, öğretmenlerin bu süreçlerde oynadıkları belirleyici rol göz önünde bulundurularak "Öğretmenler ve Öğrenme Süreçleri" olarak değiştirilmiştir. Böylelikle, öğretmenlerle ilgili değerlendirmelere daha kolay ulaşılması hedeflenmiştir.

Eğitim İzleme Raporu 2009'daki önemli yeniliklerden biri, raporun sonuna eklenen "Eğitim İzleme Göstergeleri"dir. Bu bölümde, temel eğitim sisteminin performansını izlemeyi kolaylaştıran sayısal veriler, raporun kavramsal çerçevesini takip edecek şekilde sunulmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ve Milli Eğitim Bakanlığı'ndan (MEB) elde edilen veriler, birer göstergeye dönüştürülerek mümkün olduğunda il ayrıntısında sunulmuştur. ERG ile Galatasaray Üniversitesi İktisadi Araştırmalar Merkezi (GİAM) işbirliğiyle hazırlanan Eğitim İzleme Göstergeleri'nin, her yıl gösterge sayısı artırılarak ve farklı kaynaklardan verilerle desteklenerek, eğitim camiasındaki paydaşların kullanımına sunulması planlanmaktadır.

EĞİTİM İZLEME RAPORU 2009'UN ODAK KONULARI: YÖNETİŞİM VE ORTAÖĞRETİM

Eğitim İzleme Raporu 2009'da, her yıl olduğu gibi, geçtiğimiz yıl ortaya çıkan değişikliklerin bütüncül bir değerlendirmesinin sunulması amaçlanmıştır. Bu amaçla, farklı bileşenleri etkileyen politikalar kapsamlı bir incelemeye tabi tutulmuştur. Her bölümde bu bileşenlerde ortaya çıkan gelişmeler mümkün olduğu ölçüde araştırma bulguları ve verilere dayanarak değerlendirilmektedir.

Eğitim sisteminde ortaya çıkan gelişmeler ve süregelen sorunlar, bu gelişme ve sorunları yıl boyunca izleyerek oluşturulan raporda bazı konuların öne çıkmasına sebep olmaktadır. Son yıllarda eğitim politikalarındaki ve eğitim sistemindeki durum göz önüne alınarak, *Eğitim İzleme Raporu 2009*'da, MEB yönetim yapı ve süreçlerinde meydana gelen ve meydana gelmesi olası değişiklikler ve ortaöğretimin odak konular olarak öne çıktığı söylenebilir.

¹ ERG, 2009a.

MEB Projeler Koordinasyon Merkezi tarafından yürütülen Milli Eğitim Bakanlığı'nın Kapasitesinin Geliştirilmesi Projesi (MEBGEP), ya da daha yaygın bilinen adıyla "yeniden yapılandırma" çalışmalarının sonlanması ve yasa değişikliği öngören Yeşil Belge'nin ortaya çıkması, MEB'in ilk stratejik planı olan *Stratejik Plan 2010-2014*'ün ve buna bağlı olarak *Performans Programı 2010*'un yayımlanarak yürürlüğe girmesi, eğitim yönetiminde önemli değişikliklerin ortaya çıktığının birer göstergesidir. Merkezi teşkilatın küçültülerek daha etkin bir yapıya kavuşturulması ve yerel birimlere ve eğitim kurumlarına yetki devrini öngören uzun dönemli bir politika yöneliminin birer parçası olan bu gelişmeler, eğitim kurumlarını hedef alan bazı projelerle de desteklenmeye çalışılmaktadır. Eğitimin bileşenlerini ve dolayısıyla eğitimin çıktılarını derinden etkileyecek bu değişiklikler, "Yönetişim ve Finansman" bölümünde kapsamlı bir değerlendirmeye tabi tutulmaktadır.

Raporun bir diğer odak konusu olan ortaöğretimde, değişim gereksinimi ertelenemez bir noktaya gelmiştir. Ülkenin geldiği sosyoekonomik gelişmişlik düzeyi ve küresel ekonomik ilişkilerin yarattığı baskılar, ortaöğretime talebi ve okullulaşma oranlarını artırsa da, ortaöğretime yükseköğretime giden yolda bir aracı olmanın ötesinde bir rol biçilebilmiş değildir. Ortaöğretim, hitap ettiği yaş grubunun kitlenin gereksinimleri ve bireysel gelişim ekseninde değil, toplumun üst sosyoekonomik sınıfları için yükseköğretime geçişte bir "ara kademe" ve alt sosyoekonomik sınıfların işsizlik sorunu için hızlı bir çözüm yolu olarak tartışılabilmektedir. Raporun farklı bölümlerine yayılan ortaöğretimle ilgili değerlendirmelerde, ortaöğretimin bugünkü durumu hakkında kapsamlı bir değerlendirme sunulması amaçlanmıştır. Bu değerlendirme ve bilgi kaynağının, önümüzdeki dönemde ortaöğretimin gençlerin bireysel gelişimini, sosyal katılımını ve ülkedeki eşitsizliği giderecek şekilde yeniden yapılandırılmasını ve süregiden ortaöğretim reformunun daha katılımcı bir hale getirilmesini sağlayacak politikaların oluşturulması yolunda kullanılması umulmaktadır.

TABLO 1: ORTAÖĞRETİMİN DEĞERLENDİRİLMESİ İÇİN KULLANILAN ANALİTİK ÇERÇEVE

A	GENEL ORTAÖĞRETİM	
A1	GENEL ORTAÖĞRETİM - AKADEMİK SEÇİCİ LİSELER	ORTAÖĞRETİM GM'YE BAĞLI ANADOLU LİSELERİ, FEN LİSELERİ, SOSYAL BİLİMLER LİSELERİ, GÜZEL SANATLAR LİSELERİ, SPOR LİSELERİ
A2	GENEL ORTAÖĞRETİM - ANADOLU ÖĞRETMEN LİSELERİ	ÖĞRETMEN YETİŞTİRME VE EĞİTİMİ GM'YE BAĞLI ANADOLU ÖĞRETMEN LİSELERİ
A3	GENEL ORTAÖĞRETİM - GENEL LİSELER	ORTAÖĞRETİM GM'YE BAĞLI GENEL LİSELER
A4	GENEL ORTAÖĞRETİM - ÖZEL LİSELER	ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARI GM'YE BAĞLI ÖZEL LİSELER
A5	GENEL ORTAÖĞRETİM - AÇIK LİSE	AÇIK ÖĞRETİM LİSESİ
B	MESLEKİ VE TEKNİK ORTAÖĞRETİM	
B1	MESLEKİ VE TEKNİK ORTAÖĞRETİM - MESLEKİ VE TEKNİK LİSELER	ERKEK TEKNİK ÖĞRETİM GM, KIZ TEKNİK ÖĞRETİM GM, TİCARET VE TURİZM ÖĞRETİMİ GM, SAĞLIK İŞLERİ DB VE DİĞER BAKANLIKLARA BAĞLI MESLEKİ VE TEKNİK ORTAÖĞRETİM KURUMLARI
B2	MESLEKİ VE TEKNİK ORTAÖĞRETİM - İMAM-HATİP LİSELERİ	DİN ÖĞRETİMİ GM'YE BAĞLI İMAM-HATİP VE ANADOLU İMAM-HATİP LİSELERİ
B3	MESLEKİ VE TEKNİK ORTAÖĞRETİM - ÖZEL EĞİTİM MESLEK LİSELERİ	ÖZEL EĞİTİM, REHBERLİK VE DANIŞMANLIK GM'YE BAĞLI ÖZEL EĞİTİM MESLEK LİSELERİ
B4	MESLEKİ VE TEKNİK ORTAÖĞRETİM - ÖZEL MESLEK LİSELERİ	ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARI GM'YE BAĞLI ÖZEL MESLEK LİSELERİ
B5	MESLEKİ VE TEKNİK ORTAÖĞRETİM - AÇIK MESLEK LİSESİ	AÇIK MESLEK LİSESİ

Türkiye’de ortaöğretim sistemi okul türüne dayanan parçalı bir yapıya sahip olduğundan, bu kademenin değerlendirilmesi için kullanılacak bir analitik çerçeveye gerek duyulmaktadır. Bu nedenle oluşturulan ve Tablo 1’de gösterilen çerçeve, *Eğitim İzleme Raporu 2009*’un farklı bölümlerinde kullanılmaktadır. Bu çerçevede, ortaöğretim kurumları, uyguladıkları öğretim programı, öğrencileri kabul etme biçimleri ve bağlı bulundukları merkezi birim göz önüne alınarak öncelikle ikiye ve ardından ona bölünmektedir. Raporun bazı bölümlerindeki değerlendirmelerde kullanılmak üzere, bu sınıflandırma kodlarla da desteklenmektedir.

EĞİTİM İZLEME RAPORU 2009’UN HAZIRLANMASI

Eğitim İzleme Raporu 2009’un hazırlanması sırasında birçok farklı süreç işlemiştir:

- ERG’nin sürekli olarak gerçekleştirdiği izleme ve öneri etkinlikleri: ERG, MEB ve sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarına katılarak katkılar sunmaktadır. 2009 yılı içerisinde de ERG politika analistleri ve proje uzmanları, istihdam, ilköğretime erişim ve devam, Bakanlık’ın yeniden yapılandırılması, okul öncesi eğitim konularında çeşitli toplantılarda etkin bir şekilde yer alarak hem izleme gerçekleştirmiş hem de öneriler sunmuştur.
- Arkaplan raporları: ERG aracılığıyla Türkiye’ye gelen yabancı uzmanlar, Türkiye’de ortaöğretim ve öğretmen politikaları ile ilgili raporlar hazırlayarak *Eğitim İzleme Raporu 2009*’a katkıda bulunmuştur. Princeton Üniversitesi Woodrow Wilson Kamu Yönetimi ve Uluslararası İlişkiler Enstitüsü’nden Dr. Marlaine Lockheed ve sekiz yüksek lisans öğrencisi, 2009 yılında Türkiye’yi ziyaret ederek çeşitli görüşmelerde bulundu ve bu görüşmelerin ardından ERG’ye *Türkiye’de Ortaöğretim Politikaları* başlıklı, beş politika notundan ve bunların ortak bir değerlendirmesinden oluşan bir rapor sundu. Columbia Üniversitesi’nden Isha Sheth de Haziran-Ağustos 2009’da ERG’de çalışarak ülkemizde öğretmen olarak yetiştirileceklerin seçimi ve işe alımlarıyla ilgili saha ziyaretlerinden oluşan bir araştırma yaptı ve ERG’ye bir rapor sundu. *Eğitim İzleme Raporu 2009*’un hazırlığı sırasında bu raporlardan yararlanıldı.
- Stratejik Plan Değerlendirme Toplantısı: ERG tarafından *MEB Stratejik Plan 2010-2014* ve buna bağlı olarak *Performans Programı 2010*’un farklı uzman kurumlar ve sivil toplum kuruluşları tarafından değerlendirilmesi için ilk adımın atılması amacıyla 3 Mart 2010’da Ankara’da bir toplantı gerçekleştirilmiştir. Toplantının çıktılarının, *Eğitim İzleme Raporu 2009*’da ilgili bölümdeki değerlendirmeye kaynaklık etmesi ve bu alandaki yeni işbirliklerine zemin oluşturması hedeflenmiştir.
- Ortaöğretim çağındaki gençlerle görüşmeler: *Eğitim İzleme Raporu 2009*’da ortaöğretim reformu bağlamında eğitime güncel verilerden yararlanan daha eleştirel ve bütüncül bir yaklaşım sunabilmek için, Mart ve Nisan aylarında 14-18 yaş grubundaki toplam 138 gencin katıldığı bir saha çalışması gerçekleştirilmiştir. Bu saha çalışmasında, üç ortaöğretim kurumunda okuyan 99 öğrenciyle odak grup toplantıları düzenlenmiş ve bu öğrencilerin 89’u ile yazılı çalışma yapılmıştır. İstanbul’da bulunan ortaöğretim kurumlarından biri, köklü ve öğrencilerini ortaöğretime geçiş sınavlarında yüksek puanlarla kabul eden bir Anadolu lisesi, biri her türlü sosyoekonomik kökenden öğrencinin devam ettiği bir genel lise, diğeri de yoğun göç alan bir bölgede yer alan bir çok programlı lisedir. Rapor boyunca bu okullara atıfta bulunulurken, okulun ismi yerine türü kullanılacaktır. Buna ek olarak, kendi tercihleri ya da başka nedenlerle bir ortaöğretim kurumuna devam etmeyen yine aynı yaş grubundaki 39 gençle görüşmeler ve anket çalışmaları gerçekleştirilmiştir.

Çalışmanın ana amacı ortaöğretim çağındaki gençlerin eğitim algıları, eğitime yükledikleri anlam ve eğitimden beklentileri hakkında fikir sahibi olmaktır. Yapılan toplu görüşmelerde öğrencilere eğitim ortam ve süreçleri görüşleri ve ideal okul ortamını hayata geçirmek için yapılması gerekenler sorulmuştur. Bir eğitim kurumuna kayıtlı olmayan gençlere yapılan görüşmelerde ise, okula gitmeme sebepleri, okula geri dönmeye istekli olup olmadıkları ve hangi şartlar sağlanırsa okula dönebilecekleri üzerinde durulmuştur.

- Bu çalışmaların haricinde, ayrıntıları “Öğrenci” bölümünde sunulan, “ortaöğretime erişimin belirleyicileri” konulu bir regresyon analizi gerçekleştirilmiş ve MEB, TÜİK ve Maliye Bakanlığı tarafından açıklanan veriler, eğitim sisteminin performansını değerlendirmek amacıyla kapsamlı bir incelemeye tabi tutulmuştur. Regresyon analizinde ve verilerin incelenerek, başta Eğitim İzleme Göstergeleri olmak üzere, ilgili bölümlerde kullanılmasının sağlanmasında GİAM önemli bir rol oynamıştır.
- Son olarak, raporun hazırlık sürecinde bir taslak rapor oluşturulmuş ve farklı paydaşların görüşüne sunulmuştur. Bu amaçla 22 Mayıs 2010’da ERG’de bir danışma toplantısı düzenlenmiş ve raporun bulgu ve önerileri, bu toplantıda ortaya çıkan katkılarla zenginleştirilmiş ve derinleştirilmiştir.

Özetle, Eğitim İzleme Raporu 2009, eğitim sistemindeki değişiklikler hakkında bütüncül ve eleştirel bir değerlendirme sunabilmek üzere, katılımcı bir süreç işletilmeye çalışılarak hazırlanmıştır. Raporların sürekliliğini sağlayan kavramsal çerçeve korunmuş ve eğitim sisteminin performansını izlemeyi kolaylaştıracak Eğitim İzleme Göstergeleri’yle desteklenmiştir. Raporun kamoyundaki tüm paydaşlar için bir bilgi kaynağı ve tartışma aracı haline gelerek eğitim politikalarının daha katılımcı süreçlerle oluşturulması hedefine katkıda bulunmasını umuyoruz.

YÖNETİŞİM VE FİNANSMAN

Eğitim İzleme Raporu 2009'un bu bölümünde, eğitimin bileşenlerini ve dolayısıyla eğitimin çıktılarını belirleyen yönetim ve finansman alanında 2009'da ve 2010'un başında ortaya çıkan değişimler ve gelişmeler eleştirel ve bütüncül bir gözle değerlendirilecektir. "Milli Eğitim Bakanlığı'nın Yeniden Yapılanması Süreci" başlıklı birinci bölümde, Türkiye'deki eğitim yönetişimini köklü bir biçimde değiştirecek, bir ölçüde birbirini destekleyen ancak eşgüdülerinin sağlanmasında sıkıntılar yaşanan reform süreçleri kapsamlı bir değerlendirmeye tabi tutulmaktadır. "Eğitimin Finansmanı" başlıklı ikinci bölümde ise, geçen yıl olduğu gibi, eğitime ayrılan kamu kaynaklarındaki gelişmeler kamuoyuna sunulmaktadır.

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI'NIN YENİDEN YAPILANMASI SÜRECİ

MEB'in merkezde ve yerelde şu anki yapılanmasının hizmetlerin verimliliği ve etkililiği açısından birçok sıkıntı doğurduğu yönünde ulusal planlama belgelerine de yansıyan bir uzlaşıdan bahsedilebilir. *Dokuzuncu Kalkınma Planı*, eğitim hizmetlerinin yönetiminde aşağıdaki amaçların gözetilmesi gerektiğini belirtmektedir:²

- Yaygınlaştırma için merkezi idare dışında, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve özel kurumların da desteğinin sağlanması,
- Merkezi teşkilatta hizmet esasına dayalı bir yapılanma,
- Yerel teşkilata ve eğitim kurumlarına yetki ve sorumluluk devri,
- Eğitim hizmetlerinde kalitenin güvence altına alınması için standartların belirlenmesi,
- Belirlenen standartlar ışığında, performans ölçümüne dayalı insan kaynakları modeli.

Bu amaçlar, uluslararası alandaki kamu yönetimi ve eğitim yönetimi eğilimleriyle uyumlu niteliktedir. Eğitim camiası içinde de bu amaçlar genel olarak desteklenmekte, doğrudan karşı çıkışlara nadiren rastlanmaktadır. Ancak, tüm bu amaçların nasıl ve hangi araçlar kullanılarak yerine getirileceği büyük bir soru işareti ve tartışma konusudur. Örneğin, hangi yerel teşkilata ne kadar yetki devredileceği, ayrıntılı bir çalışma ve politika oluşturma süreci gerektirmektedir. Bu da, bu dönüşümlerin uzun bir zaman dilimi içinde gerçekleşmesine neden olmaktadır.

2009 yılı içinde yayımlanan *Orta Vadeli Program*'da 2010 yılı içinde MEB ve Yükseköğretim Kurumu'nun (YÖK) yeniden yapılanması sürecinin tamamlanmasının öngörülmesi,³ yakın geçmişte Bakanlık'ın yeniden yapılanması sürecini hızlandıran bir etmen olmuştur. Bakanlık içinde sürdürülen aşağıdaki projeler, yukarıda bulunan amaçlarla büyük ölçüde uyumlu olarak yönetim yapı ve süreçlerinin dönüşmesini sağlamaktadır:

- Projeler Koordinasyon Merkezi tarafından Avrupa Komisyonu desteğiyle sürdürülen ve Mart 2010'da Yeşil Belge'si sivil toplum kuruluşlarıyla paylaşılan MEBGEP projesi,
- İlköğretim Genel Müdürlüğü tarafından UNICEF desteğiyle sürdürülen İlköğretim Kurumları Standartları çalışmaları ve Strateji Geliştirme Başkanlığı tarafından sürdürülen "e-okul bütçesi" çalışmaları,

² DPT, 2006.

³ DPT, 2009.

- Süreci Strateji Geliştirme Başkanlığı tarafından koordine edilen *Stratejik Plan 2010-2014*'ün yayımlanması ve buna bağlı olarak hizmet esasına ve performans ölçümüne dayalı modele geçiş çalışmaları.

Bu bölümde, yukarıdaki proje ve uygulamalar içinden birincisi ve üçüncüsü değerlendirilmektedir.

YENİ YÖNETİŞİM YAPISININ DAYANMASI GEREKEN TEMEL İLKELER

Bu bölümde, bu süreçlerde bugün gelinen noktalar değerlendirilmekte ve öneriler sunulmaktadır. Bu değerlendirme ve öneriler belirlenirken, yeni yönetim yapısının dayanması gerektiği savunulan temel ilkelere hareket edilmektedir.

Eğitim hizmetlerinin sunumunu belirleyecek temel ilke, çocuğun gereksinimlerinin karşılanmasıdır. Bu durum, çocuğun gereksinimlerinin diğer tüm gerekliliklerin üzerinde tutulmasını ve çocuğun bireysel, ailevi ya da kültürel farklılıklarının göz önünde bulundurulmasını gerektirir. Diğer bir deyişle, eğitim hizmetleri, çocukların farklı özellikleri göz önünde bulundurularak çeşitlendirilebilmelidir. Ayrıca, eşitlik ilkesi gereğince, her bir çocuğun gelişimi göz önünde bulundurulmalıdır. Çocuklar, birer birey olarak güçlendirilmeli, eleştirel düşünme, yaratıcılık, üst düzey düşünme becerileri, stresle başa çıkabilme gibi yetkinliklerle ve yaşam becerileriyle donatılmalıdır.

Çocuğu bir birey olarak farklılıklarıyla kabul eden ve yaşam becerileri kazandırmayı hedefleyen bir eğitim anlayışı, eğitim hizmetini doğrudan sunan kurum olarak okulun güçlendirilmesini ve okul odaklı bir yönetim anlayışını gerektirir. Okul, yöneticileri, öğretmenleri ve diğer unsurlarıyla çocukların farklılaşan gereksinimlerine yanıt verebilecek şekilde yetkin bir kuruluş olarak konumlanmalıdır.

Okulun güçlü bir kuruluş olarak konumlandırılması, tüm yetkilerin okula devredilmesi anlamına gelmez. Çocuğun gereksinimlerinin karşılanması ilkesiyle çelişmediği sürece, bazı fonksiyonların ilçe, il ya da merkezi yönetim gibi daha merkezi organlar tarafından yerine getirilmesi, verimlilik ve etkinlik sağlayabilir.

Çocuklara gerekli yetkinliklerin kazandırılması ve toplumsal hayatta fırsat eşitliği sağlanması, uluslararası sözleşmeler ve Anayasa gereği toplumun ve devletin sorumluluğunda olduğundan, okulların gerçekleştirdiği uygulamalar merkezi organlar tarafından etkili bir şekilde desteklenmeli ve izlenmelidir. Bu noktada farklı düzeylerdeki kuruluşlar arasındaki eşgüdümü sağlayacak ve hizmetlerin izlenmesini sağlayacak süreç ve belge olarak stratejik yönetim ve stratejik plan büyük önem kazanmaktadır.

Bu ilkeler çerçevesinde, yeni yönetim modeline ilişkin çalışmaların başlıca amacı çocuğun gereksinimlerini etkili ve verimli bir biçimde karşılayacak yapı ve süreçlerin oluşmasını sağlamak olmalıdır. Temel amacını yerelleşme ya da Bakanlık'ın merkezi teşkilatını küçültme olarak belirleyen girişimlerin eğitimin amaçları bağlamında başarı şansı çok daha düşüktür.

YENİ YÖNETİŞİM MODELİ HAZIRLIKLARIYLA İLGİLİ DEĞERLENDİRME

Avrupa Komisyonu desteğiyle katılım öncesi yardım hibe programları çerçevesinde sürdürülen MEBGEP, Bakanlık'ın yönetim yapı ve süreçlerinin dönüşümünde kritik önemdedir. Projeler Koordinasyon Merkezi tarafından sürdürülen proje kapsamında iki yıllık yoğun çalışmalar sonucunda, yeni yönetim modeli ve bu modele geçişi sağlayacak yasa tasarsını içeren Yeşil Belge ortaya çıkmış ve belge Mart 2010 sonunda sivil toplum temsilcileriyle paylaşılmıştır.

Yeşil Belge'de ortaya konan modelin Bakanlık tarafından nihai hale getirildiği ve TBMM'ye sunulacak yasa tasarsını birebir yansıtaçağı söylenemez. MEB içinde konuyla ilgili tartışma ve çalışmalar sürmektedir. Ancak elde bulunan yazılı belge olması nedeniyle, bu bölümde somut değerlendirmeler Yeşil Belge üzerinden yapılmaktadır. Ancak asıl vurgulamak istenen, tüm dönüşüm çabaları sırasında benimsenmesi gereken ortak ilkelerdir.

Yeşil Belge'de betimlenen ve Şekil 1'de sunulan yeni yönetim modelinin odağı Bakanlık'ın merkez teşkilatının küçültülmesi ile il teşkilatına ve okula yetki devridir. Merkez teşkilat, yeni modelde ulusal düzeyde genel ilke ve politikaları belirleyecek ve standartlara dayalı izleme yapacaktır.

Talim ve Terbiye Kurulu'nun (TTK) yapısı tamamen değiştirilmiş ve eğitimle ilgili yenilikleri izleme görevi kurula verilmiştir. TTK'nın Genel Kurulu, MEB ağırlıklı bir birim olmaktan çıkmış, TÜBİTAK, sendikalar, TOBB gibi kuruluşların katılımına açılmıştır. Yine MEB bünyesinde Bakan'a bağlı çalışması öngörülen İstihdam ve Eğitim Kurulu da katılımcı bir yapıya sahiptir. MEB'e eğitim politikalarının "istihdamı gözeterek oluşturulması için tavsiyeler" sunmak üzere görevlendirilen kurulun başkanı da Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı olacaktır.

Önerilen modelde illere önemli bir yetki devri söz konusudur. Tüm il milli eğitim müdürlükleri, merkezden bağımsız olarak özel bütçeli idareye dönüştürülmektedir. Bu, il milli eğitim müdürlerinin bütçe kullanımında özerk olması ve merkezden gelen bütçeye ek olarak kendi gelirlerini yaratma hakkı tanıdığı anlamına gelmektedir. Ayrıca il milli eğitim müdürü, ilindeki eğitim kurumlarının üst yöneticisi konumuna da getirilmektedir.

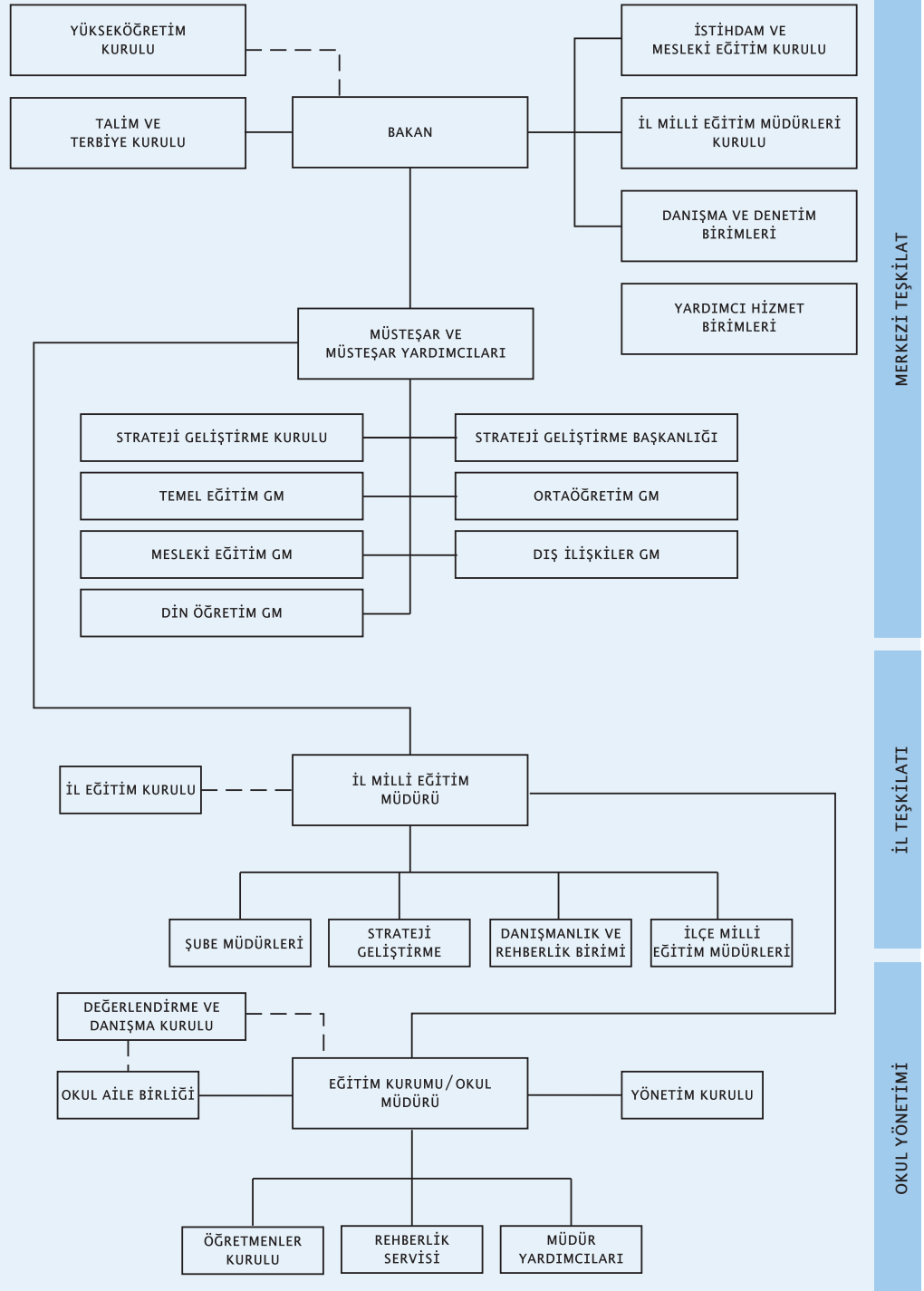
Bu modelde okul müdürleri, il milli eğitim müdürüne karşı sorumludur ve il milli eğitim müdürleri tarafından atanmaktadır. Okullarda müdürleri desteklemek ve izlemek üzere değerlendirme ve danışma kurulları ve yönetim kurulları oluşturulmaktadır. Okullara yetki devri, öğretmenlerin görev ve sorumluluklarını tanımlamaya ve öğretmenlerle doğrudan sözleşme yapmaya kadar varmaktadır.⁴

Önümüzdeki dönemde ayrıntıları daha da netleşecek yeni yönetim modeliyle ilgili ERG'nin bu bölümde sunulan ilkeler ışığındaki değerlendirmesi şu şekildedir:

- Yeni yönetim modelinde okulların politika üreten ve uygulayan birimler olarak konumlandırılmaları, sevindirici bir gelişmedir. Ancak bu değişimi sağlama işlevini üstlenecek okul yönetim kurullarının ve danışma ve değerlendirme kurullarının kimlerden oluşacağı ve seçimin nasıl gerçekleşeceği kritik önemdedir. Okulun ve içinde bulunduğu toplumsal birimin (*community*) farklı unsurlarının temsil edildiği, katılımcı bir kurulun oluşumunun garantiye alınması için ayrıntılı bir çalışma yapılmalıdır.

- Çocukların okullarda alınan kararlara katılımını düzenleyecek bir mekanizmaya yeni yönetim modeli çerçevesinde yer verilmelidir. Çocukların kendilerini ilgilendiren konularda görüşlerini özgürce ifade etmeleri ve bunların dikkate alınması, uluslararası anlaşmalar tarafından korunan çocuk hakları arasındadır. Bu yükümlülüklerin yerine getirilmesini sağlayacak ve etkili bir biçimde çalışacak mekanizmalar, okul yönetimlerinin bir parçası olmalıdır.

ŞEKİL 1: MEBGEP SÜRECİ SONUNDA SUNULAN YEŞİL BELGE'DEKİ "YENİ YÖNETİŞİM MODELİ"

Kaynak: MEB PKM, 2010.

- Yeni yönetim modelinde okullara devredilmesi planlanan yetkilerin çok geniş olduğu görülmektedir. Okulun güçlendirilmesi her türlü yetkinin okula devrini gerektirmez. Okula devredilecek yetkiler belirlenirken, “okulun öğrencilerin gereksinimlerini karşılayabilecek biçimde hizmetleri çeşitlendirme yetkinliğini kazanması” temel ölçüt olarak göz önüne alınmalıdır. Okul yönetimine büyük bir yük bindirebilecek yetkilerin operasyonel ayrıntıları belirlenmeden okullara devredilmesi, büyük bir karmaşaya yol açabilir ve bu durumun sonuçları yeni yönetim modelinin amaçlarıyla çelişebilir.
- Okul merkezli bir yönetim anlayışında, okulları destekleyecek yerel yönetim birimi dikkatle seçilmelidir. Okulların etkili biçimde desteklenmesi, yenilikçi uygulamalarla ilgili bilgi ve becerilerin okullara transferi, okulların ihtiyaçlarının merkezi yönetime aktarılması ve katılımcılık ilkeleri göz önünde bulundurulduğunda il yerine ilçe, daha doğru bir yönetim birimi olarak ortaya çıkmaktadır. Özellikle büyükşehir belediyelerine sahip illerde, il milli eğitim müdürlükleri çok büyük bir yükte boğuşmakta ve okullarla doğrudan bağlantılarını yitirmektedir. Okullar arası işbirliği mekanizmalarının etkili bir biçimde işletilebilmesi ve okullara gerekli desteklerin sunulabilmesi için ilçe ölçeği değerlendirilmelidir.
- Ödeneklerin nasıl paylaştırılacağı ve hangi birimin harcamalardan nasıl sorumlu tutulacağı, yönetim yapısının çok önemli bir parçasıdır. Sermaye giderlerine ilişkin ödeneklerin Bakanlık merkez teşkilatı tarafından belirli ilkeler çerçevesinde ilçelere (ya da illere) paylaştırılması, işletme giderlerinin ise öğrenci sayısını ve okulun bulunduğu çevrenin sosyoekonomik durumunu göz önüne alan nesnel formüllerle doğrudan okullara aktarılması, en akılcı seçenek olarak ortaya çıkmaktadır.
- İl ve/veya ilçe milli eğitim müdürlüklerinde ve Bakanlık’ın merkez teşkilatında görev yapacak yöneticilerin, konularının gerektirdiği politika analizi, politika oluşturma ve uygulama yetkinliklerini kazanmasını sağlayacak insan kaynakları rejiminin de yeni yönetim modeli içinde yer bulamadığı gözlemlenmektedir. Eğitim yönetimi konusunda uzmanlar yetişmesini sağlayacak mekanizma ve birimlerin de Bakanlık’ın yeni teşkilatında yerini alması gerekmektedir.
- Eğitim politikalarını dışardan izleyen kişi ve kurumların sık sık yaptığı eleştirilerden biri, Bakanlık içinde farklı birimlerin çalışmalarının birbiriyle eşgüdüm içinde yürütülmemesidir. Bakanlık içinde birim amirlerini bir araya getiren ve düzenli aralıklarla toplanan bir kurulun oluşturulması, eşgüdüm sorununun giderilmesini sağlayabilir.
- Yeni yönetim modelinin etkili ve verimli bir biçimde işlemesini sağlayacak temel unsurlardan biri denetleme ve teftiş mekanizmasıdır. Yeşil Belge içinde bu mekanizmanın nasıl etkili ve verimli bir biçimde çalışacağına dair yeterli bilgiye yer verilmemiştir. Bakanlık’ın daha etkili ve verimli çalışabilmesi için denetleme mekanizmasının bağımsız olduğu bir yapı göz önünde bulundurulabilir.
- Yetkilerin daha alt birimlere devredildiği yönetim yapılarının temel dezavantajlarından biri, ülke içindeki eşitsizliklerin derinleşmesidir. Türkiye gibi sosyoekonomik ve bölgesel eşitsizliklerin derin olduğu bir ülkede, bir yönetim modeli oluşturulurken göz önünde bulundurulması gereken temel önceliklerden biri eşitliğin sağlanması ve eşitsizliklerin ortadan kaldırılması olmalıdır. Yeşil Belge’de yeni yönetim modelinin bu olası sorunla başa çıkmayı sağlayacak mekanizmalarıyla ilgili daha ayrıntılı bir çalışma yapılmalıdır.

STRATEJİK PLAN 2010-2014 VE PERFORMANS PROGRAMI 2010 HAKKINDA DEĞERLENDİRME

2009 yılında yönetim alanında en önemli gelişmelerden biri, MEB tarafından ilk *Stratejik Plan*'ın (SP) ve buna bağlı olarak ilk *Performans Programı*'nın (PP) yayımlanması olmuştur. SP, MEB'in beş yıllık dönemdeki hedeflerini, bu hedeflerin hangi politika araçları kullanılarak gerçekleştirileceğini ve gerçekleşip gerçekleşmediğinin hangi göstergeler aracılığıyla izleneceğini içermektedir. PP ise SP'deki hedeflere göre MEB bütçesinin nasıl kullanılacağını düzenlemektedir.⁵

ERG tarafından ilk SP ve PP'nin değerlendirilmesi için Mart 2010'da Ankara'da farklı uzman kurumlar ve sivil toplum kuruluşların katılımıyla bir toplantı düzenlenmiştir. Bu sayfalarda sunulan değerlendirmeler, bu toplantı katılımcılarının değerlendirmelerine dayanmaktadır.

Yönetişimin farklı süreçleri, SP gibi araçlarla daha açık ve görünür hale gelmiştir. Yönetimle ilgili yapı ve süreçlerin, katılımcılık ve hiyerarşiden uzaklaşma anlamına gelen yönetim ilkeleri ışığında yeniden düzenlendiği günümüzde, SP'nin önemi daha da artmaktadır. Kural koyma, koyulan kuralların gerçekleştirilmesi ve izleme-değerlendirme etkinlikleri, SP gibi araçlar sayesinde çok daha kolay gerçekleştirilebilir. Bu nedenle, MEB'in bir yönetim aracı olarak SP'den yararlanması çok önemli ve olumlu bir gelişmedir.

Hazırlık aşaması değerlendirildiğinde, bu süreçle ilgili yeterli bilginin SP içinde bulunmadığı gözlemlenmektedir. Yetki ve görev paylaşımının net olmadığı, Bakan, Müsteşar ve Genel Müdürler gibi üst yöneticilerin nasıl bir rol oynadığının belirsiz olduğu göze çarpmaktadır. Ayrıca, SP hazırlık sürecinin olması gerekenden hızlı olduğu gözlemlenmektedir.

SP'nin hazırlık sürecinde gerçekleştirilen durum analizi ve GZFT analizi (güçlü-zayıf yönler, fırsatlar ve tehditler), SP'yi besleyecek biçimde gerçekleştirilememiştir. Durum analizi gerçekleştirmek için yapılan çalıştaylara katılanların yargıları, hiçbir teste tabi tutulmadan plana girebilmiştir. GZFT analizinin asıl amacı, MEB'in iç güçlerini ve zayıflıklarını, dış imkanlar ve tehditlerle eşleştirerek farklı stratejileri irdeleme ve bu stratejilerin öncelik sırasına koyulmasını sağlamaktır. SP içindeki GZFT, sadece bir güçlü ve zayıf yönler ile fırsatlar ve tehditler listesi olarak kalmıştır, temalar ve analiz sonuçları arasında bağlantı kurulamamıştır. Ayrıca belirlenen zayıf yönler, sık sık dile getirilen ve kolayca kabullenilen zayıf yönlerdir ve eğitim sistemiyle Bakanlık'ın asıl sorunlarına değinmemektedir. Örneğin, mesleki ve teknik ortaöğretimin "çalışmadığı" saptaması ve sınav sisteminin eğitim sisteminin tamamı üzerindeki olumsuz etkileri zayıf yönler arasında bulunmamaktadır. Hanehalkları tarafından gerçekleştirilen harcamaların eğitim sistemi üzerindeki etkisine de SP'nin hiçbir noktasında değinilmemiştir.

SP'de belirlenen hedeflere ilişkin mevcut durumların SP'de yer almaması doküman aracılığıyla sistemin izlenebilirliğini azaltmaktadır. Ayrıca birçok hedef yeterince açık tanımlanmamıştır (örneğin okul öncesinde okullulaşma oranlarının hangi yaş aralığında olduğu çoğu yerde belirtilmemiş) ya da mevcut duruma dair bazı göstergeler (örneğin devamsızlık göstergeleri) tümünden eksiktir. DPT'nin de aynı eleştiriyi MEB'e yaptığı ancak MEB'in PP'de olacağı gerekçesiyle mevcut duruma ilişkin bilgileri SP'ye koymadığı bilinmektedir. Diğer yandan, mevcut duruma ilişkin PP'de yer alan bilgiler de çok sağlıklı ve ayrıntılı değildir.

⁵ MEB SGB, 2009a;
MEB SGB, 2010a.

SP’de belirlenen amaç ve hedeflerin gerçekleşmesi için uygulanacak faaliyetlerin PP aşamasında bütçelendirilmesinde sorunlar yaşandığı görülmektedir. Bakanlık, eğitim gibi “soyut” bir alana odaklanan bir kurum olması nedeniyle bazı hedefleri bütçelendirmekte zorluklar yaşamaktadır. Özellikle Maliye Bakanlığı’nın personel giderlerini PP’de görmek istememesi bu sorunu derinleştirmektedir. En büyük gider kalemi personel giderleri olan bir kurum olarak MEB’in birçok faaliyetini bu nedenle PP’ye sokamadığı, PP’de bulunan faaliyetlerin normal şartlarda uygulanmakta olan projeler olduğu görülmüştür. Böylelikle hedeflere uygun faaliyet gerçekleştirmek yerine, faaliyetleri hedeflere uydurmak gibi SP ve stratejik yönetim anlayışına ters düşen uygulamalar yaygın hale gelmektedir.

SP’nin “okul öncesi eğitim, ilköğretim...” şeklindeki temalara dayalı yapılandırmasının Bakanlık’ın teşkilat yapısını yansıttığı ve SP’nin felsefesiyle uyuşmadığı açıkça söylenebilir. SP’de yapılması gereken, hizmetin nihai kullanıcıını hedef alan stratejiler belirlemektir, bunun için de kademe ya da Bakanlık içi birim merkezli bir anlayıştan uzaklaşılması, bunun yerine süreç bazlı yönetim anlayışına geçilmesi gerekmektedir. Çocuklarda yaratılması amaçlanan değişiklikler için Bakanlık içi birimlerin bir araya gelip birlikte ana stratejiler ve alt stratejiler belirlemesi, bunları faaliyet planlarına dönüştürmesi, bütçelendirmesi ve daha sonra birim/birey hedefleri ile ölçülebilir ve değerlendirilebilir hale getirmesi çalışma adımları olmalıdır. Bu tür bir hazırlık, Bakanlık’ın yeniden yapılanması sürecini de olumlu etkiler.

Genel ortaöğretime ilişkin belirlenen amaç ve hedefler, birçok açıdan eleştiriye açıktır. Ortaöğretimde net okullulaşma yerine brüt okullulaşmanın gösterge olarak belirlenmesi, ortaöğretim zorunlu bir kademe olmadığından ve belli bir yaş aralığını doğrudan hedef almadığından yanıltıcı olabilir. Ortaöğretimle ilgili belirlenen hedeflerin yalnızca erişimle ilgili olması ve sistemin iç etkinliği, kalitesi ve eşitlik boyutuyla ilgili hedeflerin kısıtlı biçimde yer alması ya da hiç yer almaması, önemli bir eksiklik ve ortaöğretim sistemimize hakim olan anlayışla ilgili bir gösterge niteliğindedir.

SP’de yer alacak stratejinin oluşturulabilmesi için gerekli yaklaşımın henüz yakalanamamış olduğu ortaöğretim örneğinde açıkça görülmektedir. SP gibi dökümanlarda nihai kullanıcının sağlayacağı yararlar üzerinde durulması gerekir: Ortaöğretimle ilgili planlama yapılırken öğrencinin/çocuğun ortaöğretim başında nasıl alındığıyla ilgili değerlendirmenin ve sonunda nasıl mezun edilmek istendiğiyle ilgili hedeflerin, SP’deki ilgili bölümlerin omurgasını oluşturması gerekmektedir. Ortaöğretimin bilgi ve beceri odaklı ve paydaşlar ekseninde yeniden planlanması gerektiği ERG tarafından düzenlenen toplantıda tüm katılımcılar tarafından vurgulanmıştır. Bu bağlamda, çocukların bilişsel becerilerinin düzeyiyle ilgili veri sunan PISA testi sonuçlarıyla ilgili hedeflerin neden “uluslararası ilişkiler” teması altında yer aldığı sorgulanmalıdır.

Özellikle genel ortaöğretimle ilgili bölümde, amaç ve hedefler arasında hiyerarşik bir yapı kurulamadığı, hedeflerin birbirini belli ölçüde tekrar ettiği, performans göstergelerinin de açık biçimde tanımlanmadığı görülmektedir. Bu, kavramların tanımlarının Bakanlık personeli içinde henüz tam olarak oturmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Ortaöğretime ilişkin hedeflerin gerçekleşebilmesi için PP’de belirlenen faaliyetler de sorunlar içermektedir. Okulu terklerin azaltılması için belirlenen bütçede okulu terk nedenlerinin araştırılması için 17 milyon TL’lik bir bütçenin okullara aktarılmasının nedeni anlaşılamamıştır.

MEB'in SP aracını en fazla sahiplenene kamu idarelerinden biri olduğu gözlemlenmektedir. Plan'ın iyileştirilmesi için, nihai kullanıcı üzerindeki etkiyi merkeze alan bir yaklaşımın şart olduğu, Bakan, müsteşar ve genel müdürler düzeyinde Plan'ın daha fazla önemsenmesi ile paydaşlar ve uzmanlar desteğiyle radikal bir elden geçirme sürecinin gerekliliği ve izleme-değerlendirme etkinliklerini sivil toplumun gölge ekiplerle desteklemesi gerektiği konularında sivil toplum ve uzman kurumlar arasında bir uzlaşıdan bahsedilebilir. Sivil toplum tarafından sürdürülecek SP temelli bir değerlendirme süreci, SP'nin hem eğitim sistemine yönelik hem de eğitim politikası kültürüne yönelik hedeflerin gerçekleşmesi için çok önemlidir.

EĞİTİMİN FİNANSMANI

Eğitimin bileşenlerini belirleyen etmenlerden biri, eğitim hizmetlerine ayrılan finansal kaynaklardır. Raporun bu bölümünde, eğitim hizmetlerine ayrılan kaynaklar elde bulunan son veriler ışığında değerlendirilecektir.

Eğitim hizmetlerine ayrılan kaynaklar, kamu kaynaklarından ya da hanehalklarından gelebilir. Ülkemizde hanehalklarının eğitime ayırdığı kaynakları toplu bir biçimde görmeyi sağlayacak veriler 2002 tarihli'dir. Bu tarihten sonra, veri toplama girişimleri gerçekleşmiş olsa da, bu girişimlerin sonuçları kamuoyuyla paylaşılmamıştır. Bu nedenle, eğitim hizmetlerinin karşılanması sağlayan kaynakların kamu kesimiyle hanehalkları arasında nasıl bölüşüldüğüyle ilgili güncel bir değerlendirme yapılamamaktadır. Oysa bu tür bir değerlendirme, eğitim sistemini eşitlik, etkililik ve verimlilik ilkeleri ışığında değerlendirebilmek için çok önemlidir. Ülkemizde özellikle son yıllarda özel okullara ve özel dersanelere devam eden öğrenci sayısındaki artış⁶ ve eğitim masraflarının gitgide arttığına dair velilerden sıklıkla yükselen şikayetler, bu veri toplama ve değerlendirme gereksinimini daha da artırmaktadır. MEB ve TÜİK, bu gereksinimin karşılanması için ivedilikle işbirliği yapmalıdır.

Ülkemizde hanehalklarının eğitimin finansmanına gerçekleştirdiği katkı hakkında güncel veriler bulunmasa da, kamu sektörünün ayırdığı kaynaklar hakkında kapsamlı bir değerlendirme yapmayı sağlayacak veriler her yıl kamuoyuyla paylaşılmaktadır. Bu veriler kullanılarak yapılan değerlendirmeler, Eğitim İzleme Raporu'nda kamuoyuna sunulmanın yanı sıra, ERG tarafından her yıl, bütçe görüşmeleri devam ederken milletvekillerine de sunulmaktadır.⁷ Böylelikle, eğitim politikalarının ve kaynaklarının belirleyicisi konumundaki milletvekillerine gelecek senelerde ayrılması planlanan kaynakların toplumun değişen ihtiyaçlarına yanıt verip veremeyeceğine dair, verilere dayalı bir değerlendirme sunulması amaçlanmaktadır.

EĞİTİM HİZMETLERİNE AYRILAN KAMU KAYNAKLARI

Türkiye'de kamu sektörünün eğitim harcamalarına ayırdığı toplam kaynakların 2003'ten bu yana gelişimi ve 2010-2012 yılları için planlanan gelişim Grafik 1'de gösterilmiştir.

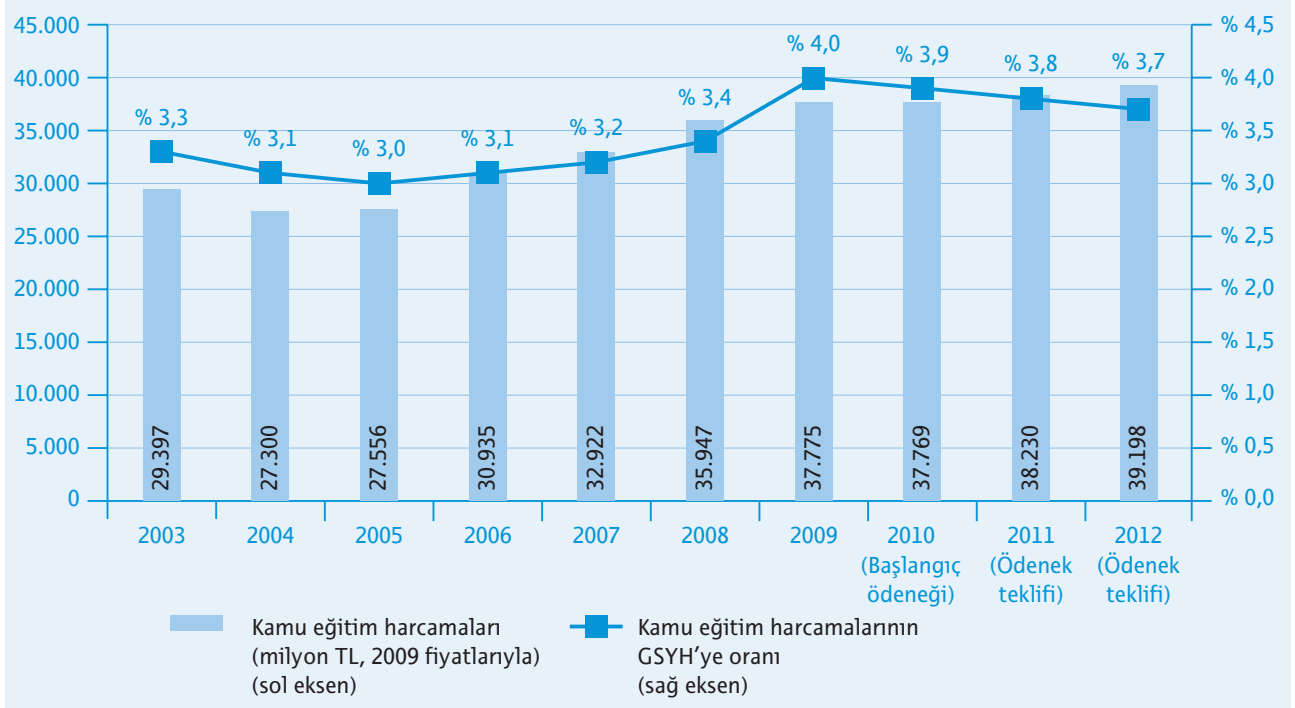
Bu grafik incelendiğinde, Türkiye'de kamu sektörü tarafından gerçekleştirilen eğitim hizmetleri harcamalarının 2004'ten bu yana reel olarak artmakta olduğu görülmektedir. 2004 yılında (2009 fiyatlarıyla) 27,3 milyar TL olan kamu eğitim harcamaları tutarı, 2009 yılında 37,5 milyar TL'ye çıkarılmıştır; tutarın 2012 yılında 39 milyar TL'yi aşması beklenmektedir. Diğer yandan, kamu eğitim harcamalarının GSYH içindeki payının 2008'e dek aynı hızla artmadığı gözlemlenmektedir. Başka bir deyişle, eğitim harcamalarındaki artış

⁶ Bkz. Eğitim İzleme Göstergeleri Tablo A5 ve Tablo C5.

⁷ ERG, 2009b.

büyük ölçüde Türkiye ekonomisinin hızlı büyümesinden kaynaklanmış, Hükümet eğitim hizmetlerini önceliklendirmek yönünde bir politika tercihi yapmamıştır. 2009 yılında eğitim harcamalarının GSYH içindeki payının % 3,4'ten % 4'e sıçraması, harcamalardaki artıştan değil, GSYH'nin ekonomik kriz nedeniyle küçülmesinden kaynaklanmıştır. Ekonomik kriz yılında eğitim harcamalarının reel olarak düşmemesi, olumlu olarak değerlendirilebilir. Ancak, Hükümet'in bu artışı kademeli biçimde geriye çevirmek yönünde bir politika tercihi yaptığı 2010-2012 arasındaki planlamadan anlaşılmaktadır. Bu durum, Hükümet'in eğitim harcamalarının GSYH içindeki payını OECD ortalamalarına ya da UNESCO'nun geliştirmekte olan ülkelere önerdiği % 6 seviyesine çıkarmak yönünde herhangi bir planlama yapmadığı biçiminde de yorumlanabilir.

GRAFİK 1: EĞİTİM HİZMETLERİNE AYRILAN KAMU KAYNAKLARININ GELİŞİMİ

Kaynaklar ve yöntem: 2005 yılına kadar olan oranlar, Yılmaz (2007) tarafından bulunmuş rakamların yeni GSYH serisine uyarlanmasıyla bulundu. Bu sayılar, DPT (2008) kaynağında yer alan bulgularla çok büyük ölçüde uyumludur. 2006-2009 yılları için sayılar Muhasebat Genel Müdürlüğü'nün internet sitesinde (www.muhasabat.gov.tr) yer alan Genel Yönetim Bütçe Uygulama Sonuçları incelenerek bulundu. 2010 yılı harcaması, Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü'nün (www.bumko.gov.tr) internet sitesinde yer alan başlangıç ödeneğinden (BÖ) derlendi. 2011 ve 2012 yılına ait rakamlar 2010 Bütçe Gerekçesi'nde yer alan ödenek tekliflerinden (ÖT) derlendi. 2010, 2011 ve 2012 yıllarında mahalli idarelerin son üç yılda yaptıkları ortalama eğitim harcamasının (GSYH'nin % 0,18'i) aynı şekilde devam edeceği varsayıldı.

Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV) tarafından gerçekleştirilen bütçe izleme çalışmaları da, Hükümet'in mali açıdan eğitim hizmetlerini önceliklendirmedeğini göstermektedir. Eğitim, sağlık, sosyal güvenlik ve sosyal koruma harcamalarından oluşan kamu sosyal harcamaları içinde eğitim hizmetlerinin payı gitgide azalmaktadır. Eğitim hizmetlerinin kamu sosyal harcamaları içindeki payı, 1999'dan 2008'e % 30'dan % 23'e kadar düşmüştür. Aynı dönemde sağlık hizmetlerine ayrılan payın arttığı gözlemlenmektedir. TEPAV, sağlık harcamalarındaki artışın kompozisyonunu da, koruyucu sağlık hizmetleri yerine tedavi edici sağlık hizmetlerine ayrılan kamu kaynakları hızla arttığı için, maliyet etkin bulmamaktadır. Diğer bir deyişle, Hükümet'in sosyal harcamalarındaki artış, sağlık hizmetlerinin karşılanmasında kullanılmakta, eğitim hizmetlerine öncelik verilmemektedir.⁸

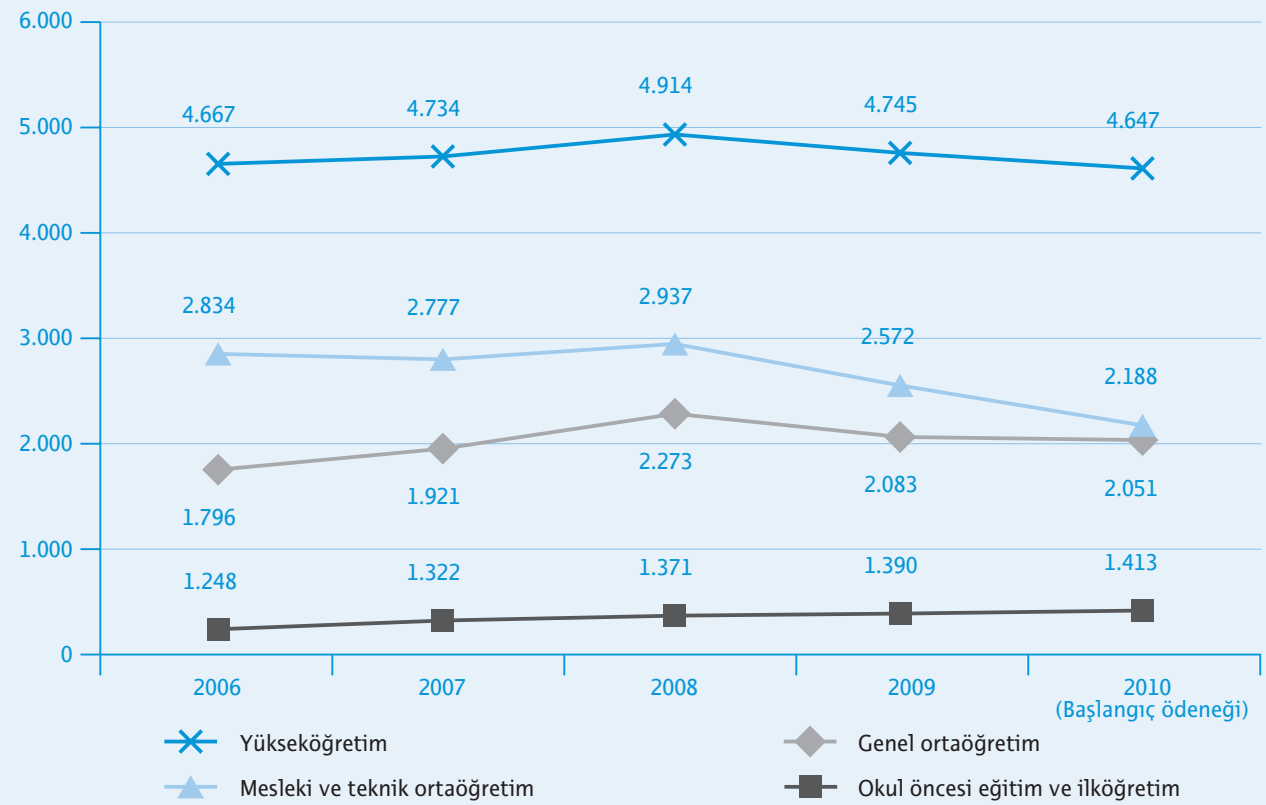
8 TEPAV, 2009.

ÖĞRENCİ BAŞINA DÜŞEN KAMU EĞİTİM HARCAMALARI

Eğitime ayrılan kamu kaynaklarının toplamı yanında, öğrenci başına düşen kamu eğitim harcamaları da eğitime ayrılan kaynakların çocukların gereksinimlerini karşılayabilecek şekilde sağlanıp sağlanmadığıyla ilgili ipuçları verebilir.

2006'dan bu yana merkezi yönetim tarafından gerçekleştirilen öğrenci başına harcamalar ve 2010 yılı için merkezi yönetim bütçesinden ayrılan kaynaklar, Grafik 2'de gösterilmiştir. Buna göre, okul öncesi eğitim ve ilköğretim ile yükseköğretimde öğrenci başına düşen harcamalarda istikrarın sağlandığı, ancak ortaöğretimde 2008 yılından bu yana kaydadeğer bir düşüşün gerçekleştiği görülmektedir. Özellikle mesleki ve teknik ortaöğretimde güçlenen bu trendin nedeni, ortaöğretimin dört yıla çıkarılmış olması ve ortaöğretime ayrılan kaynakların bu değişimin gerektirdiği ölçüde artırılmamış olmasıdır. Bu durum, ortaöğretimin kalitesiyle ilgili kaygıları da artırmaktadır.

GRAFİK 2: ÖĞRENCİ BAŞINA DÜŞEN MERKEZİ YÖNETİM HARCAMALARI (TL, 2009 FİYATLARIYLA)

Kaynak ve yöntem: Bu çalışma için yapılan hesaplamalar. Harcama ve ödenek verileri Muhasebat Genel Müdürlüğü ve Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlükleri'nin internet sitelerinden alınmıştır. Öğrenci sayılarına açıköğretim, özel eğitim ve özel öğretim kurumlarında eğitim gören öğrenciler, bu kurumların ödenekleri ilgili koddan karşılanmadığı için dahil edilmemiştir. Öğrenci sayıları Türkiye Eğitim İstatistikleri, Milli Eğitim İstatistikleri (MEB) ve Yükseköğretim İstatistikleri'nden (ÖSYM) alınmıştır.

Öğrenci başına düşen harcamaların ortaöğretim kademesinde azalması, ülkemizde kamu sektörünün eğitime ayıracağı kaynaklar hesaplanırken öğrenci sayısının göz önüne alınan etmenlerden biri olmadığını göstermektedir. Diğer bir deyişle kaynaklar, hizmetten yararlanan birey sayısına göre değil, ödeneği alan merkezi ya da yerel birim temel alınarak hesaplanmakta, bu da eğitimde eşitlik ilkesiyle çelişir sonuçlar doğurmaktadır. Bu politikanın sonuçları, öğrenci başına düşen merkezi yönetim harcamasının iller arasında gösterdiği değişkenlikte de ortaya çıkmaktadır (Harita 1, 2 ve 3).

HARİTA 1: OKUL ÖNCESİ EĞİTİM VE İLKÖĞRETİMDE ÖĞRENCİ BAŞINA DÜŞEN MERKEZİ YÖNETİM HARCAMASI, 2009

HARİTA 2: GENEL ORTAÖĞRETİMDE ÖĞRENCİ BAŞINA DÜŞEN MERKEZİ YÖNETİM HARCAMASI, 2009

HARİTA 3: MESLEKİ VE TEKNİK ORTAÖĞRETİMDE ÖĞRENCİ BAŞINA DÜŞEN MERKEZİ YÖNETİM HARCAMASI, 2009

Kaynak: Türkiye'nin tümü için kullanılan yöntemin aynısı kullanılmıştır. İl ayrıntısında harcama verisi Maliye Bakanlığı tarafından paylaşılmıştır (Mayıs 2010).

Haritalardan da görüleceği üzere, öğrenci başına düşen merkezi yönetim harcamalarında düşük öğrenci sayısına sahip illerin avantajlı, yüksek öğrenci sayısına sahip illerden özellikle İstanbul’un, Güneydoğu Anadolu’da bulunan illerin ve kısmen Marmara Bölgesi’nde bulunan illerin dezavantajlı olduğu göze çarpmaktadır. Nüfus artış hızı yüksek doğurganlık ve/veya göç nedeniyle yüksek olan bu illerde, öğrenci başına harcamaların düşük olması, eğitimde eşitlik ilkesiyle çelişmektedir. Bu durum, bu illerin diğerk göstergelerde de ortaya çıkan dezavantajlı konumunu perçinleyecektir. MEB’in ivedilikle, eğitim hizmetlerine ayrılan kaynakları eğitimde eşitlik ilkesininin gerektirdiği biçimde dağıtmayı sağlayacak süreçleri oluşturması gerekmektedir. Bu süreçler, yeni yönetim biçiminin en önemli parçalarından birini oluşturacaktır.

Özetle, Türkiye’de eğitim hizmetlerine ayrılan tüm kaynaklar hakkında bir değerlendirme yapmak, hanehalklarının katkılarını gösterebilecek güncel bir veri toplama girişimi olmadığından olanaklı değildir. Kamu kaynaklarıyla ilgili değerlendirmeler ise, Hükümet’in eğitim hizmetlerine ayrılan kaynakların miktarı ve bu kaynakların eşitlikçi, etkili ve verimli bir biçimde dağıtılıp dağıtılmadığıyla ilgili çalışmalar yapması gerektiğini göstermektedir.

EĞİTİMİN BİLEŞENLERİ: ÖĞRENCİ

Eğitim İzleme Raporu 2009'un bu bölümünde, temel eğitimin üç kademesindeki çocuk ve gençlerin özellikleri ve bu özellikler çerçevesinde eğitim sistemine katılımlarıyla ilgili, 2008-2009 ve 2009-2010 eğitim-öğretim yıllarındaki gelişmelere odaklanan kapsamlı bir değerlendirme sunulacaktır.

Eğitim sistemi, uluslararası sözleşmelerle çocuklara tanınmış bir hak olan çocukların yararını diğer tüm önceliklerin önünde tutma ilkesi gereğince, öğrencinin bireysel, ailevi ve içinde yaşadığı toplumdan kaynaklanan özelliklerini dikkate alarak çocuğun gelişimini en yüksek düzeye taşıyacak şekilde eğitim hizmetlerini tüm çocuklar için erişilebilir hale getirmekle yükümlüdür. Bu nedenle, çocuk ve gençlerin özellikleri sürekli izlenmeli, bu özelliklerden hangilerinin eğitim sisteminin güncel koşulları içinde eğitime katılım ve eğitimde başarı açısından bir dezavantaj oluşturduğu belirlenmeli ve bu incelemenin sonuçları ışığında sistemin unsurlarında iyileştirmeler gerçekleştirilmelidir. Eğitim sistemi, bir öğrenci profili yaratma ya da yalnızca öğrencinin özelliklerini değiştirme gayreti içinde olamaz; sistemin yükümlülüğü öğrencilerin gelişimini en üst düzeye taşıyacak hizmetlerin tüm çocukların yararlanabileceği şekilde çeşitlendirilip sunulmasıdır.

Bu bölümdeki değerlendirmeler, bu anlayış ekseninde gerçekleştirilmektedir. Öncelikle, okul öncesi eğitimde öğrenci sayısındaki artış, bu kademedeki hizmetlerin niteliğiyle birlikte değerlendirilmekte, ardından ilköğretimde kayıt ve devamlılığın artması için geliştirilen mekanizmalar değerlendirilmektedir. Son kısımda, raporun odak konularından biri olan ortaöğretim çağındaki gençlerin özellikleri ve eğitime katılımları hakkında farklı kaynaklardan gelen verileri harmanlayan, kapsamlı bir değerlendirme sunulmaktadır.

OKUL ÖNCESİ EĞİTİM POLİTİKALARI

Okul öncesi eğitim, çocukların gelişimsel yetersizliklerinin en erken çağda giderilmesi ve ileriki hayatlarına etkisinin en aza indirilmesi için çok önemli bir öğretim kademesi konumundadır. Özellikle toplumun dezavantajlı kesimlerine mensup çocukların eğitim hayatlarına bu dezavantajları olabildiğince arkalarında bırakarak başlamaları için ve toplumsal eşitsizliklerin giderilmesi için etkili bir sosyal politika aracı olan okul öncesi eğitimde ülkemizde son yıllarda yaşanan gelişmeler sevindiricidir.

Geçtiğimiz senelerde kamuoyuyla paylaşılan resmi belgeler, okul öncesi eğitimin önemini vurgulamakta ve gerçekleştirilmek istenen hedefleri ortaya koymaktadır. Ocak 2008'de yayımlanan *60. Hükümet Programı Eylem Planı*, Milli Eğitim Bakanlığı'nın sorumluluğunda ve DPT, Maliye Bakanlığı, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve TRT'nin işbirliğinde okul öncesinde okullulaşma oranı % 50'ye çıkarmayı hedeflemektedir.⁹ Ocak 2010'da kamuoyuyla paylaşılan *Stratejik Plan 2010-2014*'te de, "okul öncesi eğitimde net okullaşma oranının dezavantajlı çocukları gözeterek plan dönemi sonuna kadar % 70'in üstüne çıkarılması" stratejik hedef olarak konmuştur.¹⁰ Her iki belgede de hedeflerin hangi yaş grubu için belirlendiği belirtilmemiştir. Ancak, 60-72 ay yaş grubu için % 100 okullaşmanın hedeflendiği göz önünde bulundurulduğunda, her iki hedefin de okulöncesi eğitimden faydalanabilen 48-72 ay yaş grubunun tümü için olduğu çıkarımı yapılabilir.

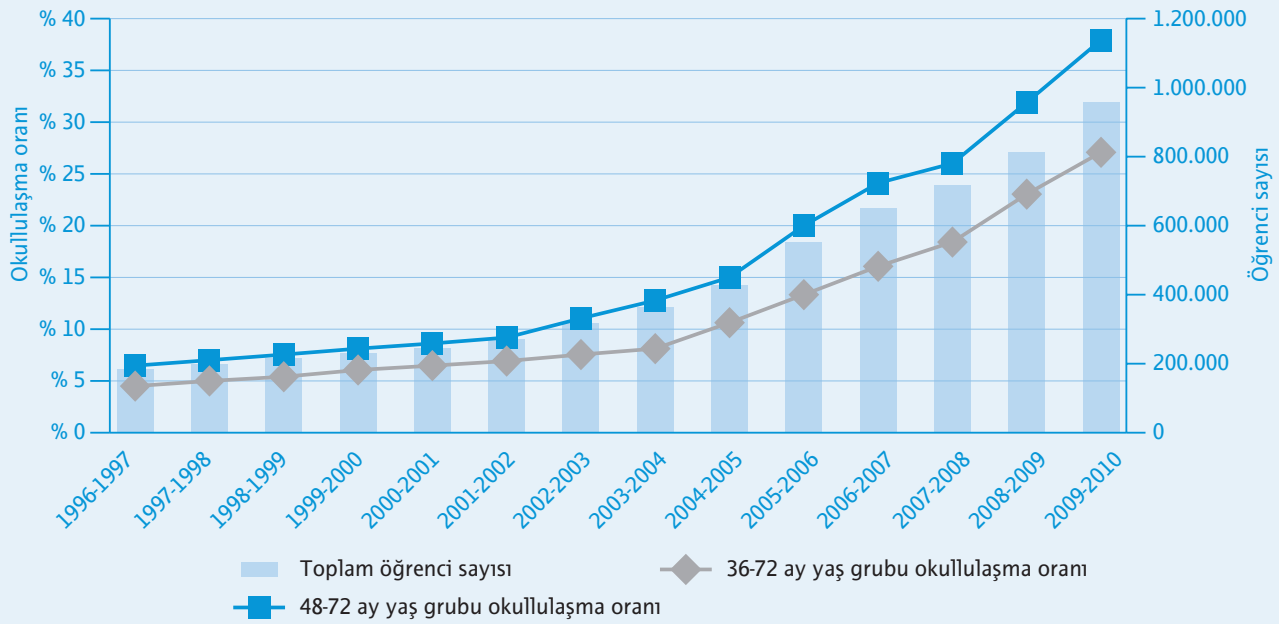
⁹ Başbakanlık, 2007.

¹⁰ MEB SGB, 2009a.

Bu bağlamda, Hükümet'in 48-72 ay yaş grubunda 2011-2012 öğretim yılında % 50, 2013-2014 öğretim yılında % 70 okullulaşma oranını hedeflediği söylenebilir. Bu hedefler, Türkiye için iddialı ancak gerekli hedeflerdir.

Okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması için konulan hedefler doğrultusunda sürdürülen çalışmalar sonucu, 2008-2009'dan 2009-2010'a geçilirken okullulaşma oranlarında önemli artışlar sağlanmıştır. 2009-2010'da 180.000 öğrenci daha okul öncesi eğitime kazandırılmış, böylece okullulaşma oranı, 36-72 ay yaş grubunda % 27'ye, 48-72 ay yaş grubunda % 38'e kadar yükselmiştir. Grafik 3'ten de görüldüğü gibi, son yıllarda öğrenci sayısında ve okullulaşma oranında artış hızlanmıştır.

GRAFİK 3: OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE ÖĞRENCİ SAYILARI VE OKULLULAŞMA ORANLARI

Kaynak: MEB, Türkiye Eğitim İstatistikleri, Milli Eğitim İstatistikleri.

Okullulaşma oranlarındaki artış hızının etkisi, illerin okullulaşma oranlarına da yansımaktadır. 2009-2010 itibarıyla, 48-72 ay yaş grubunda, okullulaşma oranının % 30'un altında olduğu yalnızca altı il kalmıştır. Ancak, bu altı ilden birinin çağ nüfusunun yaklaşık % 18'ine ev sahipliği yapan İstanbul olması, Türkiye okullulaşma oranının daha da fazla yükselmemesine neden olmaktadır. İstanbul'da okul öncesi eğitimin daha da yaygın hale getirilmesi konusunda ciddi bir kampanyaya gereksinim duyulmaktadır.

Okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması sırasında öncelik, 60-72 ay yaş grubuna tanınmaktadır. Bakanlık'ın 2008-2009 eğitim-öğretim yılı sonunda yayımladığı bir genelge doğrultusunda, 32 ilde 60-72 ay yaş grubuna yönelik bir proje başlatılmıştır.¹¹ Pilot projenin hedefi, 32 ilde 60-72 ay yaş grubu okullulaşma oranını kısa süre içinde % 100'e çekmektir. Genelge kamuoyuna, bu illerde 60-72 ay yaş grubunda okul öncesi eğitimin zorunlu hale getirildiği biçiminde yansımıştır. Seçilen 32 il, genellikle küçük, 60-72 ay okullulaşma oranları halihazırda Türkiye ortalamasının üzerinde bulunan illerdir. 2008-2009'da 60-72 ay okullulaşma oranı Türkiye genelinde % 51'ken bu illerde % 71'di. Aynı yıl, bu illerde 60-72 ay çağ nüfusunun yalnızca % 13'ü yaşıyordu. Kısaca, Hükümet'in pilot projeye katılacak illeri halihazırda avantajlı durumda olan iller arasından seçtiği söylenebilir.

11 MEB OÖEGM, 2009.

HARİTA 4: OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE (48-72 AY YAŞ GRUBU) OKULLULAŞMA ORANLARI, 2009-2010

Kaynak: MEB tarafından paylaşılan veriler (Nisan 2010).

Pilot projenin uygulandığı ilk eğitim-öğretim yılı olan 2009-2010 yılındaki sonuçlar değerlendirildiğinde, projenin genel olarak olumlu sonuçlara ulaştığı söylenebilir. 32 ildeki 60-72 ay okullulaşma oranı % 71'den %93'e çekilebilmiştir. Bir diğer sevindirici sonuç, diğer illerde de artışın devam etmesidir. Pilot projenin dışında kalan 49 ilde de, aynı yaş grubunda okullulaşma oranı % 48'den % 57'ye kadar çıkmıştır. Ancak, her iki grupta da, özellikle pilot projenin uygulandığı illerde, hedefteki yaş grubu dışındaki illerde yaygınlaştırma çabalarının hız kestiği görülmektedir (Tablo 2).

TABLO 2: PİLOT PROJENİN SÜRDÜRÜLDÜĞÜ 32 İLDE VE DİĞER İLLERDE OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE OKULLULAŞMA ORANLARI VE ÖĞRENCİ SAYILARI

	36-60 AY		60-72 AY				
	2008-2009 OKULLULAŞMA ORANI	2009-2010 OKULLULAŞMA ORANI	2008-2009 OKULLULAŞMA ORANI	2009-2010 OKULLULAŞMA ORANI	2008- 2009 ÖĞRENCİ SAYISI	2009- 2010 ÖĞRENCİ SAYISI	ÖĞRENCİ SAYISINDA ARTIŞ
PİLOT PROJENİN UYGULANDIĞI 32 İL	% 15	% 15	% 71	% 93	101.554	134.638	% 33
PİLOT PROJENİN DIŞINDA KALAN 49 İL	% 8	% 10	% 48	% 57	489.568	594.179	% 21
TÜRKİYE GENELİ	% 9	% 10	% 51	% 61	591.122	728.817	% 23

Kaynak: MEB tarafından paylaşılan veriler (Nisan 2010).

Pilot projenin uygulandığı 32 ilde okullulaşıma oranının bir yılda % 71’den % 93’e çıkması Bakanlık ve ilgili genel müdürlükler açısından kaydedeğer bir başarıdır. Ancak, 32 ilin tamamının okullulaşıma oranının halihazırda yüksek olduğu iller arasından seçilmiş olması, eğitim personelinin okullulaşıma oranının artırılmasının görece daha zor olabileceği bölge ve illerde deneyim kazanmasını engellemiştir. Bu nedenle, 60-72 ay yaş grubunda okul öncesi eğitimi kademeli biçimde zorunlu hale getirmeyi amaçlayan bu uygulamanın bundan sonraki aşamalarının çok daha zor ilerleyeceği söylenebilir.

60-72 ay yaş grubunda okullulaşma oranının % 61'e kadar çıkması artık Türkiye'de 5 yaşındaki her beş çocuktan üçünün okullu olduğunu göstermektedir. Kısa sürede sağlanan bu ilerleme sevindiricidir. Başarı, kamu sektörünün yatırımları ve çabalarının yanı sıra, sivil toplum kuruluşları tarafından yürütülen kampanyalar ve yerel yönetimlerin de gayretleri sonucunda ortaya çıkmıştır.

Bakanlık'ın öğretmen alımlarında da okul öncesi eğitime öncelik tanıdığı gözlemlenmektedir. 2009-2010 öğretim yılı itibarıyla okul öncesi eğitimde 42.716 öğretmen çalışmaktadır. Bu bir önceki seneye göre % 45'lik bir artışa karşılık gelmektedir. Bu artışın en büyük sebebi MEB'in okul öncesi eğitimde çalışmak üzere 17 bin kadrosuz usta öğretici pozisyonu için açtığı başvuruların Danıştay'ın 11 Temmuz 2009 tarihli kararıyla iptal edilmesi ve bu gelişmeyi takiben MEB'in yükseköğretim mezunları arasından öğretmen alımı yapmış olmasıdır. Dikkat çekici diğer bir nokta da işe alınan 10.000 okul öncesi eğitim öğretmenin tümüne kadrolu statüsünün verilmesidir. Bu öğretmen alımları sayesinde ve okul öncesi eğitim kademesinde öğrenci sayısında yaşanan artışa rağmen, öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 27'den 23'e düşmüştür. Ayrıca, bu göstergede iller arasındaki farklılıklar da büyük ölçüde giderilmiştir: 2008-2009'da illerde öğretmen başına düşen öğrenci sayıları arasında 11 olarak gerçekleşen standart sapma, 2009-2010'da dörde kadar düşmüştür. Bu atamalara ilişkin yapılan en önemli eleştiri ise yüksek sayılarda öğretmen alımı yapıldığı çok düşük test puanlarına sahip kişilerin de öğretmen olarak atanmış olmasıdır.

Bu durum, okul öncesi eğitimi yaygınlaştırırken kalite standartlarının korunmasına özel önem verilmesi gerektiğini bir kez daha ortaya koymaktadır. Okul öncesi eğitimin kaliteli bir biçimde sağlanmadığı takdirde, öğrencilerde beklenen değişimleri yaratmadığı bilinmektedir. Çocukların ilköğretime hazır bulunuşluk düzeylerini yukarıya çekmek ve becerileri arasındaki eşitsizlikleri en aza indirebilmek için, öncelikle okul öncesi eğitimde kalite standartları belirlenmeli ve bu standartların tüm okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanmasının etkili bir mekanizma kurularak izlenmesi gerekmektedir.

2009 yılının ikinci çeyreğinde Avrupa Birliği'nin desteğiyle başlayan, 17 milyon Avro bütçeli "Okul Öncesi Eğitimin Güçlendirilmesi" projesi, okul öncesi eğitimde kalite standartlarının belirlenmesi, izleme sisteminin kurulması ve dezavantajlı bireylerin önceliklendirilmesi için olumlu bir adımdır. Projenin bir başka amacı olan okul öncesi eğitimde toplum merkezli modellerin yaygınlaşmasının sağlanabilmesi için de kalite standartlarının ve öğrencilerin elde etmesi beklenen kazanımların belirlenmesi gerekmektedir. Proje, etkili bir standartlar setinin belirlenmesi ve bu standartları kullanacak etkili bir izleme mekanizmasının kurulmasına yoğunlaşmalıdır.

Kurum merkezli okul öncesi eğitim modellerinin yanında toplum merkezli modellerin yaygınlaşabilmesi için MEB tarafından belirlenecek tutarlı ve sürdürülebilir bir politikaya duyulan gereksinim sürmektedir. Bu politikanın Bakanlık tarafından yürütülen diğer yaygın eğitim programlarıyla uyumlu olması gerekmektedir. Özellikle 0-3 ve 4-6 yaşlarında çocukları olan aileler için geliştirilmiş programları bulunan ve Çıraklık ve Yaygın Eğitim GM tarafından yürütülen Ulusal Aile Eğitim Programı, bu alanda önemli bir katkı sağlayabilecek potansiyeledir. Okul Öncesi Eğitimi GM, bu programları alternatif toplum bazlı eğitim modelleri oluşturmak için incelemeli ve tutarlı bir politika haline getirip uygulamalıdır.

"Okul Öncesi Eğitimin Güçlendirilmesi Projesi" çerçevesinde, 10 pilot ilde MEB kurumlarının kapasite ve programlarının geliştirilmesini amaçlanmaktadır. 10 pilot ilin beşinde, okul öncesi eğitim okullulaşma oranları Türkiye ortalamalarının altındadır. Bu, MEB tarafından

başlatılan pilot uygulamaya göre bir gelişme olarak yorumlanabilir. Ancak yine de, İstanbul'un da dahil olduğu ve okullulaşma oranları Türkiye ortalamasının altında bulunan 20 ilin destek programlarının dışında kaldığı gözlemlenmektedir. Bu durum, okul öncesi eğitimin toplumsal adaletin sağlanmasına katkı potansiyelinin kullanılamamasına neden olmaktadır.

Türkiye’de okul öncesi eğitimin geleceğini belirleyecek olan kararlardan biri de, Okul Öncesi Eğitimi GM’nin İlköğretim GM ile birleştirilip birleştirilmemesine dair verilecek karardır. Okul Öncesi Eğitimi GM, ülkemizde kurumsal olarak bağımsız anaokullarından sorumludur, resmi ilköğretim okullarındaki anasınıflarının sorumluluğu ise İlköğretim GM’ye aittir. Bu iki GM’nin birleştirilmesi, okul öncesi eğitimde daha kaliteli eğitim verdiğine inanılan bağımsız anaokullarının sistem içindeki ağırlıklarının tamamıyla kaybolmasına neden olabilir. Ayrıca, uluslararası alanla karşılaştırıldığında Türkiye’de yeni atağa kalkan okul öncesi eğitim politikası sahipsizleşebilir ve ilköğretim politikaları arasında ikincil duruma düşebilir. Diğer yandan, birleşme okul öncesi eğitimle ilköğretim arasında programlar ve kazanımlar düzeyindeki uyumluluğu artırabilir ve çocukların okul öncesi eğitimden edinecekleri kazanımları olumlu yönde etkileyebilir. Önümüzdeki dönemde gündeme gelmesi muhtemel olan bu kararın, bu olasılıklar göz önünde bulundurularak verilmesi gerekmektedir.

Okul öncesi eğitimle ilgili hedeflerin en dikkat çekici noktalarından biri, *Stratejik Plan 2010-2014*’te de belirtildiği üzere, yaygınlaştırma sürecinde “dezavantajlı çocukların gözetileceğinin” belirtilmiş olmasıdır. İyi yönetim ilkeleri gereği, bu hedefin izlenebilmesi için, Bakanlık’ın okul öncesi eğitimdeki “dezavantajlı çocuk” kavramını kolaylıkla ölçülebilir şekilde tanımlaması, bu çocuklarla ilgili güncel durumu ve önümüzdeki dönemdeki hedeflerini kamuoyuyla paylaşması gerekmektedir. Plandaki hedeflerin politikaların izlenmesi için bu tür bir bağlayıcılığa sahip olduğu unutulmamalıdır.

Okul öncesi eğitimde 60-72 ay yaş grubunda sağlanan gelişme sevindirici olmakla birlikte, yeterli değildir. Çocukların kazanımlarının perçinlenmesi ve Bakanlık’ın kendi hedeflerine ulaşabilmesi için 36-48 ve 48-60 ay yaş gruplarının katılımına da özel önem verilmesi gerekmektedir. Yapılan projeksiyonlar, katılım oranlarındaki artış son yıldaki şekliyle devam ettiği ve 60-72 ayın önceliklendirilmesi sürdüğü takdirde, 48-72 ay yaş grubunda 2011-2012’de % 50 ve 2013-2014’te % 70 okullulaşma oranlarına ulaşamayacağını göstermektedir. Bakanlık’ın kendi belirlediği hedeflere ulaşabilmesi için daha açık bir planlama yapması ve bu planların ayrıntılarını kamuoyuyla paylaşması şarttır.

İLKÖĞRETİME KATILIM: KAYIT VE DEVAMIN SAĞLANMASI

İlköğretim çağındaki çocukların eğitime katılımlarının sağlanmasıyla ilgili son yıllarda ortaya konan çabalar, hem politikaların kurgulanma biçimi hem de elde edilen sonuçlar göz önünde bulundurulduğunda oldukça sevindiricidir. İlköğretimde kayıt ve devamın sağlanması için birbirini tamamlayacak şekilde tasarlanmış birçok politika yakın zamanlarda uygulamaya konmuş ve bu politikaların uygulama aşamasında da birbirlerini beslemesi için önemli çabalar sarf edilmiştir. Bunun sonucunda özellikle kayıt oranlarında çok büyük bir yükselme gerçekleşmiştir. E-okul sayesinde toplanan devamsızlık verilerinin sonuçları aynı oranda sevindirici olmasa da, bu alanda da çeşitli önlemlerin devreye sokulması için hazırlıklar sürmektedir.

20 gün ve daha fazla devamsızlık yapan öğrencilerin tüm kayıtlı öğrencilere oranı incelendiğinde, 2009-2010'da bir önceki öğretim yılına göre önemli bir artış göze çarpmaktadır. Oran, % 3,2'den % 4,3'e kadar yükselmiştir. Bu artışın olası nedenleri arasında, ekonomik kriz ve domuz gribi salgını gösterilebilir. Ayrıca 2009-2010'da ilk kez gerçekleştirilen ilköğretime otomatik kayıt uygulaması sonucunda kaydı elektronik ortamda gerçekleştirilen 6 yaşındaki çocukların devamsız duruma düşmüş olması da orandaki artışın nedenlerinden biri olabilir. Her durumda, devamsızlığın nedenleri en kısa zamanda ülke çapında araştırılmalı ve il, ilçe ve okul düzeyinde devamsızlıktaki artışın izlenebileceği ve nedenlerinin ortaya koyularak bu temelde politikaların üretilebileceği araçlar geliştirilmelidir.

13 MEB tarafından
paylaşılan veriler
(Haziran 2010).

Devamsızlık, hem çocukların eğitim sisteminden en yüksek yararı sağlamasını zorlaştırır hem de okulu terk sürecini hızlandırır. Bu nedenle devamsızlık, okullar tarafından yakından izlenmeli ve bir erken uyarı olarak değerlendirilmelidir. MEB ve UNICEF, devamsızlığın sürekli olarak izlendiği ve devamsızlık yapan öğrencilere bireyselleştirilmiş müdahalelerin uygulandığı bir sistem üzerinde çalışmalarını yoğunlaştırmaktadır. Aşamalı Devamsızlık Yönetimi (ADEY) adı verilen bu sistemde, devamsızlık raporları her gün e-okul'dan alınacak, 15 eğitim günlük periyodlarla değerlendirilecek ve öğrencilere devamsızlık davranışlarına uygun aşamalı eylem planlarıyla müdahale edilecektir. Öğrencilerin devamını sağlayacak en uygun müdahalenin tasarlanmasında yine ADEY kapsamında hazırlanan Risk-İhtiyaç Değerlendirme Formları (RİDEF) ve uygulanmasında her okulda oluşturulacak Devamsızlık Takip Kurulları devreye girecektir.

Okula kayıt sorununun büyük oranda çözülmesiyle devamsızlık ilköğretime katılımın önemli bileşeni haline gelmiştir. Bu noktada, MEB'in devamsızlık sorununu bireyselleştirilmiş müdahalelerle çözmeyi öngören ADEY gibi bir sistemi uygulamaya sokacak olması, çok önemli ve olumlu bir gelişmedir. Ancak ADEY'den en yüksek verimin alınabilmesi için, bazı noktalarda özel çabaların ortaya konması gerekecektir:

- ADEY'in işe yarayabilmesi için, e-okul sistemindeki bilgilerin en doğru ve en hızlı biçimde girilmesi gerekmektedir. Ancak çalışmalar göstermektedir ki, öğrencilerle ilgili birçok bilgi ya yanlış ya da eksik biçimde girilmektedir. Ayrıca, devamsızlık verileri de önemsenmemekte ve günü gününe sisteme kaydedilmemektedir. Veri girişinin kısıtlı olduğu böyle bir ortamda, ADEY'in yararlı olması çok zordur. E-okul'un olabildiğince düzgün işleyebilmesi için okul yöneticilerinin çeşitli kanallardan desteklenmesi gereksinimi sürmektedir.
- ADEY'le ortaya çıkabilecek bir başka risk, öğrencilerin "etiketlenmesi" olarak açıklanabilir. RİDEF kullanılarak bireyselleştirilmiş müdahaleler tasarlanıp uygulanırken öğrencilerin bazıları öğretmenlerin ve yöneticilerin kendilerine farklı bir tavır içinde olduğunu düşünebilir ve bu nedenle kendilerini dışlanmış hissedebilir. ADEY içinde tasarlanan müdahalelerin bu noktaya varmaması için, özel önlemler alınmalıdır.
- Devamsızlık yapan öğrencilerin takibi için okullarda özel kurulların oluşturulması, çeşitli sakıncalar yaratabilir. Okullarda halihazırda çok sayıda kurul bulunmakta ve bu kurullar birbirleriyle çakışabilen görev tanımları içinde hareket etmektedir. Ayrıca, erişim ve katılımın sağlanması, okulun tüm unsurlarının görevidir. Bu nedenle, yeni kurullar oluşturmak yerine halihazırda işler durumda bulunan kurullara ADEY'le ilgili görevlerin eklenmesi önerilebilir.

İlköğretime tam katılım önündeki en önemli engellerden biri, mevsimlik tarım işçiliğidir. Şanlıurfa'nın % 13,2'lik oranla devamsızlık yapan öğrencilerle en sık karşılaşılan ikinci il olması, bu durumun bir göstergesidir. Mevsimlik gezici tarım işçisi ailelerin çocukları, okula kaydılsalar bile, hasat mevsimine bağlı olarak sürekli kesintisiz devamsızlık davranışları göstermektedir. Akla ilk gelen öneriler arasında hasat zamanı çocukları okuldan almamaları için velilere şartlı nakit transferinin yapılması, aileleri gezici tarım işçisi olarak çalışan çocuklara hasat zamanı yararlanabilmeleri için pansiyon hizmetinin sağlanması ve gezici ilköğretim okullarının hayata geçirilmesi sıralanabilir. Bu önlemler, Mart ayında Başbakanlık tarafından yayımlanan genelgede de yer almaktadır.¹⁴ Bu genelgenin uygulanması ve sonuçları yakından izlenmelidir.

Ayrıca, yine bu öğrencilerin ağırlıkta olduğu bölgelerde okul programı yerel paydaşların işbirliği ile öğretim programlarının amaçlarıyla çelişmeyecek şekilde tarım mevsimi dikkate alınarak planlanabilir. Bu son çözüm önerisi, diğerleri ile karşılaştırıldığında hem daha düşük maliyetli olacaktır hem de çocukları aile ve sınıf ortamı arasında bir seçim yapmak zorunda bırakmayacaktır.

Yetiştirici Sınıf Öğretim Programları (YSÖP), ilköğretime katılım oranını % 100'e çıkarma hedefi ile planlanan ve hayata geçirilen bir diğer girişimdir. Bu program, zorunlu eğitim çağında olduğu halde eğitim sistemi dışında olan 10-14 yaş grubundaki çocukların ilköğretime devamlarını düzenleyen kısa süreli bir geçiş programıdır. İlköğretime kaydolmamış çocuklar, ilköğretime kayıtlı olup sürekli devamsız konumundaki öğrenciler ve akademik başarısızlık nedeni dışında yaşatlarından en az üç sınıf geride olan öğrenciler, YSÖP'ün hedef grubunu oluşturmaktadır. Programın amacı bahsedilen çocukları okullarda açılacak yetiştirici sınıflarda temel yeterliliklere odaklanan hızlandırılmış bir programa tabi tutarak örgün eğitimdeki yaşatlarına yetiştirmek ve en azından 8. sınıfta yaşatlarıyla birlikte bir sene okula gitmelerini sağlayarak ilköğretimden mezun olmalarının önünü açmaktır. Kasım 2008'de başlayan proje çerçevesinde, MEB verilerine göre iki öğretim yılında toplam 12.892 çocuk en az bir yetiştirici sınıf programından yararlanmıştır. Bu çocukların 3.991'i YSÖP kapsamındaki 1-3A programından, 7.205'i 1-3B programından, 6.642'si 4-5 programından ve 2.041'i 6-7 programından yararlanmıştır. Bir öğrenci birden fazla programdan yararlanabildiğinden toplam yararlanma sayısı, öğrenci sayısından fazladır.¹⁵

YSÖP başlatılırken, YSÖP kapsamındaki öğrenci sayısı 100.000'lerle ifade edilmekteydi. Bu nedenle YSÖP'ün bugün gelinen noktada hedeflerine ulaşmış olduğu söylenemez. 2008-2009'da başlayan programın 2013'te sonlandırılması gerekmektedir. 2010 yazında ERG, Boğaziçi Üniversitesi öğretim üyelerinden oluşan bir ekiple programın Ara Dönem Değerlendirmesi'ni yapmak üzere görevlendirilmiştir. Yaz sonunda sonuçlandırılması planlanan Ara Dönem Değerlendirme'nin YSÖP'ün hedeflerine ulaşmasına katkıda bulunması umulmaktadır.

ORTAÖĞRETİM ÇAĞINDAKİ GENÇLERİN ÖZELLİKLERİ VE EĞİTİME KATILIM

Ortaöğretim, *Eğitim İzleme Raporu 2009*'un odak konularından biridir. Bu bölümde, ortaöğretim çağındaki gençlerin özellikleri üzerinde durulacak, bu özelliklerin hangilerinin ortaöğretime katılım açısından dezavantaj yarattığı konusunda kapsamlı bir değerlendirme sunulacaktır. Ortaöğretim çağındaki gençlerin özellikleri, gençlere ne tür kamu ve eğitim hizmetleri sunulması gerektiğiyle ilgili ipuçları da sunmaktadır.

Ülkemizde ortaöğretim, 14-17 yaşları arasındaki gençleri hedeflemektedir. Ancak, bu yaş grubundaki nüfusla ilgili verilerin önemli bir kaynağı olan hanehalkı anketlerinde veriler, genellikle beş yıllık grupları kapsamaktadır. Bu nedenle, bu bölümdeki değerlendirmelerin bir kısmı 15-19 yaş grubuna ilişkin olarak yapılacaktır. Ayrıca, 15-19 yaş grubu uluslararası karşılaştırmaları da kolaylaştırır niteliktedir.

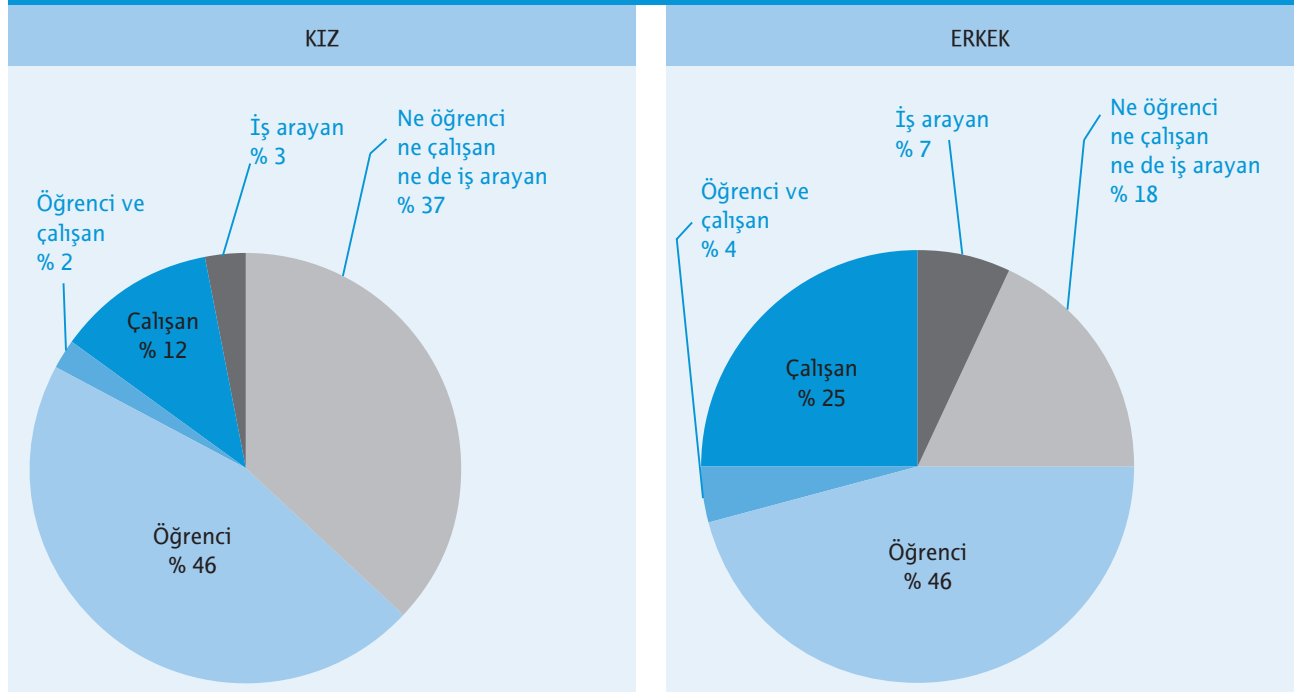
Ülkemizde 15-19 yaş grubunda 6 milyonun üzerinde genç yaşamaktadır. Bu gençlerin ancak yarısı, herhangi bir okula devam ettiğini beyan etmektedir. 2008 Hanehalkı İşgücü Anketi'nden (HİA) elde edilen verilere göre bu yaş grubundaki her 10 kızdan biri ve her dört erkekten biri çalışmaktadır. Geri kalanlar ise, "ne öğrenci ne de çalışıyor" olarak adlandırılan konumdadır. 2008 yılında, ülkemizde 15-19 yaşındaki erkeklerin % 26'sının ve kızların

¹⁵ MEB tarafından paylaşılan veriler (Nisan 2010).

% 40'ının bu konumda olduğu tahmin edilmektedir. 2006'da yine aynı ankete dayalı olarak yapılan bir çalışmada, "ne öğrenci ne de çalışan" konumundaki kızların oranının % 50 olduğu tahmin edilmişti.¹⁶ Kızların ortaöğretime katılımının artmasıyla, bu konuda bir başarının yakalandığı söylenebilir. Ancak her iki durumda da, Türkiye'de "ne öğrenci ne de çalışan" durumunda bulunan gençlerin yüzdesi, gelişmiş ülkelere göre çok yüksektir. OECD ülkeleri arasında en yüksek değerler Türkiye'ye aittir, ayrıca Türkiye bu göstergede Meksika'yla birlikte cinsiyet eşitsizliğinin sürdürdüğü iki ülkeden biridir. Bu durum, ülkemizdeki gençlerin çok büyük bir kısmının genç yaşlarda toplumsal katılım sağlayan mekanizmalardan uzaklaştığını ve sosyal dışlanma riskiyle karşı karşıya kaldığını göstermektedir.

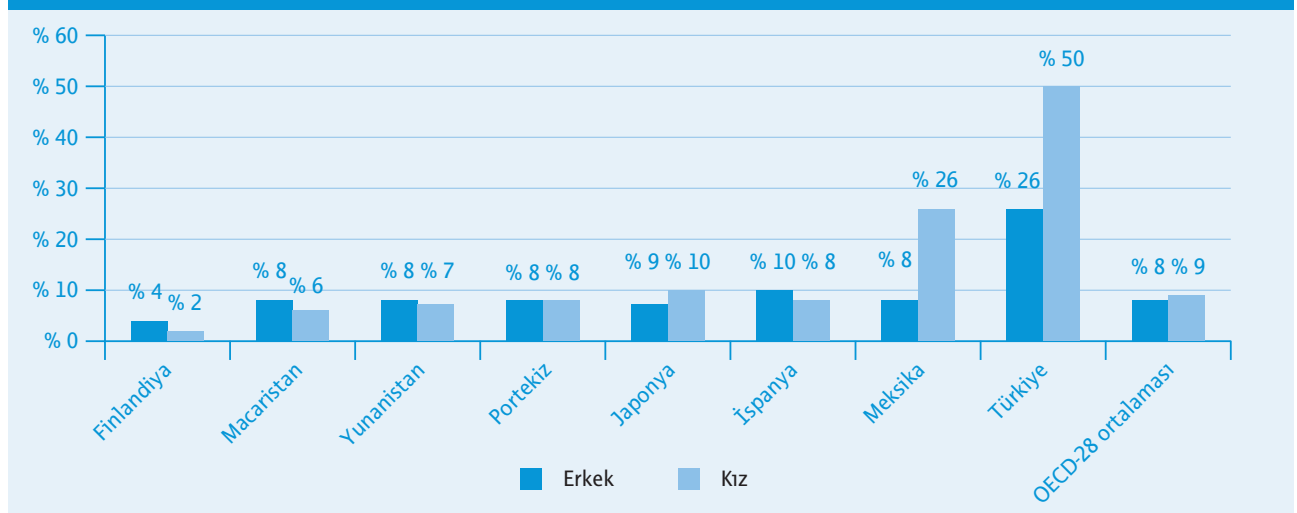
16 Dinçer ve Kolaşın, 2008.

GRAFİK 4: 15-19 YAŞ GRUBUNDAKİLERİN EĞİTİM VE İŞGÜCÜNE KATILIM DURUMU, 2008

Kaynak: HİA 2008 verilerinden bu çalışma için yapılan hesaplamalar.

GRAFİK 5: SEÇİLİ OECD ÜLKELERİNDE "NE ÖĞRENCİ NE DE ÇALIŞAN" KONUMUNDAKİ 15-19 YAŞ ARASI GENÇLER, 2006

Kaynak: OECD, 2009a.

Hanehalkı İşgücü Anketi 2008'den elde edilen verilere göre, 15-19 yaş arasındaki gençlerin % 6'sının babası okuryazar değildir. % 74'ünün en fazla 8 yıllık diploması bulunurken, % 14'ü lise, % 7'si üniversite diplomalıdır. 15-19 yaşındaki gençlerin % 27'sinin annesi okuryazar değildir. % 64'ünün annesi ilköğretim mezunuyken, % 7'sinin annesi lise, % 3'ünün annesi üniversite diplomalıdır. Bu yaş grubundaki çocuk ve gençlerin % 73'ünün babası çalışmaktayken % 7'sinin babası işsizdir; % 22'sinin annesi çalışmakta % 2'sinin annesi işsizdir, % 60'ının ailesinde sosyal güvenlik şemsiyesi bulunmaktadır. Ortalama kardeş sayıları ise 2,1'dir.

Bu yaş grubundaki çocukların % 75'i hem annesi hem babasıyla aynı hanede, % 8'i yalnızca annenin olduğu bir hanede, % 0,7'si yalnızca babanın olduğu hanede, % 16'sıysa geniş aileyle yaşamaktadır. Bu gençlerin % 41'i Batı illerinde, % 23'ü Doğu illerinde, % 14'ü Orta, % 13'ü Güney, % 9'u ise Kuzey illerinde yaşamaktadır.

Gençlerin ailevi özelliklerinin yanında boş zamanlarında neler yaptıkları da çok önemlidir. 14-17 ya da 15-19 yaş grubu gençlerin zihinsel, fiziksel ve sosyal yeteneklerinin hızla geliştiği ve bu gelişimin fırsatlar ve mekanlar sunularak desteklenmesi gereken bir evredir. Son yapılan anket çalışmalarına göre, Türkiye'de bu yaş grubuna mensup gençlerin en fazla yaptıkları boş zaman etkinlikleri, televizyon seyretmek, arkadaşlarla sohbet etmek ve alışveriş merkezlerinde vakit geçirmek olarak belirtilmiştir. Gençlerin % 75'i alışveriş merkezlerinde vakit geçirdiğini belirtmiştir. Sinemaya gitmek (% 20), konsere gitmek (% 24) ya da bir müzik enstrümanı çalmak (% 15) gibi zihinsel ve bilişsel gelişimi daha fazla destekleme potansiyeline sahip etkinliklerin daha az gerçekleştirildiği görülmektedir.¹⁷ Alışveriş merkezlerine yapılan ziyaretlerin bu kadar yaygın olması, bu yerlerin aileler tarafından görece güvenli addedilmesi ve arkadaşlarla bir araya gelip fazla para harcamadan vakit geçirilmesi için uygun yerler olmalarıyla açıklanabilir.¹⁸ Kamu politikası açısından ise bu durum, gençlerin alternatif boş zaman etkinlikleri ve mekanları bulmakta zorlandıkları şeklinde yorumlanabilir.

Türkiye'de gençler boş vakitlerini sporla da geçirememektedir. 11, 13 ve 15 yaşında uygulanan ve uluslararası karşılaştırmalı bir araştırmanın sonuçlarına göre Türkiye'de bu yaş gruplarında olanların yalnızca % 20'si düzenli olarak orta yoğunlukta sportif etkinliklerde bulunduğunu belirtmiştir. Üstelik bu oran 11 yaşındakilerde % 25 iken 15 yaşındakilerde % 14'e kadar düşmektedir.¹⁹ Bu durum, sunulan spor hizmetlerinin ve mekanlarının daha büyük çocukların ve gençlerin gereksinimlerini karşılayacak ölçüde sofistike olmadığını ve çocukların büyüdükçe ders ve çalışma yüklerinin artarak sportif etkinliklere izin vermediğini düşündürmektedir.

Gençlerin yalnızca % 36'sı gazete ve % 27'si kitap okumaktadır. Boş zaman etkinliği olarak internet çok daha yaygındır. Erkeklerin % 71'i, kızların ise % 34'ü düzenli olarak internet kullandığını beyan etmektedir. İnternet en çok sosyalleşme amacı için kullanılmaktadır.

Tüm bu veriler, ortaöğretim çağındaki gençlerin fiziksel, sosyal ve bilişsel gelişimini destekleyecek mekanizmaların ve kamu hizmetlerinin yetersizliğine dikkat çeker niteliktedir.

ORTAÖĞRETİMİN ARTAN ÖNEMİ

Ortaöğretim, birçok açıdan gelişmekte olan ülkelerde gitgide önem kazanmaktadır. Türkiye gibi sosyoekonomik kalkınma sürecinde görece daha ileri aşamalara gelmiş ülkelerde ilköğretimle ilgili sorunların aşılmış olması beklenir. Ayrıca, geline sosyoekonomik kalkınma düzeyinin sonucunda, ülkede ilköğretimde kazanılan beceri ve yetkinliklerle sürdürülebilecek istihdam fırsatları azalmış olacaktır. En önemlisi, bireylerin potansiyellerini

¹⁷ Nüfusbilim Derneği, 2007.

¹⁸ Muğan, 2005.

¹⁹ OECD, 2009.

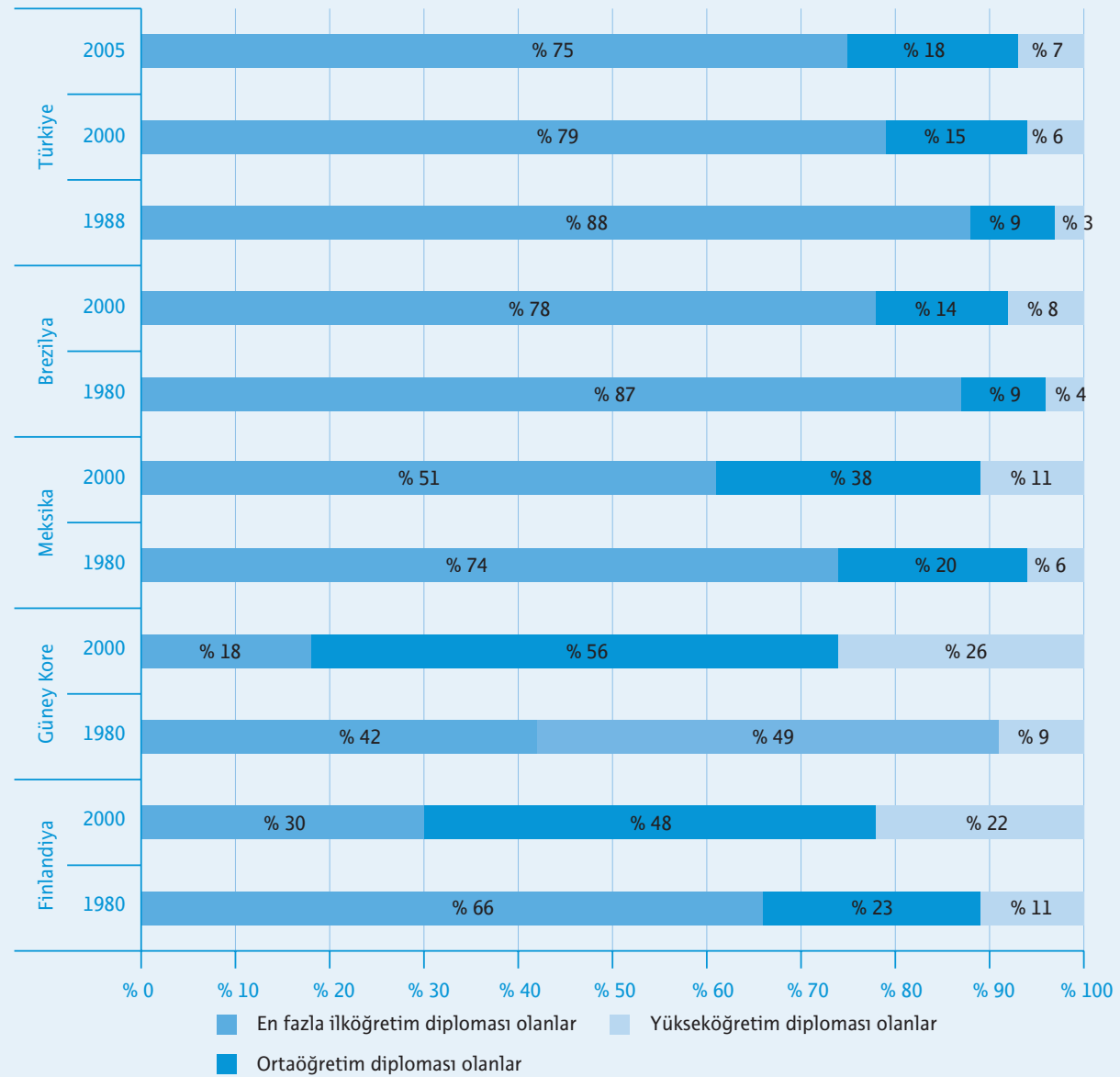
gerçekleştirmeleri ve toplumsal hayata diledikleri şekillerde ve diledikleri kadar katılabilmeleri için de ortaöğretim çağında kazanılacak bilgi, beceri ve yetkinliklere gereksinimleri artmaktadır. Bunlar arasında bilişim okuryazarlığı, yabancı dil hakimiyeti, üst düzey eleştirel düşünme becerileri ve demokratik katılım yollarına dair farkındalık sayılabilir.

Ortaöğretimin kalkınma süreçlerindeki belirleyiciliği, farklı ülkelerin geçirdikleri dönüşümlerde de ortaya çıkmaktadır. Ortaöğretimde okullulaşmayı artıran ve yetişkin nüfusta ortaöğretim mezunlarının oranını artırmayı başarabilen ülkeler daha hızlı kalkınma süreçleri geçirmektedir.²⁰ Türkiye'nin bu süreçte hızlı kalkınma göstermiş Güney Kore ve Finlandiya gibi ülkelerin gerisinde kaldığı ve deneyiminin Meksika ve Brezilya gibi Güney Amerika ülkelerine daha benzer olduğu görülmektedir.

Bu durum göstermektedir ki Türkiye'nin ortaöğretime erişimi artırmak için hızlı bir hamle gereksinimi bulunmaktadır. Bu, ülkenin sosyoekonomik kalkınması ve bireylerin gelişimlerinin sağlanabilmesi için kritik önemdedir.

20 Sahlberg, 2007.

GRAFİK 6: SEÇİLİ ÜLKELERDE 15+ NÜFUSUN EĞİTİM DURUMU

Kaynak: Türkiye dışındaki ülkeler için Sahlberg, 2007; Türkiye verileri Hanehalkı İşgücü Anketleri'nin sonuçlarından derlendi.

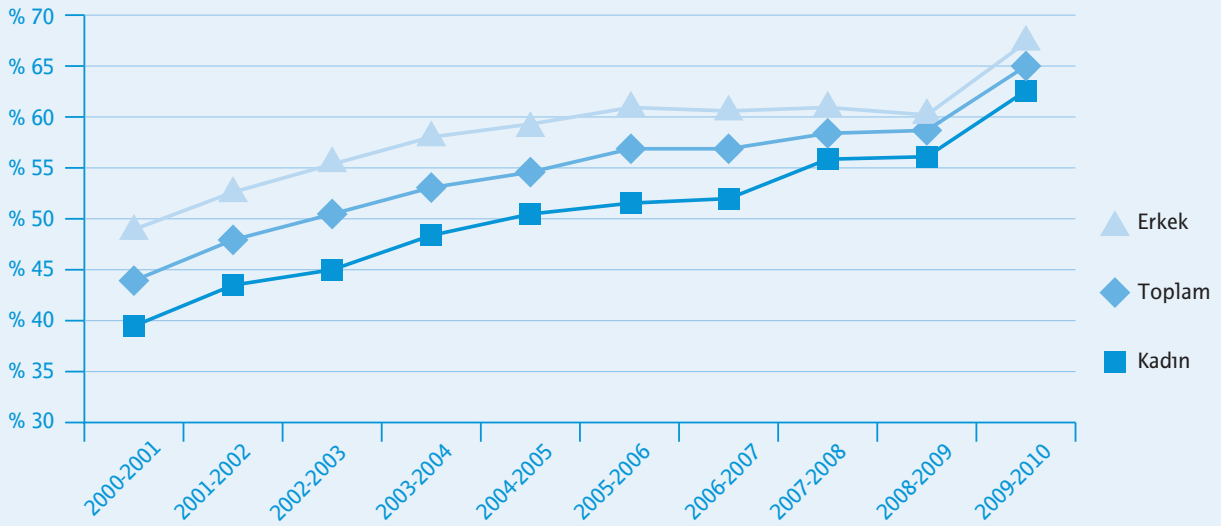
ORTAÖĞRETİME KATILIM

Bu bölümde, *Eğitim İzleme Raporu 2009*'un odak konularından biri olan ortaöğretim hakkında, ortaöğretime katılım hakkında farklı kaynaklardan gelen bulguların harmanlandığı kapsamlı bir değerlendirme sunulacaktır. Öncelikle kayıt, devamsızlık ve okulu terkle ilgili idari kayıtlar değerlendirilecek, ardından hanehalkı anketlerinden gelen veriler ve ortaöğretim çağına olup okula devam etmeyen öğrencilerden görüşmeler yoluyla alınan bilgiler değerlendirilerek hangi özelliklerin ortaöğretime katılımda dezavantaj yarattığı sorusuna yanıt aranacaktır. Bu bölümün amacı, tüm verileri bir arada değerlendirilerek önümüzdeki dönemde ortaöğretime katılımı artırma çabaları sırasında doğru politikaların belirlenip uygulanabilmesi için kapsamlı ve ayrıntılı bir bilgi tabanı oluşturabilmektir.

Ortaöğretim okullarına kayıtlı olmayı gösteren net okullulaşma oranı, son yıllarda önemli bir yükseliş trendi yakalamıştır. Özellikle 2007 yılında kızların okullulaşmasında yaşanan artış ve 2009-2010 öğretim yılının başında her iki cinsiyette ortaya çıkan artış sevindiricidir. 2009-2010 yılının başı itibarıyla, ortaöğretim çağındaki erkeklerin % 68'i ve kızların % 62'si bir ortaöğretim kurumuna kayıtlıdır.

Ancak net okullulaşma oranında bölgeler arası farkların oldukça derin olduğu gözlemlenmektedir. Türkiye'nin batısındaki bazı illerde net okullulaşma oranı % 90'a yaklaşırken ülkenin doğusundaki bazı illerde % 30'lara kadar düşmektedir. Genel olarak, batıdan doğuya gidildikçe okullulaşma oranının azaldığı söylenebilir: Batı Marmara'da % 80'i bulan net okullulaşma oranı, Orta Anadolu'da % 66'ya düşmektedir. Bu durumun istisnası, % 74 düzeyindeki okullulaşma oranıyla Doğu Karadeniz'dir. Ancak Kuzeydoğu Anadolu, Ortadoğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu'da net okullulaşma % 45'i ancak bulmaktadır. Net okullulaşma oranında kızlarla erkekler arasındaki fark da bu üç bölgede diğer bölgelere göre daha yüksektir.

GRAFİK 7: 1998-1999'DAN 2009-2010'A ORTAÖĞRETİMDE NET OKULLULAŞMA ORANLARI

Kaynak: MEB, *Türkiye Eğitim İstatistikleri*, *Milli Eğitim İstatistikleri*.

HARİTA 6: İLLERE GÖRE ORTAÖĞRETİMDE NET OKULLULAŞMA ORANI, 2009-2010

Kaynak: MEB, *Millî Eğitim İstatistikleri*.

HARİTA 7: GENEL ORTAÖĞRETİMDE 20 GÜN VE DAHA FAZLA DEVAMSIZLIK YAPAN ÖĞRENCİLERİN TÜM KAYITLI ÖĞRENCİLERE ORANI, 2009-2010

Kaynak: MEB tarafından paylaşılan veriler (Nisan 2010).

HARİTA 8: MESLEKİ VE TEKNİK ORTAÖĞRETİMDE 20 GÜN VE DAHA FAZLA DEVAMSIZLIK YAPAN ÖĞRENCİLERİN TÜM KAYITLI ÖĞRENCİLERE ORANI, 2009-2010

Kaynak: MEB tarafından paylaşılan veriler (Nisan 2010).

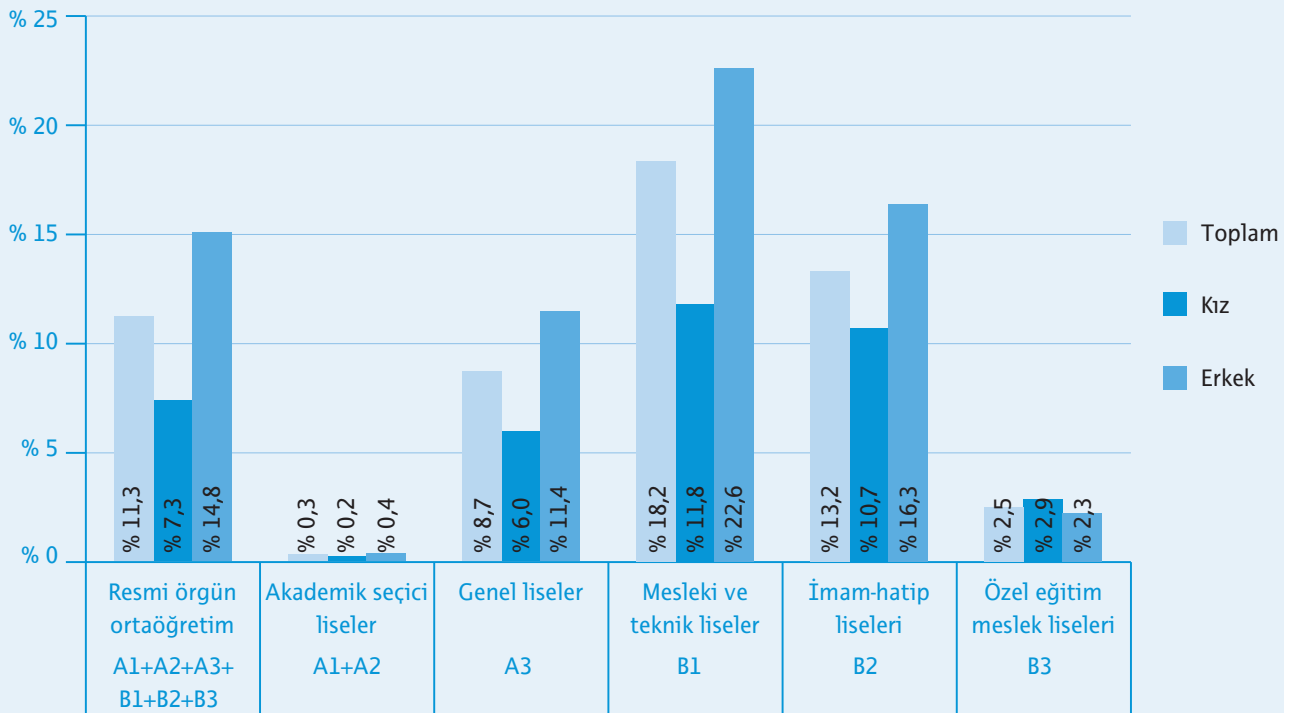
Okullulaşma oranlarındaki artış sevindirici olsa da, bu oran yalnızca kayıtlı olmayı gösterdiğinden yanıltıcı olabilir. Katılımın en iyi şekilde değerlendirilebilmesi için devamsızlık, terk ve mezuniyet oranlarının da değerlendirilmesi gerekmektedir. MEB tarafından paylaşılan devamsızlık verileri, 2009-2010'da devamsızlığın 2008-2009'a göre çok daha yoğun olduğunu göstermektedir. 20 günden fazla devamsızlık yapan öğrencilerin tüm kayıtlı öğrencilere oranını gösteren devamsızlık oranı genel ortaöğretimde 2008-2009'da % 1,1'den 2009-2010'da % 4'e yükselmiştir. Mesleki ve teknik ortaöğretimde de devamsızlık oranı % 1,4'ten % 4,1'e fırlamıştır.²¹ Devamsızlık oranları da bölgeden bölgeye farklılıklar göstermekte ve Güneydoğu Anadolu'nun bazı illerinde % 10 sınırına dayanmaktadır. Erkeklerin devamsızlık oranlarının neredeyse her ilde kızların devamsızlık oranının iki katı biçiminde gerçekleştiği görülmektedir.

MEB tarafından bu yıl paylaşılan veriler, ortaöğretimde okulu terk ile ilgili değerlendirmeleri de mümkün kılmaktadır. Bu veriler, 2008-2009 öğretim yılında resmi ve örgün ortaöğretimde (açık liseler ve özel liseler dışında bırakıldığında) 360 binden fazla öğrencinin vefat ve yurtdışına çıkma nedenleri dışında okulla ilişkisinin kesildiğini göstermektedir. Bu öğrencilerin bir kısmının başka okullara ve mesleki eğitim merkezlerine kaydolduğu düşünüldüğünde bile, bu sayı çok yüksektir. Vefat ve yurtdışına çıkma nedenleri dışında okulla ilişkisi kesilen öğrenci sayısının tüm kayıtlı öğrenci sayısına bölünmesiyle elde edilen okulu terk oranı, % 11,3'tür.

Devamsızlık oranlarında olduğu gibi, okulu terk oranlarında da erkek öğrencilerin ağırlıklı olduğu görülmektedir. Erkeklerin okulu terk oranı, neredeyse tüm okul türlerinde kızların oranının iki katıdır ya da iki katına yakındır. Okulu terk oranının, diğer göstergelerin aksine, bölgeler arasında kaydadeğer bir değişkenlik göstermediği göze çarpan bir başka bulgudur. Tüm Türkiye'de % 11,3 olarak gerçekleşen oran, en düşük Doğu Karadeniz'de (% 10,4) ve en yüksek Ege Bölgesi'nde (% 13,5) ortaya çıkmaktadır.

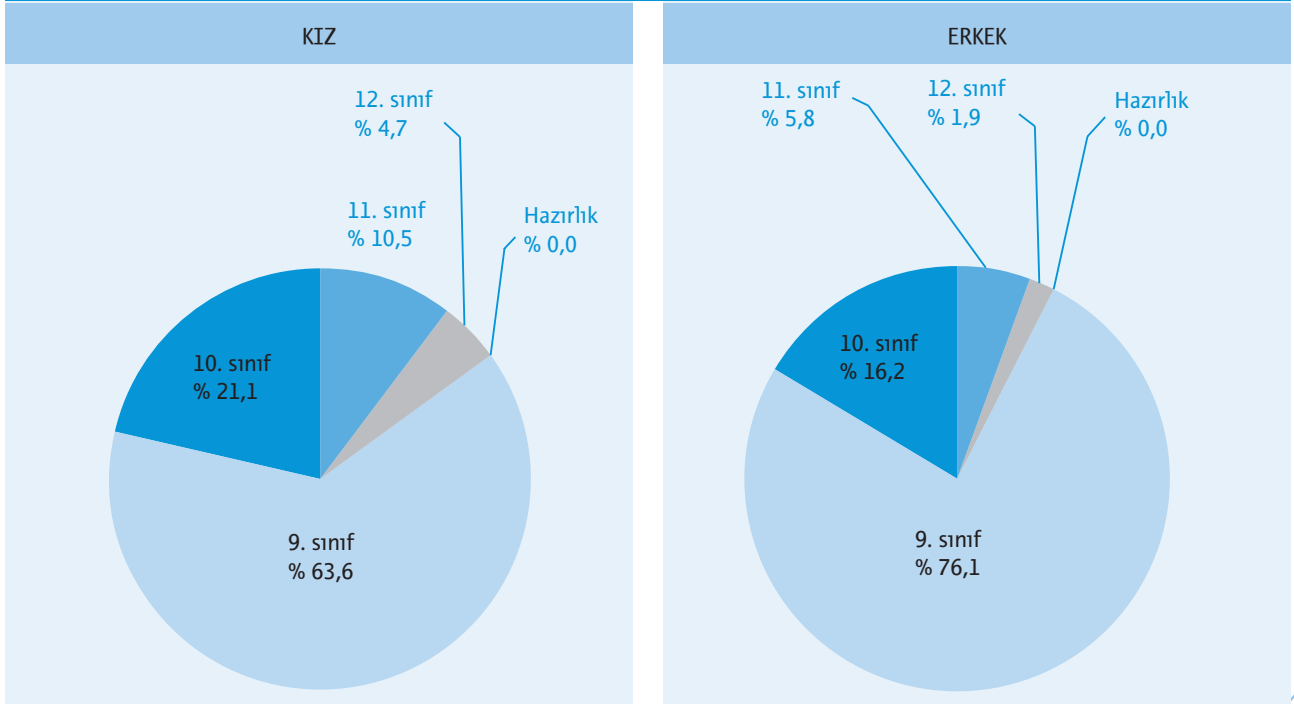
21 2009-2010 devamsızlık verileri 19 Nisan 2010'a kadar yapılan devamsızlıkları kapsamaktadır. Devamsızlık oranlarında buna rağmen gerçekleşen artış, düşündürücüdür.

GRAFİK 8: FARKLI OKUL TÜRLERİNDE OKULU TERK ORANLARI, 2008-2009

Kaynak: MEB tarafından paylaşılan veriler (Mayıs 2010).

GRAFİK 9: KIZ VE ERKEK ÖĞRENCİLERİN OKULU TERKLERİNİN SINIFLARA GÖRE DAĞILIMI

Kaynak: MEB tarafından paylaşılan veriler (Mayıs 2010).

Okulu terk oranlarının okul türlerine göre büyük ölçüde farklılaştığı göze çarpmaktadır. Anadolu liseleri, fen liseleri ve Anadolu öğretmen liselerinde okulu terk oranı, % 0,3 seviyesindeyken bu oran genel liselerde % 9'a, imam-hatip liselerinde % 13'e, mesleki ve teknik liselerde % 18'e kadar yükselmektedir.

MEB tarafından paylaşılan veriler, okulu terk olgusunun en çok 9. sınıfta ortaya çıktığını da gösterir niteliktedir. 2008-2009 öğretim yılında, kız öğrencilerin okulu terklerinin % 64'ü ve erkek öğrencilerin okulu terklerinin % 76'sı 9. sınıfta gerçekleşmiştir. Okulu terk sınıf büyüdükçe azalmaktadır.

Ortaöğretimde kayıtlılığa, devama ve okulu terke ilişkin idari kayıtlardan elde edilen bu bulgular, ortaöğretime kayıtlılığın arttığını ancak devamsızlık davranışının da hızlı bir biçimde arttığını ortaya koymaktadır. Kayıtlılık ve devamda bölgeler arası farklar derindir. Ortaöğretimde okulu terkin ya da okulla ilişkisi kesilmenin önemli bir sorun olduğu ortaya çıkmaktadır. Okulu terk davranışı, bölgelere göre değil, okul türüne göre farklılaşmaktadır. Hem devamsızlık hem de okulu terkin erkek öğrencilerde daha sık görülmesi de ortaöğretimin erkek öğrencilerin beklentilerini karşılamakta daha başarısız olduğu biçiminde yorumlanabilir.

İdari kayıtların yanı sıra, ortaöğretime katılımı ilgili veri elde edilebilecek bir başka kaynak da hanehalkı anketleridir. TÜİK tarafından sağlanan veriler, ortaöğretime katılan ya da katılamayan öğrencinin ailevi özellikleri hakkında da bilgi içerdiğinden, hangi öğrencilerin ortaöğretime katılım konusunda zorluklar yaşadığı konusunda daha fazla bilgiye erişim sağlamaktadır.

Hanehalkı anketleri kullanılarak gerçekleştirilen regresyon analizleri, ortaöğretime katılım önünde engel oluşturması olası birçok etmeni aynı anda test ederek hangi etmenin bağımsız biçimde belirleyici olduğunu gözler önüne sermektedir. *Eğitim İzleme Raporu 2009*

için de, TÜİK tarafından gerçekleştirilen Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi (GYKA) 2007'den elde edilen veri seti kullanılarak ortaöğretime katılımın belirleyicilerini bulmak için bir regresyon analizi gerçekleştirilmiştir.²² Bu analizin sonuçları kızlar ve erkekler ayrı ayrı yorumlandığında:

- Hanehalkının gelirinin kızlar için belirleyici bir etmenken, erkekler için belirleyici bir etmen olmadığı,
- Gelir belirleyici olmasa da, istihdamın kalitesinin ve hanehalkı gelirinin sürekliliğinin bir göstergesi durumundaki "hanehalkı reisinin SGK'ya üyeliği" değişkeninin hem kızların hem de erkeklerin ortaöğretime katılımıyla ilişkili olduğu ve bu ilişkinin erkeklerde güçlendiği,
- Sosyoekonomik statünün önemli bir belirleyicisi olarak kabul edilebilecek babanın eğitim durumunun her iki cinsiyetin ortaöğretime katılımında da belirleyici olduğu,
- Sosyoekonomik statünün yanı sıra Türkiye koşullarında hanenin kültürel yapısının da bir göstergesi sayılabilecek anne eğitiminin de her iki cinsiyet için de belirleyici olduğu, ancak kızların katılımında bu belirleyiciliğin arttığı,
- Hanedeki yetişkinlerin eğitime ve bilgi edinimine bakışı hakkında fikir verebilecek ve bir sosyokültürel özellik olarak değerlendirilebilecek "maddi nedenler haricinde hanede bilgisayar/internet erişimi bulundurmama" değişkeniyle yalnızca kızların ortaöğretime katılımı arasında bir ilişkinin bulunduğu,
- Ege, Batı Anadolu, Batı Karadeniz ve Güneydoğu Anadolu'da yaşamının kızların ortaöğretime katılımı üzerinde diğer sosyoekonomik ve kültürel değişkenlerce açıklanamayan olumsuz bir etkisi bulunduğu, ve bu etkinin yalnızca Ege Bölgesi'nde erkekler için sürdüğü

ortaya çıkmaktadır. Aileyle ve sosyokültürel yapıyla ilişkili daha çok özelliğin kızların ortaöğretime katılımıyla ilişkili olduğu göze çarpmaktadır.

İdari kayıtlardan ve hanehalkı anketlerinden elde edilen bilgiler, ERG tarafından gençlerle gerçekleştirilen görüşmelerde ortaya çıkan bilgilerle örtüşür niteliktedir. İstanbul'da yaşayan, ortaöğretim çağında olduğu halde, ortaöğretime devam etmeyen 14 kız ve 25 erkekle gerçekleştirilen görüşmeler, sayıca kısıtlı olsalar bile, özellikle nicel incelemelerin sonuçlarıyla birlikte değerlendirildiklerinde, ortaöğretime etkili katılım önündeki engelleri açık biçimde ortaya koymaktadır.²³

Görüşme yapılan genç kızlar için okula gitmeme sebepleri arasında ekonomik sıkıntılar ve babanın izin vermemesi başta gelmektedir. Erkeklerin ise hemen hemen tümü, kendi istekleri ile okuldan ayrıldıklarını ve ailelerinin desteğine rağmen okula gitmemeyi seçtiklerini belirtmiştir. Erkek katılımcıların okulu bırakma sebepleri arasında, eğitim hayatında başarısızlık, sınıfta kalma ya da disiplin suçu nedeniyle okulla ilişkisi kesildikten sonra başka okula kayıt yaptıрма konusunda isteksizlik ve olumsuz öğretmen davranışları öne çıkmaktadır.

Hem kız hem de erkek katılımcıların hemen hemen tümü, gerekli şartlar sağlandığı takdirde okula dönmek istediklerini belirtmişlerdir. Genç kızlar için bu şartlar ekonomik destek ve aile direncinin kırılmasıdır. Araştırmaya katılan genç erkekler ise, çoğunlukla çalışmalarına rağmen, "mesleksiz" olduklarını düşünmekte ve kalıcı bir meslek edinmek için okula dönmek istemektedir. Bu katılımcılar, ailelerine ekonomik destek sağlamak zorunda hissettikleri için

²² Regresyon analiziyle ilgili ayrıntılar için bkz. Ek 2.

²³ Sağlam, 2010.

okul programlarının çalışma takvimlerine uygun olmasının önemli olduğunu belirtmişlerdir. Derslerin daha eğlenceli hale getirilmesi, öğrencilere daha çok konuşma hakkı verilmesi ve okula geri döndüklerinde yaşlarıyla birlikte okuma olanağının sağlanması, okul dışında kalmış gençlerin okula dönüş için gerekli gördüğü değişiklikler olarak öne çıkmaktadır.

Elde edilen tüm bulguların birlikte yorumu, ortaöğretime katılımın artırılması için çoklu müdahalelerin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Öncelikle, ilköğretimde olduğu gibi ortaöğretimde de, özellikle kızlar için ekonomik destekle sosyokültürel özelliklerden doğan direnci kırmaya yönelik ikna çalışmalarının birlikte yürütüldüğü bir kampanyaya gereksinim duyulduğu açıktır. Bu ortaöğretime hiç katılamayan birçok genç için gereklidir. Diğer yandan devamsızlık ve okulu terk oranlarının yüksekliği, ortaöğretimin gençlerin beklentilerine yanıt veremediğini de göstermektedir. Ortaöğretimin yeniden yapılandırılarak daha esnek bir çerçeveye oturtulması çalışmaları, gençlerin beklentilerini dikkate alacak şekilde yürütülmelidir.

EĞİTİMİN BİLEŞENLERİ: ÖĞRETMENLER VE ÖĞRENME SÜREÇLERİ

Eğitim İzleme Raporları'nın bu bölümünde, öğrenme-öğretme süreçleri ve bu süreçlerin eğitimin çıktılarına olası etkileri değerlendirilmektedir. Daha önceki raporlarda da belirtildiği üzere, bu süreçleri belirleyen iki en önemli unsur öğretmenler ve öğrenmenin ve değer kazanımının nasıl gerçekleştiğine ilişkin pedagojik yaklaşımdır. Öğretmenlerin öğrenme süreçlerinde ve dolayısıyla eğitim sisteminin genelinde oynadıkları kritik rol göz önünde bulundurularak bu yıl raporun bu bölümünün adı “Öğretmenler ve Öğrenme Süreçleri” olarak değiştirilmiştir.

Bu bölümde öncelikle, *Eğitim İzleme Raporu 2009'un* odak konusu ortaöğretim olduğundan, genel ve mesleki ortaöğretimde öğretmen başına düşen öğrenci sayıları değerlendirilecektir. Ardından öğretmenlerin özelliklerini ve dolayısıyla öğrenme süreçlerini belirleyen politikalar arasından bu yıl öne çıkanların değerlendirmesine geçilecektir. Öğretmenlerin nitel ve nicel özelliklerini belirleyen politikalar, dört başlık altında incelenebilir: (1) Öğretmen olarak yetiştirileceklerin seçimi, (2) hizmetöncesi eğitim, (3) öğretmenlerin işe alımı ve atanması, (4) mesleki gelişim ve hizmetiçi eğitim. Bu yılki raporda, hizmetöncesi eğitim dışındaki alanları kesen anlayışla ilgili bir değerlendirme sunulacaktır. Mesleki gelişim ve hizmetiçi eğitim alanında ülkemizdeki eksiklikleri karşılaştırmalı bir biçimde gösterme olanağı sunan Uluslararası Öğretme ve Öğrenme Anketi'nin (*Teaching and Learning International Survey, TALIS*) sonuçlarına değinilecektir. Ayrıca, ortaöğretimde sınıf tekrarı ve kademeler arası geçişte uygulanan merkezi sınav sistemlerindeki son değişiklikler de bu bölümde ele alınacaktır.

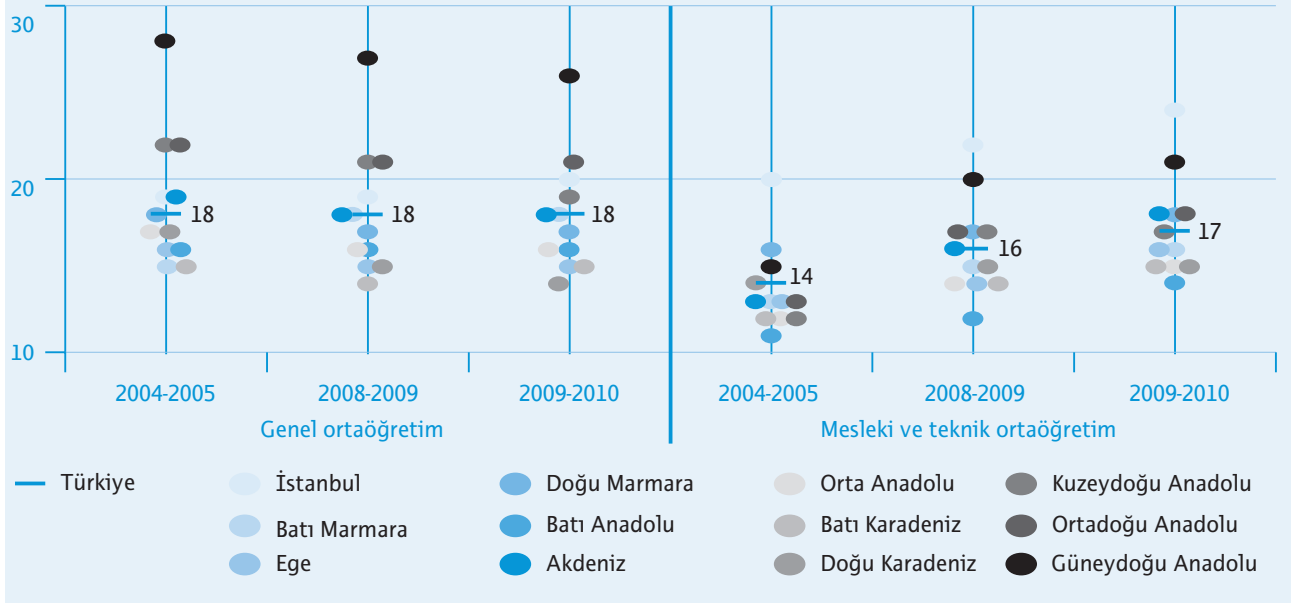
ORTAÖĞRETİMDE ÖĞRETMEN BAŞINA DÜŞEN ÖĞRENCİ SAYISI

Ortaöğretimde öğretmen başına düşen öğrenci sayılarına bakıldığında, Türkiye’de 2009-2010 öğretim yılında bir öğretmen başına genel ortaöğretimde 18, mesleki ve teknik ortaöğretimde 17 öğrenci düştüğü görülmektedir. Bu sayılar, gelişmiş ülkelerdeki sayıların çok da uzağında sayılmaz: Almanya’da ortaöğretimin üst kademesinde (*upper secondary education*) öğretmen başına 16 öğrenci, İngiltere’de 14, ABD’de 15 öğrenci düşmektedir. Ancak bu sayılar İtalya’da 11, İspanya’da 9 ve Yunanistan’da 8’e kadar düşmektedir.²⁴ Ülkemizde ortaöğretimde derin bir öğretmen gereksinimi bulunmasa da, önümüzdeki dönemdeki yaygınlaştırma gereksinimi ve bu yöndeki politikalar dikkate alındığında ortaöğretime öğretmen desteği yapılması gerektiği ortaya çıkar.

Ortaöğretimde öğretmen başına düşen öğrenci sayısının yıllık gelişimine istatistiki bölgeler ayrımında incelendiğinde (Grafik 9), genel ortaöğretimde sayının sabit kaldığı, bölgeler arası eşitsizliğin de az da olsa azaldığı görülmektedir. Mesleki ve teknik ortaöğretimde ise, bu alana devam eden öğrenci sayısının artmasıyla, öğretmen başına düşen öğrenci sayısı artmış, ayrıca bölgeler arası eşitsizlik de artmıştır. Mesleki ve teknik ortaöğretimde öğretmen başına düşen öğrenci sayısının özellikle İstanbul ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde eğitimin niteliğini zedeler hale gelmemesi için önlemler alınması gerekmektedir.

24 UIS, 2009.

GRAFİK 10: 12 İSTATİKİ BÖLGEDE ORTAÖĞRETİMDE ÖĞRETMEN BAŞINA DÜŞEN ÖĞRENCİ SAYISI

Kaynak: MEB, Türkiye Eğitim İstatistikleri, Milli Eğitim İstatistikleri

ÖĞRETMEN POLİTİKALARI

ÖĞRETMEN OLARAK YETİŞTİRİLECEKLERİN SEÇİMİNDE ANADOLU ÖĞRETMEN LİSELERİ

Türkiye’de öğretmen olarak yetiştirileceklerin ağırlıklı olarak iki yolla seçildiği söylenebilir: (1) Ortaöğretim öncesinde gerçekleştirilen merkezi sınavla Anadolu öğretmen liselerine girenler ve (2) yükseköğretim öncesinde gerçekleştirilen merkezi sınavla eğitim fakültelerine yerleşenler Türkiye’de öğretmen olarak görev yapması en olası grupları oluşturmaktadır.

Anadolu öğretmen liseleri (AÖL), 1989-1990 eğitim-öğretim yılında kurulmuştur ve Türkiye’de öğretmen niteliklerini geliştirmek üzere atılan önemli adımlardan birisidir. 2009-2010 verilerine göre, 217 AÖL’de 65 binin üzerinde öğrenci eğitim görmektedir.

Diğer Anadolu liseleriyle aynı öğretim programlarının geçerli olduğu AÖL’lerde öğretmenlikle ilgili mesleki dersler ve öğrencilere okullarda gözlem imkanı da verilmektedir. AÖL mezunları yükseköğretimlerini eğitim fakültelerinde sürdürmeyi tercih ettikleri takdirde, üniversitelere girişte burs ve fazladan puan imkanlarından yararlanmaktadır.

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde yapılan bir araştırmaya göre,²⁵ AÖL çıkışlı adaylardan hiçbiri ne lise not ortalaması ne de üniversiteye giriş sınavı sonucu açısından okullarında üst sıralardadır. AÖL mezunları diğer okullardan gelen öğretmen adayları arasında sınav sonuçları açısından dördüncü sırada yer almaktadır. Öğretmen ataması oranlarında ise AÖL mezunları Anadolu Lisesi mezunlarının ardından ikinci sırada, süper lise mezunlarından az önünde yer almaktadır.

Bu durum, MEB’in gözbebeği olarak nitelendirilen, öğretmen kalitesinin artmasında büyük rol oynaması beklenen, diğer devlet liselerine göre öğrenci başına yapılan harcamanın yaklaşık dört kat daha fazla olduğu ve görece daha iyi burs ve puan avantajlarından yararlanan AÖL’lerin verimliliğinin daha ayrıntılı bir incelemeye muhtaç olduğunu göstermektedir.

25 Şahin, 2007.

Eğitim fakültelerine giriş kolaylığı, burs imkanları ve iş güvencesiyle birlikte diğer liselerden mezun olan öğretmen adaylarından daha avantajlı durumda olan AÖL mezunlarının başarısı atama oranlarından çok bu öğrencilerin gerçekten daha iyi öğretmen olup olmadıklarının anlaşılmasıyla sağlıklı olarak ölçülecektir. Ancak ne öğretmen işe alımları ne de performans değerlendirmeleri böyle bir ölçmeye imkan verecek niteliktedir. Yine de AÖL mezunlarının eğitim fakültelerindeki ve öğretmen atamalarındaki performansı, AÖL'lerin öğretmen yetiştirmede sahip oldukları ayrıcalıkları destekleyecek açık bir fark yaratmadıklarını göstermektedir.²⁶

ÖĞRETMEN OLARAK YETİŞTİRİLECEKLERİN SEÇİMİ İLE ÖĞRETMENLERİN İŞE ALIMI VE ATANMASINDA KULLANILAN YÖNTEMLER

Mevcut sisteme göre, hem eğitim fakültelerine giriş hem de öğretmen atamaları çoktan seçmeli merkezi sınav sonuçlarına göre yapılmaktadır. Öğretmen olarak yetiştirilmek üzere eğitim fakültelerine girecekler ÖSYM tarafından yürütülen yükseköğretime geçiş sınavlarının sonuçlarına göre, öğretmen olarak işe alınacaklar ise Kamu Personeli Seçme Sınavı (KPSS) ile belirlenmektedir.

Yükseköğretime geçişte uygulanan sınavlar ve KPSS, öğretmenlik mesleği için uygun adayların seçiminde yetersiz kalmaktadır. Çoktan seçmeli soru yöntemine dayandıkları için yalnızca bilgi hatırlama becerisini ölçebilen bu sınavlar, öğretmenlik gibi zorluklarla dolu bir meslek için gerekli becerilerin adaylarda bulunup bulunmadığını ölçememektedir. Üniversitelere giriş sınavlarının hiçbir pedagojik içeriği yokken, KPSS'nin sadece % 40'ı pedagoji ile ilgilidir. Dahası merkezi sınavlara dayalı bu sistem, eğitim fakültelerinde öğrenim gören öğretmen adaylarını mezuniyetleri yaklaştıkça zihinsel olarak öğretmenlikten uzaklaştırmaktadır. Dumlupınar Üniversitesi'nde yapılan bir araştırmada öğretmen adaylarının % 76,4'ü KPSS'nin eğitimlerinin mutlak amacı haline geldiğini, % 57,8'i de sınavın onları mesleklerine hazırlamadığını hissettiklerini belirtmiştir.²⁷

Bu duruma göre ne öğretmen adaylarını yetiştiren eğitim fakülteleri ne de öğretmenlerin işvereni konumundaki MEB öğretmen adaylarının seçilmesinde, yetiştirilmesinde ve işe alınmasında söz sahibidir. Yaratıcılık, yenilikçilik ve öğretmenlik mesleğinin başarılı icrası için gerekli olan diğer becerilerin öğretmen seçiminde dikkate alınmaması eğitim sistemindeki öğretmen kalitesi sorununu kemikleştirmektedir.

Öğretmenlerin görev bölgelerine atanmaları da, çeşitli usulsüzlüklerin önlenmesi için, kura yöntemiyle gerçekleştirilmektedir. Bu yöntem, öğretmenlerin becerileri ile farklı bölgelerdeki okulların ve öğrencilerin gereksinimlerinin eşleştirilmesini imkansız hale getirmekte, böylelikle eğitim sisteminin etkililiğini büyük ölçüde zedelemektedir.

ÖĞRETMENLERİN MESLEKİ GELİŞİMİ: TALIS'TEN GELEN İLK SONUÇLAR

OECD tarafından yürütülen TALIS araştırması Türkiye'deki öğretmenlerin niteliğiyle ilgili veri sunan önemli bir çalışmadır. Okullarda öğretmenlerin çalışma koşulları ve öğrenme ortamları hakkında yapılmış ilk uluslararası araştırma olan TALIS, ilköğretim ikinci kademedeki görev yapan öğretmenlerden ve çalıştıkları okulların müdürlerinden veri toplamaktadır. 2007-2008 döneminde toplanan verilerden yola çıkarak hazırlan TALIS'te OECD ülkelerinden Avustralya, Avusturya, Belçika'nın Flaman Bölgesi, Danimarka, Macaristan, İzlanda, İrlanda, İtalya, Güney Kore, Meksika, Norveç, Polonya, Portekiz, Slovakya, İspanya ve Türkiye; OECD ortak ülkelerinden de Brezilya, Bulgaristan, Estonya, Litvanya, Malezya, Malta ve Slovenya katılmıştır.²⁸ Türkiye'den ilköğretim ikinci kademedeki görevli yaklaşık 4.000 öğretmen ve müdürleri araştırmada yer almıştır.²⁹

²⁶ Sheth, 2009.

²⁷ Karaköse ve Bayındır, 2009.

²⁸ Araştırmaya katılan ülkelerden bundan sonra TALIS ülkeleri diye bahsedilecektir.

²⁹ Bu bölümde sunulan TALIS sonuçları için bkz. OECD, 2009b.

Öğretmenlerin özellikleri: TALIS ülkelerinde ilköğretim ikinci kademedeki görev yapan öğretmenlerin yaklaşık % 70'i kadındır ve kadın öğretmenlerin sayısı TALIS ülkelerinin tümünde erkeklerinkinden yüksektir. Ayrıca, TALIS ülkelerinde okul müdürlerinin ortalama % 45'i kadındır. Türkiye'de ise ilköğretim ikinci kademedeki öğretmen ve okul müdürü oranlarına bakıldığında cinsiyet eşitsizliği konusunda TALIS ortalamasından daha kötü bir durum göze çarpmaktadır. TALIS rakamlarına göre Türkiye'de ilköğretim ikinci kademedeki görev yapan öğretmenlerin % 52'si, okul müdürlerinin de yalnızca % 8,8'i kadındır.

TALIS, öğretmenleri yaşlarına göre 25 yaşından küçük, 25-30, 30-39, 40-49 ve 50-59 yaş gruplarında incelemektedir. TALIS ülkelerinde öğretmenlerin 30-39, 40-49 ve 50-59 yaş grupları arasında homojen bir şekilde dağıldıkları gözlemlenmektedir; öğretmenlerin sırasıyla ortalama % 28, % 29,6 ve % 23,5'ü bu yaş gruplarında yer almaktadır. TALIS ülkeleri genelinde öğretmenlerin ortalama % 2'si 25 yaşından gençtir.

Türkiye'de ise öğretmenlerin % 33,8 ve % 35'i sırasıyla 25-29 ve 30-39 yaş grubundadır. Ayrıca, 40-49 yaşındaki öğretmenlerin oranı % 14,7 iken 25 yaşından genç öğretmenlerin toplam öğretmen nüfusuna oranı %10,1'dir. Öğretmenlerin % 79'unun 40 yaşından genç olduğu Türkiye, TALIS ülkeleri arasında en genç öğretmen nüfusuna sahip ülkedir.

TALIS ülkelerinde ilköğretim ikinci kademedeki görev yapan öğretmenlerin % 30,9'u yüksek lisans derecesine sahipken bu oran Türkiye'de % 5,6'ya düşmektedir. Bulgaristan, İtalya, Polonya ve Slovakya'da ise öğretmenlerin % 60'tan fazlası yüksek lisans sahibidir.

Hizmetiçi eğitimler: Türkiye'de ilköğretim ikinci kademedeki görev yapan öğretmenler TALIS ülkelerindeki meslektaşlarından daha az hizmetiçi eğitim almaktadır ve aldıkları eğitimlerin çoğu zorunludur. Öğretmenler ayrıca hizmetiçi eğitimlere karşı daha az isteklidir. TALIS ülkelerinde son 18 ayda öğretmenlerin ortalama % 88,5'i hizmetiçi eğitim almıştır. Öğretmenler için ortalama eğitim süresi 17,3 gündür. Alınan eğitimin % 51'i zorunludur. Türkiye'de ise ilköğretim ikinci kademedeki görev yapan öğretmenlerin % 74,3'ü son 18 ayda hizmetiçi eğitim almıştır ve bu eğitimlerin % 72,8'i zorunludur. Ayrıca Türkiye'de hizmetiçi eğitime katılan öğretmenler ortalama 14,9 gün eğitim almışlardır.

TALIS ülkelerinde ilköğretim ikinci kademedeki görev yapan öğretmenlerin ortalama % 54,8'i son 18 ayda aldıklarından daha fazla eğitim almak istediklerini belirtmiştir. Bu oran Türkiye'de % 48,4'e düşmektedir. Daha fazla profesyonel hizmetiçi eğitimde yer almak istememe nedenleri arasında eğitimlerin çalışma takvimi ile çelişmesi, aile sorumlulukları ve uygun eğitim programının olmaması gelmektedir.

TALIS kapsamında ayrıca çalışmaya katılan öğretmenlerin beyanlarından yola çıkarak öğretmenlerin öğrenci değerlendirme, sınıf yönetimi, çokkültürlü ortamlarda eğitim gibi öğretmenlik mesleğini ilgilendiren 11 alandaki ihtiyaç endeksleri ve bu endekslerin hepsini kapsayan bir genel mesleki gelişim endeksi hesaplamıştır. Türkiye'deki öğretmenlerin genel profesyonel gelişim ihtiyaç endeksi 43'tür ve bu TALIS ortalamasının 10 puan altındadır. Bu demektir ki, araştırmaya Türkiye'den katılan öğretmenler profesyonel gelişime TALIS ülkelerindeki meslektaşlarından ortalama olarak daha az ihtiyaç duyduklarını beyan etmektedir. Belirlenen mesleki gelişim alanlarının hepsinde ihtiyaç endeksleri TALIS ortalamasından az olan Türk öğretmenler sadece çokkültürlü bir ortamda eğitim konusundaki ihtiyaç endeksleri TALIS ortalamasının 0,6 puan üzerinde çıkmıştır.

Hizmetiçi eğitimler ve profesyonel gelişim programları Türkiye'de TALIS ortalamasından daha yüksek bir oranda ücretsiz olarak sunulmaktadır. Türkiye'de hizmetiçi eğitim alan öğretmenlerin % 82,9'u eğitimlerini ücretsiz olarak aldıklarını belirtmiştir.

Bu oran % 65,2 olan TALIS ortalamasından 17,7 puan üzerindedir ve TALIS ülkelerinde en yüksek üçüncü ücretsiz hizmetiçi eğitim oranıdır.

Son 18 ay içerisinde farklı hizmetiçi eğitim programlarına katılan öğretmenlerin aldıkları eğitimleri ne kadar yararlı buldukları ise eğitim çeşitlerine göre farklılık göstermektedir. Türkiye'deki öğretmenler kurs ve çalıştayları ve yeterlilik programlarını TALIS ortalamasına göre daha az yararlı bulmaktadırlar. Eğitim konferansları, seminerler ve profesyonel gelişim ağlarından duyulan memnuniyet TALIS ortalamasına yakinken, çalışmaya katılan öğretmenler en çok diğer meslektaşlarıyla öğretmeyi geliştirmeye yönelik gayri resmi paylaşımları, profesyonel yazını takip etmeyi, ortak ve bireysel araştırmaları ve diğer okullara ziyaretleri yararlı bulmaktadırlar.

Performans değerlendirmeleri: Türkiye'de öğretmenlerin performans değerlendirmeleri ağırlıklı olarak müdürler ve müfettişler tarafından yapılmaktadır ve bu kişiler öğretmen değerlendirmelerinde Türkiye'de TALIS genelinden daha etkin rol oynamaktadır. Türkiye'den araştırmaya katılan öğretmenlerin % 45,7'si müdürlerinden yılda bir ya da iki kez performanslarına yönelik dönüt aldıklarını, % 22'si de kendilerine hiçbir geribildirim yapılmadığını belirtmiştir.

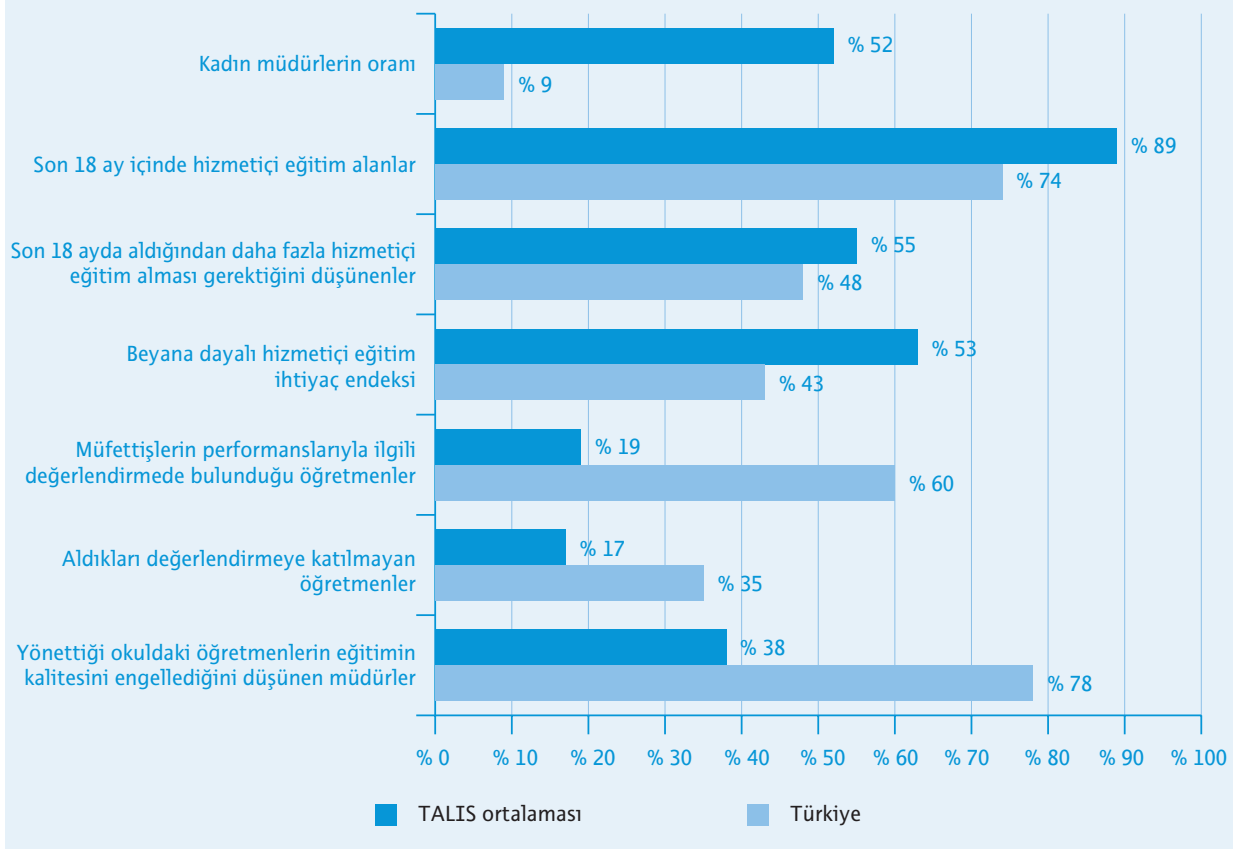
Öğretmenlerin % 59,5'i de yılda bir ya da iki kez müfettişlerin kendilerine performanslarıyla ilgili geribildirimde bulunduklarını belirtmiştir. Bu % 18,6 olan TALIS ortalamasının 40,9 puan üzerindedir. Müfettişlerden değerlendirme almayan öğretmenlerin oranının TALIS ortalaması % 50,7 iken, Türkiye'deki öğretmenlerin yalnız % 14,2'si müfettişlerden hiçbir değerlendirme almadıklarını belirtmiştir.

Diğer TALIS ülkeleri ile karşılaştırıldığında Türkiye'deki öğretmenler arasında birbirlerinin performanslarını değerlendirme konusunda bir iletişimsizlik olduğu göze çarpmaktadır. Araştırmaya Türkiye'den katılan öğretmenlerin % 47,8'i meslektaşlarından ya da diğer okul çalışanlarından performansları ile ilgili bir geribildirim almadıklarını belirtmiştir. Bu oran % 28,6 olan TALIS ortalamasından 19,2 puan yüksektir.

TALIS'in bulguları arasında dikkat çeken bir başka unsur da Türkiye'deki öğretmenlerin performanslarına ilişkin aldıkları değerlendirmeleri diğer TALIS ülkelerine oranla daha az kabul etmeleridir. Araştırmaya Türkiye'den katılan öğretmenlerin % 34,5'i aldıkları değerlendirmeye katılmamakta, % 64,5'i ise değerlendirmeleri faydalı bulmaktadır. TALIS ülkelerinde ise öğretmenlerin ortalama % 16,8'i performanslarına ilişkin değerlendirmelere katılmamaktadır. Türkiye'de öğretmenlerin % 64,5'i performanslarına ilişkin değerlendirmelerin mesleki gelişimlerine faydalı olacağını düşünmektedir. Bu oran TALIS ortalamasından 14,1 puan düşüktür.

Ortaya çıkan bu tablo öğretmen performans değerlendirmelerinin çoğunlukla müdür ve müfettişler tarafından yapılmasının verimsizliğini ve öğretmenlerin dışarıdan değerlendirme yoluyla mesleki gelişime diğer TALIS ülkelerindeki meslektaşlarıyla karşılaştırıldığında kapalı olduğunu göstermektedir. Bu durumda müfettiş denetimlerinin geliştirilmesine ek olarak öğretmenlerin meslektaşlarının performanslarını yapıcı olarak değerlendirebilecekleri öğretmenler arası paylaşım ağlarının geliştirilmesinin önemi ortaya çıkmaktadır. Zira, araştırmaya Türkiye'den katılan öğretmenler meslektaşlarıyla gayri resmi paylaşımları en faydalı buldukları mesleki gelişim çalışmaları arasında sıralamışlardır. Ancak, yine bu öğretmenlerin meslektaşlarıyla performanslarına ilişkin olarak TALIS ortalamasına göre daha az iletişim kurmaları çelişkili bir durumdur.

GRAFİK 11: TALIS ANKETİNDEN SEÇİLİ SONUÇLAR

Kaynak: OECD, 2009b.

TALIS sonuçlarının da ortaya koyduğu gibi, Türkiye’de bugün çoğunluğu merkezi yönetim tarafından şekillendirilen ve seminer yöntemine dayanan hizmetiçi eğitim anlayışı büyük ölçüde yararlılığını yitirmiştir. Öğretmenlerin mesleki gelişiminin sürekli kılınması için, daha farklı bir yaklaşıma gereksinim duyulmaktadır. Yenilikçi yaklaşımlar, ERG tarafından gerçekleştirilen Düşünme Gücü projesi ve Öğretmen Akademisi Vakfı’nın eğitim programları tarafından uygulanmaktadır. Bu alanda kamu kurumları ile sivil toplum kuruluşlarının işbirliğinin gelişmesi, öğretmenlerin mesleki gelişimine ve dolayısıyla eğitim sistemimize önemli katkı sağlayabilir.

ÖNERİLER

Bu bölümde açıklanan sorunların aşılması için aşağıdaki adımların atılması önerilebilir:

- Öğretmen seçme ve atamaları daha az test temelli bir hale getirilmelidir ve mesleki motivasyon eğitim fakültelerine giriş ve işe alımlarda dikkate alınmalıdır.

Eğitim fakültelerine öğrenci seçimleri, üniversitelere giriş sınavlarının ölçemediği yaratıcılık ve heves gibi özellikleri de sürece dahil edecek şekilde yeniden düzenlenmelidir. Yeni süreçte kullanılabilecek yöntemlerden bazıları başvuru yazıları, mülakatlar, sınıf performansı değerlendirmeleri ve referans mektupları olabilir.

Öğretmen işe alımlarında kullanılan yöntemin geliştirilmesi için, KPSS’deki pedagoji bölümü geliştirilebilir ve yöntem yukarıda sıralanan ek seçme uygulamalarıyla kademeli olarak desteklenebilir. Ancak bundan önce MEB’in öğretmen yeterliliklerini ve öğretmenlerin başka

hangi diğer kriterlere göre seçileceğini açık ve net olarak belirlemesi gerekmektedir. Bu yeterlilikler üzerinde öğretmen eğitimi sektöründe yer alan farklı kuruluşların uzlaşısı içinde olması gerektiği unutulmamalıdır.

- Öğretmen atamalarında yerel yönetimlerin ve okulların da katkılarının alınmasını sağlayacak yenilikçi bir yöntem geliştirilmelidir.

Öğretmen adaylarının belirlenmesi ve atamaları son derece merkezi bir sistemle gerçekleştirilmektedir. Devlet okullarında ne okul idarecileri ne de okulun bulunduğu bölgenin yöneticileri okullarında çalışacak öğretmenlerin işe alımında söz sahibi durumdadır.

Okulların ve bulundukları bölgelerin gereksinimlerini karşılayarak okullarda kalıcı olabilecek öğretmenlerin işe alınması için yerel paydaşlar da öğretmen işe alımlarının bir parçası haline getirilmelidir. İlk adımda il ve ilçe milli eğitim müdürlükleri ve okul müdürleri Türkiye’de öğretmen işe alm sürecine dahil edilebilir. Bunun gerçekleşebilmesi için, okulların öğretmenlerini doğrudan seçmesi gibi, okullara kaldıramayacakları bir yük getiren uygulamalar yerine, daha yenilikçi yöntemler kullanılabilir. Örneğin, öğretmenler sahip oldukları beceri setleri ve özelliklere göre kategorilendirilebilir ve okul yöneticileri ile yerel yöneticiler okullarının başarılı olması için gerekli öğretmenleri bu kategoriler arasından seçebilir. Her durumda, öğretmenlerin atanmalarında kura dışındaki yöntemlerin tartışılmaya başlamasının zamanı gelmiştir.

- Öğretmenler arasında okul temelli ve liderliğini okul müdürlerinin ya da öğretmenlerin yaptığı mesleki işbirliği ve paylaşım grupları kurulmalıdır.

TALIS çıktılarına göre meslektaşları ile mesleki konularda sohbetler öğretmenlerin en faydalı bulduğu profesyonel gelişim yöntemlerindendir. Bu nedenle, öğretmenlerin işbirliği yapabilecekleri ve mesleki alanda karşılaştıkları sorunları çözmeye yönelik fikirler üretebilecekleri okul temelli gruplar ve bunlara dayalı olarak akran koçluğu yöntemine dayalı ve sürekli hizmetiçi eğitim programları oluşturulmalıdır. MEB’in böyle bir oluşuma uzman ataması ve kaynak aktarımı şeklinde vereceği aktif destek Türkiye genelinde öğretmenler arasındaki ağın gelişmesine, yeni çözüm önerilerinin üretilmesine ve iyi pratiklerin yaygınlaşmasına katkıda bulunacaktır. ERG’nin düzenlediği Eğitimde İyi Örnekler Konferansı formatında etkinliklerin yerel ölçekte önce İl Milli Eğitim Müdürlükleri tarafından uygulanması öğretmenler arasında bir bilgi paylaşım ağının oluşması konusunda etkili olabilir.

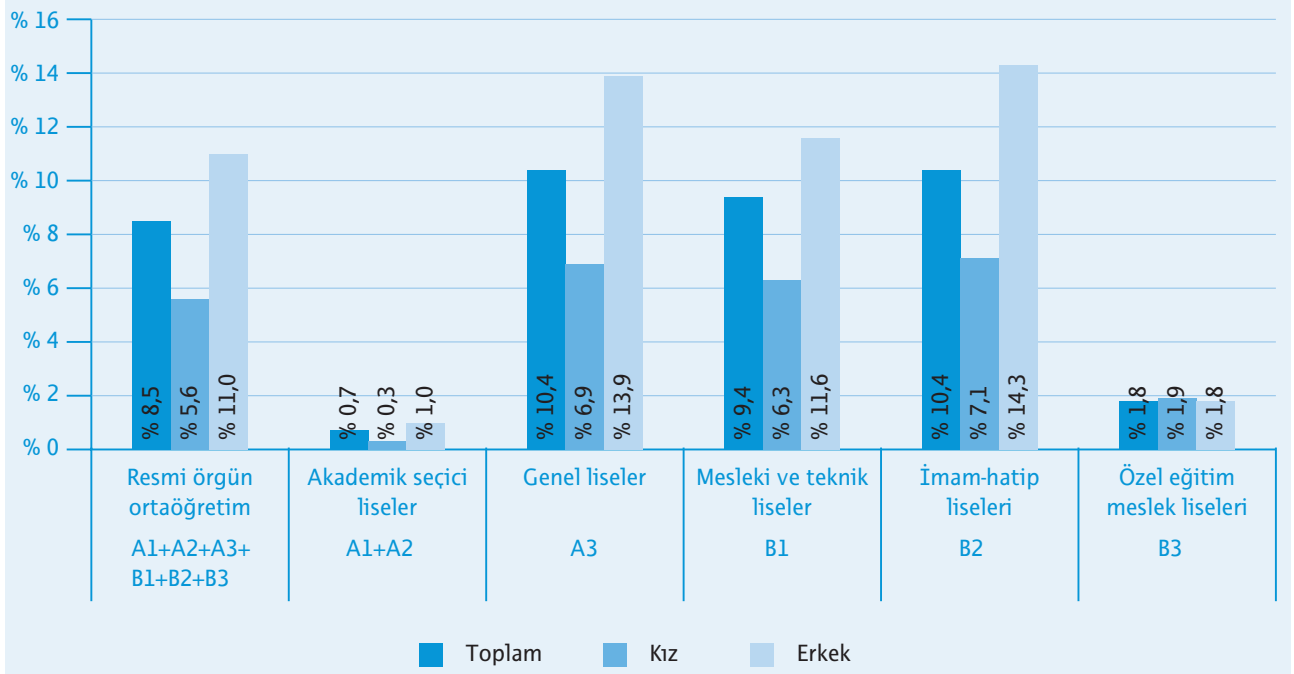
- Öğretmen politikalarının oluşturulmasında farklı paydaşları bir araya getirecek, uzlaşısı ortamının sağlanmasına katkıda bulunacak yapının işlerlik kazanması sağlanmalıdır.

Tüm sorunlar ve çözüm önerilerinin dayandığı en önemli nokta, öğretmen politikalarında etkili eşgüdümün sağlanmasıdır. Türkiye’de öğretmenlerin hizmetöncesi eğitiminden Anadolu öğretmen liselerinde MEB Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi GM, eğitim fakültelerinde YÖK ve üniversiteler, işe alım ve atamalarından MEB Personel GM, hizmetiçi eğitimlerinden MEB Hizmetiçi Eğitim DB sorumludur. Sorumlulukların farklı kurumlar tarafından paylaşılması, etkili bir eşgüdüm sağlanması halinde verimli olabilir. Ancak bu eşgüdümü sağlayacak kurul olan Öğretmen Yetiştirme Türk Milli Komitesi, kurulduğu günden bu yana işlerlik kazanamamıştır. Öğretmen politikalarında eşgüdüm gerektiren adımlar, örneğin geçtiğimiz yıllarda titiz bir süreç sonunda oluşturulan Öğretmen Yeterlikleri’nin eğitim sisteminin her noktasında öğretmenlerin değerlendirilmesi için kullanılacak kriterler haline gelmesi, atılamamıştır. Bu komitenin çok kısa sürede işlerlik kazanması sağlanmalı, bu yolda Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi GM, komitenin sekreteryasını üstlenmelidir.³⁰

ORTAÖĞRETİMDE SINIF TEKRARI

“Öğrenci” bölümünde açıklanan okulu terk gibi, sınıf tekrarı da, ilgili veri sıklıkla paylaşılmasa da çok yoğun bir biçimde görülen bir davranıştır. Okulu terkte olduğu gibi, sınıf tekrarı da erkekler arasında kızlara göre çok daha yoğun bir biçimde ve akademik seçici liseler dışındaki liselerde görülen bir olgudur. 2008-2009 yılı verilerine göre erkekler, neredeyse her okul türünde kızların iki katı sıklıkta sınıf tekrarıyla karşılaşmaktadır. Genel liseler, mesleki ve teknik liseler ile imam-hatip liselerinde sınıf tekrarı % 10 civarındadır.

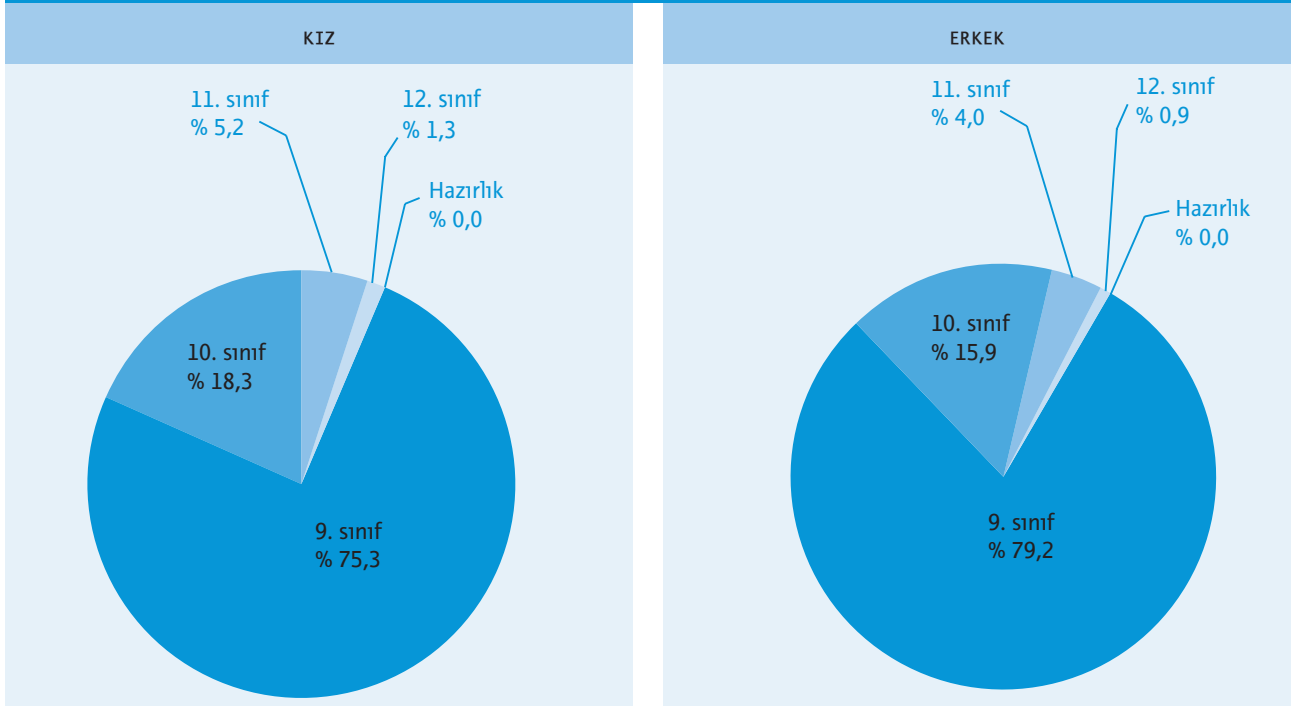
GRAFİK 12: RESMİ ÖRGÜN ORTAÖĞRETİMDE SINIF TEKRAR ORANLARI, 2008-2009

Kaynak: MEB tarafından paylaşılan veriler (Haziran 2010).

Okulu terk davranışında olduğu gibi, sınıf tekrarı da ortaöğretimde en çok 9. sınıfta görülmektedir. Kızlar tarafından yaşanan sınıf tekrarlarının dörtte üçü, erkeklerde yaşananların ise beşte dördü 9. sınıfta ortaya çıkmaktadır. Hem okulu terk hem de sınıf tekrarı davranışlarının en sık ortaöğretimin ilk yılında ortaya çıkması, öğrencilerin ortaöğretime uyumda önemli bir zorlukla karşılaştıklarının göstergesi olarak yorumlanabilir. Ortaöğretimde rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinde ve okula uyum çalışmalarında, bu bulgu göz önüne alınarak yeniden düzenlemeler yapılmalıdır.

GRAFİK 13: 2008-2009’DA ORTAYA ÇIKAN SINIF TEKRARI DAVRANIŞLARININ SINIFLARA GÖRE DAĞILIMI

Kaynak: MEB tarafından paylaşılan veriler (Haziran 2010).

KADEMELER ARASI GEÇİŞ SİSTEMLERİNDE DEĞİŞİKLİKLER

Türkiye’de öğrenme-öğretme süreçlerini derinden etkileyen etmenlerden biri öğrencilerin bir üst kademede gideceği okulu belirleyen merkezi sınav sistemleridir. Bu sınavlar, kamu kurumları tarafından sürekli olarak değiştirilmeye ve tüm aktörler tarafından tartışılmaya devam etmektedir.

Bir yerine üç sınav öngören Ortaöğretim Kurumlarına Geçiş Sistemi’nin (OGES) okul dışı kaynaklara yönelimi artırdığına ve okulun eğitim sistemindeki merkeziliğini kaybetmesine yol açtığına yönelik geniş bir uzlaşının ortaya çıktığı görülmektedir. Gerçekten de, TED tarafından yapılan bir araştırmaya göre 6. sınıf öğrencilerinin % 50’si, 7. sınıf öğrencilerinin % 57’si ve 8. sınıf öğrencilerinin % 61’i dershaneye gittiğini belirtmektedir. Ayrıca 8. sınıf öğrencilerinin % 42’si sınavlara hazırlanmak amacıyla rapor olarak devamsızlık yapacağını, % 50’si de görsel sanatlar, teknoloji ve tasarım gibi derslerin sınavda kazanç sağlamayacağı için yapılması gerekliliğine inanmadığını belirtmiştir.³¹ MEB, OGES’i sorgulamaya başlamış, değiştirilmesi yönünde çalışmalara başlamıştır. Nitekim 2009-2010 öğretim yılının sonunda MEB, OGES’in 6. ve 7. sınıf sonunda uygulanan sınav bileşenlerinin kaldırılmasına karar vermiştir.

Yükseköğretime Geçiş Sistemi de geçtiğimiz yıl içinde yenilenmiş, testlerin ve puan türlerinin çeşitliliği artırılarak öğrencilerin ortaöğretimde edindiği akademik kazanımların belirleyiciliğinin artması hedeflenmiştir.³² Ancak sınav sistemi sorunu, yalnızca sınav sistemlerindeki değişikliklerle çözülemez. Sınav sistemlerinin öğrenme-öğretme süreçleri üzerinde bu denli büyük bir baskı yaratmasının sebebi kurumlar arası kalite uçurumları ve öğrencileri ile ailelerinin gelecek kaygıdır. Bu kaygı, öğrencilerin gelişiminin ve toplumsal hayata katılımlarının önceliğini kaybetmesine ve eğitim sisteminin amacından toplu bir biçimde uzaklaşmasına neden olmaktadır.

³¹ TED, 2010.

³² Aşkar, 2010.

Bu çetrefil ve çok yönlü sorun, yalnızca sınav sisteminde gerçekleşecek iyileşmelerle çözülemez. Öncelikle, sınav sistemlerindeki başarının hayatta başarılı olma anlamına geldiği yönünde toplumda oluşan yanlış algının ortadan kaldırılması ve toplumsal uzlaşa oluşturularak okullar arası kalite farklarının giderilmesine yönelik uzun vadeli ve gerçekçi bir plan yapılması gerekmektedir. Okullar arası kalite farkları ve yükseköğretimin belirleyiciliği ortadan kaldırılmadan, sınav sistemlerinin okullar ve öğrenciler üzerindeki olumsuz etkileri giderilemez.

EĞİTİMİN BİLEŞENLERİ: EĞİTİMİN İÇERİĞİ

Eğitim süreçlerinin en önemli bileşenlerinden biri eğitimin içeriği, yani öğrenme-öğretme süreçlerinin tamamı boyunca öğrencilere kazandırılan bilgi, beceri, değer ve tutumlardır. Raporun bu bölümünde, öğrencilere okul ve program türleri, öğretim programları ve ders kitapları yoluyla kazandırılmaya çalışılan bilgi, beceri ve değerler ile bu hedeflere ne kadar ulaşılabildiğiyle ilgili değerlendirmelere yer verilmektedir. Bu değerlendirmeler, MEB tarafından sağlanan veriler ile uluslararası ve ulusal düzeyde yapılan araştırmaların bulgularına ve değerlendirmelerine dayanmaktadır.

Eğitim İzleme Raporu 2009'un odağı ortaöğretim olduğundan, bu bölümde de ortaöğretimle ilgili değerlendirme ağırlık kazanmaktadır. Öncelikle, öğrencilerin okul türlerine dağılımıyla ilgili son durum ve bu dağılımın nedenleri ve sonuçları tartışılacaktır. Ardından, ilköğretim ve ortaöğretimde programların yenilenmesine ilişkin çalışmalarda gelinen son durum hakkında değerlendirme sunulacaktır. Ortaöğretim öğrencilerinin eğitimin amaçları ve içeriğiyle ilgili memnuniyet düzeyleri bu rapor için gerçekleştirilen saha çalışmasının bulguları ışığında değerlendirildikten sonra ortaöğretimde kişisel gelişimi destekleyecek yaşam becerilerinin kazandırılmasıyla ilgili öneriler sıralanacaktır.

ORTAÖĞRETİMDE ÖĞRENCİLERİN OKUL TÜRLERİNE DAĞILIMI

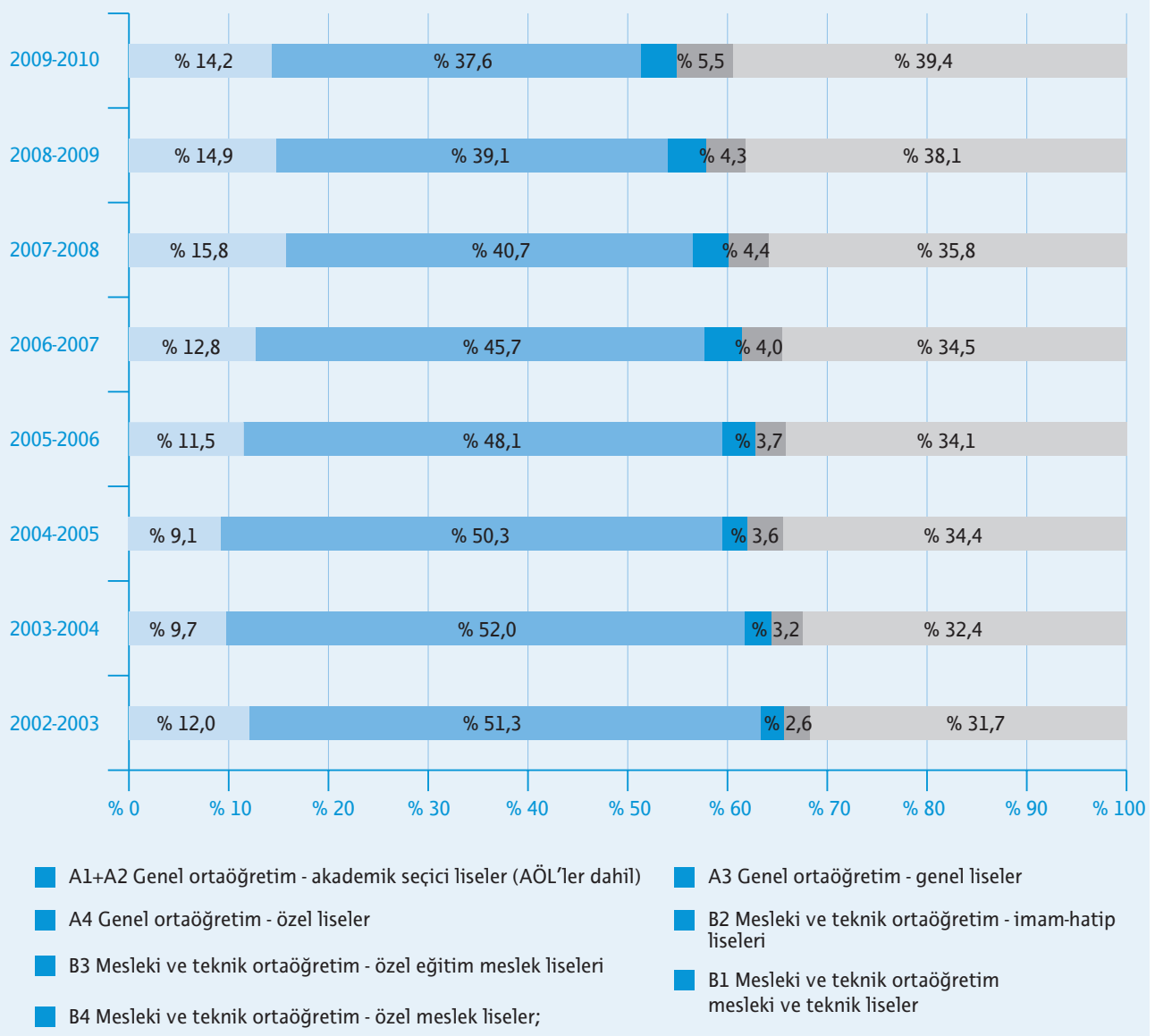
Türkiye’de ortaöğretimde öğrenciler, okul türlerine ayrılmaktadır. Okul türü çeşitliliğine dayanan bu sistemin sağlıklı bir değerlendirmesinin yapılabilmesi için, öğrencileri kabul ediş biçimleri, uyguladıkları programlar ve bağlı bulundukları merkezi birim göz önüne alınarak oluşturulan analitik çerçeve, “Giriş” bölümünde sunulmuştur. Bu analitik çerçeveye, ortaöğretim öncelikle genel ortaöğretim ve mesleki ve teknik ortaöğretim olmak üzere iki üst kategoriye ayrılmış, bunların altında beşer kategoride öğrencilerin okullara dağılımının ve bu okulların niteliklerinin anlamlı bir değerlendirmesinin sunulması amaçlanmıştır.

Bu kategorilerden ikisi (Genel ortaöğretim – açık lise (A5); mesleki ve teknik ortaöğretim – açık meslek lisesi (B5)) açık ortaöğretime oluşturmaktadır. 2009-2010 itibarıyla, ortaöğretim öğrencilerinin % 14’ü açık ortaöğretim okullarına kayıtlıdır. Rapor, örgün ortaöğretime odaklandığından bundan sonraki değerlendirmeler, örgün ortaöğretim üzerinden yapılacaktır.

Öğrencilerin okul türlerine dağılımı dikkate alındığında, bazı okul türleri öne çıkmaktadır. Akademik seçici liseler (A1), yükseköğretime öğrenci yerleştirme açısından diğer okul türleriyle karşılaştırılamayacak derecede avantaja sahiptir. Anadolu öğretmen liseleri (A2) de, öğrenci kabul ediş biçimi ve öğrencilerinin lise sonrası yönelimi göz önüne alındığında akademik seçici liselere dahil edilebilir. İkinci büyük ve önemli kategori, genel liselerdir (A3). Genel liseler, yakın bir geçmişe kadar öğrencilerin % 50’sinden fazlasının devam ettiği, ancak mezunlarının büyük kısmının yükseköğrenime devam etme fırsatını bulamadığı bir okul türüdür. Ülkemizde önemli bir tartışma konusu olan ve politikaların belirlenmesinde rol oynayan imam-hatip liseleri (B2), üçüncü önemli kategoridir. Öğrencileri doğrudan işgücü piyasasına hazırlamayı hedefleyen mesleki ve teknik liseler (B1 ve B4) ise dördüncü önemli kategoridir.

Ortaöğretimde okul çeşitliliği yerine program çeşitliliğine dayanan bir sistemin oluşturulması, farklı politika belgelerinde yer alan bir hedeftir. Bu amaçla, 2009-2010 öğretim yılında uygulanmak üzere, ortaöğretimde 79 olan okul çeşidi sayısı 15'e indirilmiştir. Bu sayede, bir okulda farklı meslek alanlarını hedefleyen programların uygulanması, öğrencilerin seçme şanslarının artırılması ve hizmet sunumunda verimlilik sağlanması hedeflenmektedir.³³ Ancak bu değişiklikler gerçekleştiğinde bile, dört önemli lise kategorisi varlığını sürdürecektir. Bu nedenle değerlendirmeler, bu dört kategori üzerinden yapılmaktadır.

GRAFİK 14: ÖRGÜN ORTAÖĞRETİMDE ÖĞRENCİLERİN OKUL TÜRLERİNE DAĞILIMI

Kaynak: MEB, *Türkiye Eğitim İstatistikleri, Milli Eğitim İstatistikleri*.

Grafik 14, örgün ortaöğretimde öğrencilerin okul türlerine dağılımını göstermektedir. Grafikten görülebileceği gibi, uzun dönemde genel liselerin ortaöğretim içindeki ağırlığı azalmakta, buna karşılık mesleki ve teknik liselerle imam-hatip liselerinin ağırlığı sürekli olarak artmaktadır. Akademik seçici liseler, dalgalı bir seyir izlese de, ağırlığını artırma eğilimindedir. Bu eğilimlerin nedenleri şu şekilde özetlenebilir:

33 MEB SGB, 2009a.

- Hükümet, mesleki ve teknik ortaöğretimin ağırlığının artmasını önemli bir politika hedefi olarak belirlemiştir. Mesleki ve teknik liselerin niteliğinin artırılması için Avrupa Komisyonu tarafından da desteklenen önemli çalışmalar yapılmaktadır. Ayrıca, mesleki ve teknik ortaöğretim öğrencilerine üniversite giriş sınavında düşük katsayı uygulamasının kaldırılacağı ya da kısıtlanacağı yönünde verilen sinyallerin de bu artışta pay sahibi olduğu söylenebilir. Hükümet'in çalışmalarının yanı sıra, özellikle Koç Holding ve Vehbi Koç Vakfı tarafından yürütülen "Meslek Lisesi Memleket Meselesi" gibi sivil toplum projeleri de mesleki ve teknik liselere olan ilgiyi artırmıştır.
- İmam-hatip liselerinin ağırlığı, 1997'den 2002'ye kadar süren düşüş döneminin ardından yeniden artmaktadır. Özellikle 2008-2009'dan 2009-2010'a geçerken görülen değişikliğin nedeninin katsayı uygulamasında öngörülen değişiklikler olduğu söylenebilir. İmam-hatip liselerinin Temmuz 2009'da yayımlanan yönetmelikle "hem üst öğrenim programlarına hem de mesleğe hazırlayan okullar" olarak genel ortaöğretimle mesleki ve teknik ortaöğretim arasında bir yere konumlandırılmasıyla bu artışın süreceği öngörülebilir.
- Akademik seçici liselerin ağırlığı da artmaktadır. Son yıllarda yapılan çalışmalarla, Anadolu liseleriyle genel liseler arasındaki program farklılıkları çok büyük ölçüde ortadan kaldırılmıştır. Mayıs 2010'da yayımlanan bir genelgeyle de, 2012-2013 sonuna kadar tüm genel liselerin ya Anadolu lisesine dönüştürülmesi ya da meslek lisesine dönüştürülmek üzere mesleki ortaöğretimden sorumlu genel müdürlüklere devredilmesi öngörülmüştür.³⁴ Böylece birkaç yıl içinde genel liselerin ortadan kaldırılmasının amaçlandığı söylenebilir.

Tüm bu değişiklikler, Hükümet'in mesleki ve teknik ortaöğretimin ağırlığının artırılması yönündeki politika tercihiyle uyusmaktadır. Ancak bu politika tercihinin birçok açıdan sorunlu olduğu söylenebilir. Öncelikle, Hükümet tarafından yayımlanan belgelerde mesleki ve teknik ortaöğretimin hangi noktaya kadar destekleneceği belirsizdir. *Stratejik Plan 2010-2014*'ün ilgili bölümünde, "ortaöğretim içerisinde mesleki ve teknik eğitimin okullaşma oranını plan dönemi sonuna kadar en az % 50'ye çıkarmak" bir stratejik hedef olarak yer almaktadır.³⁵ Oysa, MEB tarafından yayımlanan diğer belgelerde bu oranın % 65 olmasının hedeflendiği belirtilmektedir.³⁶

Asıl önemlisi, bu oranların nasıl ve neye göre belirlendiğidir. Hükümet'in Türkiye ekonomisinin gelecekteki sektörel yapısının nitelikleri ve dolayısıyla işgücünde bulunması gereken yetkinlikler hakkında ayrıntılı ve katılımcı bir planlama gerçekleştirmeden bu oranları belirlemesi, önemli bir sorundur. Ayrıca, mesleki ve teknik ortaöğretimin şu anki yapısıyla sektörlerin talep ettiği yetkinlikleri kazandıramadığı ve işsizlik/mesleksizlik sorununun çözümüne katkıda bulunamadığı, Bakanlık tarafından yayımlanan *Stratejik Plan*'a kadar girmiş bir değerlendirmedir. Bu durumda, mesleki ve teknik ortaöğretimin ağırlığının artırılmasının politika önceliği haline getirilmesi, daha da tartışmalı bir hal almaktadır.

Bakanlık, bu politika tercihini ortaya koyarken, OECD ve AB ülkelerinde de genel ortaöğretimle mesleki ortaöğretim arasında bu tür bir dağılım olduğunu ve bu ülkelerde de mesleki ve teknik ortaöğretimin yaygınlaştırılmasına yönelik bir politika tercihinin yapıldığını savunmaktadır. Oysa, yapılan araştırmalarda mesleki ve teknik ortaöğretimle genel ortaöğretim arasındaki dağılımın ülkelerin özgül şartlarına bağlı olarak çeşitlilik gösterdiği sonucuna varılmaktadır. Ayrıca, mesleki ve teknik ortaöğretimin ağırlığının artırılmasına yönelik ortak bir politika eğiliminden de bahsedilemez. OECD ülkelerinin ortak eğilimi, mesleki eğitimde dar dallarda uzmanlaşma yerine belli bir alanın tamamında

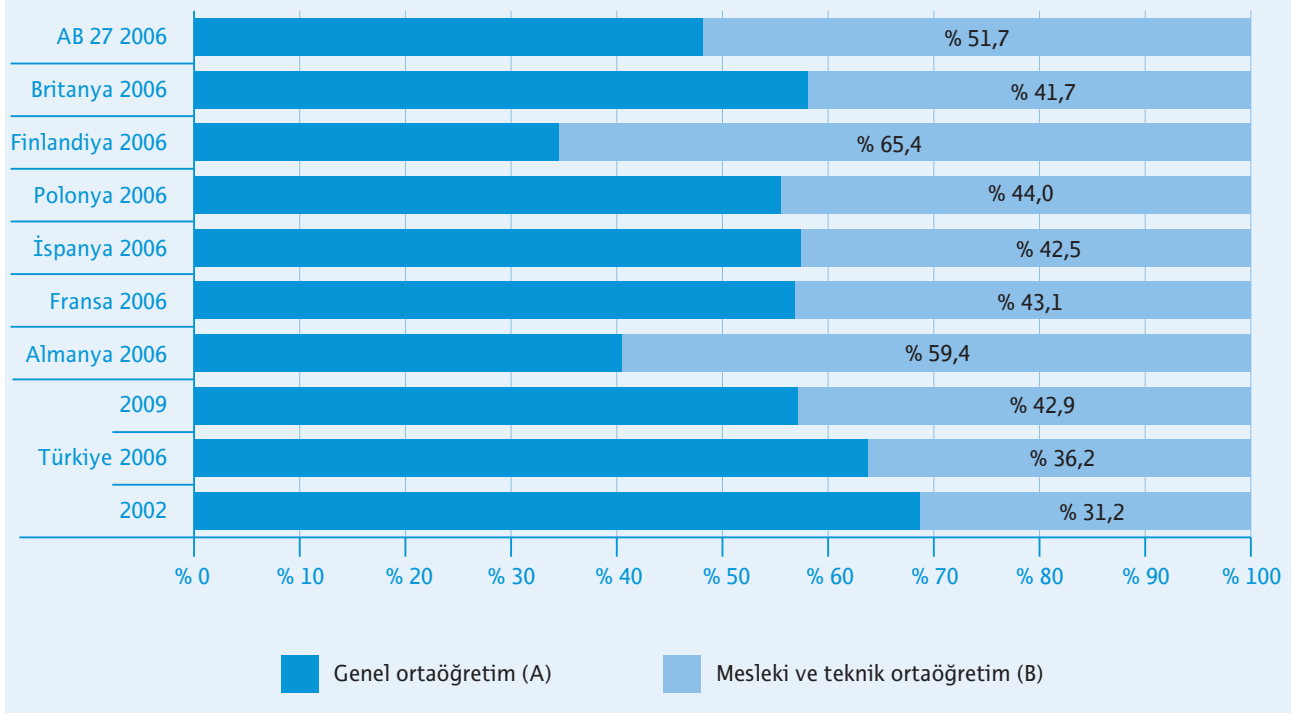
³⁴ MEB OÖGM, 2010.

³⁵ MEB SGM, 2009a.

³⁶ MEB SGM, 2009b.

kullanılabilir yetkinliklerin kazandırılması ve hayatboyu öğrenme anlayışını vurgulayarak mesleki ve teknik ortaöğretimle genel ortaöğretim arasındaki dersler arasındaki benzerlikleri artırarak ikisi arasındaki kalın duvarların ortadan kaldırılması yönündedir.³⁷

GRAFİK 15: SEÇİLİ ÜLKELERDE ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN PROGRAM TÜRLERİNE DAĞILIMI

Kaynaklar: MEB, *Türkiye Eğitim İstatistikleri*, *Milli Eğitim İstatistikleri*; Eurydice, 2009.

Türkiye’de öğrencilerin ortaöğretimde okul türlerine ayrılması aynı zamanda eğitimde eşitlik ilkesi bakımından da büyük sakıncalar yaratmaktadır. ERG tarafından 2009 yılında kamuoyuyla paylaşılan ve PISA 2006 verilerinden elde edilen bulgulara göre, öğrencilerin sosyoekonomik statüsünü gösteren endeksle Anadolu liselerine gitme sıklığı arasında pozitif, meslek liselerine gitme sıklığı arasında ise negatif bir ilişki vardır.³⁸ Diğer bir deyişle öğrenciler, sosyoekonomik statülerine göre okul türlerine dağıtılmaktadır. Alkan ve arkadaşları (2008) da, kapsamlı verisetleri kullanarak gerçekleştirdikleri regresyon analizlerinde, Türkiye’de öğrencilerin liseye giriş sınavlarında aldıkları puanlarla ailelerinin sosyoekonomik özellikleri (anne ve babanın eğitimi ve gelir) arasında yakın bir ilişki olduğunu göstermiştir. Diğer bir deyişle, öğrenciler ortaöğretimde okullara ve okul türlerine ailelerinin sosyoekonomik statüsüne göre dağılmaktadır. Ayrıca, aynı çalışmada, üniversiteye giriş sınavında alınan puanın da liseye giriş sınavında alınan puan, dersaneye gitme ve gidilen okulla yakından ilişkili olduğu saptanmıştır. Bu, günümüz Türkiye’sinde, öğrencilerin büyük ölçüde sosyoekonomik özelliklerine göre ortaöğretimde okullara yerleştirildiğini, yerleştirildikleri bu okulun da üniversiteye gidip gidemeyecekleri konusunda belirleyici olduğunu, böylece bir çocuğun yükseköğrenim görüp göremeyeceğinin önemli ölçüde kendi elinde olmayan ailevi özellikleri tarafından belirlendiğini göstermektedir. Ortaöğretimin ve okul türlerini kapsayacak biçimde bu kademenin içeriğinin, yalnızca mesleki ortaöğretimin ağırlığı ekseninde değil, gençlerin bireysel gelişimlerini, sosyal katılımlarını ve toplumsal adaleti destekleyecek biçimde yeniden tartışılması gerekliliği, bir kez daha ortaya çıkmaktadır.

³⁷ Sahlberg, 2007.

³⁸ ERG, 2009c.

ORTAÖĞRETİMDE YENİLENEN PROGRAMLAR

İlköğretim ve ortaöğretimi kapsayan ve 2004 yılında başlatılan öğretim programları reformu süreci devam etmektedir. İlköğretimde yenilenen öğretim programlarının tüm sınıflarda devreye sokulması süreci, 2008-2009 yılıyla tamamlanmıştır. Yenilenen öğretim programlarının etkisinin değerlendirilmesi ve bu yolla programların sürekli geliştirilmesi gereksinimi sürmektedir. İlköğretim GM'nin etki değerlendirme sürecini başlatması beklenmektedir.

Ortaöğretimde programların yenilenmesi süreci de devam etmektedir. Türk edebiyatı, dil ve anlatım, matematik, coğrafya ve din kültürü ve ahlak bilgisi derslerinin yenilenen programları, 2005-2006'dan bu yana 9. sınıflardan başlayarak uygulanmaktadır. Fizik, kimya, biyoloji, tarih ve İngilizce derslerinin öğretim programları ve ders kitapları da yenilenmiş ve 2008-2009'dan itibaren uygulanmaya başlamıştır. Geometri ve inkılap tarihi ve Atatürkçülük derslerinin programlarının yenilenmesi çalışmaları da devam etmektedir. Böylelikle, ortaöğretimdeki ortak derslerin tamamının yakın zamanda programları ve ders kitapları yenilenmiş olacaktır.³⁹

Mesleki ve teknik ortaöğretimde de, programların yenilenmesi süreci, modüler sisteme geçiş süreciyle birlikte işlemektedir. Modüler sistemde öğrenciler geleneksel anlamda derslerin oluşturduğu belirli bir programa değil, kendi geliştirecekleri daha esnek bir program çerçevesindeki modüllere kaydolmaktadır. Bu tasarım, farklı mesleklere yönelik programların aynı okul çatısı altında gerçekleştirilmesi sonucunu doğurarak öğrencinin belli bir mesleğe yönelik uzmanlaşma kararını daha esnek bir çerçeveye oturtmakta, OECD ülkelerindeki yönelime paralel olarak öğrencinin belirli bir alana ilişkin tüm asgari yetkinlikleri kazandıktan sonra, 12. sınıfta belli bir daldaki mesleki yeterlikleri kazanmasını amaçlamaktadır. Bu doğrultuda, 2004-2005 yılında 17 alan ve 64 dalda, 2006-2007'de de 42 alan ve 194 daldaki modüllerin programları geliştirilerek uygulamaya konmuştur. Bu programların güncellenmesine yönelik çalışmalar da sürdürülmektedir.⁴⁰

2009 yılında yapılan önemli değişikliklerden biri, mesleki ortaöğretim kurumlarında seçmeli ders saatlerinin artırılarak yükseköğretimi hedefleyen öğrencilerin istedikleri genel kültür derslerini almalarının önünün açılmış olmasıdır. Böylelikle, YÖK'ün katsayılarla ilgili kararına paralel olarak, meslek lisesi öğrencilerinin, diledikleri takdirde yükseköğretime devam edebilme fırsatlarının genişletilmesi hedeflenmektedir. Mesleki ortaöğretim kurumlarında okuyan öğrencilerin yükseköğretime devam fırsatının olması, hem eşitlik ilkesinin bir gereğidir hem de meslek liselerinin yalnızca "başarısız öğrencilerin eğitim gördüğü kurumlar" olarak algılanmamasının bir koşuludur. Ancak yalnızca seçmeli ders saatlerinin artırılarak meslek lisesi öğrencilerine yükseköğretim yolunun açıldığını savunmak, pek gerçekçi değildir. Mesleki ortaöğretimin amaçlarıyla çalışmeyecek biçimde tüm öğrencilere yükseköğrenim fırsatının sunulması, daha farklı çözüm yolları gerektirmektedir.

Ortaöğretim programlarının yenilenmesi sürecini yakından izleyen bir değerlendirmeye⁴¹ göre, Bakanlık birçok olumlu adım atsa da, bazı olumsuzlukları henüz düzeltebilmiş değildir. İlgili çalışmada sunulan olumsuzluklar, şu şekilde özetlenebilir:

- Yeni öğretim programlarının etkili bir şekilde uygulanmasını sağlayacak, yaygın ve etkili bir hizmetiçi eğitim mekanizmasının varlığından söz edilemez. Öğretmenler, küçük ölçekli sunum ve seminerler yoluyla yeni öğretim programlarının gerektirdiği yetkinliklerle tanıştırılmaya çalışılmaktadır. Ancak, bu ölçekte ve bu yöntemle

39 MEB SGB, 2009b.

40 A.g.e.

41 Crisan, 2007.

gerçekleştirilen çalışmaların başarılı olamadığı gözlemlenmektedir. Öğretmenleri birçok farklı kanaldan besleyen, etkileşime dayanan metodları kullanan, akran koçluğunu harekete geçiren, okul temelli ve yaygın bir hizmetiçi eğitim mekanizmasına yönelik gereksinim sürmektedir.

- Yenilenen programların etkisinin değerlendirilmesi için büyük önem taşıyan, öğrenci başarısının ölçülmesi ve değerlendirilmesi süreci, henüz yeni başlamıştır. Program reformu sürecinin bu ayağından sorumlu olan MEB Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi, 2009 yılında ortaöğretim odaklı bir Öğrenci Başarısını Belirleme Sınavı gerçekleştirdiyse de henüz sonuçları kamuoyuyla paylaşmamıştır. Ayrıca bu sınavlardan elde edilen sonuçların program reformu sürecini nasıl etkileyeceği de belirsizliğini korumaktadır.
- Ortaöğretim programının kuramsal çerçevesini özetleyecek, öğrencilere eğitim süreçlerinin tamamında hangi bilgi ve becerilerin kazandırılacağını gösterecek ve dersler arasında eşgüdümü sağlayacak genel bir “Program Vizyonu” dökümanı henüz hazırlanmamıştır.
- İlköğretim ve ortaöğretim programları arasındaki uyumun daha fazla gözetilmesi gerekmektedir. Daha önceki bölümlerde açıklanan ve 9. sınıfta yoğunlaşan okulu terk ve sınıfta kalma davranışının nedenlerinden biri, programlar arasındaki uyumsuzluk olabilir.

Tüm bu olumsuzluklar, program reformu sürecinde Bakanlık içinde daha fazla eşgüdüm gereksinimine işaret eder. Programların geliştirilmesi, programların uygulanması sürecinde öğretmenlere ve yöneticilere profesyonel desteğin sağlanması ve programların etkililiğinin ölçülerek sürekli güncellenmesi, yüksek düzeyde eşgüdüm gerektiren ve programların yenilenmesi sürecinin başarısını belirleyecek unsurlardır.

ORTAÖĞRETİMDE EĞİTİMİN AMAÇLARI VE KİŞİSEL GELİŞİM

ERG tarafından bu raporun hazırlık sürecinde ortaöğretim çağındaki gençlerin eğitim hakkındaki algılarıyla ilgili fikir sahibi olabilmek için gerçekleştirilen saha görüşmelerinde, eğitimin amacının ne olduğu sorgulanmıştır. Üç farklı okul türünde (Anadolu lisesi, genel lise ve çok programlı lise) 99 öğrenciyle gerçekleştirilen görüşmelerde, öğrencilerin eğitimin amaçlarını “toplumsal amaçlar” ve “bireysel amaçlar” olarak iki farklı kategoride değerlendirdikleri gözlemlenmiştir. “Topluma yararlı bireyler oluşturma” ve bu yolla “medeni ve uyumlu bir toplum yaratma” ilk kategoride değerlendirilebilecek yanıtlardır. Bireysel amaçlar kategorisinde ise, “daha iyi bir gelecek”, “hayata ayak uydurma” ve “yeteneklerin keşfedilmesi” sıklıkla karşılaşılan yanıtlardır. Daha iyi bir gelecek, genelde maddi sıkıntı yaşanmaması, kalıcı meslek sahibi olma ve oturmuş manevi değerler olarak tanımlanmaktadır.

Eğitimin öğrencilerin bir kısmı tarafından, özellikle de genel lise ve çok programlı liselerde okuyan öğrenciler tarafından araçsallaştırıldığı görülmektedir. Yükseköğretim sınavlarına hazırlık, askerlikte kolaylık, ehliyet alma gibi nedenlerle eğitimin araçsallaştığı gözlemlenmektedir.

Öğrencilere okul ile ilgili olumlu düşünceleri sorulduğunda, arkadaş ortamı ve okulun sağladığı sosyal ağ en sık dile getirilen yanıtlardır. Buna ek olarak “yeni bilgiler edinme”, “seçilen meslekte ilerleme” ve “yeteneklerin keşfedilmesi” gibi yanıtlar verilmektedir. Okulla ilgili belirtilen olumlu düşüncelerde dikkat çeken nokta, öğrencilerin genellikle okulları ve aldıkları eğitimle ilgili olarak somut örnekler vermek yerine eğitimin amaçları hakkında

verdiklerine benzer soyut yanıtlar vermiş olmalıdır. Bu durum, eğitimin zihinde idealize edilen bir olgu olduğu biçiminde yorumlanabilir.⁴² Oysa, okulla ilgili olumsuz yanlar sorulduğunda verilen yanıtlar çok daha somut ve öğrencilerin günlük yaşamına ilişkindir. Anadolu lisesi öğrencileri, yalnızca derslere ve üniversite giriş sınavına odaklanılmasını, sosyal etkinlikler için yeterince zaman ayrılmamasını, seçmeli derslerin gerektiği gibi verilmemesini ve bireysel farklılıklara dikkat edilmemesini sorunsallaştırırken, diğer lise türlerinde okulda sosyal etkinliklerin düzenlenmemesi, derslerin uzun ve sıkıcı oluşu, öğretmenlerin sık sık değişmesi ve sınavların zorluğu, özellikle eğitimin içeriği bağlamında dile getirilen olumsuz düşüncelerdir.

Farklı açılardan da olsa, tüm lise türlerinde öğrencilerin kişisel gelişimlerine yeterli önem verilmemesini sorun olarak algıladıkları gözlemlenebilir. Öğrenciler, ya sınav sisteminin yarattığı baskılar ya da imkansızlıklar nedeniyle, kendi ifadeleriyle “kimseye muhtaç kalmamalarını” ve “hayata ayak uydurmalarını” sağlayacak gelişim fırsatlarından yoksun kalmaktadır.

Gençlerin bireysel gelişimlerini ve sosyal hayata katılımlarını güçlendirecek bazı eğitim programları, ortaöğretim kurumlarının programında yer almasa da sivil toplum kuruluşları tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu alanda önemli deneyim sahibi olan Habitat için Gençlik Derneği’nin uyguladığı programlar, aşağıdaki kutuda sunulmuştur. Bazıları gençlerin istihdam edilebilirliğini de artırmaya yarayabilecek bu programların gerekli hazırlıklar yapılarak ortaöğretim programlarına dahil edilmesi önerilebilir. Tüm bunlar, ortaöğretim programlarının yaşam becerilerini kapsayacak şekilde yeniden oluşturulması kapsamında bütüncül bir yaklaşımla gerçekleştirilmelidir.

ORTAÖĞRETİM ÇAĞINDAKİ GENÇLER İÇİN KİŞİSEL GELİŞİM PROGRAMLARI

Habitat için Gençlik Derneği, pilot çalışmalarını ya da savunu çalışmalarını gerçekleştirdiği aşağıdaki eğitim programlarının ortaöğretim programlarına eklenmesini önermektedir:

- Gençlerin sosyal hayata katılımı güçlendirecek şekilde bilgilendirilmeleri gerekmektedir. Sosyal haklar, katılım yolları, demokratikleşme ve sürdürülebilir kalkınma gibi konularda bilgilencilmelerini sağlayacak bu programlar, okulda etkin katılım mekanizmalarının oluşturulmasıyla desteklenmelidir.
- Gençlere kendi bütçelerini yönetmelerini sağlayacak finansal yönetim becerileri kazandırılarak sürdürülebilir kalkınma ve yolsuzlukla mücadele desteklenebilir. Bu öğretim programlarında hem öğrencinin finansal yönetim becerileri geliştirilebilir hem de ulusal ve küresel ekonomi hakkında gerekli bilgiler kazandırılabilir.
- Gençlerin bilgiye ulaşım haklarının sağlanabilmesi için, bilişim teknolojileri becerilerinin üst düzeyde kazandırılması gerekmektedir. Bilgisayar okuryazarlığı, sayısal yaşam ve internet güvenliği, tüm ortaöğretim mezunlarında bulunması gereken nitelikler olarak konumlandırılmalıdır. Bu alandaki eğitimler, bilişim teknolojilerinin tüm derslerde etkin kullanımıyla desteklenmelidir.
- Ortaöğretim çağındaki gençlerin bilgilendirilmeleri gereken bir diğer önemli alan, cinsel sağlık ve üreme sağlığıdır. Bu alanda doğru bilgilerin öğrencilere sağlanmasıyla, toplumsal cinsiyet eşitliği ve ayrımcılığın önlenmesi amaçlarına da katkıda bulunulabilir.

42 Sağlam, 2010.

EĞİTİMİN BİLEŞENLERİ: ÖĞRENME ORTAMLARI

Öğrenme ortamları, öğrencilerin eğitim sistemi içindeki deneyimlerini belirleyen önemli bileşenlerden biridir. Öğrenme ortamlarının nicel ve nitel özellikleri, eğitimin herkes için erişilebilir olması, öğrencinin iyi olma hali ve öğrenme süreçlerinin etkililiği açısından önemlidir. Sağlıklı, güvenli, şiddetten arındırılmış, öğretmenler ve öğrenciler arasındaki iletişimi kolaylaştıran ve gerekli materyallerle donatılmış öğrenme ortamları eğitimin çıktılarını olumlu yönde etkiler.

Eğitim İzleme Raporu 2009'un bu bölümünde, raporda bu yıl ortaöğretimin odağa alınmasıyla paralel olarak, ortaöğretimde derslik sayısı ve gereksinimine değinilecektir. Ardından, ortaöğretimin kişisel gelişim boyutunun güçlendirilmesi için gerekli ortamların okullarda ne kadar sağlanabildiğiyle ilgili elde bulunan kısıtlı veriler değerlendirilecektir. Son olarak, 2009'da gitgide belirginleşen "okul binalarının satılması" politikasıyla ilgili durum değerlendirilecektir.

ORTAÖĞRETİMDE DERSLİK SAYISI VE İHTİYACI

Ortaöğretimde ve özellikle mesleki ve teknik ortaöğretimde okullulaşma oranlarının artmasıyla birlikte derslik başına düşen öğrenci sayılarında artışlar gözlemlenmektedir. Mesleki ve teknik ortaöğretimde 2004-2005'te derslik başına 28 öğrenci düşerken 2009-2010'da bu sayı 36'ya kadar yükselmiştir. Özellikle İstanbul'un bu göstergede çok büyük bir dezavantaj yaşadığı ve bu konunun 2004-2005'ten bu yana düzeltilemediği görülmektedir. Doğu bölgelerinde de mesleki ve teknik ortaöğretimde derslik başına düşen öğrenci sayısındaki artış, Türkiye ortalamasından fazladır (Grafik 16).

Genel ortaöğretimde Güneydoğu Anadolu bölgesinin dezavantajlı konumda olduğu ve 2008-2009'dan 2009-2010'a geçilirken bu konumda herhangi bir düzelme olmadığı görülmektedir. 2009-2010'da genel ortaöğretimde derslik başına düşen öğrenci sayısı Diyarbakır'da 52, Batman'da 63 olarak gerçekleşmiştir (Grafik 16).

Eğitim İzleme Raporu 2008'de, 2008-2009 öğretim yılı sonunda "ortaöğretimde okullulaşma oranı % 90'a çıktığında derslik başına düşen öğrenci sayısının her ilde en çok 30 olması için 75-80 bin dersliğe gereksinim duyulduğunu" belirtmiştik.⁴³ 2009 yılında ortaöğretim için ancak 1720 sınıf yapılmıştır.⁴⁴ Bu durum, derslik başına düşen öğrenci sayısında, özellikle mesleki ve teknik ortaöğretimde ortaya çıkan keskin artışları açıklamaktadır.

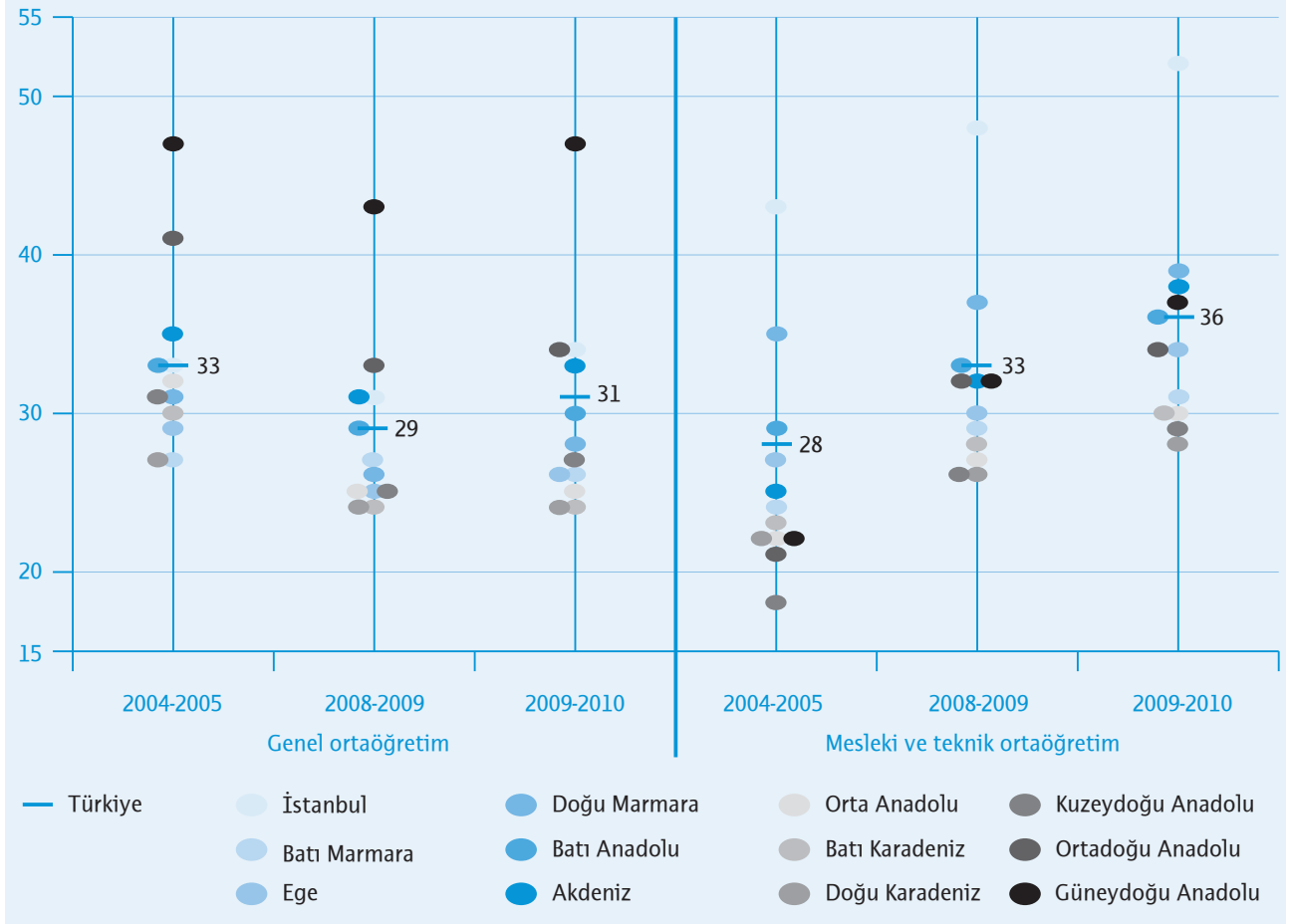
2009-2010 öğretim yılında ortaöğretimde bu göstergedeki durumu değişikliklere uğratacak gelişmeler olmuştur. Üç yıl içinde genel liselerin bir kısmının Anadolu lisesine, geri kalanının imam-hatip liseleri dahil olmak üzere mesleki ve teknik liselere dönüştürülmesini öngören genelgenin yayımlanması,⁴⁵ katsayı uygulamasındaki değişiklikler ve dolayısıyla mesleki ve teknik ortaöğretime artan talep, önümüzdeki yıllarda derslik başına düşen öğrenci sayısında önemli değişikliklere yol açacaktır. Bu noktada Bakanlık'a düşen görev, farklı senaryolar üzerinde çalışarak ortaya çıkacak talebi karşılamaya yönelik planlar yapmak ve bu planların etkili bir şekilde uygulanabilmesi için yerel teşkilatla eşgüdüm içinde çalışmaktır. ERG, Bakanlık'ın çalışmalarını ve bu çalışmaların sonuçlarını yakından izlemeye devam edecektir.

43 ERG, 2009a.

44 MEB, *Millî Eğitim İstatistikleri*.

45 MEB OÖGM, 2010.

GRAFİK 16: GENEL VE MESLEKİ ORTAÖĞRETİMDE DERSLİK BAŞINA DÜŞEN ÖĞRENCİ SAYISI

Kaynak: MEB, Türkiye Eğitim İstatistikleri, Milli Eğitim İstatistikleri.

ORTAÖĞRETİMDE ÖZEL DONANIMLI ORTAMLAR

Ortaöğretim çağı, raporun birçok noktasında belirtildiği gibi, öğrencilerin kişisel gelişiminin hızlandığı ve kendilerini farklı yollarla ifade etme gereksinimlerinin arttığı yıllardır. Bu gelişimin desteklenmesi ve öğrencilerin farklı alanlardaki kapasitelerini keşfedip geliştirmeleri için, eğitim kurumlarının öğrencilere çeşitli fırsatlar sunması gerekir. Okul içindeki bazı özel donanımlı ortamlar, kültürel, sosyal, sanatsal ve sportif etkinliklerinin ne kadarının ve nasıl gerçekleştirileceğinin sınırlarını çizer. Eğitim kurumlarının, özellikle de ortaöğretim kurumlarının, etkinliklerin gerçekleştirilebileceği kütüphane, konferans salonu ve spor salonu gibi mekanlara sahip olması ve bunları etkili ve verimli bir biçimde kullanabilmesi, öğrencilerin kişisel gelişimi ve toplumsal katılımı için büyük önem taşır.

ERG'nin bu rapor için gerçekleştirdiği görüşmelerde, farklı lise türlerinde okuyan öğrencilerin çok büyük bir kısmı, okul çatısı altında daha fazla sosyal etkinlik düzenlenmesi gerektiğini düşünmektedir. Bunun için okulun fiziki altyapısının geliştirilmesi (konferans salonları, spor salonları ve kütüphaneler) ve öğrencilerin kullanımına sunulan araç-gereçlerin (müzik aletleri, kütüphanelerdeki kitap seçeneği) zenginleştirilmesi de özellikle genel lise ve çok programlı lise öğrencilerinin sunduğu fikirler arasındadır.⁴⁶

Yapılan bir araştırmaya göre, Türkiye'de ortaöğretim okulu başına 0,69 kütüphane düşmektedir. Bu sayı, bölgelere göre de derin farklılıklar göstermemektedir.⁴⁷ Diğer

⁴⁶ Sağlam, 2010.

⁴⁷ Çıngı, Kadınlar ve Koçberber, 2007. Bkz. Eğitim İzleme Göstergeleri Tablo E2.

bir deyişle, her üç okulun ikisinde kütüphane olduğu söylenebilir. Diğer yandan, bu kütüphanelerde bulunan kitap sayısı, kitapların niteliği ve kütüphanelerin çağdaş biçimde işletilip işletilmediğiyle ilgili elde bir veri bulunmamaktadır. ERG'nin rapor için görüştüğü ortaöğretim öğrencilerinin bir kısmı, kütüphanelerde güncel kitapların bulunmamasından şikayet etmiştir.⁴⁸

Ortaöğretim okullarında sportif etkinliklerin gerçekleştirilebilmesi için öğrencilerin bu etkinliklerin gerçekleştirilebileceği mekanlara ve gerekli materyallere erişimi şarttır. Okullarda spor salonu bulunup bulunmadığıyla ilgili bir araştırmanın sonuçlarına göre, 2005 yılında Türkiye'nin en büyük altı ilindeki okulların yalnızca % 10'unda işler durumda spor salonu bulunmaktadır. Bu oran, Konya'da % 2, Diyarbakır'da % 1, Batman'da % 0,4'e kadar düşmektedir.⁴⁹

6. Spor Şurası'na sunulmak üzere hazırlanan "Eğitim Kurumlarında Spor Kültürü ve Sporla Eğitim" başlıklı alt komisyon raporu, okullarda sportif etkinliklerin gitgide azaldığına, beden eğitimi dersinin zayıflatıldığına ve oyun ve spor etkinliklerinin birer eğitim aracı olarak kullanılmasından neredeyse tamamen vazgeçildiğine işaret etmektedir.⁵⁰ Oysa çocukların ve gençlerin gelişim hakkı ve oyun, boş zaman ve dinlenme haklarının gerçekleştirilmesi ile okula aidiyetlerinin güçlenmesi için sportif etkinliklerin hem nitelik hem de nicelik yönünden geliştirilmesi gerekmektedir.

ÖĞRENME ORTAMLARIYLA İLGİLİ POLİTİKALAR

Okul binalarının elde edilmesi ve nitelikleriyle ilgili 2009'da ortaya çıkan en önemli gelişme, "okul niteliğini kaybettiği" öne sürülen okul binalarının satılmasıyla ilgili hazırlıkların hızlandırılmış olmasıdır. TBMM, okul binalarının ve arsalarının satılmasını olanaklı kılan yasal düzenlemeyi 2008 yılında Milli Eğitim Temel Kanunu'nda yaptığı bir kanun değişikliğiyle gerçekleştirmişti.⁵¹ 2009 yılında da özellikle İstanbul'daki bazı okulların satışına ilişkin hazırlıkların hızlandığına dair haberler, basına yansdı.⁵²

MEB, özellikle İstanbul'da ticari alanların içinde kaldıklarını ve trafik sıkışıklığına yol açtıklarını gerekçe göstererek aralarında tarihi yapıların da bulunduğu okul binalarını satışa çıkarmayı hedeflemektedir. Bu satışlardan elde edilecek gelirlerin yeni okulların yapımında kullanılacağı belirtilmektedir. Ancak okulların satışı, hukuk ve iyi yönetim alanlarının yanında MEB'in ve eğitim hizmetlerinin amaçlarıyla ilgili birçok soruyu da beraberinde getirecektir.

Okul satışlarıyla ilgili hazırlıkların iyi yönetim ilkelerinin gerektirdiği ölçüde şeffaf biçimde gerçekleştirilmediği, çeşitli paydaşlarca dile getirilmektedir. Hangi okulların hangi amaçla ve ne zaman satılacağı, bu okullarda okuyan çocukların eğitim hakkının gerçekleşmesinin devam etmesi için ne gibi tedbirler alınacağı kamuoyuyla açıkla paylaşılmamaktadır. Ayrıca, okul satışlarından gelecek kaynakların özel bir amaç için kullanılacağına açıklanması, bir başka deyişle MEB bütçesi içinde özel bir fon oluşturulacak olması da yine şeffaflık ilkesi açısından çeşitli sorunlar yaratacaktır. Bu düzenleme, kamu kurumlarının harcamalarını saydam hale getirmeyi hedefleyen 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na istisnai bir düzenleme getirerek, MEB harcamalarını izlemeyi zorlaştıracaktır.

Okulların satışıyla ilgili politika, MEB'in eğitimin amaçlarına ilişkin diğer politikalarıyla da çelişir niteliktedir. Bu raporun "Yönetişim ve Finansman" bölümünde de belirtildiği üzere MEB, okulları güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Bunun gerçekleştirilmesi için, her okulun kendine özgü özelliklerinin ve bir karakterinin bulunması hedeflenmektedir. Bu karakter

48 Sağlam, 2010.

49 Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulları, 2008.

50 A.g.e.

51 Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun.

52 Habertürk, 2009; Ntvmsnbc, 2009.

ve ruh, eğitim sisteminin genel ilkeleriyle çelişmeden, ancak okulun bir kurum olarak biriktirdiği deneyimden yararlanarak, okuldaki öğrencilerin, öğretmenlerin ve yöneticilerin birbiriyle ilişkilerini, okulun dış unsurlarla iletişimini ve okulun öğrencilerine kazandırmayı hedeflediği değer ve tutumları etkileyecektir. Diğer bir deyişle, okulun birikimi okulda bir değerler ve ilkeler bütününe işlerlik kazanmasını, okulun bir kültürü ve “etos”u olmasını sağlayacaktır.

Okul binaları, okulun deneyiminin fiziksel olarak ortaya çıktığı mekanlar olarak, okulun karakterinde ve kültüründe çok önemli bir pay sahibidir. Okullar, yıllar geçtikçe binalarıyla özdeşleşirler; mekan, okulun kimliğinin bir parçası haline gelir. Kimliği bulunan okullarda okuyan öğrencilerin okula aidiyetleri güçlenir, çocuğun iyi olma hali ve akademik başarısı bu aidiyetten beslenir.

Okul binalarının, eğitimin amaçlarıyla ilgili bütün bu özellikleri hiç göz önüne alınmadan, yalnızca şehir merkezinde kaldıkları ve ekonomik değerlerinin yüksekliği gerekçe gösterilerek satılması, MEB’in kendi belirlediği amaçlarla çelişmektedir. Bir yandan okulları özerk kurumlar olarak güçlendirme amacı güdülürken, diğer yandan bu özerkliği olanaklı kılacak kimliğin unsurlarını ortadan kaldırmak, çarpıcı bir politika tutarsızlığıdır. Bakanlık, öncelikle bu politikanın ayrıntılarını kamuoyuyla ivedilikle paylaşmalı, ardından politikanın avantajlarının ve dezavantajlarının tartışıldığı katılımcı bir süreci hareketi geçirerek yönelimini belirlemelidir.

SONSÖZ*

Bu sonsözde, öğretmen atamalarından, ortaöğretimin sınav odaklılığından, dersane olgusundan, müfredatın ve ders kitaplarının –tüm reformlara karşın- eksiklerinden, tesis, donanım, altyapı yetersizliklerinden, hizmet öncesi ve hizmetiçi öğretmen eğitimlerinin gereği gibi olmadığından, –özetle bu raporda sayılarla ayrıntılandırılan ve bütüncül bir yaklaşımla ele alınan eğitim bileşenlerinin durumundan- söz etmek yerine, “ortaöğretim çağı gençlerinin gelişim özellikleri” ile “üzerinde iyi düşünülmüş bir eğitimle kazanabilecekleri” –hem kendilerinin hem toplumun kazanabilecekleri- arasındaki bağlara işaret etmeyi yeğliyorum.

Bugünün anababaları, eğiticileri, eğitim kurumları, eğitimle uğraşan sivil toplum örgütleri, hepsi ve herkes, yirmibirinci yüzyılın insanının, bireyinin, dünya yurttaşının yetişmesine katkı yaptığı için bilincinde olmalı. Bu, bir yandan, öğrenmeyi öğretmekten, bir yandan da öğretmeyi öğrenmekten geçiyor. Öğrenme denilen işlemin okulla, sınıfla, sınıftaki dersle bağlantısız olabileceğini; gözlemsel öğrenme olgusunun çok güçlü olduğunu; yaşamboyu öğrenmenin varlığını; toplumsal cinsiyette, coğrafyada ve her alanda eşitliğin, eğitimin verimliliği için ne denli temel olduğunu, da gözden kaçırmadan.

Gözden kaçınılmasında yarar olan bir diğer önemli nokta da şu: Ortaöğretim çağının 15-17 yaş aralığındaki gençleri, çok özel bir dönemi yaşamaktadırlar; ilgileri, sorgulamaları artmıştır. Bu ilgi ve sorgulama, kendi bedenlerine ve karşı cinse olmanın yanında, toplumsal olaylara ve siyasete de yöneliktir. Yeniyetmelik, genel bir “uyanışlar çağı”dır.

“Ortaöğretim kurumlarında, gençlerimize, homofobiden, ksenofobiden, ötekileştirmeden, zorbalıktan, toplumsal cinsiyet ayrımcılığından ve başka her türlü kalıpyargıdan, önyargıdan, keyfi güç kullanımından arınmış ortamlar yaratabiliyor muyuz? (...) Gençlerin birer birey olarak güçlendirilmeleri, eleştirel düşünme becerisi edinmeleri, vb. meseleler, okulun asli görevleri arasında mı ya da eğitim dünyasının bileşenleri tarafından kabul görmüş, benimsenmiş hedefler mi?”

O zaman en azından şu birkaç soruyu sorarak başlayabiliriz düşünmeye: Öğretmenler, tedirgin, hızlı düşünüp hızlı karar veren, sınırlarını yeniden belirlemeye çalışan, uyanış hem kendine hem de tüm topluma (hem bireysel hem toplumsal ve evrensel) olan bu gençleri gerçekten tanımak ve onlara, kimliklerine saygıyı elden bırakmadan, biricikliklerini yadsımadan yaklaşmak için gereken zihinsel araçlara sahipler mi? Ortaöğretim kurumlarında, gençlerimize, homofobiden, ksenofobiden, ötekileştirmeden, zorbalıktan, toplumsal cinsiyet ayrımcılığından ve başka her türlü kalıpyargıdan, önyargıdan, keyfi güç kullanımından arınmış ortamlar yaratabiliyor muyuz? Öğretmenlerimiz -kalabalık sınıflarda bile olsalar- sınıfçı disiplini, gücün keyfi kullanımına dayanmayan yollarla sağlamayı, öğrencide özdisiplin geliştirecek yöntemlere yönelmeyi biliyorlar mı? Bunları kullanmanın gerektireceği emeği harcamaya hazır ve istekliler mi? Gençlerin birer birey olarak güçlendirilmeleri,

* Sonsöz'ün son biçimini yazma öncesinde, Nuran Direk'in, Dr. Nur Otaran'ın, Mutlu Öztürk'ün ve Prof. Dr. Ayşe Yalın'ın konuyla ilgili görüşlerini aldım. Kendilerine teşekkür ederim.

eleştirel düşünme becerisi edinmeleri, vb. meseleler, okulun asli görevleri arasında mı ya da eğitim dünyasının bileşenleri tarafından kabul görmüş, benimsenmiş hedefler mi?

Öğretmenleri, hem de tüm branşların öğretmenlerini, insan hakları konusunda, barış konusunda, dünya meseleleri konusunda, toplumsal ya da evrensel her türlü çatışmalı konuda, içerik ve yöntem açısından donanımlı kılmak; okul etosunu (elinizdeki *Eğitim İzleme Raporu 2009*'da ayrıntılandırılan tüm bileşenleriyle) dönüştürmek, bu değerlerle bezemek; dolayısıyla da eğitimin çıktısı olan beşeri sermayeyi yani öğrenciyi (özellikle de yeniyetme ortaöğretim öğrencisini), insan haklarından ve barıştan yana, dogmalardan arınmış ve "eleştirel düşünme"nin gücüne sahip olarak yetiştirmek tam ne demek? Nasıl bir sonuç donanımı bekleyebiliriz gençlerimizde?

Zihinsel bir beceriyi edinebilmek ve geliştirebilmek için, o beceriyi gerektiren problemlerle haşırneşir olunması; anlamakla yetinilmemesi, anlaşılmanın sınanması, genişletilmesi, vb. işlemler gerekir. Yeniliğe, farklılıklara, özgün bakış açlarına ilgiyle ve özendirerek bakan bir çevre de varsa, işler kolaylaşır. O tür bir çevrede, hele de sık kullanımla, eleştirel düşünme becerisi ve eleştirel düşünme biçimi hemenlik kazanır, kendiliğindenleşir. İşte bu sık kullanımı ve kendiliğindenliği, bunlar gözönüne alınarak düşünülmüş, iyi düzenlenmiş, hiçbir bileşenin düzeyi gözardı edilmemiş, genci güdülendirici, özgün bir eğitim sağlayabilir.

Yineleyelim: Sınırlarını bulmaya, saptamaya, esnetmeye çalışmaktadır yeniyetme. Tam da kimliğini arama yaşlarındadır. Üst düzey düşünme becerilerinin kısıktıldığı, ders dışı etkinliklerin önemsendiği, toplumla bağların kurulduğu okullardaki gençlerin, kimlik kazanımında hızla yol aldıklarını biliyoruz. Şunu da biliyoruz: Otorite konumundaki kişiler tarafından sizin için belirlenmiş ve size dayatılmış değerleri, amaçları, rolleri, vb. kabul etmek durumunda bırakıldığınızda, "bağlanmış kimlik" ya da "ipotekli kimlik" deniliyor, oluşana.

“Kimliğini ipotek altına almamak için, çocuğu ve genci, hele de ortaöğretim çağı gencini, bize bağımlı bir parçamız olarak görmek yerine, bağımsız bir toplumsal aktör olarak görebilmek gerekiyor. Bu da, gencin “ses”inin çıkabilmesi ve bu “ses”e saygı duyulması, bu “ses”in dinlenilmesi demek.

Kimliğini ipotek altına almamak için, çocuğu ve genci, hele de ortaöğretim çağı gencini, bize bağımlı bir parçamız olarak görmek yerine, bağımsız bir toplumsal aktör olarak görebilmek gerekiyor. Bu da, gencin “ses”inin çıkabilmesi ve bu “ses”e saygı duyulması, bu “ses”in dinlenilmesi demek. Görünür ama duyulmaz olan “uslu” çocuk ve genç beklememek/istememek demek. “Ses”, gencin amaçları, umutları, beklentileri, yakınmalarıdır. Bağımsız aktör olan, ses vermenin yollarını bilir. Bu, apayrı bir yetidir ve eğitim süreci bunun kazanılmasında temel bir rol oynayabileceği gibi, kazanılmasını engelleyici de olabilir.

Çocuk ve genç, eğitsel mekanda olup bitenleri (“öğretmeni model alma” bireyselliğinin ötesinde, tüm olup bitenleri) gözlemleyerek başlıyor öğrenmeye eleştirel düşünmeyi, kendini tanımayı, insan olmayı, toplumun bir parçası ve yurttaş olmayı. Ya da, tam tersine, bütün bunları olmamayı/yapmamayı/kazanmamayı! Bir başka deyişle, toplumsal öğrenme, yani başkalarını görerek, izleyerek, taklit ederek oluşan öğrenme, güçlüdür. Bu tür öğrenmenin söz konusu olabilmesi için, öğretmenlerin kendilerinin de eleştirel düşünebilen, farklı bilgilenme ve düşünme biçimlerine, gelişmeye ve yeniliğe açık, bireysel farklılıklara saygılı, iletişim, özeleştiri ve yansıtma becerilerine ve eğilimine sahip bireyler olmaları beklenir.

Gençler, onlardan beklediğimiz ölçüde yetkinleşir. Beklentimiz yok ise, olanak tanımayız; olanak olmazsa, deneyim kazanılmaz, yetkinlik de oluşmaz. Yetkinlik oluşmayınca da, “ben zaten bilmiştim/söylemişim” deriz. Oysa, bildiğimiz bir şey yoktur; kendi varsayımımız doğrultusundaki kendi tutum ve davranışımızla, “kendini doğrulayan kehanet”i yaratmışızdır. Gencin eğitim alanındaki katılım hakkının –gücün gerçek paylaşımını içeren katılım hakkının- anlamı, bu hakkın yarattığı gücü ve sorumluluğu tatma, deneyim kazanarak beceri ve yetkinlik geliştirmedir. Bunun önü kesilirse, genç, yetkinleşme yolunda tökezler.

Hakların çeşitli biçimlerde yeniden gündeme geldiği, isyan duyma, karşı çıkma, değiştirme, düzeltme enerjisinin bol olduğu bir dönemdir yeniyetmelik. Siyasal toplumsallaşmanın önem kazandığı, siyasal bilincin –izin verilirse- hızla geliştiği bir dönem, hem de. O halde, öğretmenlerin de uygun yeterliklere sahip olmalarıyla, onların mentorluğunda, rehberliğinde, yukarıda sözü edilen enerjilerini sivil toplum örgütleri çerçevesinde kullanarak, okullarının komşu çevresiyle yakın ilişki içine girerek, bu bağlamda nice değiştirilip düzeltilesi olguyla uğraşarak, diğer bir deyişle, beceri edindirici/geliştirici nice gerçek toplumsal problemle karşılaşarak, değer verdikleri toplumsal konularda savunma eylemleri içine girme sorumluluğu duyar ve bunun için gereken bilgi ve yöntemlere sahip olarak neler yapmaz, ne güzellikler yaratmaz; bu süreçte kendileri de nasıl dönüşmez ki bu gençler...

İşte, yukarıda, “sonuç donanımı” dediğim buydu: Onun gelişim özellikleri, “yüksek yaran”, katılımı ve güçlenmesi gözetilerek düşünülmüş bir eğitim sisteminin içinden geçen; amacı olan, amacı doğrultusunda güdülenmiş, kendi adına düşünme, sorun çözme, tepki gösterme, savunma becerilerine sahip ve bunların altında yatan özgürlükçü, demokratik ve etik değerleri benimsemiş gençlerin donanımı. Ve aslında bunların hepsi, sonsözün başında, “21. yüzyılın insanının, bireyinin, dünya yurttaşının yetişmesi...” dediğim.

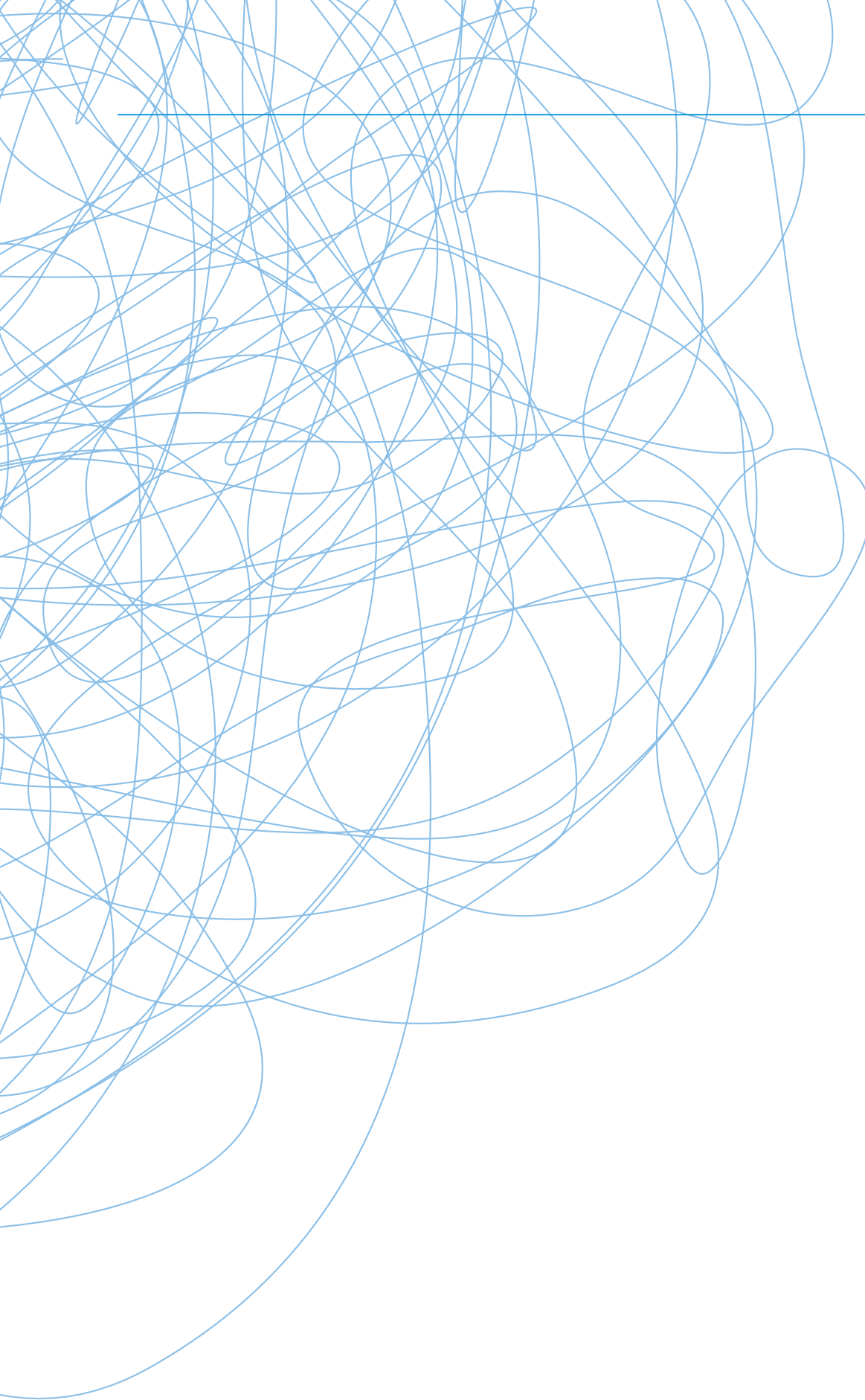
Tüm bu kazanımlar, ancak, belirlenmiş meslek standartları olan, iyi yetişmiş, nitelikli, güçlendirilmiş, bilgiyi dayatan değil kolaylaştırmacı rolünü benimsemiş; birbirinden öğrenecek çok şeyi olduğunun bilincinde; öğrenciyi, kimliği olan tüm bir birey olarak gören ve onun öğrenmesini desteklemeyi görev bilen; güçlenmiş öğretmen ve öğrencilerin, daha hakça ve barışçıl bir dünyanın yaratılmasını başarabileceklerine inanan öğretmenlerle ve donanımlı yöneticilerle, özetle, dönüşmüş bir okul etosuyla olanaklı. Ciddi eğitsel doğurgulan olan bir başka olgu da bir okulun tüm öğretmen ve yönetici kadrosu arasındaki güven ve ilişkililik düzeyidir. Zaten bu da, yukarıda değindiğim, “eğitsel mekanda olup bitenler”den biri, okul etosunun bir parçası.

Baştan beri yazdıklarıma, bir dilekler listesi olarak değil, yürümesi gereken, yürüyebilecek, elbirliğiyle yürütülebilecek –yürütülmesine çeşitli biçimlerde katkı yaptığını bildiğim nice insanın varolduğu- bir iş olarak bakıyorum. Sistemle, müfredatla, yönetimle, yöntemlerle, bakışaçılarıyla, zihniyetle ve daha neler nelerle sorunları var ve hep oldu her kademede ki eğitimimizin. Bu ardalet çerçevesinde göreceğiz işimizi. Onun için heyecan verici ya...

PROF. DR. İPEK GÜRKAYNAK
GÜRKAYNAK YURTTAŞLIK ENSTİTÜSÜ EŞBAŞKANI

EKLER

EK 1: EĞİTİM İZLEME GÖSTERGELERİ

Eğitim İzleme Raporları'nın birincil amacı, eğitim sisteminde ortaya çıkan değişimi kamuoyu için görünür kılmaktır. Bu değişimin en açık biçimde görülebildiği noktalardan biri, kuşkusuz, eğitimle ilgili istatistiklerden derlenmiş göstergelerdir. İlk *Eğitim İzleme Raporu*'ndan bu yana, raporun ana kısmında bu göstergeleri tanımladık ve değerlendirmelerimizi bu göstergelerdeki değişimlere dayandırdık. *Eğitim İzleme Raporu 2009*'dan itibaren, rapora ek bir bölüm halinde, tüm göstergelerin bir arada bulunabileceği bir bölüm oluşturuyoruz. Böylelikle raporun eğitim sistemiyle ilgili verilere erişimi daha da kolaylaştırmasını umuyoruz.

Eğitim İzleme Göstergeleri'nin amacı, eğitim sistemindeki değişiklikleri yıldan yıla izlemeyi kolaylaştırmaktır. Bu göstergeler, eğitim sisteminin durumunu ortaya koymayı amaçlar, her birinin birer performans göstergesi olarak algılanması gerekmez. Göstergeler, temalarına göre tablolarda bir araya getirilmiş, tablolar da Eğitim İzleme Raporu'nun kavramsal çerçevesini takip edecek şekilde bölümlere ayrılmıştır.

Eğitim İzleme Göstergeleri'ni bir ek olarak kamuoyuyla buluşturmak, ilk *Eğitim İzleme Raporu*'ndan bu yana ERG'nin hedefleri arasındaydı. Ancak, üçüncü *Eğitim İzleme Raporu* sırasında bu fikrin yeniden harekete geçmesini sağlayan Galatasaray Üniversitesi İktisadi Araştırmalar Merkezi'nin (GİAM) işbirliği teklifi oldu. ERG ve GİAM, gösterge setinin oluşturulması için birlikte çalıştı, ayrıca GİAM hanehalkı anketlerinden gelen verileri işleyerek göstergelere dönüşmesini sağladı.

Göstergelerin oluşturulmasında, hem MEB tarafından açıklanan istatistiklerden hem de hanehalkı anketlerinden gelen verilerden yararlanıldı. MEB tarafından bu yıl cömertçe paylaşılan verilerin tamamının bu bölümde yer alması için çaba sarf edildi. Her tablodaki verinin hangi kaynaklardan gelen verilerle ve nasıl oluşturulduğuyla ilgili açıklama, bu ek bölümün sonundaki "Açıklamalar" bölümündedir.

TABLÖLAR

A. YÖNETİŞİM VE FİNANSMAN	89
A1: EĞİTİM HİZMETLERİNE AYRILAN KAMU KAYNAKLARI	89
A2: EĞİTİM HİZMETLERİNE AYRILAN KAMU KAYNAKLARININ DAĞILIMI	89
A3: ÖĞRENCİ BAŞINA DÜŞEN HARCAMA (MERKEZİ YÖNETİM)	89
A4: İLLERDE ÖĞRENCİ BAŞINA DÜŞEN HARCAMA (MERKEZİ YÖNETİM)	90
A5: EĞİTİM SİSTEMİNDE ÖZEL OKULLAR	92
B. ÖĞRENCİNİN ÖZELLİKLERİ VE EĞİTİME KATILIM	93
B1: 0-19 YAŞ GRUBU NÜFUSUN ÖZELLİKLERİ	93
B2: DEMOGRAFİK DURUM	96
B3: TÜRKİYE NET OKULLULAŞMA ORANI TRENDLERİ	98
B4: AİLEVİ ÖZELLİKLERE GÖRE EĞİTİME KATILIM (HANEHALKI ANKETLERİNDEN GELEN VERİLERLE)	99
B5: OKUL ÖNCESİ EĞİTİME KATILIM	100
B6: İLKÖĞRETİME KATILIM	102
B7: ORTAÖĞRETİME KATILIM	106
B8: ORTAÖĞRETİMDE OKULU TERK	110
B9: ENGELLİLİK VE ÖZEL EĞİTİM PROGRAMLARINDAN YARARLANAN ÖĞRENCİLER	114
C. ÖĞRETMENLER VE ÖĞRENME SÜREÇLERİ	116
C1: ORTALAMA YILLIK DERS SAATİ	116
C2: ÖĞRETMEN BAŞINA DÜŞEN ÖĞRENCİ	117
C3: ÖĞRETMENLERİN ÖZELLİKLERİ	119
C4: PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK VE REHBERLİK HİZMETLERİ	119
C5: OKUL DIŞI KAYNAKLARA YÖNELİM	119
C6: ORTAÖĞRETİMDE SINIF TEKRARI	120
D. EĞİTİMİN İÇERİĞİ	124
D1: YILLIK DERS SAATLERİNİN DERS TÜRLERİNE DAĞILIMI	124
D2: TÜRKİYE'DE ORTAÖĞRETİMDE ÖĞRENCİLERİN OKUL TÜRLERİNE DAĞILIMI	125
D3: İLLERE GÖRE ÖĞRENCİLERİN ORTAÖĞRETİMDE OKUL TÜRLERİNE DAĞILIMI	126
E. ÖĞRENME ORTAMLARI	130
E1: DERSLİK VE BİLGİSAYAR BAŞINA DÜŞEN ÖĞRENCİ SAYISI	130
E2: ÖZEL DONANIMLI ÖĞRENME ORTAMLARI	132
F. EĞİTİMİN ÇIKTILARI	134
F1: EĞİTİM SİSTEMİNDEN ERKEN AYRILMA	134
F2: EĞİTİM DURUMUNA GÖRE İŞGÜCÜNE KATILIM VE İŞSİZLİK	135
F3: EĞİTİM DURUMUNA GÖRE MESLEK	136
F4: EĞİTİM DURUMUNA GÖRE ÜCRETLER	139

A. YÖNETİŞİM VE FİNANSMAN

**TABLO A1: EĞİTİM HİZMETLERİNE AYRILAN KAMU KAYNAKLARI
MİLYON TL, 2009 FİYATLARIYLA**

	MERKEZİ YÖNETİM HARCAMALARI	MAHALLİ İDARE HARCAMALARI	KAMU EĞİTİM HARCAMALARI	KAMU EĞİTİM HARCAMALARI (GSYH'YE ORANI)
2003	-	-	29.392	% 3,3
2004	-	-	27.300	% 3,1
2005	-	-	27.556	% 3,0
2006	29.188	1.747	30.935	% 3,1
2007	30.913	2.009	32.922	% 3,2
2008	34.061	1.886	35.947	% 3,4
2009	35.723	2.053	37.775	% 4,0
2010 (BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ)	35.852	1.917	37.769	% 3,9
2011 (ÖDENEK TEKLİFİ)	36.248	1.982	38.230	% 3,8
2012 (ÖDENEK TEKLİFİ)	37.053	2.145	39.198	% 3,7

TABLO A2: EĞİTİM HİZMETLERİNE AYRILAN KAMU KAYNAKLARININ DAĞILIMI

KADEMELERE DAĞILIM

YILLAR	OKULÖNCESİ VE İLKÖĞRETİM	ORTA- ÖĞRETİM	YÜKSEK- ÖĞRETİM	DİĞER	TOPLAM
2006	% 47,4	% 20,9	% 20,7	% 11,1	% 100
2007	% 48,3	% 20,8	% 20,6	% 10,4	% 100
2008	% 45,5	% 20,7	% 20,0	% 13,8	% 100
2009	% 42,9	% 20,5	% 20,7	% 15,9	% 100

EKONOMİK HARCAMA TÜRLERİNE DAĞILIM

YILLAR	PERSONEL GİDERLERİ	SOSYAL GÜVENLİK KURUMU PRİM GİDERİ	MAL VE HİZMET ALIMLARI	FAİZ HARCAMALARI	CARİ TRANSFERLER	SERMAYE GİDERLERİ	SERMAYE TRANSFERLERİ	BORÇ VERME	TOPLAM
2006	% 58,5	% 7,3	% 14,2	% 0,0	% 3,6	% 12,1	% 0,2	% 4,1	% 100
2007	% 58,9	% 7,3	% 13,4	% 0,0	% 4,0	% 12,2	% 0,3	% 4,0	% 100
2008	% 57,3	% 6,9	% 15,0	% 0,0	% 4,0	% 12,2	% 1,0	% 3,6	% 100
2009	% 58,4	% 7,0	% 13,8	% 0,0	% 4,4	% 10,1	% 2,7	% 3,6	% 100

**TABLO A3: ÖĞRENCİ BAŞINA DÜŞEN HARCAMA (MERKEZİ YÖNETİM)
TL, 2009 FİYATLARIYLA**

	2006	2007	2008	2009	2010 (BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ)
OKUL ÖNCESİ EĞİTİM VE İLKÖĞRETİM	1.248	1.322	1.371	1.390	1.413
GENEL ORTAÖĞRETİM	1.796	1.921	2.273	2.083	2.051
MESLEKİ VE TEKNİK ORTAÖĞRETİM	2.834	2.777	2.937	2.572	2.188
YÜKSEKÖĞRETİM	4.667	4.734	4.914	4.745	4.647

TABLO A4: İLLERDE ÖĞRENCİ BAŞINA DÜŞEN HARCAMA (MERKEZİ YÖNETİM)

BÖLGE / İL KODU	BÖLGE / İL	2009		
		OKUL ÖNCESİ EĞİTİM VE İLKÖĞRETİM	GENEL ORTAÖĞRETİM	MESLEKİ VE TEKNİK ORTAÖĞRETİM
0	TÜRKİYE GENEL	1.390	2.083	2.572
100	İSTANBUL	874	1.379	1.617
200	BATI MARMARA	1.558	2.399	2.617
211	TEKİRDAĞ	1.235	1.875	1.845
212	EDİRNE	1.647	2.692	2.611
213	KIRKLARELİ	1.482	2.281	2.122
221	BALIKESİR	1.680	2.476	3.275
222	ÇANAKKALE	1.838	2.949	2.889
300	EGE	1.484	2.385	2.609
301	İZMİR	1.351	2.069	2.472
321	AYDIN	1.564	2.584	2.878
322	DENİZLİ	1.555	2.466	2.587
323	MUĞLA	1.551	2.429	3.162
331	MANİSA	1.468	2.669	2.445
332	AFYONKARAHİSAR	1.584	2.764	2.609
333	KÜTAHYA	1.744	3.125	2.809
334	UŞAK	1.722	2.757	2.521
400	DOĞU MARMARA	1.319	2.140	2.245
411	BURSA	1.266	1.901	2.127
412	ESKİŞEHİR	1.530	2.693	2.823
413	BİLECİK	1.504	2.999	2.660
421	KOCAELİ	1.197	1.803	1.945
422	SAKARYA	1.244	2.215	2.185
423	DÜZCE	1.563	2.395	2.327
424	BOLU	1.702	3.512	2.813
425	YALOVA	1.623	2.175	2.757
500	BATI ANADOLU	1.504	2.076	3.011
510	ANKARA	1.318	2.004	3.203
521	KONYA	1.842	2.132	2.603
522	KARAMAN	1.748	3.125	2.859
600	AKDENİZ	1.356	2.050	2.597
611	ANTALYA	1.254	1.999	2.468
612	ISPARTA	1.847	3.340	4.269
613	BURDUR	1.964	3.083	3.297
621	ADANA	1.222	1.810	2.397
622	MERSİN	1.354	1.991	2.682
631	HATAY	1.327	1.850	2.165
632	KAHRAMANMARAŞ	1.498	2.350	2.669
633	OSMANİYE	1.478	2.242	2.222
700	ORTA ANADOLU	1.641	2.611	3.027
711	KIRIKKALE	1.762	2.806	2.925
712	AKSARAY	1.504	2.678	2.998
713	NİĞDE	1.696	3.107	3.214
714	NEVŞEHİR	1.733	3.050	3.584
715	KIRŞEHİR	2.110	2.685	3.506
721	KAYSERİ	1.385	2.080	2.838
722	SİVAS	1.772	2.850	2.798
723	YOZGAT	1.880	3.157	3.165

TABLO A4 (DEVAM)

BÖLGE / İL KODU	BÖLGE / İL	2009		
		OKUL ÖNCESİ EĞİTİM VE İLKÖĞRETİM	GENEL ORTAÖĞRETİM	MESLEKİ VE TEKNİK ORTAÖĞRETİM
800	BATI KARADENİZ	1.740	2.788	3.093
811	ZONGULDAK	1.567	2.606	2.697
812	KARABÜK	1.830	2.948	3.330
813	BARTIN	1.814	3.038	3.245
821	KASTAMONU	2.138	3.391	3.658
822	ÇANKIRI	2.025	4.015	4.113
823	SİNOP	2.160	3.785	3.997
831	SAMSUN	1.552	2.403	2.628
832	TOKAT	1.776	2.468	2.961
833	ÇORUM	1.800	2.831	3.216
834	AMASYA	1.814	3.508	3.237
900	DOĞU KARADENİZ	1.764	2.871	2.858
901	TRABZON	1.722	2.755	2.612
902	ORDU	1.648	2.866	2.869
903	GİRESUN	1.858	2.664	3.236
904	RİZE	1.664	2.612	2.688
905	ARTVİN	2.160	4.513	2.687
906	GÜMÜŞHANE	2.148	3.280	3.549
A00	KUZEYDOĞU ANADOLU	1.573	2.467	3.047
A11	ERZURUM	1.704	2.630	2.963
A12	ERZİNCAN	2.123	2.794	3.472
A13	BAYBURT	2.066	2.792	3.568
A21	AĞRI	1.202	2.203	3.394
A22	KARS	1.649	1.938	2.883
A23	İĞDIR	1.418	1.852	2.273
A24	ARDAHAN	2.006	4.373	2.547
B00	ORTADOĞU ANADOLU	1.497	2.263	3.312
B11	MALATYA	1.742	2.418	3.847
B12	ELAZIĞ	1.770	2.448	3.263
B13	BİNGÖL	1.804	2.163	3.703
B14	TUNCELİ	2.931	3.867	5.217
B21	VAN	1.155	1.894	2.781
B22	MUŞ	1.358	2.304	2.304
B23	BİTLİS	1.553	2.897	2.533
B24	HAKKARİ	1.631	1.638	4.836
C00	GÜNEYDOĞU ANADOLU	1.153	1.640	2.316
C11	GAZİANTEP	1.081	1.679	2.311
C12	ADİYAMAN	1.656	2.242	2.709
C13	KİLİS	1.405	3.348	3.585
C21	ŞANLIURFA	992	1.523	2.191
C22	DİYARBAKIR	1.142	1.489	2.363
C31	MARDİN	1.219	1.446	2.371
C32	BATMAN	1.231	1.405	1.789
C33	ŞİRNAK	1.061	1.340	1.522
C34	SİİRT	1.314	2.383	2.179

TABLO A5: EĞİTİM SİSTEMİNDE ÖZEL OKULLAR**ÖZEL OKUL ÖĞRENCİLERİNİN TÜM ÖĞRENCİLERE ORANI**

	2000-2001	2001-2002	2002-2003	2003-2004	2004-2005	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010
TÜM KADEMELER	% 2,0	% 2,1	% 1,7	% 1,8	% 1,9	% 2,1	% 2,4	% 2,6	% 2,7	% 2,8
OKUL ÖNCESİ EĞİTİM	% 6,3	% 7,1	% 3,0	% 3,9	% 4,1	% 5,2	% 5,7	% 6,0	% 5,1	% 5,2
İLKÖĞRETİM	% 1,8	% 1,7	% 1,5	% 1,6	% 1,7	% 1,8	% 2,0	% 2,1	% 2,3	% 2,4
GENEL ORTAÖĞRETİM	% 4,3	% 4,8	% 3,6	% 4,0	% 4,2	% 4,2	% 4,8	% 5,6	% 5,8	% 5,8
MESLEKİ VE TEKNİK ORTAÖĞRETİM	% 0,2	% 0,1	% 0,1	% 0,1	% 0,1	% 0,1	% 0,1	% 0,1	% 0,1	% 0,1

ÖZEL OKULLARIN TÜM OKULLARA ORANI

	2000-2001	2001-2002	2002-2003	2003-2004	2004-2005	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010
TÜM KADEMELER	% 3,7	% 3,6	% 2,7	% 3,0	% 3,2	% 3,8	% 4,3	% 4,7	% 4,5	% 4,5
OKUL ÖNCESİ EĞİTİM	% 7,6	% 6,8	% 3,8	% 3,6	% 3,5	% 5,1	% 6,0	% 6,4	% 5,3	% 5,6
İLKÖĞRETİM	% 2,0	% 1,8	% 1,7	% 1,7	% 1,9	% 2,1	% 2,2	% 2,5	% 2,7	% 2,6
GENEL ORTAÖĞRETİM	% 16,7	% 17,6	% 13,4	% 19,2	% 21,1	% 18,4	% 18,9	% 18,6	% 19,3	% 17,4
MESLEKİ VE TEKNİK ORTAÖĞRETİM	% 0,7	% 0,6	% 0,3	% 0,6	% 0,5	% 0,5	% 0,5	% 0,5	% 0,6	% 0,5

B. ÖĞRENCİNİN ÖZELLİKLERİ VE EĞİTİME KATILIM

TABLO B1: 0-19 YAŞ ARASI GRUBUN ÖZELLİKLERİ

		0-19 YAŞ			0-5 YAŞ			6-14 YAŞ			15-19 YAŞ			
		2006	2007	2008	2006	2007	2008	2006	2007	2008	2006	2007	2008	
OKULA DEVAM	HERHANGİ BİR EĞİTİM KURUMUNA DEVAM EDEN	% 75,2	% 74,9	% 77,1	% 5,6	% 4,6	% 5,9	% 96,1	% 96,2	% 96,5	% 46,5	% 45,5	% 48,8	
BABA	EĞİTİM DÜZEYİ	OKURYAZAR OLMAYAN	% 4,3	% 4,2	% 4,0	% 3,8	% 3,4	% 3,4	% 3,9	% 3,9	% 3,8	% 5,8	% 5,7	% 5,5
		OKURYAZAR OLUP BİR OKUL BİTİRMEMİŞ OLAN	% 5,1	% 5,0	% 4,8	% 4,6	% 4,5	% 4,2	% 4,9	% 4,8	% 4,7	% 6,2	% 6,0	% 5,8
		İLKOKUL MEZUNU	% 53,9	% 53,2	% 53,0	% 49,8	% 48,6	% 48,1	% 55,4	% 54,7	% 54,4	% 57,3	% 56,3	% 56,7
		ORTAOKUL YA DA İLKÖĞRETİM MEZUNU	% 12,0	% 12,2	% 12,8	% 11,9	% 12,4	% 13,2	% 12,6	% 12,4	% 13,1	% 10,9	% 11,5	% 11,5
		GENEL LİSE YA DA MESLEK LİSESİ MEZUNU	% 16,6	% 17,0	% 16,7	% 20,2	% 20,7	% 20,5	% 15,5	% 16,1	% 15,9	% 13,4	% 13,6	% 13,5
		YÜKSEKOKUL MEZUNU YA DA ÜZERİ	% 8,1	% 8,5	% 8,7	% 9,7	% 10,4	% 10,7	% 7,7	% 8,0	% 8,1	% 6,4	% 6,9	% 7,1
	İŞ DURUMU	ÇALIŞAN	% 82,1	% 81,4	% 81,0	% 85,9	% 85,9	% 85,2	% 83,1	% 82,2	% 82,1	% 74,7	% 73,9	% 73,4
		İŞSİZ	% 6,8	% 7,2	% 7,8	% 7,1	% 7,6	% 8,3	% 6,7	% 7,2	% 7,9	% 6,5	% 6,5	% 7,0
		İŞGÜCÜ DIŞINDA	% 11,1	% 11,5	% 11,2	% 7,0	% 6,5	% 6,5	% 10,2	% 10,6	% 10,0	% 18,8	% 19,6	% 19,6
	MESLEKİ DURUMU	KANUN YAPICILAR, ÜST DÜZEY YÖNETİCİLER VE MÜDÜRLER	% 13,1	% 12,8	% 12,4	% 11,9	% 11,6	% 11,3	% 13,5	% 13,1	% 12,8	% 14,2	% 13,9	% 13,2
		PROFESYONEL MESLEK MENSUPLARI	% 5,1	% 4,3	% 4,0	% 6,2	% 5,7	% 5,4	% 4,7	% 3,9	% 3,6	% 3,9	% 3,1	% 2,8
		YARDIMCI PROFESYONEL MESLEK MENSUPLARI	% 5,0	% 6,0	% 5,9	% 5,4	% 6,3	% 6,4	% 4,8	% 5,8	% 5,7	% 4,6	% 5,7	% 5,6
		BÜRO VE MÜŞTERİ HİZMETLERİNDE ÇALIŞAN ELEMANLAR	% 4,3	% 4,1	% 4,2	% 4,2	% 4,1	% 4,2	% 4,4	% 4,1	% 4,1	% 4,4	% 3,9	% 4,2
		HİZMET VE SATIŞ ELEMANLARI	% 10,5	% 10,9	% 10,8	% 11,9	% 12,1	% 12,2	% 10,1	% 10,8	% 10,7	% 8,9	% 9,3	% 9,2
		NİTELİKLİ TARIM, HAYVANCILIK, AVCILIK, ORMANCILIK	% 15,9	% 13,8	% 13,6	% 12,4	% 10,4	% 10,2	% 16,4	% 14,2	% 14,3	% 21,0	% 18,2	% 17,4
		SANATKARLAR VE İLGİLİ İŞLERDE ÇALIŞANLAR	% 16,9	% 17,8	% 17,9	% 18,1	% 19,0	% 19,1	% 16,9	% 17,8	% 17,7	% 15,1	% 16,1	% 16,8
		TESİS VE MAKİNE OPERATÖRLERİ VE MONTAJCILARI	% 14,4	% 15,5	% 15,2	% 14,5	% 15,6	% 15,1	% 14,4	% 15,5	% 15,1	% 14,2	% 15,5	% 15,3
		NİTELİK GEREKTİRMEYEN İŞLERDE ÇALIŞANLAR	% 14,8	% 14,8	% 15,9	% 15,3	% 15,1	% 16,1	% 14,9	% 14,9	% 16,1	% 13,8	% 14,3	% 15,4

TABLO B1 (DEVAM)

			0-19 YAŞ			0-5 YAŞ			6-14 YAŞ			15-19 YAŞ		
			2006	2007	2008	2006	2007	2008	2006	2007	2008	2006	2007	2008
ANNE	EĞİTİM DÜZEYİ	OKURYAZAR OLMAYAN	% 23,5	% 22,2	% 21,7	% 19,9	% 18,4	% 18,1	% 22,8	% 21,6	% 21,4	% 29,7	% 28,0	% 26,8
		OKURYAZAR OLUP BİR OKUL BİTİRMEMİŞ OLAN	% 6,8	% 6,9	% 7,1	% 5,8	% 6,5	% 6,8	% 6,8	% 6,6	% 6,8	% 8,2	% 7,8	% 8,0
		İLKOKUL MEZUNU	% 51,2	% 51,0	% 50,5	% 49,3	% 47,7	% 46,6	% 53,6	% 53,5	% 53,1	% 49,3	% 50,4	% 50,6
		ORTAOKUL YA DA İLKÖĞRETİM MEZUNU	% 5,8	% 6,0	% 6,4	% 7,0	% 7,7	% 8,3	% 5,4	% 5,6	% 5,8	% 4,7	% 4,7	% 5,2
		GENEL LİSE YA DA MESLEK LİSESİ MEZUNU	% 9,2	% 10,0	% 10,2	% 12,7	% 13,7	% 13,9	% 8,3	% 9,2	% 9,4	% 6,0	% 6,7	% 6,8
		YÜKSEKOKUL MEZUNU YA DA ÜZERİ	% 3,6	% 4,0	% 4,1	% 5,2	% 5,9	% 6,4	% 3,1	% 3,5	% 3,4	% 2,1	% 2,3	% 2,6
	İŞ DURUMU	ÇALIŞAN	% 20,5	% 19,5	% 19,9	% 16,8	% 16,1	% 16,5	% 22,0	% 20,8	% 21,1	% 22,8	% 21,5	% 22,1
		İŞSİZ	% 1,2	% 1,2	% 1,6	% 1,2	% 1,3	% 1,5	% 1,3	% 1,3	% 1,7	% 1,1	% 1,1	% 1,5
		İŞGÜCÜ DIŞINDA	% 78,3	% 79,3	% 78,5	% 82,1	% 82,6	% 82,0	% 76,7	% 78,0	% 77,2	% 76,1	% 77,4	% 76,4
	MESLEKİ DURUMU	KANUN YAPICILAR, ÜST DÜZEY YÖNETİCİLER VE MÜDÜRLER	% 2,5	% 2,8	% 3,0	% 2,5	% 2,9	% 3,2	% 2,4	% 2,8	% 2,9	% 2,5	% 2,8	% 2,9
		PROFESYONEL MESLEK MENSUPLARI	% 7,0	% 7,9	% 7,1	% 12,2	% 14,5	% 14,1	% 6,1	% 6,8	% 5,8	% 3,2	% 3,5	% 3,0
		YARDIMCI PROFESYONEL MESLEK MENSUPLARI	% 5,1	% 5,6	% 6,3	% 8,0	% 8,3	% 9,2	% 4,6	% 5,4	% 6,0	% 2,9	% 3,2	% 4,2
		BÜRO VE MÜŞTERİ HİZMETLERİNDE ÇALIŞAN ELEMANLAR	% 4,4	% 4,9	% 5,4	% 6,7	% 7,5	% 8,5	% 3,8	% 4,4	% 4,7	% 3,0	% 3,3	% 3,6
		HİZMET VE SATIŞ ELEMANLARI	% 6,3	% 7,5	% 7,9	% 4,6	% 5,3	% 6,1	% 6,2	% 7,5	% 8,1	% 8,0	% 9,4	% 9,3
		NİTELİKLİ TARIM, HAYVANCILIK, AVCILIK, ORMANCILIK	% 46,1	% 41,8	% 39,0	% 41,3	% 37,7	% 33,6	% 46,7	% 42,1	% 39,7	% 49,9	% 45,4	% 42,7
		SANATKARLAR VE İLGİLİ İŞLERDE ÇALIŞANLAR	% 6,2	% 6,4	% 6,0	% 6,2	% 5,9	% 6,2	% 6,9	% 6,7	% 6,2	% 4,8	% 6,5	% 5,5
		TESİS VE MAKİNE OPERATÖRLERİ VE MONTAJCILARI	% 2,3	% 2,8	% 2,4	% 2,5	% 2,7	% 2,2	% 2,3	% 3,0	% 2,3	% 2,1	% 2,7	% 3,0
		NİTELİK GEREKTİRMEYEN İŞLERDE ÇALIŞANLAR	% 20,3	% 20,2	% 22,9	% 15,9	% 15,1	% 16,9	% 21,0	% 21,3	% 24,4	% 23,6	% 23,2	% 25,9

TABLO B1 (DEVAM)

			0-19 YAŞ			0-5 YAŞ			6-14 YAŞ			15-19 YAŞ		
			2006	2007	2008	2006	2007	2008	2006	2007	2008	2006	2007	2008
AİLE ÖZELLİKLERİ	ORTALAMA	HANEHALKI BÜYÜKLÜĞÜ	5,4	5,4	5,3	5,2	5,1	5,1	5,6	5,5	5,5	5,6	5,5	5,5
		KARDEŞ SAYISI	2,1	2,1	2,1	1,9	1,8	1,8	2,3	2,2	2,2	2,2	2,2	2,1
		KIZ KARDEŞ SAYISI	1,3	1,3	1,3	1,3	1,2	1,2	1,4	1,4	1,4	1,3	1,3	1,3
		ERKEK KARDEŞ SAYISI	1,3	1,2	1,2	1,2	1,1	1,1	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3
	HANEHALKI REİSİNİN SOSYAL GÜVENLİK KURUMU ÜYELİĞİ		% 59,8	% 61,7	% 63,3	% 61,0	% 63,8	% 65,7	% 60,1	% 61,9	% 63,3	% 57,0	% 58,0	% 59,7
	ÇEKİRDEK AİLE		% 79,7	% 80,4	% 79,9	% 82,5	% 83,2	% 82,9	% 80,1	% 81,0	% 80,6	% 75,2	% 75,8	% 74,9
	ÇEKİRDEK AİLE (SADECE ANNE)		% 6,1	% 5,8	% 5,9	% 4,6	% 3,9	% 4,2	% 6,3	% 5,9	% 5,8	% 8,1	% 8,0	% 8,0
	ÇEKİRDEK AİLE (SADECE BABA)		% 0,3	% 0,3	% 0,4	% 0,1	% 0,1	% 0,1	% 0,4	% 0,3	% 0,4	% 0,6	% 0,6	% 0,7
	GENİŞ AİLE		% 12,8	% 12,4	% 12,7	% 12,2	% 11,9	% 12,1	% 12,3	% 11,9	% 12,2	% 14,5	% 14,0	% 14,6
	GENİŞ AİLE (SADECE ANNE)		% 0,9	% 0,9	% 1,0	% 0,6	% 0,8	% 0,7	% 0,8	% 0,8	% 0,9	% 1,3	% 1,3	% 1,5
	GENİŞ AİLE (SADECE BABA)		% 0,1	% 0,2	% 0,2	% 0,1	% 0,1	% 0,1	% 0,1	% 0,2	% 0,2	% 0,3	% 0,3	% 0,2
BÖLGELERE DAĞILIM	BATI		% 36,8	% 39,4	% 39,0	% 35,5	% 38,4	% 38,1	% 36,6	% 38,9	% 38,4	% 38,9	% 41,4	% 41,4
	DOĞU		% 25,9	% 25,2	% 25,2	% 28,8	% 27,9	% 27,6	% 25,6	% 24,8	% 25,1	% 22,6	% 22,5	% 22,5
	ORTA		% 14,4	% 13,7	% 13,7	% 13,9	% 13,0	% 12,7	% 14,5	% 13,9	% 14,2	% 15,1	% 14,2	% 14,0
	GÜNEY		% 14,0	% 13,6	% 13,8	% 14,4	% 13,9	% 14,6	% 14,1	% 13,8	% 13,7	% 13,3	% 12,9	% 12,9
	KUZEY		% 8,8	% 8,1	% 8,3	% 7,5	% 6,8	% 6,9	% 9,2	% 8,6	% 8,7	% 10,1	% 9,0	% 9,2

TABLO B2: DEMOGRAFİK DURUM

BÖLGE / İL KODU	BÖLGE / İL	BÖLGE / İL NÜFUSU İÇİNDEKİ PAYI					
		3-5 YAŞ GRUBU		6-13 YAŞ GRUBU		14-17 YAŞ GRUBU	
		2008-2009	2009-2010	2008-2009	2009-2010	2008-2009	2009-2010
0	TÜRKİYE	% 3,3	% 3,4	% 14,4	% 14,1	% 7,0	% 6,9
100	İSTANBUL	% 3,1	% 3,1	% 13,2	% 13,0	% 6,4	% 6,3
200	BATI MARMARA	% 2,3	% 2,4	% 10,9	% 10,6	% 5,7	% 5,7
211	TEKİRDAĞ	% 2,6	% 2,9	% 11,8	% 11,7	% 5,9	% 5,8
212	EDİRNE	% 2,1	% 2,1	% 9,8	% 9,6	% 5,5	% 5,4
213	KIRKLARELİ	% 2,1	% 2,2	% 10,3	% 10,1	% 5,7	% 5,7
221	BALIKESİR	% 2,3	% 2,3	% 11,2	% 10,9	% 6,0	% 5,9
222	ÇANAKKALE	% 2,1	% 2,1	% 9,8	% 9,5	% 5,3	% 5,2
300	EGE	% 2,6	% 2,7	% 11,9	% 11,6	% 6,2	% 6,1
301	İZMİR	% 2,4	% 2,6	% 11,3	% 11,0	% 6,0	% 5,9
321	AYDIN	% 2,6	% 2,6	% 12,1	% 11,8	% 6,4	% 6,3
322	DENİZLİ	% 2,8	% 2,9	% 12,7	% 12,4	% 6,1	% 6,1
323	MUĞLA	% 2,6	% 2,7	% 11,5	% 11,4	% 5,7	% 5,7
331	MANİSA	% 2,8	% 2,8	% 12,5	% 12,1	% 6,4	% 6,3
332	AFYONKARAHİSAR	% 3,3	% 3,2	% 14,0	% 13,7	% 6,7	% 6,7
333	KÜTAHYA	% 2,6	% 2,5	% 11,4	% 11,1	% 6,0	% 5,8
334	UŞAK	% 2,7	% 2,7	% 12,4	% 12,0	% 6,1	% 6,1
400	DOĞU MARMARA	% 2,8	% 2,9	% 12,8	% 12,5	% 6,3	% 6,3
411	BURSA	% 2,8	% 3,0	% 12,7	% 12,4	% 6,3	% 6,3
412	ESKİŞEHİR	% 2,2	% 2,4	% 10,9	% 10,6	% 5,7	% 5,6
413	BİLECİK	% 2,7	% 2,6	% 11,7	% 11,1	% 6,0	% 5,6
421	KOCAELİ	% 3,0	% 3,2	% 13,5	% 13,3	% 6,5	% 6,5
422	SAKARYA	% 3,0	% 3,0	% 13,7	% 13,4	% 6,6	% 6,5
423	DÜZCE	% 2,9	% 3,0	% 13,7	% 13,4	% 6,6	% 6,6
424	BOLU	% 2,5	% 2,5	% 11,3	% 10,9	% 5,8	% 5,8
425	YALOVA	% 2,3	% 2,5	% 12,2	% 11,8	% 6,4	% 6,2
500	BATI ANADOLU	% 3,0	% 3,1	% 13,3	% 13,1	% 6,5	% 6,4
510	ANKARA	% 2,7	% 2,9	% 12,5	% 12,2	% 6,2	% 6,1
521	KONYA	% 3,5	% 3,6	% 15,1	% 14,8	% 7,1	% 7,2
522	KARAMAN	% 3,2	% 3,3	% 14,8	% 14,4	% 7,1	% 7,2
600	AKDENİZ	% 3,3	% 3,5	% 14,9	% 14,5	% 7,2	% 7,1
611	ANTALYA	% 3,0	% 3,1	% 13,3	% 13,0	% 6,4	% 6,3
612	ISPARTA	% 2,6	% 2,6	% 11,7	% 11,2	% 6,0	% 5,7
613	BURDUR	% 2,5	% 2,5	% 11,6	% 11,2	% 5,8	% 5,7
621	ADANA	% 3,3	% 3,6	% 15,2	% 14,9	% 7,7	% 7,5
622	MERSİN	% 3,1	% 3,2	% 14,5	% 14,1	% 7,3	% 7,2
631	HATAY	% 3,9	% 4,0	% 16,3	% 16,0	% 7,4	% 7,3
632	KAHRAMANMARAŞ	% 4,1	% 4,2	% 17,0	% 16,8	% 7,8	% 7,8
633	OSMANİYE	% 3,7	% 3,9	% 16,3	% 16,0	% 7,9	% 7,8
700	ORTA ANADOLU	% 3,3	% 3,4	% 14,8	% 14,4	% 7,3	% 7,2
711	KIRIKKALE	% 2,7	% 2,7	% 13,5	% 13,2	% 7,3	% 7,2
712	AKSARAY	% 3,5	% 3,7	% 16,0	% 15,5	% 7,5	% 7,4
713	NİĞDE	% 3,7	% 3,7	% 15,6	% 15,3	% 7,4	% 7,4
714	NEVŞEHİR	% 3,2	% 3,3	% 14,3	% 13,9	% 6,8	% 6,7
715	KIRŞEHİR	% 2,7	% 2,7	% 13,5	% 12,9	% 7,0	% 6,9
721	KAYSERİ	% 3,5	% 3,7	% 14,8	% 14,5	% 6,9	% 6,9
722	SİVAS	% 3,3	% 3,2	% 14,4	% 14,0	% 7,4	% 7,3
723	YOZGAT	% 3,4	% 3,3	% 15,3	% 14,7	% 8,0	% 7,9

TABLO B2 (DEVAM)

BÖLGE / İL KODU	BÖLGE / İL	BÖLGE / İL NÜFUSU İÇİNDEKİ PAYI					
		3-5 YAŞ GRUBU		6-13 YAŞ GRUBU		14-17 YAŞ GRUBU	
		2008-2009	2009-2010	2008-2009	2009-2010	2008-2009	2009-2010
800	BATI KARADENİZ	% 2,8	% 2,7	% 13,0	% 12,6	% 6,9	% 6,7
811	ZONGULDAK	% 2,6	% 2,6	% 11,8	% 11,6	% 6,2	% 6,1
812	KARABÜK	% 2,4	% 2,5	% 11,5	% 11,2	% 6,3	% 6,0
813	BARTIN	% 2,5	% 2,4	% 11,7	% 11,3	% 6,3	% 6,2
821	KASTAMONU	% 2,5	% 2,5	% 11,0	% 10,8	% 6,1	% 5,9
822	ÇANKIRI	% 2,7	% 2,7	% 11,9	% 11,6	% 6,3	% 6,2
823	SİNOP	% 2,5	% 2,4	% 11,8	% 11,5	% 6,9	% 6,6
831	SAMSUN	% 2,9	% 2,9	% 14,2	% 13,7	% 7,3	% 7,3
832	TOKAT	% 3,0	% 3,0	% 14,3	% 13,9	% 7,4	% 7,4
833	ÇORUM	% 2,9	% 2,9	% 13,5	% 13,1	% 7,1	% 6,9
834	AMASYA	% 2,6	% 2,6	% 12,7	% 12,4	% 6,7	% 6,6
900	DOĞU KARADENİZ	% 2,8	% 2,7	% 13,2	% 12,9	% 7,0	% 6,9
901	TRABZON	% 2,8	% 2,7	% 12,9	% 12,7	% 6,9	% 6,8
902	ORDU	% 2,8	% 2,7	% 14,1	% 13,7	% 7,1	% 7,1
903	GİRESUN	% 2,6	% 2,5	% 12,7	% 12,2	% 7,1	% 6,9
904	RİZE	% 2,8	% 2,8	% 13,1	% 12,7	% 7,0	% 6,9
905	ARTVİN	% 2,5	% 2,4	% 11,9	% 11,5	% 6,5	% 6,4
906	GÜMÜŞHANE	% 3,0	% 2,9	% 14,3	% 13,6	% 7,7	% 7,6
A00	KUZEYDOĞU ANADOLU	% 4,3	% 4,2	% 18,5	% 18,2	% 8,4	% 8,5
A11	ERZURUM	% 4,3	% 3,9	% 17,4	% 17,1	% 8,0	% 8,1
A12	ERZİNCAN	% 2,9	% 2,9	% 13,8	% 13,2	% 6,9	% 6,9
A13	BAYBURT	% 3,5	% 3,3	% 15,4	% 14,8	% 8,1	% 8,0
A21	AÇRI	% 5,4	% 5,3	% 23,3	% 22,9	% 9,7	% 9,6
A22	KARS	% 4,1	% 4,2	% 17,3	% 17,3	% 8,2	% 8,4
A23	IĞDIR	% 4,3	% 4,2	% 19,5	% 19,5	% 8,9	% 9,2
A24	ARDAHAN	% 3,3	% 3,5	% 15,2	% 15,0	% 8,0	% 8,2
B00	ORTADOĞU ANADOLU	% 4,6	% 4,5	% 19,1	% 18,8	% 8,8	% 8,9
B11	MALATYA	% 3,3	% 3,4	% 14,9	% 14,6	% 7,4	% 7,5
B12	ELAZIĞ	% 3,3	% 3,2	% 14,7	% 14,3	% 7,5	% 7,5
B13	BİNGÖL	% 4,4	% 4,1	% 17,4	% 17,0	% 8,9	% 8,7
B14	TUNCELİ	% 2,1	% 2,1	% 9,3	% 9,1	% 5,3	% 5,2
B21	VAN	% 5,8	% 5,4	% 22,7	% 22,4	% 9,8	% 9,9
B22	MUŞ	% 5,5	% 5,4	% 22,8	% 22,6	% 10,1	% 10,1
B23	BİTLİS	% 5,5	% 5,2	% 21,9	% 21,5	% 9,6	% 9,7
B24	HAKKARİ	% 5,3	% 5,4	% 21,3	% 21,3	% 9,6	% 10,1
C00	GÜNEYDOĞU ANADOLU	% 5,1	% 5,3	% 20,7	% 20,5	% 9,2	% 9,2
C11	GAZİANTEP	% 4,6	% 4,9	% 18,6	% 18,4	% 7,9	% 7,9
C12	ADİYAMAN	% 4,1	% 4,3	% 18,0	% 17,5	% 9,2	% 9,1
C13	KİLİS	% 4,0	% 4,5	% 17,3	% 17,0	% 8,1	% 8,1
C21	ŞANLIURFA	% 5,6	% 6,0	% 22,4	% 22,1	% 9,4	% 9,3
C22	DİYARBAKIR	% 5,0	% 5,0	% 20,5	% 20,1	% 9,5	% 9,4
C31	MARDİN	% 5,3	% 5,2	% 21,3	% 21,3	% 9,7	% 10,0
C32	BATMAN	% 5,3	% 5,5	% 22,9	% 22,5	% 10,2	% 10,3
C33	ŞIRNAK	% 6,2	% 6,5	% 23,3	% 23,4	% 9,6	% 9,7
C34	SİİRT	% 5,6	% 5,8	% 22,6	% 22,3	% 9,7	% 9,9

TABLO B3: TÜRKİYE NET OKULLULAŞMA ORANI TRENDLERİ

KADEME VE CİNSİYET		2000-01	2001-02	2002-03	2003-04	2004-05	2005-06	2006-07	2007-08	2008-09	2009-10
OKUL ÖNCESİ EĞİTİM (36-72 AY YAŞ GRUBU)	TOPLAM	% 5,4	% 5,4	% 7,5	% 8,4	% 10,4	% 13,6	% 16,1	% 17,9	% 22,9	% 26,9
	KIZ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	% 26,5
	ERKEK	-	-	-	-	-	-	-	-	-	% 27,3
OKUL ÖNCESİ EĞİTİM (48-72 AY YAŞ GRUBU)	TOPLAM	% 8,1	% 8,9	% 11,2	% 12,5	% 15,5	% 20,2	% 24,1	% 26,6	% 32,5	% 38,6
	KIZ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	% 39,2
	ERKEK	-	-	-	-	-	-	-	-	-	% 38,6
İLKÖĞRETİM	TOPLAM	% 95,3	% 92,4	% 91,0	% 90,2	% 89,7	% 89,8	% 90,1	% 97,4	% 96,5	% 98,2
	KIZ	% 90,8	% 88,5	% 87,3	% 86,9	% 86,6	% 87,2	% 87,9	% 96,1	% 96,0	% 97,8
	ERKEK	% 99,6	% 96,2	% 94,5	% 93,4	% 92,6	% 92,3	% 92,3	% 98,5	% 97,0	% 98,5
ORTAÖĞRETİM	TOPLAM	% 44,0	% 48,1	% 50,6	% 53,4	% 54,9	% 56,6	% 56,5	% 58,6	% 58,5	% 65,0
	KIZ	% 39,2	% 43,0	% 45,2	% 48,4	% 50,5	% 52,0	% 52,2	% 55,8	% 56,3	% 62,2
	ERKEK	% 48,5	% 53,0	% 55,7	% 58,1	% 59,1	% 61,1	% 60,7	% 61,2	% 60,6	% 67,6

TABLO B4: AİLEVİ ÖZELLİKLERE GÖRE EĞİTİME KATILIM

		2006				2007				2008			
		KIZ		ERKEK		KIZ		ERKEK		KIZ		ERKEK	
		İLKÖĞRETİME KATILIM	ORTAÖĞRETİME KATILIM	İLKÖĞRETİME KATILIM	ORTAÖĞRETİME KATILIM	İLKÖĞRETİME KATILIM	ORTAÖĞRETİME KATILIM	İLKÖĞRETİME KATILIM	ORTAÖĞRETİME KATILIM	İLKÖĞRETİME KATILIM	ORTAÖĞRETİME KATILIM	İLKÖĞRETİME KATILIM	ORTAÖĞRETİME KATILIM
TÜM		% 96,4	% 45,1	% 98,6	% 52,7	% 96,6	% 46,0	% 98,7	% 51,8	% 97,3	% 48,9	% 99,0	% 51,8
YERLEŞİM YERİ	KIRSAL	% 94,8	% 30,4	% 98,1	% 43,2	% 94,0	% 26,9	% 98,3	% 40,2	% 95,7	% 30,0	% 98,8	% 40,2
	KENT	% 97,3	% 55,5	% 98,9	% 57,9	% 97,8	% 56,0	% 98,9	% 56,3	% 98,0	% 58,3	% 99,0	% 56,3
KARDEŞ SAYISI	0-1	% 99,0	% 61,5	% 99,5	% 64,6	% 99,2	% 64,3	% 99,3	% 63,2	% 99,2	% 66,1	% 99,5	% 62,4
	2-3	% 97,3	% 46,8	% 98,9	% 49,7	% 97,3	% 45,4	% 98,9	% 48,8	% 97,9	% 47,3	% 99,0	% 48,9
	4 VE DAHA FAZLA	% 89,4	% 17,9	% 95,8	% 33,0	% 89,9	% 18,3	% 96,7	% 31,4	% 91,8	% 21,1	% 97,5	% 31,2
HANE-HALKI REİSİNİN EĞİTİM DURUMU	OKURYAZAR OLMAYAN	% 87,6	% 14,3	% 94,0	% 27,4	% 87,9	% 13,8	% 95,3	% 28,1	% 90,6	% 15,6	% 96,5	% 28,2
	OKURYAZAR	% 87,5	% 18,7	% 96,1	% 29,1	% 87,7	% 18,1	% 94,9	% 28,8	% 90,5	% 20,2	% 96,2	% 29,4
	İLKOKUL MEZUNU	% 96,5	% 41,6	% 98,8	% 48,4	% 96,7	% 42,0	% 99,0	% 46,7	% 97,3	% 44,1	% 99,0	% 46,2
	İLKÖĞRETİM OKULU MEZUNU	% 98,6	% 63,2	% 99,4	% 66,9	% 98,8	% 61,0	% 99,5	% 66,8	% 98,9	% 63,7	% 99,6	% 65,6
	LİSE MEZUNU	% 99,2	% 79,4	% 99,6	% 84,3	% 99,5	% 80,7	% 99,5	% 80,6	% 99,4	% 80,7	% 99,7	% 82,7
	YÜKSEKOKUL MEZUNU VE ÜZERİ	% 99,3	% 88,4	% 99,8	% 91,8	% 99,8	% 91,9	% 99,2	% 92,1	% 99,8	% 94,1	% 99,8	% 91,5
HANE-HALKI REİSİNİN MESLEK GRUBU	KANUN YAPICILAR, ÜST DÜZEY YÖNETİCİLER VE MÜDÜRLER	% 97,7	% 62,9	% 99,5	% 66,5	% 98,1	% 64,3	% 99,3	% 64,6	% 98,5	% 65,3	% 99,4	% 65,7
	PROFESYONEL MESLEK MENSUPLARI	% 99,3	% 84,1	% 99,6	% 88,1	% 99,6	% 87,5	% 99,5	% 89,4	% 99,7	% 95,9	% 99,4	% 95,4
	YARDIMCI PROFESYONEL MESLEK MENSUPLARI	% 98,5	% 70,9	% 99,6	% 78,5	% 99,3	% 72,7	% 99,4	% 79,0	% 99,3	% 77,2	% 99,6	% 74,1
	BÜRO VE MÜŞTERİ HİZMETLERİNDE ÇALIŞAN ELEMANLAR	% 99,5	% 74,4	% 99,7	% 79,9	% 99,4	% 78,1	% 99,8	% 80,9	% 99,0	% 80,9	% 99,6	% 78,0
	HİZMET VE SATIŞ ELEMANLARI	% 98,1	% 56,7	% 99,4	% 56,6	% 98,1	% 57,7	% 99,0	% 61,0	% 98,4	% 60,0	% 99,4	% 59,6
	NİTELİKLİ TARIM, HAYVANCILIK, AVCILIK, ORMANCILIK	% 92,8	% 21,8	% 97,1	% 35,8	% 92,3	% 22,1	% 98,1	% 35,1	% 94,3	% 24,6	% 98,7	% 38,4
	SANATKARLAR VE İLGİLİ İŞLERDE ÇALIŞANLAR	% 98,3	% 58,4	% 99,1	% 59,9	% 98,7	% 57,6	% 99,4	% 56,1	% 98,8	% 55,7	% 99,4	% 57,2
	TESİS VE MAKİNE OPERATÖRLERİ VE MONTAJCILARI	% 96,9	% 52,5	% 99,4	% 57,4	% 97,8	% 53,0	% 99,4	% 54,8	% 97,6	% 54,2	% 99,0	% 53,5
	NİTELİK GEREKTİRMEYEN İŞLERDE ÇALIŞANLAR	% 96,1	% 35,1	% 98,4	% 46,7	% 96,0	% 36,8	% 98,0	% 45,0	% 96,9	% 43,9	% 98,4	% 44,6
HANE-HALKI REİSİNİN ÇALIŞTIĞI SEKTÖR	TARIM	% 93,1	% 22,0	% 97,2	% 36,2	% 92,1	% 21,5	% 98,0	% 35,2	% 94,5	% 24,0	% 98,7	% 37,3
	TARIM DIŞI SEKTÖRLER	% 97,7	% 57,2	% 99,2	% 61,2	% 98,2	% 57,9	% 99,1	% 59,5	% 98,3	% 60,2	% 99,2	% 59,2
ANNENİN TEK EBEVEYN OLDUĞU HANELER		% 95,4	% 44,5	% 98,2	% 47,8	% 94,9	% 43,5	% 97,9	% 47,2	% 96,5	% 45,4	% 98,4	% 48,3

TABLO B5: OKUL ÖNCESİ EĞİTİME KATILIM

BÖLGE / İL KODU	BÖLGE / İL	2008-2009					2009-2010					
		OKULLULAŞMA ORANLARI					OKULLULAŞMA ORANLARI					K/E ORANI
		36-48 AY	48-60 AY	60-72 AY	48-72 AY	36-72 AY	36-48 AY	48-60 AY	60-72 AY	48-72 AY	36-72 AY	36-72 AY
0	TÜRKİYE	% 3,7	% 14,5	% 50,8	% 32,5	% 22,9	% 4,1	% 16,5	% 61,0	% 38,5	% 26,9	0,92
100	İSTANBUL	% 3,5	% 8,9	% 38,3	% 23,5	% 16,8	% 4,5	% 10,0	% 41,2	% 25,5	% 18,4	0,90
200	BATI MARMARA	% 3,3	% 13,8	% 64,8	% 39,1	% 27,1	% 4,4	% 14,3	% 72,0	% 42,9	% 30,0	0,92
211	TEKİRDAĞ	% 2,9	% 10,8	% 58,3	% 34,0	% 23,5	% 3,2	% 9,4	% 58,9	% 33,9	% 23,5	0,89
212	EDİRNE	% 2,8	% 15,8	% 67,2	% 41,4	% 28,5	% 5,4	% 17,1	% 85,0	% 50,4	% 35,4	0,94
213	KIRKLARELİ	% 3,3	% 16,8	% 76,2	% 46,7	% 32,3	% 4,4	% 15,6	% 83,4	% 49,2	% 34,5	0,89
221	BALIKESİR	% 3,5	% 13,9	% 62,2	% 37,9	% 26,4	% 4,9	% 15,0	% 68,2	% 41,4	% 29,1	0,94
222	ÇANAKKALE	% 3,6	% 16,2	% 73,9	% 45,1	% 31,3	% 5,3	% 20,0	% 91,2	% 55,8	% 38,7	0,92
300	EGE	% 3,9	% 14,2	% 61,7	% 37,6	% 26,2	% 4,4	% 15,2	% 71,8	% 43,2	% 30,1	0,91
301	İZMİR	% 4,9	% 14,0	% 54,8	% 34,2	% 24,3	% 5,8	% 16,5	% 62,0	% 38,8	% 27,6	0,90
321	AYDIN	% 3,7	% 14,2	% 62,1	% 37,6	% 26,1	% 4,2	% 14,9	% 64,8	% 39,8	% 27,7	0,94
322	DENİZLİ	% 3,7	% 14,5	% 72,0	% 42,6	% 29,4	% 5,2	% 15,5	% 78,7	% 46,8	% 32,8	0,91
323	MUĞLA	% 3,7	% 14,0	% 70,9	% 42,2	% 29,3	% 3,4	% 14,8	% 97,6	% 55,5	% 37,9	0,91
331	MANİSA	% 2,5	% 13,0	% 59,7	% 35,8	% 24,6	% 3,3	% 14,4	% 63,0	% 38,7	% 26,8	0,90
332	AFYONKARAHİSAR	% 2,8	% 15,3	% 67,5	% 40,7	% 27,8	% 2,4	% 12,6	% 78,6	% 45,4	% 31,0	0,94
333	KÜTAHYA	% 4,1	% 17,4	% 67,6	% 42,2	% 29,4	% 3,5	% 14,8	% 95,1	% 55,2	% 38,2	0,93
334	UŞAK	% 2,3	% 12,8	% 65,0	% 38,7	% 26,5	% 1,7	% 13,6	% 96,7	% 54,6	% 37,0	0,91
400	DOĞU MARMARA	% 5,0	% 21,0	% 64,7	% 42,8	% 30,1	% 4,2	% 17,5	% 70,1	% 43,6	% 30,3	0,92
411	BURSA	% 3,2	% 12,2	% 50,2	% 31,0	% 21,7	% 3,1	% 12,5	% 55,4	% 33,7	% 23,5	0,89
412	ESKİŞEHİR	% 5,9	% 17,2	% 63,3	% 40,4	% 29,0	% 7,2	% 18,7	% 87,7	% 52,7	% 37,5	0,92
413	BİLECİK	% 4,3	% 19,0	% 70,3	% 44,0	% 30,6	% 4,1	% 19,4	% 89,1	% 54,3	% 37,8	0,88
421	KOCAELİ	% 5,6	% 28,9	% 77,3	% 53,0	% 37,2	% 3,5	% 20,1	% 74,4	% 46,8	% 32,1	0,93
422	SAKARYA	% 8,6	% 36,8	% 78,6	% 57,7	% 41,3	% 5,9	% 24,3	% 75,0	% 49,8	% 35,1	0,94
423	DÜZCE	% 4,6	% 18,8	% 68,4	% 43,7	% 30,7	% 5,0	% 16,4	% 85,0	% 50,4	% 35,0	0,98
424	BOLU	% 3,3	% 15,2	% 64,2	% 39,5	% 27,4	% 4,3	% 23,4	% 86,0	% 54,4	% 37,8	0,90
425	YALOVA	% 5,6	% 21,1	% 76,3	% 49,0	% 34,7	% 6,7	% 19,9	% 90,5	% 55,3	% 38,8	0,95
500	BATI ANADOLU	% 5,8	% 12,1	% 51,5	% 31,7	% 23,1	% 4,5	% 12,5	% 59,8	% 35,7	% 25,2	0,91
510	ANKARA	% 7,8	% 13,3	% 52,6	% 33,0	% 24,6	% 5,2	% 13,7	% 59,1	% 36,0	% 25,5	0,91
521	KONYA	% 2,6	% 9,1	% 47,2	% 27,9	% 19,3	% 3,3	% 9,9	% 56,1	% 32,7	% 22,8	0,92
522	KARAMAN	% 3,2	% 21,1	% 71,5	% 46,1	% 31,7	% 4,1	% 16,3	% 107,1	% 60,1	% 41,5	0,92
600	AKDENİZ	% 2,7	% 12,7	% 54,5	% 33,5	% 23,2	% 3,3	% 13,8	% 65,5	% 39,1	% 26,9	0,91
611	ANTALYA	% 2,7	% 15,8	% 62,7	% 39,0	% 26,8	% 5,8	% 15,1	% 65,8	% 40,2	% 28,4	0,92
612	ISPARTA	% 6,9	% 22,9	% 75,5	% 49,0	% 34,9	% 7,5	% 23,4	% 97,9	% 60,3	% 42,4	0,90
613	BURDUR	% 8,6	% 26,3	% 85,6	% 55,9	% 40,1	% 7,4	% 25,1	% 115,0	% 69,1	% 49,1	0,93
621	ADANA	% 2,9	% 10,9	% 44,1	% 27,6	% 19,4	% 2,9	% 12,3	% 53,5	% 32,1	% 22,0	0,91
622	MERSİN	% 3,8	% 18,1	% 63,0	% 40,7	% 28,4	% 3,4	% 15,2	% 69,0	% 41,7	% 28,9	0,88
631	HATAY	% 1,8	% 8,6	% 52,1	% 30,3	% 20,8	% 1,9	% 14,6	% 74,3	% 43,9	% 29,6	0,92
632	KAHRAMANMARAŞ	% 1,0	% 7,6	% 41,9	% 24,6	% 16,7	% 1,6	% 10,2	% 54,3	% 32,0	% 21,6	0,92
633	OSMANİYE	% 1,5	% 8,2	% 58,9	% 33,2	% 22,5	% 1,6	% 7,1	% 63,1	% 34,6	% 23,3	0,90
700	ORTA ANADOLU	% 2,3	% 13,7	% 58,1	% 35,6	% 24,4	% 3,3	% 14,2	% 72,5	% 43,0	% 29,5	0,96
711	KIRIKKALE	% 2,0	% 9,5	% 58,7	% 34,4	% 23,7	% 3,0	% 11,7	% 83,8	% 47,8	% 32,9	0,99
712	AKSARAY	% 3,4	% 13,5	% 58,1	% 35,5	% 24,7	% 3,3	% 13,2	% 63,6	% 37,8	% 25,8	0,89
713	NİĞDE	% 2,5	% 17,1	% 59,5	% 38,3	% 26,3	% 2,8	% 16,8	% 67,0	% 41,7	% 28,3	0,96
714	NEVŞEHİR	% 2,4	% 28,9	% 84,1	% 56,5	% 38,5	% 2,8	% 23,5	% 101,2	% 62,3	% 42,2	0,93
715	KIRŞEHİR	% 5,4	% 21,3	% 70,6	% 45,3	% 31,8	% 2,6	% 18,0	% 91,2	% 54,5	% 37,3	0,94
721	KAYSERİ	% 1,3	% 8,9	% 54,1	% 31,0	% 20,9	% 1,4	% 8,1	% 59,2	% 33,2	% 22,2	0,96
722	SİVAS	% 1,6	% 9,5	% 49,0	% 29,2	% 20,0	% 3,0	% 11,3	% 70,2	% 40,3	% 27,7	1,02
723	YOZGAT	% 3,6	% 19,2	% 59,1	% 38,7	% 26,8	% 10,0	% 27,9	% 92,4	% 60,3	% 43,4	0,94

TABLO B5 (DEVAM)

BÖLGE / İL KODU	BÖLGE / İL	2008-2009					2009-2010					
		OKULLULAŞMA ORANLARI					OKULLULAŞMA ORANLARI					K/E ORANI
		36-48 AY	48-60 AY	60-72 AY	48-72 AY	36-72 AY	36-48 AY	48-60 AY	60-72 AY	48-72 AY	36-72 AY	36-72 AY
800	BATI KARADENİZ	% 3,8	% 20,0	% 61,7	% 40,9	% 28,5	% 4,3	% 20,5	% 78,5	% 49,5	% 34,5	0,93
811	ZONGULDAK	% 3,6	% 11,4	% 54,3	% 33,1	% 23,3	% 2,2	% 10,3	% 58,6	% 34,3	% 23,6	0,90
812	KARABÜK	% 2,9	% 13,5	% 64,3	% 38,7	% 26,7	% 4,3	% 13,0	% 95,7	% 53,7	% 37,3	0,90
813	BARTIN	% 2,7	% 16,8	% 65,2	% 40,8	% 28,0	% 3,5	% 13,7	% 87,5	% 51,9	% 35,9	0,90
821	KASTAMONU	% 3,3	% 13,6	% 53,9	% 33,7	% 23,5	% 2,7	% 12,2	% 58,8	% 35,3	% 24,5	0,95
822	ÇANKIRI	% 4,9	% 19,9	% 58,6	% 39,2	% 27,8	% 4,3	% 17,0	% 71,1	% 43,9	% 30,2	0,93
823	SİNOP	% 4,2	% 18,2	% 57,9	% 37,8	% 26,5	% 5,3	% 22,8	% 86,6	% 55,5	% 39,5	0,89
831	SAMSUN	% 4,5	% 21,5	% 63,3	% 42,5	% 29,8	% 6,7	% 25,0	% 96,4	% 61,1	% 43,2	0,93
832	TOKAT	% 3,2	% 16,1	% 56,5	% 36,4	% 25,4	% 3,1	% 17,5	% 66,1	% 41,5	% 28,9	0,97
833	ÇORUM	% 2,3	% 11,3	% 51,4	% 31,3	% 21,6	% 3,1	% 13,5	% 59,6	% 36,6	% 25,1	0,94
834	AMASYA	% 6,2	% 67,7	% 108,2	% 88,1	% 60,9	% 5,0	% 58,5	% 104,1	% 81,3	% 56,3	0,91
900	DOĞU KARADENİZ	% 8,2	% 33,0	% 69,3	% 51,3	% 37,0	% 7,7	% 29,8	% 82,8	% 56,6	% 40,3	0,94
901	TRABZON	% 17,3	% 60,3	% 92,4	% 76,4	% 56,7	% 12,0	% 48,8	% 99,0	% 74,0	% 53,5	0,97
902	ORDU	% 1,7	% 12,0	% 44,9	% 28,7	% 19,8	% 3,7	% 15,3	% 56,6	% 36,3	% 25,3	0,92
903	GİRESUN	% 6,8	% 23,5	% 67,3	% 45,8	% 32,9	% 7,8	% 27,0	% 91,1	% 59,5	% 42,7	0,94
904	RİZE	% 5,4	% 36,8	% 84,8	% 60,9	% 42,4	% 6,7	% 24,2	% 95,9	% 60,6	% 42,3	0,95
905	ARTVİN	% 5,1	% 22,5	% 64,2	% 43,4	% 30,7	% 6,8	% 25,0	% 86,7	% 55,7	% 39,9	0,95
906	GÜMÜŞHANE	% 7,0	% 24,7	% 52,9	% 39,1	% 28,6	% 8,6	% 25,5	% 74,0	% 49,8	% 35,9	0,87
A00	K. DOĞU ANADOLU	% 2,8	% 13,9	% 37,9	% 26,0	% 18,3	% 3,5	% 16,1	% 53,7	% 35,0	% 24,6	0,93
A11	ERZURUM	% 3,3	% 14,6	% 39,1	% 26,7	% 18,9	% 4,8	% 20,8	% 61,4	% 41,5	% 29,5	0,91
A12	ERZİNCAN	% 4,9	% 19,9	% 58,4	% 39,3	% 27,9	% 5,5	% 20,6	% 70,0	% 45,1	% 31,8	1,01
A13	BAYBURT	% 5,3	% 21,6	% 50,9	% 35,6	% 25,2	% 2,7	% 14,8	% 102,2	% 59,3	% 40,0	0,99
A21	AĞRI	% 1,1	% 6,3	% 21,6	% 14,1	% 9,8	% 0,9	% 7,1	% 29,5	% 18,4	% 12,5	0,91
A22	KARS	% 2,7	% 14,2	% 39,9	% 27,2	% 19,1	% 2,2	% 13,5	% 54,3	% 33,5	% 23,4	0,91
A23	IĞDIR	% 3,0	% 22,0	% 58,4	% 40,9	% 28,6	% 1,8	% 15,8	% 61,1	% 38,4	% 26,6	0,89
A24	ARDAHAN	% 5,1	% 33,2	% 62,6	% 48,2	% 34,0	% 17,2	% 47,2	% 102,2	% 73,2	% 54,7	0,97
B00	ORTADOĞU ANADOLU	% 3,3	% 17,6	% 44,8	% 31,1	% 21,8	% 3,7	% 21,1	% 56,4	% 38,9	% 27,1	0,91
B11	MALATYA	% 4,0	% 21,1	% 58,2	% 39,5	% 27,6	% 4,3	% 20,3	% 64,6	% 41,9	% 29,3	0,90
B12	ELAZIĞ	% 5,0	% 24,5	% 61,8	% 42,7	% 29,9	% 6,1	% 25,6	% 70,4	% 48,3	% 34,1	0,90
B13	BİNGÖL	% 4,4	% 19,5	% 48,0	% 32,7	% 22,8	% 2,1	% 19,2	% 55,0	% 37,5	% 25,7	0,94
B14	TUNCELİ	% 14,6	% 40,1	% 69,5	% 55,0	% 41,7	% 19,3	% 37,9	% 80,9	% 59,3	% 45,4	0,94
B21	VAN	% 1,9	% 11,9	% 33,6	% 22,6	% 15,6	% 2,4	% 17,0	% 49,6	% 33,7	% 23,2	0,91
B22	MUŞ	% 3,7	% 20,8	% 48,5	% 34,9	% 24,6	% 6,0	% 31,1	% 64,2	% 47,5	% 33,6	0,93
B23	BİTLİS	% 4,2	% 23,0	% 49,0	% 36,0	% 25,4	% 3,2	% 28,4	% 64,9	% 47,0	% 32,3	0,89
B24	HAKKARİ	% 2,0	% 9,8	% 29,2	% 19,6	% 13,8	% 1,3	% 8,2	% 26,9	% 17,4	% 12,1	0,94
C00	G. DOĞU ANADOLU	% 2,8	% 13,7	% 40,6	% 27,0	% 18,9	% 3,8	% 23,9	% 55,3	% 39,3	% 27,1	0,92
C11	GAZİANTEP	% 1,9	% 8,9	% 39,0	% 23,7	% 16,4	% 1,4	% 8,1	% 41,7	% 24,4	% 16,5	0,89
C12	ADIYAMAN	% 1,8	% 11,6	% 47,1	% 29,5	% 20,3	% 2,0	% 11,5	% 53,0	% 31,5	% 21,3	0,92
C13	KİLİS	% 3,4	% 20,6	% 66,9	% 43,4	% 29,9	% 2,5	% 20,2	% 73,8	% 45,7	% 30,5	0,92
C21	ŞANLIURFA	% 1,5	% 11,0	% 33,2	% 22,1	% 15,2	% 8,8	% 52,8	% 75,4	% 63,9	% 44,6	0,93
C22	DİYARBAKIR	% 2,8	% 18,3	% 44,4	% 31,2	% 21,6	% 2,4	% 19,6	% 53,7	% 36,7	% 25,2	0,92
C31	MARDİN	% 1,9	% 10,2	% 35,4	% 22,4	% 15,5	% 1,8	% 12,1	% 45,2	% 28,6	% 19,6	0,97
C32	BATMAN	% 11,5	% 21,5	% 45,5	% 33,7	% 26,3	% 2,6	% 16,6	% 49,8	% 32,8	% 22,6	0,91
C33	ŞIRNAK	% 2,4	% 13,8	% 40,4	% 26,8	% 18,6	% 2,6	% 14,5	% 44,5	% 29,5	% 19,7	0,89
C34	SİİRT	% 5,3	% 27,2	% 56,9	% 42,1	% 29,8	% 4,3	% 28,2	% 62,3	% 45,0	% 31,1	0,96

TABLO B6: İLKÖĞRETİME KATILIM

BÖLGE / İL KODU	BÖLGE / İL	2008-2009						
		NET OKULLULAŞMA ORANLARI			KIZ ÖĞRENCİ / ERKEK ÖĞRENCİ ORANI	DEVAMSIZLIK ORANLARI		
		TOPLAM	KIZ	ERKEK		TOPLAM	KIZ	ERKEK
0	TÜRKİYE	% 96,5	% 96,0	% 97,0	% 93,1	% 3,2	% 2,9	% 3,5
100	İSTANBUL	% 98,6	% 98,2	% 99,0	% 92,4	% 2,7	% 2,4	% 3,0
200	BATI MARMARA	% 98,3	% 98,2	% 98,5	% 93,2	% 3,0	% 2,6	% 3,4
211	TEKİRDAĞ	% 98,4	% 98,3	% 98,6	% 92,9	% 2,8	% 2,5	% 3,2
212	EDİRNE	% 97,5	% 97,2	% 97,8	% 92,5	% 4,8	% 4,1	% 5,3
213	KIRKLARELİ	% 98,0	% 97,9	% 98,2	% 93,6	% 4,1	% 3,6	% 4,6
221	BALIKESİR	% 98,5	% 98,4	% 98,6	% 93,6	% 2,4	% 2,0	% 2,7
222	ÇANAKKALE	% 98,4	% 98,3	% 98,5	% 93,0	% 2,7	% 2,3	% 3,1
300	EGE	% 98,1	% 98,1	% 98,2	% 93,9	% 2,6	% 2,1	% 3,0
301	İZMİR	% 99,2	% 99,2	% 99,3	% 93,5	% 3,2	% 2,6	% 3,7
321	AYDIN	% 98,9	% 98,9	% 98,9	% 94,8	% 3,5	% 2,9	% 4,0
322	DENİZLİ	% 97,4	% 97,3	% 97,5	% 94,7	% 1,6	% 1,3	% 1,8
323	MUĞLA	% 98,2	% 98,2	% 98,3	% 92,7	% 1,5	% 1,2	% 1,8
331	MANİSA	% 97,7	% 97,5	% 97,9	% 94,2	% 2,6	% 2,2	% 3,0
332	AFYONKARAHİSAR	% 94,9	% 94,8	% 95,0	% 94,4	% 1,8	% 1,6	% 2,1
333	KÜTAHYA	% 97,3	% 97,3	% 97,3	% 94,0	% 1,4	% 1,1	% 1,8
334	UŞAK	% 97,3	% 97,1	% 97,4	% 92,5	% 2,1	% 1,8	% 2,3
400	DOĞU MARMARA	% 98,4	% 98,2	% 98,7	% 93,3	% 2,0	% 1,6	% 2,3
411	BURSA	% 98,5	% 98,3	% 98,8	% 92,9	% 2,4	% 1,9	% 2,9
412	ESKİŞEHİR	% 98,2	% 98,2	% 98,2	% 94,5	% 1,7	% 1,3	% 2,2
413	BİLECİK	% 98,2	% 97,8	% 98,5	% 93,4	% 1,2	% 0,7	% 1,6
421	KOCAELİ	% 99,1	% 98,8	% 99,3	% 93,2	% 1,7	% 1,4	% 2,0
422	SAKARYA	% 97,8	% 97,3	% 98,1	% 93,3	% 1,9	% 1,7	% 2,1
423	DÜZCE	% 97,8	% 97,6	% 98,0	% 94,6	% 1,3	% 1,1	% 1,4
424	BOLU	% 97,6	% 97,5	% 97,8	% 95,9	% 1,2	% 1,0	% 1,4
425	YALOVA	% 97,8	% 97,2	% 98,4	% 91,6	% 2,1	% 1,6	% 2,5
500	BATI ANADOLU	% 98,4	% 98,3	% 98,5	% 94,2	% 2,1	% 1,6	% 2,5
510	ANKARA	% 99,4	% 99,3	% 99,5	% 94,0	% 1,7	% 1,2	% 2,1
521	KONYA	% 96,8	% 96,6	% 97,0	% 94,4	% 3,0	% 2,4	% 3,5
522	KARAMAN	% 96,4	% 96,5	% 96,3	% 96,5	% 1,2	% 0,7	% 1,7
600	AKDENİZ	% 97,0	% 96,8	% 97,2	% 93,5	% 2,6	% 2,3	% 2,9
611	ANTALYA	% 98,3	% 98,1	% 98,4	% 93,2	% 2,1	% 1,7	% 2,6
612	ISPARTA	% 95,0	% 94,8	% 95,2	% 94,2	% 1,0	% 0,8	% 1,2
613	BURDUR	% 95,8	% 95,8	% 95,7	% 95,4	% 1,2	% 1,0	% 1,3
621	ADANA	% 97,3	% 97,0	% 97,6	% 93,1	% 2,9	% 2,6	% 3,2
622	MERSİN	% 99,1	% 99,0	% 99,2	% 93,7	% 2,6	% 2,3	% 3,0
631	HATAY	% 97,1	% 96,9	% 97,2	% 94,0	% 3,3	% 3,3	% 3,4
632	KAHRAMANMARAŞ	% 94,2	% 94,0	% 94,4	% 93,1	% 2,7	% 2,4	% 3,0
633	OSMANİYE	% 93,6	% 93,3	% 93,8	% 92,9	% 1,9	% 1,7	% 2,2
700	ORTA ANADOLU	% 95,7	% 95,6	% 95,8	% 95,1	% 2,0	% 1,5	% 2,4
711	KIRIKKALE	% 96,8	% 96,5	% 97,1	% 93,7	% 1,9	% 1,3	% 2,4
712	AKSARAY	% 95,9	% 95,8	% 95,9	% 95,4	% 2,8	% 2,2	% 3,3
713	NİĞDE	% 95,6	% 95,5	% 95,7	% 95,1	% 3,5	% 2,8	% 4,2
714	NEVŞEHİR	% 96,4	% 96,3	% 96,6	% 95,2	% 1,8	% 1,2	% 2,3
715	KIRŞEHİR	% 93,1	% 93,1	% 93,1	% 94,4	% 1,5	% 1,2	% 1,7
721	KAYSERİ	% 98,4	% 98,3	% 98,5	% 94,7	% 1,7	% 1,3	% 2,0
722	SİVAS	% 96,3	% 96,1	% 96,5	% 95,1	% 1,6	% 1,2	% 1,9
723	YOZGAT	% 88,6	% 88,9	% 88,2	% 97,1	% 1,6	% 1,3	% 2,0

	2009-2010							BÖLGE / İL	BÖLGE / İL KODU
	NET OKULLULAŞMA ORANLARI			KIZ ÖĞRENCİ / ERKEK ÖĞRENCİ ORANI	DEVAMSIZLIK ORANLARI				
	TOPLAM	KIZ	ERKEK		TOPLAM	KIZ	ERKEK		
	% 98,2	% 97,8	% 98,5	% 94,0	% 4,3	% 4,2	% 4,4	TÜRKİYE	0
	% 99,7	% 99,4	% 100,0	% 93,5	% 3,9	% 3,5	% 4,2	İSTANBUL	100
	% 99,2	% 99,0	% 99,4	% 93,3	% 3,7	% 0,5	% 7,1	BATI MARMARA	200
	% 99,0	% 98,8	% 99,1	% 92,9	% 3,3	% 3,0	% 3,7	TEKİRDAĞ	211
	% 99,0	% 98,5	% 99,4	% 93,0	% 6,4	% 5,8	% 6,9	EDİRNE	212
	% 99,1	% 98,9	% 99,2	% 94,7	% 4,5	% 4,0	% 5,1	KIRKLARELİ	213
	% 99,4	% 99,1	% 99,6	% 94,2	% 3,0	% 2,5	% 3,4	BALIKESİR	221
	% 99,4	% 99,2	% 99,6	% 93,8	% 3,3	% 2,9	% 3,7	ÇANAKKALE	222
	% 98,8	% 98,7	% 98,9	% 93,9	% 3,1	% 2,6	% 3,5	EGE	300
	% 99,4	% 99,3	% 99,4	% 94,0	% 3,9	% 3,3	% 4,4	İZMİR	301
	% 99,6	% 99,5	% 99,7	% 95,1	% 4,2	% 3,6	% 4,8	AYDIN	321
	% 98,2	% 98,1	% 98,3	% 94,5	% 1,7	% 1,4	% 2,0	DENİZLİ	322
	% 98,6	% 98,4	% 98,8	% 93,6	% 1,5	% 1,2	% 1,8	MUĞLA	323
	% 98,7	% 98,6	% 98,8	% 94,3	% 3,2	% 2,8	% 3,6	MANİSA	331
	% 96,7	% 96,7	% 96,7	% 95,3	% 2,2	% 2,0	% 2,4	AFYONKARAHİSAR	332
	% 98,5	% 98,5	% 98,5	% 94,5	% 1,3	% 1,1	% 1,6	KÜTAHYA	333
	% 98,6	% 98,3	% 99,0	% 92,8	% 2,6	% 2,1	% 3,1	UŞAK	334
	% 99,2	% 99,0	% 99,4	% 93,3	% 2,4	% 2,0	% 2,7	DOĞU MARMARA	400
	% 99,5	% 99,3	% 99,7	% 93,4	% 2,9	% 2,4	% 3,3	BURSA	411
	% 98,8	% 98,7	% 98,8	% 94,9	% 2,0	% 1,5	% 2,4	ESKİŞEHİR	412
	% 98,1	% 98,0	% 98,3	% 92,9	% 1,3	% 0,9	% 1,7	BİLECİK	413
	% 99,6	% 99,4	% 99,9	% 93,2	% 2,1	% 1,7	% 2,5	KOCAELİ	421
	% 99,0	% 98,7	% 99,3	% 93,8	% 2,5	% 2,3	% 2,8	SAKARYA	422
	% 98,6	% 98,4	% 98,8	% 95,4	% 1,4	% 1,2	% 1,6	DÜZCE	423
	% 98,2	% 98,3	% 98,1	% 96,6	% 1,3	% 1,0	% 1,6	BOLU	424
	% 98,5	% 98,2	% 98,7	% 93,1	% 2,8	% 2,4	% 3,1	YALOVA	425
	% 99,2	% 99,0	% 99,4	% 94,2	% 2,6	% 2,1	% 3,2	BATI ANADOLU	500
	% 99,9	% 99,8	% 100,0	% 94,4	% 2,3	% 1,8	% 2,8	ANKARA	510
	% 97,9	% 97,6	% 98,3	% 94,7	% 3,4	% 2,8	% 4,0	KONYA	521
	% 97,7	% 97,6	% 97,8	% 97,2	% 1,6	% 1,2	% 2,0	KARAMAN	522
	% 98,3	% 98,0	% 98,5	% 93,9	% 3,5	% 3,3	% 3,7	AKDENİZ	600
	% 98,7	% 98,5	% 98,9	% 93,8	% 2,2	% 1,8	% 2,6	ANTALYA	611
	% 96,8	% 96,9	% 96,7	% 95,5	% 1,2	% 1,0	% 1,4	ISPARTA	612
	% 96,4	% 96,8	% 96,0	% 96,4	% 1,3	% 1,2	% 1,5	BURDUR	613
	% 99,0	% 98,6	% 99,3	% 94,4	% 4,1	% 3,9	% 4,3	ADANA	621
	% 99,2	% 99,0	% 99,4	% 94,7	% 3,5	% 3,2	% 3,8	MERSİN	622
	% 98,1	% 97,9	% 98,4	% 94,6	% 5,2	% 5,2	% 5,1	HATAY	631
	% 97,0	% 96,7	% 97,2	% 94,1	% 3,3	% 3,1	% 3,6	KAHRAMANMARAŞ	632
	% 96,2	% 95,9	% 96,4	% 94,7	% 3,1	% 2,7	% 3,5	OSMANİYE	633
	% 97,2	% 97,0	% 97,4	% 95,0	% 2,3	% 1,9	% 2,7	ORTA ANADOLU	700
	% 96,9	% 96,7	% 97,1	% 94,8	% 2,4	% 1,8	% 2,9	KIRIKKALE	711
	% 98,5	% 98,3	% 98,7	% 96,1	% 3,4	% 2,8	% 3,9	AKSARAY	712
	% 97,4	% 97,2	% 97,7	% 96,1	% 4,3	% 3,6	% 4,9	NİĞDE	713
	% 97,5	% 97,3	% 97,7	% 95,7	% 2,2	% 1,5	% 2,8	NEVŞEHİR	714
	% 97,9	% 97,6	% 98,2	% 94,1	% 2,0	% 1,7	% 2,3	KIRŞEHİR	715
	% 99,2	% 99,0	% 99,5	% 95,1	% 1,9	% 1,5	% 2,2	KAYSERİ	721
	% 97,6	% 97,6	% 97,7	% 95,6	% 1,6	% 1,2	% 2,0	SİVAS	722
	% 90,0	% 89,8	% 90,2	% 96,6	% 2,2	% 2,0	% 2,3	YOZGAT	723

TABLO B6 (DEVAM)

BÖLGE / İL KODU	BÖLGE / İL	2008-2009						
		OKULLULAŞMA ORANLARI			KIZ ÖĞRENCİ / ERKEK ÖĞRENCİ ORANI	DEVAMSIZLIK ORANLARI		
		TOPLAM	KIZ	ERKEK		TOPLAM	KIZ	ERKEK
800	BATI KARADENİZ	% 96,8	% 96,6	% 97,0	% 95,1	% 1,9	% 1,7	% 2,2
811	ZONGULDAK	% 98,1	% 97,9	% 98,3	% 95,0	% 1,3	% 1,1	% 1,5
812	KARABÜK	% 98,1	% 97,9	% 98,2	% 92,0	% 1,6	% 1,4	% 1,8
813	BARTIN	% 98,8	% 98,6	% 99,0	% 98,8	% 1,1	% 0,9	% 1,4
821	KASTAMONU	% 97,8	% 97,5	% 98,1	% 95,5	% 2,3	% 2,0	% 2,5
822	ÇANKIRI	% 92,1	% 92,0	% 92,3	% 94,4	% 1,8	% 1,5	% 2,2
823	SİNOP	% 95,0	% 94,4	% 95,6	% 94,9	% 1,7	% 1,7	% 1,8
831	SAMSUN	% 98,4	% 98,1	% 98,7	% 95,6	% 2,8	% 2,4	% 3,2
832	TOKAT	% 93,0	% 92,9	% 93,0	% 94,6	% 2,0	% 1,7	% 2,3
833	ÇORUM	% 96,0	% 96,1	% 95,9	% 94,8	% 1,3	% 1,0	% 1,6
834	AMASYA	% 98,4	% 98,3	% 98,5	% 94,6	% 1,1	% 1,0	% 1,2
900	DOĞU KARADENİZ	% 95,9	% 95,8	% 96,0	% 95,4	% 1,4	% 1,2	% 1,6
901	TRABZON	% 96,5	% 96,5	% 96,6	% 95,7	% 1,2	% 1,1	% 1,3
902	ORDU	% 95,3	% 95,2	% 95,3	% 95,8	% 1,6	% 1,4	% 1,8
903	GİRESUN	% 94,9	% 94,7	% 95,1	% 94,7	% 1,7	% 1,4	% 2,1
904	RİZE	% 97,2	% 96,8	% 97,7	% 94,6	% 1,2	% 1,0	% 1,3
905	ARTVİN	% 98,1	% 98,2	% 98,1	% 94,8	% 1,8	% 1,6	% 1,9
906	GÜMÜŞHANE	% 93,4	% 93,3	% 93,4	% 96,2	% 0,8	% 0,7	% 0,8
A00	KUZEYDOĞU ANADOLU	% 93,2	% 92,3	% 94,2	% 92,4	% 6,3	% 6,3	% 6,4
A11	ERZURUM	% 92,6	% 91,7	% 93,4	% 93,3	% 5,8	% 5,8	% 5,8
A12	ERZİNCAN	% 96,2	% 95,9	% 96,6	% 95,1	% 2,5	% 2,2	% 2,8
A13	BAYBURT	% 96,5	% 96,5	% 96,6	% 94,6	% 2,6	% 2,7	% 2,6
A21	AĞRI	% 92,7	% 91,4	% 93,9	% 90,5	% 8,9	% 9,5	% 8,3
A22	KARS	% 93,5	% 92,6	% 94,3	% 92,1	% 5,6	% 5,2	% 5,9
A23	İÇDIR	% 93,5	% 92,2	% 94,7	% 92,7	% 6,4	% 5,2	% 7,6
A24	ARDAHAN	% 93,7	% 92,8	% 94,5	% 93,7	% 2,6	% 2,0	% 3,2
B00	ORTADOĞU ANADOLU	% 90,6	% 88,5	% 92,5	% 90,2	% 4,7	% 4,5	% 4,8
B11	MALATYA	% 96,8	% 96,5	% 97,0	% 93,8	% 1,7	% 1,5	% 2,0
B12	ELAZIĞ	% 97,5	% 96,9	% 98,0	% 94,1	% 1,5	% 1,4	% 1,6
B13	BİNGÖL	% 91,2	% 89,2	% 93,0	% 90,1	% 3,2	% 3,5	% 2,9
B14	TUNCELİ	% 92,6	% 92,7	% 92,5	% 98,6	% 1,1	% 1,0	% 1,2
B21	VAN	% 88,2	% 84,6	% 91,7	% 86,8	% 6,5	% 6,2	% 6,7
B22	MUŞ	% 87,7	% 85,8	% 89,5	% 89,9	% 8,1	% 7,9	% 8,4
B23	BİTLİS	% 87,3	% 84,3	% 90,1	% 87,4	% 5,3	% 5,6	% 5,1
B24	HAKKARİ	% 86,0	% 85,1	% 86,8	% 94,7	% 3,0	% 2,6	% 3,3
C00	GÜNEYDOĞU ANADOLU	% 93,7	% 92,5	% 94,9	% 91,8	% 5,8	% 5,8	% 5,9
C11	GAZİANTEP	% 97,8	% 97,5	% 98,0	% 93,6	% 5,1	% 4,8	% 5,4
C12	ADİYAMAN	% 96,1	% 96,0	% 96,1	% 94,5	% 2,5	% 2,4	% 2,6
C13	KİLİS	% 94,0	% 93,4	% 94,6	% 99,9	% 5,6	% 5,2	% 5,9
C21	ŞANLIURFA	% 91,3	% 88,7	% 93,8	% 87,6	% 10,0	% 10,5	% 9,6
C22	DİYARBAKIR	% 94,7	% 93,5	% 95,9	% 91,3	% 4,7	% 4,7	% 4,6
C31	MARDİN	% 90,7	% 89,4	% 91,9	% 94,3	% 5,2	% 5,3	% 5,1
C32	BATMAN	% 94,1	% 93,6	% 94,6	% 94,4	% 3,4	% 3,3	% 3,6
C33	ŞIRNAK	% 90,7	% 89,2	% 92,0	% 91,5	% 5,4	% 4,8	% 6,0
C34	SİİRT	% 91,7	% 90,1	% 93,2	% 90,8	% 4,0	% 4,2	% 3,7

	2009-2010							BÖLGE / İL	BÖLGE / İL KODU
	NET OKULLULAŞMA ORANLARI			KIZ ÖĞRENCİ / ERKEK ÖĞRENCİ ORANI	DEVAMSIZLIK ORANLARI				
	TOPLAM	KIZ	ERKEK		TOPLAM	KIZ	ERKEK		
	% 97,7	% 97,5	% 97,9	% 95,1	% 2,3	% 2,1	% 2,6	BATI KARADENİZ	800
	% 99,4	% 99,3	% 99,4	% 95,0	% 1,7	% 1,5	% 1,8	ZONGULDAK	811
	% 99,0	% 99,0	% 99,1	% 92,9	% 1,8	% 1,3	% 2,1	KARABÜK	812
	% 99,1	% 99,0	% 99,3	% 97,5	% 1,0	% 0,9	% 1,1	BARTIN	813
	% 99,0	% 98,8	% 99,3	% 95,5	% 2,5	% 2,1	% 2,8	KASTAMONU	821
	% 89,1	% 89,2	% 89,1	% 95,8	% 1,6	% 1,4	% 1,7	ÇANKIRI	822
	% 97,8	% 97,5	% 98,2	% 95,1	% 3,7	% 3,8	% 3,6	SİNOP	823
	% 99,0	% 98,7	% 99,2	% 95,3	% 3,2	% 2,8	% 3,5	SAMSUN	831
	% 93,4	% 93,1	% 93,7	% 95,0	% 2,5	% 2,3	% 2,7	TOKAT	832
	% 98,0	% 97,9	% 98,1	% 95,7	% 1,7	% 1,4	% 2,0	ÇORUM	833
	% 99,6	% 99,4	% 99,9	% 95,1	% 1,2	% 1,0	% 1,4	AMASYA	834
	% 96,5	% 96,4	% 96,7	% 95,4	% 1,3	% 1,2	% 1,5	DOĞU KARADENİZ	900
	% 95,9	% 95,8	% 96,0	% 96,0	% 1,3	% 1,2	% 1,5	TRABZON	901
	% 95,8	% 95,7	% 95,9	% 95,9	% 1,5	% 1,3	% 1,6	ORDU	902
	% 97,1	% 97,0	% 97,2	% 95,2	% 1,4	% 1,2	% 1,7	GİRESUN	903
	% 98,7	% 98,2	% 99,1	% 95,1	% 1,2	% 1,1	% 1,2	RİZE	904
	% 98,9	% 99,0	% 98,8	% 94,0	% 1,4	% 1,3	% 1,5	ARTVİN	905
	% 94,9	% 94,7	% 95,0	% 95,8	% 1,1	% 1,0	% 1,1	GÜMÜŞHANE	906
	% 96,7	% 96,6	% 96,8	% 95,6	% 9,1	% 9,9	% 8,3	KUZEYDOĞU ANADOLU	A00
	% 96,2	% 96,0	% 96,4	% 95,2	% 7,5	% 8,0	% 7,0	ERZURUM	A11
	% 96,7	% 96,7	% 96,8	% 95,3	% 2,8	% 2,6	% 3,0	ERZİNCAN	A12
	% 97,4	% 97,5	% 97,2	% 95,6	% 2,2	% 2,5	% 1,9	BAYBURT	A13
	% 97,5	% 98,1	% 97,0	% 95,9	% 14,4	% 16,7	% 12,1	AĞRI	A21
	% 95,9	% 95,2	% 96,5	% 93,1	% 7,0	% 7,1	% 6,9	KARS	A22
	% 97,1	% 96,0	% 98,2	% 94,1	% 8,1	% 7,0	% 9,2	IĞDIR	A23
	% 95,7	% 95,3	% 96,1	% 93,5	% 3,5	% 3,0	% 4,0	ARDAHAN	A24
	% 94,8	% 93,8	% 95,8	% 93,4	% 6,7	% 7,3	% 6,2	ORTADOĞU ANADOLU	B00
	% 98,0	% 97,8	% 98,3	% 93,7	% 2,2	% 1,9	% 2,4	MALATYA	B11
	% 98,0	% 97,6	% 98,5	% 94,7	% 2,0	% 2,0	% 2,0	ELAZIĞ	B12
	% 94,5	% 93,5	% 95,4	% 93,7	% 4,2	% 5,2	% 3,3	BİNGÖL	B13
	% 96,0	% 95,9	% 96,1	% 97,9	% 0,8	% 0,6	% 1,0	TUNCELİ	B14
	% 93,9	% 92,0	% 95,8	% 91,1	% 9,5	% 10,1	% 9,0	VAN	B21
	% 94,1	% 93,5	% 94,6	% 94,5	% 11,3	% 12,3	% 10,3	MUŞ	B22
	% 93,6	% 92,6	% 94,6	% 92,6	% 7,8	% 9,6	% 6,1	BİTLİS	B23
	% 90,2	% 89,8	% 90,6	% 95,4	% 4,1	% 4,1	% 4,0	HAKKARİ	B24
	% 97,2	% 96,7	% 97,8	% 94,7	% 8,2	% 8,8	% 7,7	GÜNEYDOĞU ANADOLU	C00
	% 99,2	% 99,0	% 99,4	% 94,6	% 6,5	% 6,2	% 6,8	GAZİANTEP	C11
	% 97,7	% 97,5	% 97,8	% 94,8	% 3,3	% 3,4	% 3,1	ADIYAMAN	C12
	% 96,6	% 96,2	% 97,0	% 99,9	% 6,7	% 6,8	% 6,7	KİLİS	C13
	% 96,3	% 94,9	% 97,6	% 92,2	% 13,2	% 14,8	% 11,8	ŞANLIURFA	C21
	% 97,9	% 97,5	% 98,2	% 94,6	% 7,2	% 7,8	% 6,7	DİYARBAKIR	C22
	% 96,1	% 95,8	% 96,4	% 96,7	% 8,4	% 9,0	% 7,8	MARDİN	C31
	% 97,1	% 96,8	% 97,3	% 95,8	% 6,0	% 6,1	% 5,8	BATMAN	C32
	% 95,7	% 94,9	% 96,4	% 93,2	% 7,5	% 7,4	% 7,6	ŞIRNAK	C33
	% 95,5	% 94,9	% 96,2	% 92,9	% 6,4	% 7,6	% 5,3	SİİRT	C34

TABLO B7: ORTAÖĞRETİME KATILIM

BÖLGE / İL KODU	BÖLGE / İL	2008-2009											
		NET OKULLULAŞMA ORANI			KIZ ÖĞRENCİ / ERKEK ÖĞRENCİ ORANI			GENEL ORTAÖĞRETİMDE DEVAMSIZLIK ORANLARI			MESLEKİ VE TEKNİK ORTAÖĞRETİMDE DEVAMSIZLIK ORANLARI		
		TOPLAM	KIZ	ERKEK	TOPLAM ORTA- ÖĞRETİM	GENEL ORTA- ÖĞRETİM	MESLEKİ VE TEKNİK ORTA- ÖĞRETİM	TOPLAM	KIZ	ERKEK	TOPLAM	KIZ	ERKEK
0	TÜRKİYE	% 58,5	% 56,3	% 60,6	0,86	0,97	0,73	% 1,1	% 0,6	% 1,6	% 1,4	% 0,8	% 1,9
100	İSTANBUL	% 62,8	% 63,5	% 62,2	0,93	0,98	0,88	% 1,0	% 0,5	% 1,5	% 1,1	% 0,6	% 1,6
200	BATI MARMARA	% 72,9	% 71,8	% 73,8	0,90	1,18	0,67	% 0,6	% 0,4	% 0,9	% 1,1	% 0,6	% 1,5
211	TEKİRDAĞ	% 71,4	% 70,2	% 72,5	0,86	1,22	0,62	% 0,7	% 0,5	% 1,0	% 1,2	% 0,7	% 1,6
212	EDİRNE	% 74,2	% 74,7	% 73,7	0,94	1,20	0,76	% 0,6	% 0,4	% 0,9	% 1,2	% 0,6	% 1,8
213	KIRKLARELİ	% 79,9	% 78,0	% 81,6	0,89	1,27	0,63	% 0,2	% 0,2	% 0,2	% 0,8	% 0,7	% 0,9
221	BALIKESİR	% 70,4	% 69,8	% 71,1	0,92	1,15	0,70	% 0,8	% 0,4	% 1,2	% 1,0	% 0,5	% 1,5
222	ÇANAKKALE	% 75,4	% 72,8	% 77,9	0,86	1,12	0,67	% 0,4	% 0,3	% 0,4	% 1,1	% 0,8	% 1,4
300	EGE	% 65,3	% 65,5	% 65,2	0,93	1,19	0,71	% 0,8	% 0,5	% 1,2	% 1,3	% 0,7	% 1,8
301	İZMİR	% 68,2	% 70,1	% 66,3	0,97	1,20	0,73	% 1,1	% 0,7	% 1,6	% 1,5	% 0,9	% 2,0
321	AYDIN	% 63,8	% 64,1	% 63,6	0,95	1,19	0,72	% 0,7	% 0,5	% 0,9	% 1,2	% 0,8	% 1,7
322	DENİZLİ	% 66,2	% 67,4	% 65,1	0,96	1,16	0,79	% 0,4	% 0,2	% 0,5	% 0,9	% 0,5	% 1,3
323	MUĞLA	% 66,1	% 67,9	% 64,4	0,97	1,29	0,69	% 0,9	% 0,4	% 1,5	% 1,1	% 0,6	% 1,6
331	MANİSA	% 61,6	% 61,1	% 62,1	0,92	1,28	0,68	% 0,6	% 0,4	% 0,8	% 1,1	% 0,6	% 1,6
332	AFYONKARAHİSAR	% 54,6	% 50,1	% 58,9	0,80	1,01	0,67	% 0,6	% 0,3	% 0,9	% 1,5	% 0,7	% 2,2
333	KÜTAHYA	% 69,4	% 60,5	% 78,0	0,73	0,95	0,60	% 0,6	% 0,3	% 0,9	% 0,9	% 0,4	% 1,2
334	UŞAK	% 67,5	% 70,6	% 64,6	0,97	1,21	0,75	% 0,6	% 0,5	% 0,8	% 1,0	% 0,7	% 1,4
400	DOĞU MARMARA	% 71,5	% 68,7	% 74,1	0,87	1,08	0,72	% 0,8	% 0,4	% 1,3	% 1,4	% 0,7	% 2,0
411	BURSA	% 69,7	% 67,7	% 71,5	0,89	1,10	0,75	% 0,6	% 0,3	% 1,0	% 1,3	% 0,7	% 1,9
412	ESKİŞEHİR	% 81,0	% 78,3	% 83,5	0,89	1,25	0,60	% 0,5	% 0,3	% 0,8	% 0,9	% 0,5	% 1,3
413	BİLECİK	% 82,8	% 82,4	% 83,3	0,90	1,19	0,75	% 0,5	% 0,2	% 1,0	% 0,9	% 0,2	% 1,4
421	KOCAELİ	% 70,8	% 67,9	% 73,6	0,85	1,00	0,72	% 1,2	% 0,6	% 1,8	% 1,5	% 0,7	% 2,1
422	SAKARYA	% 66,8	% 62,1	% 71,3	0,84	1,01	0,72	% 1,2	% 0,5	% 1,8	% 1,3	% 0,6	% 1,9
423	DÜZCE	% 67,8	% 64,0	% 71,3	0,84	0,97	0,75	% 1,0	% 0,5	% 1,5	% 1,0	% 0,5	% 1,4
424	BOLU	% 84,0	% 77,9	% 89,8	0,78	1,23	0,60	% 0,5	% 0,3	% 0,8	% 1,0	% 0,4	% 1,4
425	YALOVA	% 69,0	% 69,8	% 68,2	0,94	1,04	0,85	% 0,7	% 0,4	% 1,0	% 1,2	% 0,7	% 1,8
500	BATI ANADOLU	% 68,9	% 68,7	% 69,2	0,94	1,10	0,74	% 0,9	% 0,5	% 1,3	% 1,2	% 0,7	% 1,6
510	ANKARA	% 75,9	% 77,0	% 74,8	0,96	1,14	0,74	% 0,9	% 0,5	% 1,3	% 1,2	% 0,7	% 1,6
521	KONYA	% 56,2	% 53,4	% 58,8	0,88	1,01	0,75	% 1,0	% 0,7	% 1,3	% 1,3	% 0,8	% 1,7
522	KARAMAN	% 59,2	% 58,4	% 59,9	0,92	0,98	0,82	% 0,6	% 0,2	% 0,9	% 0,7	% 0,5	% 0,9
600	AKDENİZ	% 60,2	% 58,5	% 61,9	0,89	1,05	0,66	% 1,0	% 0,6	% 1,5	% 1,4	% 0,9	% 1,9
611	ANTALYA	% 63,8	% 64,3	% 63,4	0,95	1,08	0,77	% 0,9	% 0,5	% 1,3	% 1,0	% 0,6	% 1,5
612	ISPARTA	% 79,4	% 80,3	% 78,5	0,94	1,15	0,77	% 0,3	% 0,3	% 0,3	% 0,8	% 0,6	% 1,1
613	BURDUR	% 70,9	% 71,7	% 70,1	0,97	1,25	0,73	% 0,7	% 0,5	% 0,9	% 1,0	% 0,6	% 1,4
621	ADANA	% 58,8	% 56,8	% 60,7	0,88	1,11	0,54	% 1,1	% 0,8	% 1,5	% 1,8	% 1,2	% 2,4
622	MERSİN	% 62,1	% 61,0	% 63,1	0,91	1,06	0,67	% 1,2	% 0,7	% 1,8	% 1,4	% 0,9	% 1,9
631	HATAY	% 56,0	% 53,3	% 58,6	0,85	0,97	0,67	% 1,2	% 0,5	% 1,8	% 1,4	% 0,7	% 1,9
632	KAHRAMANMARAŞ	% 50,6	% 45,7	% 55,3	0,76	0,88	0,63	% 1,1	% 0,7	% 1,5	% 1,6	% 1,2	% 1,9
633	OSMANİYE	% 65,0	% 62,6	% 67,3	0,88	1,07	0,64	% 0,6	% 0,5	% 0,8	% 1,0	% 0,5	% 1,4
700	ORTA ANADOLU	% 59,4	% 56,8	% 61,8	0,86	1,05	0,67	% 0,8	% 0,5	% 1,1	% 1,2	% 0,6	% 1,7
711	KIRIKKALE	% 72,9	% 68,9	% 76,7	0,82	1,05	0,61	% 0,6	% 0,3	% 0,8	% 0,9	% 0,4	% 1,4
712	AKSARAY	% 46,4	% 43,2	% 49,4	0,87	1,14	0,58	% 0,9	% 0,6	% 1,3	% 1,0	% 0,5	% 1,3
713	NİĞDE	% 50,4	% 48,3	% 52,5	0,91	1,08	0,74	% 1,0	% 0,7	% 1,4	% 1,5	% 0,8	% 2,1
714	NEVŞEHİR	% 59,6	% 61,5	% 57,8	0,94	1,21	0,71	% 0,4	% 0,3	% 0,5	% 0,9	% 0,4	% 1,3
715	KIRŞEHİR	% 72,8	% 72,0	% 73,7	0,91	1,10	0,66	% 0,4	% 0,4	% 0,4	% 1,2	% 0,9	% 1,4
721	KAYSERİ	% 66,5	% 64,8	% 68,2	0,90	1,10	0,66	% 0,8	% 0,5	% 1,2	% 1,2	% 0,6	% 1,7
722	SİVAS	% 58,3	% 54,8	% 61,7	0,82	0,92	0,70	% 0,7	% 0,3	% 1,1	% 1,3	% 0,6	% 1,9
723	YOZGAT	% 48,5	% 43,4	% 53,5	0,78	0,87	0,71	% 0,8	% 0,6	% 0,9	% 1,8	% 1,0	% 2,4

2009-2010													
NET OKULLULAŞMA ORANI			KIZ ÖĞRENCİ / ERKEK ÖĞRENCİ ORANI			GENEL ORTAÖĞRETİMDE DEVAMSIZLIK ORANLARI			MESLEKİ VE TEKNİK ORTAÖĞRETİMDE DEVAMSIZLIK ORANLARI			BÖLGE / İL	BÖLGE / İL KODU
TOPLAM	KIZ	ERKEK	TOPLAM ORTA-ÖĞRETİM	GENEL ORTA-ÖĞRETİM	MESLEKİ VE TEKNİK ORTA-ÖĞRETİM	TOPLAM	KIZ	ERKEK	TOPLAM	KIZ	ERKEK		
% 65,0	% 62,2	% 67,6	0,85	0,95	0,73	% 4,0	% 2,5	% 5,4	% 4,1	% 2,6	% 5,4	TÜRKİYE	0
% 70,2	% 70,2	% 72,6	0,91	0,95	0,85	% 3,9	% 2,6	% 5,2	% 3,7	% 2,5	% 4,8	İSTANBUL	100
% 78,3	% 76,9	% 79,7	0,88	1,18	0,67	% 2,1	% 1,5	% 2,8	% 3,1	% 2,1	% 4,1	BATI MARMARA	200
% 78,6	% 76,2	% 80,8	0,84	1,21	0,61	% 2,3	% 1,7	% 3,1	% 3,5	% 2,1	% 4,8	TEKİRDAĞ	211
% 79,4	% 79,0	% 79,7	0,90	1,13	0,74	% 2,3	% 1,7	% 3,0	% 4,4	% 2,9	% 5,8	EDİRNE	212
% 84,4	% 82,6	% 86,1	0,88	1,28	0,63	% 1,4	% 1,1	% 1,6	% 2,5	% 2,1	% 2,9	KIRKLARELİ	213
% 75,4	% 74,7	% 76,0	0,91	1,16	0,70	% 2,3	% 1,6	% 3,1	% 2,6	% 1,8	% 3,2	BALIKESİR	221
% 80,3	% 77,8	% 82,7	0,85	1,13	0,67	% 1,8	% 1,1	% 2,5	% 3,2	% 2,0	% 4,2	ÇANAKKALE	222
% 71,6	% 71,2	% 72,0	0,91	1,19	0,71	% 2,6	% 1,9	% 3,4	% 3,5	% 2,4	% 4,4	EGE	300
% 74,5	% 75,7	% 73,3	0,95	1,19	0,73	% 3,5	% 2,5	% 4,6	% 4,1	% 3,0	% 5,1	İZMİR	301
% 69,9	% 70,0	% 69,8	0,94	1,22	0,72	% 1,9	% 1,4	% 2,5	% 3,1	% 2,0	% 4,3	AYDIN	321
% 72,4	% 72,7	% 72,0	0,94	1,16	0,76	% 1,4	% 1,0	% 1,8	% 2,5	% 1,5	% 3,5	DENİZLİ	322
% 71,4	% 72,6	% 70,3	0,94	1,24	0,68	% 2,8	% 1,9	% 4,0	% 3,1	% 2,2	% 3,9	MUĞLA	323
% 68,0	% 66,6	% 69,3	0,88	1,29	0,66	% 1,8	% 1,5	% 2,2	% 3,0	% 2,0	% 3,9	MANİSA	331
% 61,4	% 56,4	% 66,2	0,79	1,04	0,67	% 2,1	% 1,4	% 2,9	% 4,1	% 2,2	% 5,5	AFYONKARAHİSAR	332
% 75,1	% 66,8	% 83,0	0,74	0,94	0,62	% 1,9	% 1,4	% 2,3	% 2,7	% 2,1	% 3,2	KÜTAHYA	333
% 75,6	% 70,2	% 74,1	0,97	1,25	0,74	% 2,0	% 1,7	% 2,3	% 2,8	% 2,0	% 3,6	UŞAK	334
% 77,7	% 74,4	% 80,9	0,85	1,04	0,72	% 2,8	% 1,9	% 3,8	% 3,5	% 2,1	% 4,7	DOĞU MARMARA	400
% 75,2	% 72,8	% 77,5	0,86	1,06	0,75	% 2,4	% 1,4	% 3,5	% 3,6	% 2,1	% 5,0	BURSA	411
% 86,0	% 83,3	% 88,6	0,87	1,25	0,61	% 2,0	% 1,5	% 2,5	% 3,1	% 1,8	% 4,2	ESKİŞEHİR	412
% 89,5	% 88,2	% 90,7	0,89	1,18	0,75	% 1,4	% 0,9	% 2,1	% 2,3	% 1,0	% 3,4	BİLECİK	413
% 78,5	% 74,9	% 81,8	0,84	0,96	0,75	% 3,5	% 2,3	% 4,7	% 3,5	% 2,2	% 4,5	KOCAELİ	421
% 73,9	% 68,4	% 79,1	0,81	0,97	0,71	% 3,7	% 2,6	% 4,9	% 4,1	% 2,6	% 5,3	SAKARYA	422
% 73,9	% 69,4	% 78,0	0,82	0,94	0,74	% 4,6	% 3,4	% 5,8	% 3,2	% 2,3	% 3,9	DÜZCE	423
% 88,9	% 82,0	% 95,4	0,79	1,28	0,60	% 2,1	% 1,8	% 2,5	% 3,0	% 2,2	% 3,7	BOLU	424
% 76,0	% 75,8	% 76,1	0,92	1,06	0,81	% 4,5	% 2,9	% 6,3	% 4,5	% 2,7	% 6,2	YALOVA	425
% 75,2	% 74,5	% 75,8	0,92	1,08	0,75	% 3,6	% 2,7	% 4,6	% 4,0	% 2,8	% 5,1	BATI ANADOLU	500
% 82,8	% 83,1	% 82,5	0,94	1,12	0,73	% 4,0	% 2,9	% 5,1	% 4,1	% 3,0	% 5,2	ANKARA	510
% 61,3	% 58,7	% 63,8	0,87	1,00	0,77	% 3,1	% 2,2	% 4,1	% 3,8	% 2,4	% 5,0	KONYA	521
% 65,0	% 64,6	% 65,3	0,93	0,98	0,86	% 1,8	% 1,2	% 2,5	% 2,3	% 1,8	% 2,8	KARAMAN	522
% 66,6	% 64,7	% 68,5	0,87	1,03	0,68	% 3,3	% 2,2	% 4,4	% 4,0	% 2,6	% 5,2	AKDENİZ	600
% 70,2	% 70,6	% 69,9	0,93	1,06	0,78	% 3,2	% 2,0	% 4,4	% 3,2	% 2,1	% 4,4	ANTALYA	611
% 84,8	% 85,7	% 83,9	0,92	1,10	0,78	% 1,5	% 1,1	% 1,9	% 3,0	% 2,2	% 3,7	ISPARTA	612
% 75,7	% 75,2	% 76,2	0,94	1,26	0,70	% 1,9	% 1,5	% 2,3	% 2,9	% 2,4	% 3,3	BURDUR	613
% 65,7	% 63,6	% 76,7	0,87	1,11	0,55	% 3,9	% 2,8	% 5,0	% 5,1	% 3,5	% 6,5	ADANA	621
% 67,7	% 66,1	% 69,3	0,89	1,03	0,69	% 3,4	% 2,1	% 4,9	% 3,8	% 2,6	% 4,8	MERSİN	622
% 62,6	% 59,4	% 65,6	0,84	0,93	0,71	% 3,8	% 2,1	% 5,4	% 4,2	% 2,4	% 5,7	HATAY	631
% 57,3	% 52,4	% 62,0	0,78	0,88	0,67	% 3,5	% 2,3	% 4,5	% 4,3	% 2,9	% 5,4	KAHRAMANMARAŞ	632
% 71,8	% 69,5	% 74,1	0,87	1,07	0,66	% 2,8	% 2,4	% 3,2	% 2,8	% 2,0	% 3,4	OSMANİYE	633
% 66,3	% 63,8	% 68,6	0,86	1,07	0,68	% 2,8	% 2,0	% 3,7	% 3,8	% 2,5	% 5,0	ORTA ANADOLU	700
% 79,7	% 75,6	% 83,5	0,80	1,05	0,62	% 2,7	% 1,9	% 3,6	% 3,6	% 1,9	% 5,0	KIRIKKALE	711
% 52,4	% 50,0	% 54,8	0,86	1,08	0,63	% 3,7	% 2,7	% 4,8	% 3,3	% 2,9	% 3,6	AKSARAY	712
% 56,7	% 54,7	% 58,6	0,90	1,15	0,72	% 3,5	% 2,8	% 4,2	% 4,6	% 3,0	% 6,1	NİÇDE	713
% 66,9	% 66,8	% 67,1	0,94	1,25	0,72	% 1,5	% 1,0	% 2,1	% 2,4	% 1,7	% 3,1	NEVŞEHİR	714
% 77,2	% 75,6	% 78,8	0,89	1,13	0,66	% 1,9	% 2,3	% 1,5	% 4,0	% 3,3	% 4,7	KIRŞEHİR	715
% 72,9	% 70,6	% 75,1	0,88	1,09	0,65	% 2,8	% 1,9	% 3,9	% 3,5	% 2,1	% 4,8	KAYSERİ	721
% 65,8	% 62,1	% 69,4	0,84	1,00	0,70	% 3,2	% 2,0	% 4,2	% 4,1	% 2,6	% 5,4	SİVAS	722
% 54,7	% 50,2	% 59,2	0,80	0,89	0,75	% 2,9	% 2,0	% 3,6	% 5,1	% 3,6	% 6,2	YOZGAT	723

TABLO B7 (DEVAM)

BÖLGE / İL KODU	BÖLGE / İL	2008-2009											
		NET OKULLULAŞMA ORANI			KIZ ÖĞRENCİ / ERKEK ÖĞRENCİ ORANI			GENEL ORTAÖĞRETİMDE DEVAMSIZLIK ORANLARI			MESLEKİ VE TEKNİK ORTAÖĞRETİMDE DEVAMSIZLIK ORANLARI		
		TOPLAM	KIZ	ERKEK	TOPLAM ORTA- ÖĞRETİM	GENEL ORTA- ÖĞRETİM	MESLEKİ VE TEKNİK ORTA- ÖĞRETİM	TOPLAM	KIZ	ERKEK	TOPLAM	KIZ	ERKEK
800	BATI KARADENİZ	% 62,1	% 58,7	% 65,3	0,85	1,12	0,65	% 0,6	% 0,4	% 0,9	% 1,0	% 0,5	% 1,3
811	ZONGULDAK	% 68,3	% 64,4	% 72,3	0,86	1,25	0,57	% 0,4	% 0,3	% 0,5	% 0,7	% 0,3	% 1,0
812	KARABÜK	% 76,3	% 74,5	% 78,0	0,89	1,16	0,67	% 0,3	% 0,1	% 0,5	% 0,8	% 0,3	% 1,2
813	BARTIN	% 63,2	% 58,3	% 68,1	0,83	1,25	0,67	% 0,3	% 0,2	% 0,4	% 0,7	% 0,3	% 1,0
821	KASTAMONU	% 63,3	% 57,2	% 69,2	0,79	1,20	0,57	% 0,5	% 0,4	% 0,5	% 0,7	% 0,6	% 0,8
822	ÇANKIRI	% 68,4	% 60,9	% 75,5	0,73	1,02	0,60	% 0,2	% 0,1	% 0,3	% 1,0	% 0,4	% 1,4
823	SİNOP	% 60,8	% 58,1	% 63,6	0,87	1,32	0,60	% 0,2	% 0,3	% 0,2	% 0,6	% 0,4	% 0,7
831	SAMSUN	% 59,2	% 57,4	% 61,0	0,91	1,10	0,72	% 1,0	% 0,6	% 1,5	% 1,0	% 0,6	% 1,3
832	TOKAT	% 56,7	% 53,0	% 61,2	0,80	1,05	0,60	% 0,5	% 0,3	% 0,8	% 1,3	% 0,6	% 1,8
833	ÇORUM	% 56,9	% 54,3	% 59,3	0,85	1,03	0,65	% 0,6	% 0,4	% 0,8	% 1,1	% 0,6	% 1,5
834	AMASYA	% 70,6	% 67,7	% 73,4	0,86	1,04	0,74	% 0,4	% 0,2	% 0,5	% 1,3	% 0,7	% 1,7
900	DOĞU KARADENİZ	% 67,6	% 64,5	% 70,7	0,87	1,05	0,73	% 0,6	% 0,3	% 0,9	% 0,9	% 0,6	% 1,3
901	TRABZON	% 72,0	% 70,2	% 73,6	0,89	1,05	0,74	% 0,6	% 0,3	% 0,9	% 0,9	% 0,4	% 1,3
902	ORDU	% 58,7	% 55,4	% 62,0	0,86	1,09	0,69	% 0,6	% 0,4	% 0,9	% 0,9	% 0,5	% 1,3
903	GİRESUN	% 69,6	% 65,5	% 73,5	0,84	1,06	0,71	% 0,5	% 0,5	% 0,6	% 1,1	% 0,8	% 1,3
904	RİZE	% 76,9	% 73,5	% 80,2	0,87	1,03	0,76	% 0,8	% 0,3	% 1,3	% 1,2	% 0,8	% 1,5
905	ARTVİN	% 74,9	% 71,3	% 78,5	0,88	1,10	0,78	% 0,2	% 0,1	% 0,2	% 0,7	% 0,4	% 1,0
906	GÜMÜŞHANE	% 56,6	% 51,5	% 61,7	0,79	0,79	0,78	% 0,4	% 0,2	% 0,6	% 0,8	% 0,7	% 0,9
A00	K. DOĞU ANADOLU	% 38,8	% 33,5	% 43,9	0,70	0,73	0,64	% 1,5	% 0,9	% 2,0	% 2,0	% 1,0	% 2,6
A11	ERZURUM	% 43,9	% 36,4	% 51,0	0,67	0,73	0,58	% 1,2	% 0,6	% 1,6	% 1,7	% 0,7	% 2,3
A12	ERZİNCAN	% 74,5	% 66,1	% 82,7	0,78	0,90	0,66	% 0,5	% 0,3	% 0,8	% 0,9	% 0,4	% 1,2
A13	BAYBURT	% 55,0	% 43,0	% 66,1	0,61	0,61	0,61	% 0,8	% 0,5	% 1,0	% 1,3	% 0,9	% 1,6
A21	AĞRI	% 21,8	% 16,2	% 26,8	0,51	0,50	0,54	% 2,3	% 1,5	% 2,7	% 2,5	% 1,2	% 3,2
A22	KARS	% 33,9	% 32,4	% 35,3	0,80	0,87	0,65	% 1,3	% 0,8	% 1,8	% 2,3	% 1,3	% 3,1
A23	İĞDIR	% 40,4	% 39,2	% 41,6	0,90	0,91	0,87	% 2,7	% 1,3	% 3,9	% 3,4	% 1,8	% 4,8
A24	ARDAHAN	% 44,3	% 42,6	% 45,8	0,86	0,80	0,94	% 1,5	% 1,8	% 1,3	% 2,2	% 1,7	% 2,6
B00	O. DOĞU ANADOLU	% 41,0	% 34,6	% 47,0	0,67	0,67	0,67	% 1,8	% 0,9	% 2,3	% 2,1	% 1,1	% 2,7
B11	MALATYA	% 67,0	% 62,5	% 71,4	0,85	0,98	0,59	% 0,8	% 0,5	% 1,1	% 1,3	% 0,7	% 1,9
B12	ELAZIĞ	% 63,2	% 56,9	% 69,3	0,78	0,83	0,65	% 1,1	% 0,6	% 1,5	% 1,1	% 0,7	% 1,5
B13	BİNGÖL	% 37,0	% 31,1	% 42,9	0,68	0,56	0,96	% 1,6	% 0,5	% 2,2	% 1,9	% 0,8	% 2,6
B14	TUNCELİ	% 67,9	% 69,6	% 66,4	0,94	1,10	0,51	% 0,5	% 0,2	% 0,8	% 1,0	% 0,2	% 1,8
B21	VAN	% 28,1	% 21,1	% 34,6	0,55	0,51	0,67	% 3,0	% 1,7	% 3,7	% 3,2	% 1,9	% 4,0
B22	MUŞ	% 23,5	% 15,9	% 30,4	0,45	0,42	0,49	% 2,7	% 2,3	% 2,9	% 3,0	% 1,7	% 3,7
B23	BİTLİS	% 28,8	% 20,2	% 36,8	0,48	0,39	0,64	% 1,6	% 0,9	% 1,9	% 2,4	% 1,6	% 2,7
B24	HAKKARİ	% 41,5	% 34,1	% 48,4	0,62	0,49	1,21	% 2,6	% 1,1	% 3,3	% 2,8	% 1,4	% 3,6
C00	G. DOĞU ANADOLU	% 36,6	% 30,7	% 42,1	0,66	0,62	0,80	% 2,4	% 1,2	% 3,2	% 2,4	% 1,4	% 3,1
C11	GAZİANTEP	% 46,2	% 42,2	% 50,0	0,78	0,74	0,89	% 2,4	% 1,4	% 3,2	% 2,3	% 1,5	% 3,0
C12	ADIYAMAN	% 48,2	% 45,0	% 51,3	0,81	0,79	0,88	% 1,6	% 0,8	% 2,2	% 2,0	% 1,1	% 2,7
C13	KİLİS	% 52,8	% 53,6	% 52,1	0,96	1,18	0,84	% 0,4	% 0,1	% 0,7	% 1,3	% 0,7	% 1,9
C21	ŞANLIURFA	% 25,7	% 19,1	% 32,0	0,53	0,45	0,82	% 3,1	% 1,5	% 3,8	% 3,2	% 1,9	% 3,9
C22	DİYARBAKIR	% 37,0	% 31,2	% 42,5	0,67	0,64	0,77	% 2,8	% 1,4	% 3,7	% 2,8	% 1,4	% 3,7
C31	MARDİN	% 34,7	% 27,1	% 42,0	0,59	0,55	0,75	% 1,7	% 0,9	% 2,1	% 1,9	% 1,2	% 2,4
C32	BATMAN	% 38,6	% 32,2	% 44,7	0,66	0,63	0,80	% 1,9	% 0,9	% 2,5	% 1,9	% 1,0	% 2,5
C33	ŞİRNAK	% 28,3	% 20,6	% 35,6	0,55	0,46	0,74	% 3,0	% 1,1	% 3,8	% 2,7	% 1,5	% 3,4
C34	SİİRT	% 32,5	% 22,7	% 41,5	0,50	0,46	0,56	% 1,8	% 0,8	% 2,3	% 1,8	% 0,7	% 2,4

	2009-2010												BÖLGE / İL	BÖLGE / İL KODU
	NET OKULLULAŞMA ORANI			KIZ ÖĞRENCİ / ERKEK ÖĞRENCİ ORANI			GENEL ORTAÖĞRETİMDE DEVAMSIZLIK ORANLARI			MESLEKİ VE TEKNİK ORTAÖĞRETİMDE DEVAMSIZLIK ORANLARI				
	TOPLAM	KIZ	ERKEK	TOPLAM ORTA-ÖĞRETİM	GENEL ORTA-ÖĞRETİM	MESLEKİ VE TEKNİK ORTA-ÖĞRETİM	TOPLAM	KIZ	ERKEK	TOPLAM	KIZ	ERKEK		
	% 68,1	% 64,4	% 71,8	0,85	1,12	0,66	% 2,1	% 1,6	% 2,7	% 2,8	% 1,7	% 3,6	BATI KARADENİZ	800
	% 73,6	% 69,4	% 77,9	0,86	1,25	0,59	% 1,3	% 1,4	% 1,3	% 2,2	% 1,4	% 3,0	ZONGULDAK	811
	% 85,5	% 83,4	% 87,5	0,87	1,12	0,68	% 1,3	% 1,2	% 1,4	% 2,1	% 1,4	% 2,6	KARABÜK	812
	% 68,3	% 63,1	% 73,6	0,86	1,33	0,69	% 1,8	% 1,8	% 1,8	% 2,0	% 1,6	% 2,4	BARTIN	813
	% 69,7	% 64,1	% 75,0	0,81	1,24	0,60	% 1,4	% 1,3	% 1,6	% 2,0	% 1,5	% 2,4	KASTAMONU	821
	% 70,9	% 63,5	% 77,9	0,74	1,06	0,61	% 1,6	% 1,8	% 1,5	% 3,2	% 1,8	% 4,3	ÇANKIRI	822
	% 66,7	% 63,5	% 69,8	0,86	1,31	0,60	% 0,7	% 0,8	% 0,6	% 1,3	% 0,9	% 1,7	SİNOP	823
	% 65,7	% 63,3	% 67,9	0,89	1,07	0,72	% 3,3	% 2,2	% 4,5	% 2,9	% 1,9	% 3,7	SAMSUN	831
	% 61,8	% 57,0	% 66,5	0,80	1,09	0,62	% 2,6	% 1,9	% 3,2	% 4,1	% 2,3	% 5,5	TOKAT	832
	% 63,2	% 59,5	% 66,8	0,83	1,02	0,65	% 1,6	% 1,1	% 2,2	% 2,5	% 1,6	% 3,2	ÇORUM	833
	% 78,1	% 74,7	% 81,3	0,85	1,04	0,74	% 1,5	% 1,0	% 2,0	% 3,2	% 1,9	% 4,4	AMASYA	834
	% 73,8	% 70,3	% 77,3	0,86	1,07	0,73	% 1,9	% 1,3	% 2,6	% 2,7	% 1,9	% 3,5	DOĞU KARADENİZ	900
	% 76,8	% 74,5	% 79,2	0,89	1,06	0,75	% 1,9	% 1,2	% 2,7	% 2,4	% 1,5	% 3,1	TRABZON	901
	% 64,4	% 61,3	% 67,3	0,86	1,12	0,69	% 2,2	% 1,7	% 2,7	% 2,9	% 1,8	% 3,8	ORDU	902
	% 77,0	% 72,3	% 81,5	0,83	1,07	0,72	% 2,1	% 1,8	% 2,5	% 3,0	% 2,3	% 3,5	GİRESUN	903
	% 85,9	% 80,8	% 90,9	0,84	1,04	0,72	% 1,9	% 0,9	% 3,0	% 2,9	% 2,2	% 3,6	RİZE	904
	% 82,5	% 78,5	% 86,5	0,88	1,13	0,75	% 1,7	% 1,1	% 2,4	% 2,5	% 1,7	% 3,3	ARTVİN	905
	% 61,5	% 56,1	% 66,6	0,80	0,81	0,79	% 1,2	% 1,1	% 1,3	% 2,8	% 2,2	% 3,2	GÜMÜŞHANE	906
	% 44,7	% 38,9	% 50,1	0,71	0,75	0,64	% 5,6	% 3,2	% 7,4	% 6,2	% 3,6	% 8,0	K. DOĞU ANADOLU	A00
	% 48,7	% 40,6	% 56,3	0,66	0,76	0,56	% 4,9	% 2,6	% 6,6	% 5,6	% 2,8	% 7,5	ERZURUM	A11
	% 79,4	% 71,0	% 87,8	0,78	0,90	0,68	% 2,4	% 1,7	% 3,1	% 3,3	% 1,8	% 4,4	ERZİNCAN	A12
	% 62,6	% 51,9	% 72,5	0,65	0,67	0,62	% 3,0	% 2,9	% 3,1	% 3,7	% 2,7	% 4,3	BAYBURT	A13
	% 26,9	% 20,3	% 32,9	0,53	0,51	0,58	% 9,4	% 5,1	% 11,6	% 8,9	% 4,7	% 11,1	AĞRI	A21
	% 40,7	% 38,4	% 42,8	0,84	0,94	0,64	% 4,9	% 3,3	% 6,3	% 6,2	% 4,1	% 7,9	KARS	A22
	% 50,5	% 49,2	% 51,7	0,91	0,90	0,91	% 7,7	% 4,8	% 10,3	% 7,9	% 5,4	% 10,1	IĞDIR	A23
	% 50,6	% 49,9	% 51,7	0,92	0,90	0,94	% 6,9	% 5,7	% 8,0	% 6,7	% 4,9	% 8,3	ARDAHAN	A24
	% 46,9	% 40,1	% 53,4	0,68	0,68	0,68	% 5,3	% 3,0	% 6,9	% 5,9	% 3,4	% 7,6	O. DOĞU ANADOLU	B00
	% 74,9	% 70,1	% 79,5	0,83	0,96	0,60	% 2,4	% 1,6	% 3,1	% 3,6	% 2,1	% 4,8	MALATYA	B11
	% 71,0	% 65,2	% 76,5	0,79	0,84	0,70	% 3,4	% 2,0	% 4,5	% 3,8	% 2,2	% 5,0	ELAZIĞ	B12
	% 43,4	% 35,9	% 50,9	0,68	0,54	0,96	% 4,9	% 2,1	% 6,5	% 4,6	% 2,7	% 5,9	BİNGÖL	B13
	% 77,0	% 76,9	% 77,2	0,90	1,00	0,57	% 1,3	% 0,8	% 1,9	% 2,4	% 1,2	% 3,4	TUNCELİ	B14
	% 32,8	% 25,4	% 39,7	0,58	0,55	0,68	% 9,6	% 6,1	% 11,3	% 8,6	% 5,6	% 10,3	VAN	B21
	% 28,1	% 20,0	% 35,4	0,49	0,45	0,52	% 4,2	% 3,8	% 4,4	% 7,3	% 3,6	% 9,1	MUŞ	B22
	% 34,3	% 24,3	% 43,4	0,49	0,38	0,66	% 8,8	% 5,3	% 10,2	% 8,2	% 4,9	% 9,8	BİTLİS	B23
	% 47,7	% 39,7	% 55,3	0,65	0,52	1,13	% 9,4	% 5,6	% 11,2	% 8,4	% 5,6	% 10,3	HAKKARİ	B24
	% 43,5	% 36,9	% 49,8	0,68	0,62	0,83	% 7,1	% 3,9	% 9,1	% 7,1	% 4,2	% 9,0	G. DOĞU ANADOLU	C00
	% 53,4	% 49,1	% 57,5	0,79	0,72	0,97	% 7,4	% 4,3	% 9,7	% 6,3	% 4,1	% 7,9	GAZİANTEP	C11
	% 57,3	% 53,1	% 61,2	0,82	0,80	0,86	% 5,4	% 2,9	% 7,4	% 5,5	% 3,1	% 7,5	ADİYAMAN	C12
	% 61,1	% 59,9	% 62,3	0,92	1,10	0,84	% 2,6	% 1,1	% 4,4	% 4,1	% 2,4	% 5,7	KİLİS	C13
	% 32,1	% 24,4	% 39,4	0,55	0,45	0,84	% 10,5	% 5,7	% 12,6	% 8,9	% 5,6	% 10,8	ŞANLIURFA	C21
	% 44,7	% 38,1	% 50,8	0,68	0,66	0,79	% 9,1	% 5,0	% 11,7	% 8,1	% 4,5	% 10,6	DİYARBAKIR	C22
	% 40,7	% 32,1	% 48,9	0,62	0,56	0,82	% 6,5	% 3,3	% 8,2	% 6,5	% 3,6	% 8,3	MARDİN	C31
	% 45,6	% 38,8	% 52,1	0,68	0,64	0,85	% 7,0	% 3,8	% 9,0	% 6,1	% 3,5	% 7,8	BATMAN	C32
	% 34,3	% 26,1	% 42,0	0,58	0,52	0,71	% 8,5	% 5,7	% 9,8	% 7,0	% 5,2	% 8,0	ŞIRNAK	C33
	% 37,7	% 27,2	% 47,4	0,52	0,49	0,57	% 8,4	% 4,4	% 10,2	% 6,7	% 3,4	% 8,4	SİİRT	C34

TABLO B8: ORTAÖĞRETİMDE OKULU TERK

BÖLGE / İL KODU	BÖLGE / İL	2008-2009								
		RESMÎ VE ÖRGÜN ORTAÖĞRETİM			AKADEMİK SEÇİCİ LİSELER (ANADOLU ÖĞRETMEN LİSELERİ DAHİL)			GENEL LİSELER		
		A1+A2+A3+B1+B2+B3			A1+A2			A3		
		TOPLAM	KIZ	ERKEK	TOPLAM	KIZ	ERKEK	TOPLAM	KIZ	ERKEK
0	TÜRKİYE GENEL	% 11,3	% 7,3	% 14,7	% 0,3	% 0,2	% 0,4	% 8,7	% 6,0	% 11,4
100	İSTANBUL	% 10,7	% 7,0	% 14,2	% 0,2	% 0,1	% 0,3	% 8,2	% 5,3	% 11,3
200	BATI MARMARA	% 11,0	% 7,4	% 14,1	% 0,2	% 0,1	% 0,2	% 7,8	% 5,8	% 10,5
211	TEKİRDAĞ	% 13,9	% 9,4	% 17,9	% 0,3	% 0,1	% 0,4	% 9,0	% 7,4	% 11,2
212	EDİRNE	% 10,3	% 7,1	% 13,2	% 0,2	% 0,1	% 0,3	% 4,0	% 2,1	% 6,6
213	KIRKLARELİ	% 8,4	% 6,3	% 10,3	% 0,3	% 0,2	% 0,4	% 4,8	% 3,7	% 6,4
221	BALIKESİR	% 11,0	% 7,5	% 14,2	% 0,2	% 0,2	% 0,2	% 9,5	% 6,7	% 13,2
222	ÇANAKKALE	% 8,4	% 5,1	% 11,3	% 0,0	% 0,0	% 0,0	% 4,5	% 3,6	% 5,7
300	EGE	% 13,5	% 8,8	% 17,8	% 0,3	% 0,3	% 0,3	% 9,3	% 7,1	% 12,2
301	İZMİR	% 14,7	% 9,1	% 20,2	% 0,2	% 0,2	% 0,3	% 10,8	% 7,6	% 14,9
321	AYDIN	% 14,4	% 10,9	% 17,9	% 0,2	% 0,2	% 0,2	% 8,6	% 6,7	% 11,3
322	DENİZLİ	% 10,4	% 7,5	% 13,1	% 0,4	% 0,3	% 0,5	% 5,5	% 4,3	% 7,0
323	MUĞLA	% 10,2	% 6,8	% 13,5	% 0,3	% 0,3	% 0,3	% 9,4	% 7,0	% 12,5
331	MANİSA	% 13,3	% 9,6	% 16,7	% 0,1	% 0,1	% 0,1	% 7,4	% 6,8	% 8,2
332	AFYONKARAHİSAR	% 14,1	% 8,4	% 18,7	% 0,6	% 0,4	% 0,7	% 8,3	% 6,2	% 10,5
333	KÜTAHYA	% 12,4	% 5,9	% 17,1	% 0,4	% 0,3	% 0,5	% 8,9	% 7,5	% 10,4
334	UŞAK	% 13,1	% 10,0	% 16,0	% 0,5	% 0,6	% 0,4	% 10,2	% 12,0	% 7,5
400	DOĞU MARMARA	% 11,3	% 7,0	% 14,9	% 0,2	% 0,1	% 0,3	% 9,8	% 6,3	% 13,9
411	BURSA	% 11,8	% 6,7	% 16,2	% 0,3	% 0,1	% 0,4	% 8,8	% 5,6	% 12,6
412	ESKİŞEHİR	% 5,1	% 4,9	% 5,3	% 0,1	% 0,2	% 0,1	% 3,8	% 2,9	% 5,4
413	BİLECİK	% 9,4	% 6,6	% 11,9	% 0,5	% 0,4	% 0,5	% 5,8	% 5,5	% 6,2
421	KOCAELİ	% 14,5	% 8,0	% 20,0	% 0,2	% 0,1	% 0,3	% 13,7	% 8,9	% 19,1
422	SAKARYA	% 10,1	% 6,6	% 13,0	% 0,2	% 0,1	% 0,2	% 10,2	% 6,8	% 14,2
423	DÜZCE	% 13,1	% 7,9	% 17,5	% 0,2	% 0,1	% 0,3	% 16,2	% 9,2	% 24,3
424	BOLU	% 6,8	% 6,4	% 7,1	% 0,1	% 0,1	% 0,2	% 4,6	% 5,3	% 3,6
425	YALOVA	% 13,1	% 11,6	% 14,5	% 0,2	% 0,1	% 0,3	% 7,7	% 5,8	% 9,9
500	BATI ANADOLU	% 11,3	% 7,7	% 14,7	% 0,3	% 0,2	% 0,4	% 8,8	% 6,5	% 11,6
510	ANKARA	% 11,2	% 7,9	% 14,5	% 0,2	% 0,1	% 0,3	% 8,9	% 6,7	% 11,7
521	KONYA	% 11,8	% 7,6	% 15,5	% 0,4	% 0,3	% 0,5	% 8,5	% 6,2	% 11,2
522	KARAMAN	% 8,7	% 5,6	% 11,5	% 0,2	% 0,2	% 0,2	% 8,8	% 4,8	% 13,0
600	AKDENİZ	% 11,3	% 7,2	% 14,9	% 0,3	% 0,2	% 0,4	% 8,5	% 5,9	% 11,3
611	ANTALYA	% 10,6	% 6,7	% 14,4	% 0,5	% 0,2	% 0,7	% 10,1	% 6,4	% 14,1
612	ISPARTA	% 8,4	% 5,7	% 11,0	% 0,2	% 0,2	% 0,1	% 6,5	% 5,7	% 7,6
613	BURDUR	% 8,8	% 5,7	% 11,9	% 0,1	% 0,2	% 0,0	% 6,5	% 5,0	% 8,6
621	ADANA	% 11,9	% 7,4	% 15,8	% 0,1	% 0,1	% 0,1	% 6,8	% 5,4	% 8,4
622	MERSİN	% 10,0	% 5,6	% 14,1	% 0,6	% 0,3	% 0,8	% 7,5	% 4,8	% 10,5
631	HATAY	% 12,5	% 8,7	% 15,8	% 0,2	% 0,2	% 0,2	% 11,5	% 7,9	% 15,1
632	KAHRAMANMARAŞ	% 14,2	% 9,9	% 17,4	% 0,2	% 0,3	% 0,1	% 11,0	% 6,7	% 14,7
633	OSMANİYE	% 10,0	% 6,9	% 12,7	% 0,3	% 0,4	% 0,3	% 4,3	% 4,4	% 4,2
700	ORTA ANADOLU	% 11,3	% 7,6	% 14,6	% 0,4	% 0,4	% 0,3	% 8,6	% 6,6	% 10,9
711	KIRIKKALE	% 11,3	% 7,1	% 14,7	% 0,3	% 0,3	% 0,2	% 8,4	% 6,8	% 10,4
712	AKSARAY	% 12,6	% 7,9	% 16,6	% 0,4	% 0,3	% 0,5	% 16,5	% 11,1	% 22,8
713	NİÇDE	% 9,5	% 9,3	% 9,7	% 0,8	% 0,9	% 0,7	% 7,2	% 6,1	% 8,4
714	NEVŞEHİR	% 13,0	% 7,7	% 17,9	% 0,3	% 0,3	% 0,3	% 7,8	% 7,3	% 8,4
715	KIRŞEHİR	% 8,1	% 5,3	% 10,7	% 0,2	% 0,4	% 0,0	% 4,0	% 3,4	% 4,7
721	KAYSERİ	% 12,2	% 8,2	% 15,7	% 0,2	% 0,1	% 0,3	% 9,8	% 7,6	% 12,5
722	SİVAS	% 11,0	% 6,6	% 14,8	% 0,7	% 0,5	% 0,8	% 6,0	% 4,2	% 7,9
723	YOZGAT	% 10,6	% 7,4	% 13,1	% 0,3	% 0,6	% 0,1	% 6,9	% 4,7	% 8,6

	2008-2009									BÖLGE / İL	BÖLGE / İL KODU
	MESLEKİ VE TEKNİK LİSELER			İMAM-HATİP LİSELERİ			ÖZEL EĞİTİM MESLEK LİSELERİ				
	B1			B2			B3				
	TOPLAM	KIZ	ERKEK	TOPLAM	KIZ	ERKEK	TOPLAM	KIZ	ERKEK		
	% 18,2	% 11,8	% 22,6	% 13,2	% 10,6	% 16,3	% 1,7	% 2,0	% 1,6	TÜRKİYE GENEL	0
	% 15,4	% 10,2	% 19,6	% 11,7	% 9,2	% 17,4	% 1,4	% 2,3	% 1,1	İSTANBUL	100
	% 18,2	% 13,5	% 21,4	% 11,1	% 9,2	% 12,8	% 0,7	% 0,0	% 0,8	BATI MARMARA	200
	% 22,8	% 16,6	% 26,5	% 12,7	% 12,1	% 13,3	% 0,0	% 0,0	% 0,0	TEKİRDAĞ	211
	% 17,8	% 14,3	% 20,5	% 12,7	% 6,1	% 16,6	% 0,0	% 0,0	% 0,0	EDİRNE	212
	% 14,9	% 13,2	% 16,0	% 4,6	% 3,1	% 6,0	-	-	-	KIRKLARELİ	213
	% 17,2	% 12,3	% 20,5	% 12,8	% 11,1	% 14,4	% 0,0	% 0,0	% 0,0	BALIKESİR	221
	% 15,2	% 9,8	% 18,7	% 6,6	% 3,3	% 9,1	% 3,1	-	% 3,1	ÇANAKKALE	222
	% 22,1	% 15,0	% 27,1	% 14,0	% 11,4	% 16,0	% 1,2	% 1,2	% 1,3	EGE	300
	% 24,2	% 15,3	% 30,6	% 15,2	% 14,0	% 16,4	% 1,2	% 1,6	% 0,6	İZMİR	301
	% 26,1	% 21,8	% 29,3	% 21,4	% 16,8	% 23,9	% 0,0	% 0,0	% 0,0	AYDIN	321
	% 18,3	% 13,9	% 21,7	% 7,4	% 5,6	% 8,9	% 0,0	% 0,0	% 0,0	DENİZLİ	322
	% 15,6	% 10,7	% 19,0	% 10,2	% 9,8	% 10,4	-	-	-	MUĞLA	323
	% 21,4	% 16,3	% 25,0	% 15,2	% 11,1	% 17,2	-	-	-	MANİSA	331
	% 21,0	% 12,2	% 26,5	% 19,3	% 15,8	% 22,9	% 5,3	-	% 5,3	AFYONKARAHİSAR	332
	% 19,7	% 8,1	% 25,9	% 10,9	% 7,9	% 14,0	% 0,0	% 0,0	% 0,0	KÜTAHYA	333
	% 23,2	% 16,8	% 28,0	% 10,0	% 9,3	% 10,6	% 0,0	% 0,0	% 0,0	UŞAK	334
	% 16,2	% 9,8	% 20,4	% 12,8	% 10,0	% 17,8	% 0,7	% 0,7	% 0,7	DOĞU MARMARA	400
	% 16,3	% 9,1	% 21,3	% 13,4	% 10,7	% 19,4	% 1,0	% 1,0	% 1,0	BURSA	411
	% 13,4	% 9,3	% 15,7	% 18,4	% 12,1	% 27,6	-	-	-	ESKİŞEHİR	412
	% 13,4	% 9,4	% 16,5	% 12,4	% 11,5	% 12,9	% 0,0	% 0,0	% 0,0	BİLECİK	413
	% 19,8	% 10,0	% 26,1	% 15,5	% 11,4	% 24,9	% 0,0	% 0,0	% 0,0	KOCAELİ	421
	% 13,3	% 8,9	% 16,3	% 8,0	% 5,5	% 11,6	-	-	-	SAKARYA	422
	% 17,5	% 10,5	% 22,2	% 8,2	% 8,0	% 8,5	-	-	-	DÜZCE	423
	% 9,7	% 10,1	% 9,4	% 7,6	% 5,6	% 9,2	-	-	-	BOLU	424
	% 22,0	% 21,3	% 22,5	% 17,6	% 14,2	% 23,1	% 0,0	% 0,0	% 0,0	YALOVA	425
	% 18,4	% 12,8	% 22,1	% 11,3	% 9,0	% 15,4	% 4,1	% 2,6	% 4,9	BATI ANADOLU	500
	% 18,1	% 13,1	% 21,6	% 13,5	% 10,5	% 19,2	% 4,0	% 1,9	% 5,1	ANKARA	510
	% 19,4	% 12,5	% 23,6	% 8,9	% 7,6	% 11,3	% 5,3	% 8,0	% 3,1	KONYA	521
	% 13,4	% 9,9	% 16,0	% 19,9	% 14,2	% 27,0	-	-	-	KARAMAN	522
	% 19,8	% 12,9	% 24,1	% 15,4	% 14,0	% 17,1	% 2,4	% 2,6	% 2,4	AKDENİZ	600
	% 16,3	% 10,8	% 20,4	% 10,9	% 7,8	% 14,3	% 0,0	% 0,0	% 0,0	ANTALYA	611
	% 15,1	% 10,1	% 18,9	% 5,8	% 5,5	% 6,1	% 1,4	% 0,0	% 1,5	ISPARTA	612
	% 15,3	% 10,0	% 19,3	% 9,1	% 8,4	% 9,6	% 0,0	-	% 0,0	BURDUR	613
	% 24,7	% 16,1	% 29,1	% 12,9	% 10,6	% 15,6	-	-	-	ADANA	621
	% 18,9	% 10,2	% 24,6	% 16,0	% 14,9	% 17,0	% 4,3	% 3,4	% 5,4	MERSİN	622
	% 19,9	% 15,6	% 22,7	% 16,8	% 11,8	% 22,8	% 0,0	% 0,0	% 0,0	HATAY	631
	% 20,9	% 15,2	% 23,8	% 21,2	% 20,8	% 21,8	% 0,0	% 0,0	% 0,0	KAHRAMANMARAŞ	632
	% 21,4	% 14,1	% 25,4	% 14,2	% 15,5	% 11,3	-	-	-	OSMANİYE	633
	% 18,7	% 12,1	% 22,9	% 14,4	% 13,2	% 15,7	% 1,1	% 4,2	% 0,4	ORTA ANADOLU	700
	% 18,2	% 10,2	% 22,7	% 21,1	% 13,9	% 32,3	-	-	-	KIRIKKALE	711
	% 15,5	% 8,8	% 18,9	% 5,4	% 4,2	% 6,7	-	-	-	AKSARAY	712
	% 11,5	% 13,5	% 10,2	% 31,0	% 27,3	% 35,2	-	-	-	NİĞDE	713
	% 21,7	% 10,8	% 28,4	% 20,8	% 19,0	% 23,6	-	-	-	NEVŞEHİR	714
	% 17,6	% 11,8	% 21,4	% 12,4	% 8,4	% 14,8	-	-	-	KIRŞEHİR	715
	% 21,4	% 13,9	% 25,8	% 10,8	% 10,9	% 10,6	% 1,4	% 5,7	% 0,5	KAYSERİ	721
	% 20,5	% 11,6	% 26,4	% 12,0	% 10,8	% 13,1	% 0,0	% 0,0	% 0,0	SİVAS	722
	% 16,5	% 11,5	% 20,1	% 15,0	% 14,3	% 15,6	% 0,0	% 0,0	% 0,0	YOZGAT	723

TABLO B8 (DEVAM)

BÖLGE / İL KODU	BÖLGE / İL	2008-2009								
		RESMÎ VE ÖRGÜN ORTAÖĞRETİM			AKADEMİK SEÇİCİ LİSELER (ANADOLU ÖĞRETMEN LİSELERİ DAHİL)			GENEL LİSELER		
		A1+A2+A3+B1+B2+B3			A1+A2			A3		
		TOPLAM	KIZ	ERKEK	TOPLAM	KIZ	ERKEK	TOPLAM	KIZ	ERKEK
800	BATİ KARADENİZ	% 11,1	% 7,5	% 14,2	% 0,4	% 0,3	% 0,4	% 7,9	% 6,4	% 9,9
811	ZONGULDAK	% 11,6	% 7,7	% 14,9	% 0,2	% 0,2	% 0,2	% 9,0	% 8,1	% 10,1
812	KARABÜK	% 7,8	% 6,1	% 9,3	% 0,6	% 0,4	% 0,7	% 3,8	% 3,6	% 4,2
813	BARTIN	% 13,8	% 6,5	% 19,9	% 0,4	% 0,4	% 0,3	% 6,4	% 7,7	% 4,5
821	KASTAMONU	% 8,9	% 4,6	% 12,3	% 0,9	% 0,3	% 1,5	% 5,4	% 3,7	% 7,7
822	ÇANKIRI	% 12,5	% 9,3	% 14,9	% 0,4	% 0,6	% 0,2	% 3,1	% 3,6	% 2,4
823	SİNOP	% 9,4	% 6,6	% 11,8	% 0,9	% 0,9	% 1,0	% 5,8	% 5,3	% 6,5
831	SAMSUN	% 10,9	% 6,8	% 14,5	% 0,2	% 0,2	% 0,2	% 8,5	% 5,6	% 12,0
832	TOKAT	% 12,5	% 9,1	% 15,2	% 0,4	% 0,5	% 0,3	% 10,2	% 9,1	% 11,3
833	ÇORUM	% 12,4	% 8,3	% 15,9	% 0,4	% 0,2	% 0,6	% 7,7	% 6,6	% 8,9
834	AMASYA	% 10,3	% 8,9	% 11,5	% 0,3	% 0,3	% 0,3	% 5,8	% 4,3	% 7,3
900	DOĞU KARADENİZ	% 10,4	% 5,9	% 14,3	% 0,3	% 0,2	% 0,3	% 5,8	% 4,0	% 7,9
901	TRABZON	% 11,6	% 5,9	% 16,7	% 0,3	% 0,1	% 0,5	% 4,6	% 3,3	% 6,2
902	ORDU	% 8,7	% 5,3	% 11,6	% 0,3	% 0,2	% 0,3	% 5,8	% 4,1	% 7,8
903	GİRESUN	% 10,0	% 6,4	% 13,1	% 0,3	% 0,4	% 0,2	% 7,0	% 4,8	% 9,5
904	RİZE	% 12,2	% 6,7	% 17,0	% 0,2	% 0,1	% 0,3	% 6,7	% 4,5	% 9,4
905	ARTVİN	% 8,3	% 6,1	% 10,2	% 0,1	% 0,1	% 0,0	% 3,8	% 2,9	% 4,8
906	GÜMÜŞHANE	% 10,2	% 4,6	% 14,5	% 0,2	% 0,0	% 0,3	% 11,6	% 6,6	% 15,9
A00	K. DOĞU ANADOLU	% 10,8	% 6,9	% 13,4	% 0,6	% 0,7	% 0,5	% 9,6	% 7,2	% 11,4
A11	ERZURUM	% 9,4	% 5,3	% 12,2	% 0,5	% 0,4	% 0,5	% 7,4	% 5,3	% 9,0
A12	ERZİNCAN	% 11,4	% 7,4	% 14,4	% 0,6	% 0,7	% 0,5	% 8,1	% 6,7	% 9,5
A13	BAYBURT	% 9,6	% 7,4	% 11,0	% 0,4	% 0,7	% 0,2	% 6,9	% 4,6	% 8,3
A21	AĞRI	% 10,4	% 6,5	% 12,4	% 0,3	% 0,5	% 0,2	% 9,5	% 7,6	% 10,4
A22	KARS	% 14,2	% 9,4	% 18,1	% 1,9	% 2,9	% 1,1	% 15,3	% 10,0	% 20,0
A23	IĞDIR	% 13,0	% 8,9	% 16,7	% 0,3	% 0,3	% 0,2	% 12,9	% 9,9	% 15,8
A24	ARDAHAN	% 7,8	% 6,5	% 9,0	% 0,2	% 0,0	% 0,3	% 3,4	% 3,2	% 3,7
B00	O. DOĞU ANADOLU	% 11,2	% 6,9	% 14,1	% 0,5	% 0,4	% 0,6	% 9,0	% 5,9	% 11,2
B11	MALATYA	% 8,6	% 5,2	% 11,6	% 0,4	% 0,1	% 0,7	% 7,2	% 4,8	% 9,7
B12	ELAZIĞ	% 12,3	% 7,4	% 16,1	% 0,4	% 0,3	% 0,5	% 9,9	% 7,3	% 12,2
B13	BİNGÖL	% 10,7	% 7,1	% 13,2	% 1,0	% 0,9	% 1,0	% 7,6	% 3,8	% 9,6
B14	TUNCELİ	% 7,1	% 2,6	% 11,3	% 0,4	% 0,4	% 0,4	% 5,0	% 3,0	% 7,2
B21	VAN	% 12,4	% 7,6	% 15,1	% 0,5	% 0,2	% 0,6	% 9,8	% 6,5	% 11,6
B22	MUŞ	% 14,8	% 13,9	% 15,3	% 1,1	% 1,5	% 1,0	% 11,6	% 6,2	% 13,7
B23	BİTLİS	% 11,8	% 4,8	% 15,1	% 0,2	% 0,3	% 0,1	% 7,5	% 3,6	% 8,8
B24	HAKKARİ	% 11,0	% 7,1	% 13,4	% 0,3	% 0,3	% 0,4	% 11,5	% 8,4	% 13,0
C00	G. DOĞU ANADOLU	% 10,6	% 6,3	% 13,4	% 0,4	% 0,4	% 0,4	% 9,1	% 5,1	% 11,6
C11	GAZİANTEP	% 11,8	% 8,1	% 14,7	% 0,3	% 0,5	% 0,2	% 11,9	% 7,8	% 14,9
C12	ADİYAMAN	% 10,9	% 6,3	% 14,6	% 1,2	% 1,0	% 1,4	% 9,8	% 5,2	% 13,3
C13	KİLİS	% 18,1	% 7,8	% 28,0	% 0,5	% 0,2	% 0,9	% 10,4	% 8,1	% 12,7
C21	ŞANLIURFA	% 12,5	% 8,1	% 14,9	% 0,4	% 0,3	% 0,4	% 11,3	% 5,0	% 14,0
C22	DİYARBAKİR	% 8,8	% 4,4	% 11,8	% 0,2	% 0,2	% 0,2	% 7,4	% 3,9	% 9,6
C31	MARDİN	% 7,7	% 3,8	% 10,0	% 0,2	% 0,2	% 0,3	% 7,4	% 3,9	% 9,2
C32	BATMAN	% 10,4	% 6,5	% 12,9	% 0,1	% 0,0	% 0,2	% 7,8	% 4,5	% 9,9
C33	ŞIRNAK	% 9,6	% 5,3	% 12,0	% 0,3	% 0,6	% 0,2	% 5,5	% 3,4	% 6,5
C34	SİİRT	% 11,3	% 7,4	% 13,2	% 0,3	% 0,5	% 0,2	% 8,1	% 3,7	% 10,0

	2008-2009									BÖLGE / İL	BÖLGE / İL KODU
	MESLEKİ VE TEKNİK LİSELER			İMAM-HATİP LİSELERİ			ÖZEL EĞİTİM MESLEK LİSELERİ				
	B1			B2			B3				
	TOPLAM	KIZ	ERKEK	TOPLAM	KIZ	ERKEK	TOPLAM	KIZ	ERKEK		
	% 17,5	% 11,9	% 21,2	% 15,6	% 12,8	% 17,7	% 1,7	% 1,2	% 1,8	BATI KARADENİZ	800
	% 19,1	% 12,4	% 22,6	% 12,6	% 12,1	% 13,2	% 3,9	% 5,0	% 3,5	ZONGULDAK	811
	% 14,1	% 12,7	% 15,1	% 12,5	% 7,3	% 16,6	% 0,0	% 0,0	% 0,0	KARABÜK	812
	% 19,8	% 8,2	% 28,0	% 13,8	% 5,1	% 17,0	-	-	-	BARTIN	813
	% 13,5	% 6,8	% 17,6	% 12,2	% 12,1	% 12,3	-	-	-	KASTAMONU	821
	% 19,6	% 16,1	% 21,7	% 11,0	% 6,3	% 15,0	-	-	-	ÇANKIRI	822
	% 15,7	% 12,1	% 17,9	% 11,0	% 7,2	% 12,4	% 0,0	-	% 0,0	SİNOP	823
	% 16,4	% 10,1	% 20,8	% 20,5	% 16,4	% 24,5	% 1,4	% 0,0	% 1,8	SAMSUN	831
	% 18,5	% 12,9	% 22,0	% 14,8	% 11,6	% 16,6	% 3,0	% 0,0	% 3,8	TOKAT	832
	% 21,4	% 13,7	% 26,2	% 21,9	% 17,4	% 26,1	% 0,0	% 0,0	% 0,0	ÇORUM	833
	% 16,6	% 15,9	% 17,2	% 8,3	% 5,8	% 10,2	% 0,0	% 0,0	% 0,0	AMASYA	834
	% 17,0	% 9,6	% 22,5	% 10,7	% 7,9	% 12,7	% 1,7	% 3,3	% 0,9	DOĞU KARADENİZ	900
	% 21,8	% 10,9	% 29,8	% 9,4	% 7,1	% 11,6	% 1,0	% 0,0	% 1,1	TRABZON	901
	% 13,5	% 8,5	% 16,9	% 11,9	% 7,4	% 14,6	% 3,5	% 4,5	% 0,0	ORDU	902
	% 15,1	% 9,3	% 19,3	% 11,3	% 10,5	% 11,7	% 0,0	% 0,0	% 0,0	GİRESUN	903
	% 20,3	% 10,8	% 27,2	% 11,6	% 8,5	% 14,2	-	-	-	RİZE	904
	% 12,3	% 9,3	% 14,7	% 5,0	% 4,1	% 5,5	-	-	-	ARTVİN	905
	% 13,1	% 5,4	% 19,3	% 11,4	% 1,8	% 17,6	-	-	-	GÜMÜŞHANE	906
	% 17,2	% 9,5	% 22,2	% 16,6	% 11,4	% 19,7	% 0,0	% 0,0	% 0,0	K. DOĞU ANADOLU	A00
	% 15,8	% 7,6	% 20,6	% 16,1	% 9,4	% 20,5	% 0,0	-	% 0,0	ERZURUM	A11
	% 19,7	% 12,3	% 24,0	% 12,4	% 9,4	% 17,8	% 0,0	% 0,0	% 0,0	ERZİNCAN	A12
	% 16,1	% 12,7	% 18,1	% 13,6	% 11,4	% 15,2	-	-	-	BAYBURT	A13
	% 17,5	% 7,7	% 23,7	% 16,4	% 8,8	% 18,3	-	-	-	AĞRI	A21
	% 18,2	% 11,2	% 23,6	% 19,6	% 16,9	% 20,2	-	-	-	KARS	A22
	% 18,9	% 9,0	% 27,2	% 26,7	% 22,1	% 31,3	-	-	-	IĞDIR	A23
	% 15,5	% 11,7	% 19,4	% 1,8	% 0,0	% 2,2	-	-	-	ARDAHAN	A24
	% 19,8	% 11,2	% 25,4	% 13,8	% 9,6	% 17,1	% 1,2	% 2,5	% 0,8	O. DOĞU ANADOLU	B00
	% 15,4	% 8,7	% 19,0	% 9,8	% 6,4	% 13,2	% 0,0	% 0,0	% 0,0	MALATYA	B11
	% 20,3	% 10,9	% 25,9	% 15,6	% 10,3	% 20,9	% 3,5	% 8,3	% 2,2	ELAZIĞ	B12
	% 19,3	% 12,2	% 25,9	% 17,0	% 13,0	% 21,3	-	-	-	BİNGÖL	B13
	% 20,4	% 5,2	% 28,2	-	-	-	-	-	-	TUNCELİ	B14
	% 24,8	% 12,2	% 32,5	% 18,5	% 13,0	% 25,4	% 0,0	% 0,0	% 0,0	VAN	B21
	% 22,9	% 23,9	% 22,3	% 7,4	% 0,7	% 9,1	-	-	-	MUŞ	B22
	% 22,2	% 6,7	% 33,1	% 14,7	% 10,5	% 16,5	-	-	-	BİTLİS	B23
	% 12,4	% 5,5	% 23,3	% 16,0	% 10,8	% 17,8	-	-	-	HAKKARİ	B24
	% 18,6	% 10,7	% 24,8	% 13,0	% 11,0	% 15,0	% 0,0	% 0,0	% 0,0	G. DOĞU ANADOLU	C00
	% 15,5	% 10,6	% 19,6	% 14,7	% 13,3	% 17,3	% 0,0	% 0,0	% 0,0	GAZİANTEP	C11
	% 17,2	% 8,2	% 24,5	% 17,1	% 17,6	% 16,4	-	-	-	ADİYAMAN	C12
	% 27,9	% 11,2	% 41,7	% 25,5	% 17,4	% 32,7	-	-	-	KİLİS	C13
	% 20,7	% 16,2	% 24,2	% 11,3	% 8,6	% 14,3	-	-	-	ŞANLIURFA	C21
	% 19,6	% 8,1	% 28,3	% 8,4	% 4,5	% 11,5	-	-	-	DİYARBAKİR	C22
	% 12,0	% 4,9	% 18,0	% 9,6	% 2,7	% 12,2	-	-	-	MARDİN	C31
	% 25,9	% 16,3	% 32,3	% 14,0	% 10,7	% 19,1	-	-	-	BATMAN	C32
	% 19,4	% 8,5	% 28,7	% 15,2	% 25,0	% 14,5	-	-	-	ŞIRNAK	C33
	% 19,7	% 14,2	% 23,0	% 9,6	% 3,3	% 11,8	-	-	-	SİİRT	C34

TABLO B9: ENGELLİLİK VE ÖZEL EĞİTİM PROGRAMLARINDAN YARARLANAN ÖĞRENCİLER

BÖLGE / İL KODU	BÖLGE / İL	ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ	ÖZEL ÖZEL EĞİTİM OKULU		RESMİ ÖZEL EĞİTİM OKULU		ÖZEL EĞİTİM SINIFI		KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİ	
		2008-09	2008-09	2009-10	2008-09	2009-10	2008-09	2009-10	2008-09	2009-10
0	TÜRKİYE	199.594	4.302	4.117	15.843	17.559	13.015	15.712	47.807	70.564
100	İSTANBUL	37.250	122	63	2.877	3396	36	63	6.428	10.967
200	BATI MARMARA	5.107	5	-	676	752	304	-	1.921	2.518
211	TEKİRDAĞ	952	-	-	149	157	26	-	380	475
212	EDİRNE	751	5	-	288	302	11	-	166	226
213	KIRKLARELİ	302	-	-	45	50	35	-	212	273
221	BALIKESİR	2.284	-	-	103	169	199	-	967	1.202
222	ÇANAKKALE	818	-	-	91	74	33	-	196	342
300	EGE	25.870	751	865	1.877	1.949	1.467	865	7.069	10.344
301	İZMİR	11.418	694	816	584	584	746	816	3.353	5.082
321	AYDIN	2.037	23	20	163	155	193	20	502	830
322	DENİZLİ	2.469	29	12	365	377	68	12	275	477
323	MUĞLA	2.188	-	5	103	123	129	5	732	884
331	MANİSA	4.681	-	12	256	280	224	12	954	1.469
332	AFYONKARAHİSAR	889	5	-	175	184	27	-	506	611
333	KÜTAHYA	1.313	-	-	151	163	39	-	462	610
334	UŞAK	875	-	-	80	83	41	-	285	381
400	DOĞU MARMARA	15.625	271	230	1.692	1.909	1.114	230	5.586	7.298
411	BURSA	7.205	-	-	845	985	315	-	2.561	3.322
412	ESKİŞEHİR	1.538	23	37	174	197	219	37	315	473
413	BİLECİK	182	-	-	76	80	-	-	201	219
421	KOCAELİ	3.374	248	193	212	273	335	193	1.562	1.931
422	SAKARYA	1.089	-	-	153	143	23	-	211	409
423	DÜZCE	1.187	-	-	72	78	97	-	267	393
424	BOLU	629	-	-	68	68	125	-	260	314
425	YALOVA	421	-	-	92	85	-	-	209	237
500	BATI ANADOLU	25.077	384	248	1.900	2.120	1.299	248	5.409	7.733
510	ANKARA	18.000	253	235	1.520	1701	595	235	3.649	5.237
521	KONYA	6.488	131	13	340	378	630	13	1.615	2.321
522	KARAMAN	589	-	-	4	41	74	-	145	175
600	AKDENİZ	23.714	1.292	1.253	1.804	1.931	1.634	1.253	6.872	9.947
611	ANTALYA	3.030	471	365	265	243	592	365	1.757	2.511
612	ISPARTA	665	9	8	148	155	25	8	283	404
613	BURDUR	744	-	-	53	49	27	-	172	224
621	ADANA	6.053	372	249	398	407	154	249	1.339	2.105
622	MERSİN	2.982	393	608	348	441	334	608	1.007	1.447
631	HATAY	6.005	9	10	187	178	175	10	1.105	1.717
632	KAHRAMANMARAŞ	2.190	38	13	362	389	196	13	923	1.204
633	OSMANİYE	2.045	-	-	43	69	131	-	286	335
700	ORTA ANADOLU	7.247	823	772	923	1.021	584	772	2.885	3.842
711	KIRIKKALE	987	-	4	101	108	82	4	397	463
712	AKSARAY	1.145	29	-	116	120	13	-	240	326
713	NİÇDE	736	90	79	139	144	10	79	276	373
714	NEVŞEHİR	414	126	105	32	37	136	105	269	343
715	KIRŞEHİR	741	3	-	56	55	30	-	113	197
721	KAYSERİ	1.469	523	558	276	318	177	558	1.008	1.238
722	SİVAS	669	52	26	162	188	105	26	173	351
723	YOZGAT	1.086	-	-	41	51	31	-	409	551

TABLO B9 (DEVAM)

BÖLGE / İL KODU	BÖLGE / İL	ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ	ÖZEL ÖZEL EĞİTİM OKULU		RESMİ ÖZEL EĞİTİM OKULU		ÖZEL EĞİTİM SINIFI		KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİ	
		2008-09	2008-09	2009-10	2008-09	2009-10	2008-09	2009-10	2008-09	2009-10
800	BATI KARADENİZ	12.027	144	142	1.163	1.187	818	142	3.988	5.631
811	ZONGULDAK	2.025	87	76	84	86	154	76	606	803
812	KARABÜK	823	-	-	94	99	11	-	220	279
813	BARTIN	924	-	-	33	32	46	-	306	419
821	KASTAMONU	848	-	-	60	75	36	-	141	235
822	ÇANKIRI	321	-	-	35	34	29	-	86	125
823	SİNOP	483	-	-	59	66	58	-	151	198
831	SAMSUN	3.525	39	46	234	223	239	46	1.229	1.797
832	TOKAT	1.234	9	13	333	331	44	13	363	519
833	ÇORUM	988	9	7	70	74	135	7	537	800
834	AMASYA	856	-	-	161	167	66	-	349	456
900	DOĞU KARADENİZ	7.062	-	-	716	753	789	-	2.092	3.055
901	TRABZON	2.196	-	-	169	184	220	-	541	800
902	ORDU	1.979	-	-	296	297	229	-	560	856
903	GİRESUN	1.157	-	-	120	131	57	-	403	569
904	RİZE	998	-	-	105	114	221	-	265	362
905	ARTVİN	423	-	-	-	-	47	-	222	331
906	GÜMÜŞHANE	309	-	-	26	27	15	-	101	137
A00	K. DOĞU ANADOLU	6.112	11	-	362	463	48	-	975	1.438
A11	ERZURUM	2.618	-	-	279	365	26	-	402	543
A12	ERZİNCAN	413	11	-	19	38	6	-	180	235
A13	BAYBURT	258	-	-	16	13	-	-	120	147
A21	AĞRI	1.326	-	-	-	-	10	-	107	208
A22	KARS	713	-	-	16	14	-	-	71	120
A23	IĞDIR	677	-	-	32	33	-	-	79	105
A24	ARDAHAN	107	-	-	-	-	6	-	16	80
B00	O. DOĞU ANADOLU	7.726	454	524	676	717	495	524	775	1.566
B11	MALATYA	1.487	159	187	258	244	55	187	240	434
B12	ELAZIĞ	680	256	337	124	117	238	337	153	334
B13	BİNGÖL	255	-	-	-	-	21	-	46	104
B14	TUNCELİ	157	-	-	20	29	8	-	28	40
B21	VAN	2.313	39	-	187	205	173	-	167	383
B22	MUŞ	984	-	-	41	59	-	-	53	100
B23	BİTLİS	1.061	-	-	28	30	-	-	67	126
B24	HAKKARİ	789	-	-	18	33	-	-	21	45
C00	G. DOĞU ANADOLU	26.777	45	20	1.177	1.361	1.023	20	3.807	6.225
C11	GAZİANTEP	6.041	45	9	586	610	294	9	812	1.684
C12	ADİYAMAN	2.041	-	11	50	65	220	11	704	824
C13	KİLİS	315	-	-	62	66	-	-	99	134
C21	ŞANLIURFA	6.053	-	-	35	108	232	-	339	739
C22	DİYARBAKIR	6.694	-	-	395	380	187	-	1.258	1.813
C31	MARDİN	1.878	-	-	13	13	52	-	193	318
C32	BATMAN	1.352	-	-	36	61	17	-	270	416
C33	ŞIRNAK	1.381	-	-	-	-	-	-	56	180
C34	SİİRT	1.022	-	-	-	58	21	-	76	117

C. ÖĞRETMENLER VE ÖĞRENME SÜREÇLERİ

TABLO C1: ORTALAMA YILLIK DERS SAATİ

2009-2010	
İLKÖĞRETİM	720
GENEL ORTAÖĞRETİM	
GENEL LİSE	810
ANADOLU LİSESİ	999
ANADOLU LİSESİ (HAZIRLIK VAR İSE)	1.080
FEN LİSESİ	972
GÜZEL SANATLAR VE SPOR LİSESİ	972
ANADOLU ÖĞRETMEN LİSESİ	1.026
MESLEKİ VE TEKNİK ORTAÖĞRETİM	
ANADOLU TEKNİK LİSESİ	1.032
TEKNİK LİSE	990
ANADOLU MESLEK LİSESİ	1.032
MESLEK LİSESİ	900
ANADOLU İMAM-HATİP LİSESİ	1.056
İMAM-HATİP LİSESİ	960
ANADOLU SAĞLIK MESLEK LİSESİ	1.080
SAĞLIK MESLEK LİSESİ	1.014

TABLO C2: ÖĞRETMEN BAŞINA DÜŞEN ÖĞRENCİ SAYISI

BÖLGE / İL KODU	BÖLGE / İL	OKUL ÖNCESİ EĞİTİM			İLKÖĞRETİM			GENEL ORTAÖĞRETİM			MESLEKİ VE TEKNİK ORTAÖĞRETİM		
		2004-2005	2008-2009	2009-2010	2004-2005	2008-2009	2009-2010	2004-2005	2008-2009	2009-2010	2004-2005	2008-2009	2009-2010
0	TÜRKİYE	20	27	23	26	23	22	18	18	18	14	16	17
100	İSTANBUL	15	20	21	33	29	28	19	19	20	20	22	24
200	BATI MARMARA	21	20	18	22	19	18	15	19	19	13	15	16
211	TEKİRDAĞ	26	25	17	28	25	24	18	19	19	16	20	22
212	EDİRNE	20	22	20	19	17	17	14	13	13	12	14	14
213	KIRKLARELİ	21	10	19	23	20	19	16	16	16	14	18	19
221	BALIKESİR	19	21	18	21	18	17	14	14	14	11	12	13
222	ÇANAKKALE	23	26	19	19	17	15	15	14	14	11	13	14
300	EGE	18	26	22	22	19	18	16	15	15	13	14	16
301	İZMİR	14	23	23	23	20	20	17	15	16	14	15	16
321	AYDIN	19	24	24	20	18	18	15	14	14	11	12	14
322	DENİZLİ	19	25	21	21	19	18	15	14	14	12	15	15
323	MUĞLA	17	20	18	19	18	17	15	15	15	11	13	14
331	MANİSA	21	34	23	23	20	19	15	14	15	14	15	17
332	AFYONKARAHİSAR	25	37	24	22	20	18	15	15	15	13	16	17
333	KÜTAHYA	27	41	17	20	17	16	15	13	14	13	14	15
334	UŞAK	24	30	21	22	18	17	13	16	16	13	15	17
400	DOĞU MARMARA	21	29	24	25	22	21	18	17	17	16	17	18
411	BURSA	20	24	24	27	23	22	17	17	17	16	18	19
412	ESKİŞEHİR	21	22	28	21	20	18	16	15	15	14	13	15
413	BİLECİK	21	35	19	23	21	19	14	14	14	12	15	16
421	KOCAELİ	16	37	25	27	24	22	20	19	19	19	19	20
422	SAKARYA	36	47	23	26	23	21	17	17	17	17	18	19
423	DÜZCE	23	26	19	24	20	18	18	17	17	17	18	18
424	BOLU	22	23	19	21	19	17	15	14	15	13	17	16
425	YALOVA	18	26	23	20	19	17	21	16	16	13	15	15
500	BATI ANADOLU	12	17	17	22	21	20	16	16	16	11	12	14
510	ANKARA	11	15	16	21	21	20	16	16	16	11	11	13
521	KONYA	19	23	22	24	21	20	17	17	16	12	15	17
522	KARAMAN	22	28	23	23	19	17	14	17	17	10	14	15
600	AKDENİZ	21	28	25	25	22	21	19	18	18	13	16	18
611	ANTALYA	17	28	23	24	23	22	18	18	18	14	15	18
612	ISPARTA	21	31	22	18	17	16	13	13	13	10	12	13
613	BURDUR	27	32	23	17	16	15	13	13	12	10	14	14
621	ADANA	17	29	25	27	25	24	22	21	21	13	16	19
622	MERSİN	20	23	24	24	22	21	18	17	17	12	14	16
631	HATAY	26	35	30	26	22	22	19	19	20	15	18	21
632	KAHRAMANMARAŞ	31	26	23	26	22	21	19	18	18	14	16	18
633	OSMANİYE	25	25	21	23	21	20	18	16	17	13	18	19
700	ORTA ANADOLU	26	32	24	22	19	18	17	16	16	12	14	15
711	KIRIKKALE	19	24	24	21	19	18	16	16	16	11	13	16
712	AKSARAY	25	31	23	21	20	20	16	14	15	11	14	15
713	NİĞDE	22	37	20	22	18	17	16	14	14	10	14	14
714	NEVŞEHİR	32	23	21	20	16	15	15	13	12	9	12	12
715	KIRŞEHİR	22	23	20	18	15	14	19	15	14	11	12	13
721	KAYSERİ	27	39	26	25	22	21	18	17	17	13	13	15
722	SİVAS	24	27	26	23	19	18	18	17	16	13	15	16
723	YOZGAT	32	45	26	21	17	16	17	15	16	12	16	17

TABLO C2 (DEVAM)

BÖLGE / İL KODU	BÖLGE / İL	OKUL ÖNCESİ EĞİTİM			İLKÖĞRETİM			GENEL ORTAÖĞRETİM			MESLEKİ VE TEKNİK ORTAÖĞRETİM		
		2004-2005	2008-2009	2009-2010	2004-2005	2008-2009	2009-2010	2004-2005	2008-2009	2009-2010	2004-2005	2008-2009	2009-2010
800	BATI KARADENİZ	20	30	21	21	18	17	26	14	15	12	14	15
811	ZONGULDAK	16	23	19	19	19	18	15	14	15	13	14	16
812	KARABÜK	18	23	20	19	17	16	14	12	14	10	11	12
813	BARTIN	17	20	20	18	17	16	13	13	13	10	13	14
821	KASTAMONU	17	18	18	19	16	15	14	13	12	11	13	13
822	ÇANKIRI	18	25	19	21	18	16	15	11	12	12	13	13
823	SİNOP	19	28	16	17	17	16	12	12	13	10	11	12
831	SAMSUN	20	36	24	22	19	19	16	15	15	14	15	17
832	TOKAT	26	37	21	22	18	16	18	16	16	13	14	16
833	ÇORUM	21	28	21	22	19	17	16	15	15	10	13	14
834	AMASYA	25	46	21	19	17	15	17	14	13	12	14	14
900	DOĞU KARADENİZ	23	38	23	21	18	16	27	15	14	14	15	15
901	TRABZON	24	60	27	20	16	16	15	14	14	13	15	15
902	ORDU	18	24	21	22	19	18	16	14	15	15	15	15
903	GİRESUN	20	24	22	21	18	16	17	14	14	13	14	15
904	RİZE	21	48	22	23	17	15	19	17	16	14	16	16
905	ARTVİN	35	26	20	19	17	15	20	15	16	16	16	16
906	GÜMÜŞHANE	32	33	17	20	18	16	17	16	15	15	16	14
A00	K. DOĞU ANADOLU	33	35	24	28	23	21	22	21	19	12	17	17
A11	ERZURUM	23	39	32	24	20	18	18	17	16	12	15	15
A12	ERZİNCAN	22	26	20	20	17	16	18	16	15	12	15	16
A13	BAYBURT	30	33	24	20	17	15	34	21	21	11	15	16
A21	AĞRI	35	32	18	42	35	31	26	29	27	16	20	22
A22	KARS	50	35	22	28	23	19	26	26	22	11	19	18
A23	IĞDIR	44	46	21	29	23	22	31	27	26	14	21	19
A24	ARDAHAN	38	34	29	25	19	16	24	23	19	11	25	16
B00	O. DOĞU ANADOLU	30	38	26	30	25	23	22	21	21	13	17	18
B11	MALATYA	23	36	24	22	18	17	19	17	17	11	13	15
B12	ELAZIĞ	28	33	22	23	19	18	19	17	17	10	13	14
B13	BİNGÖL	27	37	22	30	22	21	22	20	19	15	19	19
B14	TUNCELİ	17	18	14	17	13	11	19	14	12	12	12	8
B21	VAN	41	34	34	38	33	31	25	28	27	20	22	22
B22	MUŞ	49	64	26	35	30	26	27	26	25	15	23	21
B23	BİTLİS	18	51	25	30	25	23	22	22	22	14	21	20
B24	HAKKARİ	46	36	20	40	30	25	36	43	29	19	31	26
C00	G. DOĞU ANADOLU	35	44	29	35	30	28	28	27	26	15	20	21
C11	GAZİANTEP	24	39	26	35	31	30	22	25	26	16	18	20
C12	ADİYAMAN	26	24	19	26	20	19	22	21	21	12	16	19
C13	KİLİS	48	33	22	27	22	21	15	16	17	14	16	18
C21	ŞANLIURFA	42	48	39	39	35	33	28	25	30	14	20	25
C22	DİYARBAKIR	26	56	27	34	30	27	26	28	27	12	21	20
C31	MARDİN	26	38	24	36	30	26	32	36	29	16	21	20
C32	BATMAN	35	54	23	36	29	27	30	31	30	15	25	24
C33	ŞIRNAK	61	46	23	43	34	30	33	36	25	19	33	21
C34	SİİRT	74	59	28	33	28	24	24	26	24	18	27	19

TABLO C3: ÖĞRETMENLERİN ÖZELLİKLERİ

GÖREVLİ ÖĞRETMENLER ARASINDA KADIN-ERKEK DAĞILIMI (2009-2010)

	OKUL ÖNCESİ	İLKÖĞRETİM	GENEL ORTAÖĞRETİM	MESLEKİ VE TEKNİK ORTAÖĞRETİM
KADIN	% 95,2	% 52,0	% 42,9	% 40,8
ERKEK	% 4,8	% 48,0	% 57,1	% 59,2

ÖĞRETMENLERİN MESLEKİ STATÜYE GÖRE DAĞILIMI

BÖLGELER	KADROLU	SÖZLEŞMELİ	ÜCRETLİ
AKDENİZ	% 83,8	% 5,7	% 10,5
DOĞU ANADOLU	% 64,2	% 25,7	% 10,1
EGE	% 87,0	% 6,1	% 6,9
GÜNEYDOĞU ANADOLU	% 69,8	% 18,5	% 11,7
İÇ ANADOLU	% 87,9	% 5,0	% 7,0
KARADENİZ	% 83,9	% 9,6	% 6,5
MARMARA	% 81,6	% 7,7	% 10,6

GÖREVLİ ÖĞRETMENLER ARASINDA MEZUN OLUNAN PROGRAMIN DÜZEYİNE GÖRE DAĞILIM (İLKÖĞRETİM 2. KADEME)

ÖNLİSANS	% 6,0
LİSANS	% 88,2
YÜKSEKLİSANS	% 5,6
DOKTORA	% 0,2

GÖREVLİ ÖĞRETMENLER ARASINDA MESLEKİ DENEYİME GÖRE DAĞILIM (İLKÖĞRETİM 2. KADEME)

0-2 YIL	% 18,0
3-10 YIL	% 50,7
11-20 YIL	% 19,4
> 20 YIL	% 12,0

GÖREVLİ ÖĞRETMENLER ARASINDA YAŞ GRUBUNA GÖRE DAĞILIM (İLKÖĞRETİM 2. KADEME)

<25	% 10
25-29	% 34
30-39	% 35
40-49	% 15
50-59	% 6
>60	% 0

TABLO C4: PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK VE REHBERLİK HİZMETLERİ

	2004-05	2005-06	2006-07	2007-08	2008-09	2009-10
TÜRKİYE	1.084	1.208	1.098	1.083	1.048	1.018

TABLO C5: OKUL DIŞI KAYNAKLARA YÖNELİM

	2000-01	2001-02	2002-03	2003-04	2004-05	2005-06	2006-07	2007-08	2008-09	2009-10
ÖZEL DERSANE ÖĞRENCİ SAYISI	523.244	588.837	606.522	668.673	784.565	925.299	1.071.827	1.122.861	1.178.943	1.174.860
ÖZEL DERSANE SAYISI	1.864	2.002	2.122	2.568	2.984	3.570	3.986	4.031	4.262	4.193

TABLO C6: ORTAÖĞRETİMDE SINIF TEKRARI

BÖLGE/ İL KODU	BÖLGE/İL	2008-2009								
		RESMÎ VE ÖRGÜN ORTAÖĞRETİM			AKADEMİK SEÇİCİ LİSELER (ANADOLU ÖĞRETMEN LİSELERİ DAHİL)			GENEL LİSELER		
		A1+A2+A3+B1+B2+B3			A1+A2			A3		
		TOPLAM	KIZ	ERKEK	TOPLAM	KIZ	ERKEK	TOPLAM	KIZ	ERKEK
0	TÜRKİYE GENEL	% 8,5	% 5,6	% 11,0	% 0,7	% 0,3	% 1,0	% 10,4	% 6,9	% 13,9
100	İSTANBUL	% 10,1	% 7,1	% 12,9	% 1,2	% 0,8	% 1,6	% 11,9	% 8,1	% 15,8
200	BATI MARMARA	% 6,0	% 4,0	% 7,8	% 0,4	% 0,2	% 0,7	% 7,5	% 5,2	% 10,5
211	TEKİRDAĞ	% 6,3	% 4,8	% 7,7	% 0,4	% 0,1	% 0,7	% 8,2	% 6,3	% 10,8
212	EDİRNE	% 5,7	% 3,3	% 8,0	% 0,5	% 0,3	% 0,7	% 6,7	% 4,1	% 10,2
213	KIRKLARELİ	% 5,0	% 3,5	% 6,3	% 0,3	% 0,1	% 0,5	% 3,8	% 2,7	% 5,4
221	BALIKESİR	% 6,7	% 4,5	% 8,7	% 0,5	% 0,2	% 0,8	% 8,9	% 6,0	% 12,5
222	ÇANAKKALE	% 4,7	% 2,6	% 6,6	% 0,3	% 0,2	% 0,5	% 4,7	% 3,2	% 6,6
300	EGE	% 7,6	% 5,3	% 9,7	% 0,7	% 0,3	% 1,1	% 9,2	% 6,7	% 12,4
301	İZMİR	% 9,2	% 6,6	% 11,7	% 0,7	% 0,3	% 1,2	% 11,1	% 8,1	% 15,1
321	AYDIN	% 6,4	% 4,4	% 8,2	% 0,6	% 0,3	% 0,9	% 5,9	% 4,3	% 8,0
322	DENİZLİ	% 5,9	% 4,0	% 7,7	% 0,5	% 0,4	% 0,6	% 5,6	% 4,0	% 7,7
323	MUĞLA	% 7,3	% 5,2	% 9,4	% 0,6	% 0,3	% 1,0	% 10,5	% 7,3	% 14,7
331	MANİSA	% 6,2	% 4,2	% 8,0	% 0,4	% 0,1	% 0,7	% 6,2	% 4,9	% 8,1
332	AFYONKARAHİSAR	% 7,1	% 4,0	% 9,7	% 1,1	% 0,3	% 2,0	% 8,4	% 5,5	% 11,4
333	KÜTAHYA	% 5,3	% 3,1	% 6,8	% 1,5	% 0,5	% 2,3	% 7,7	% 5,2	% 10,5
334	UŞAK	% 8,0	% 6,5	% 9,6	% 0,8	% 0,6	% 0,9	% 9,7	% 8,1	% 11,9
400	DOĞU MARMARA	% 7,9	% 5,0	% 10,4	% 0,7	% 0,3	% 1,1	% 9,9	% 6,3	% 14,2
411	BURSA	% 8,1	% 4,8	% 11,1	% 0,5	% 0,4	% 0,7	% 8,9	% 5,5	% 12,8
412	ESKİŞEHİR	% 4,8	% 3,2	% 6,2	% 0,5	% 0,3	% 0,7	% 5,0	% 3,3	% 7,8
413	BİLECİK	% 7,1	% 5,8	% 8,2	% 0,5	% 0,1	% 0,9	% 6,3	% 4,9	% 8,1
421	KOCAELİ	% 9,4	% 6,1	% 12,2	% 0,9	% 0,3	% 1,4	% 13,4	% 9,1	% 18,1
422	SAKARYA	% 7,8	% 4,7	% 10,4	% 0,7	% 0,4	% 1,0	% 11,5	% 7,1	% 16,6
423	DÜZCE	% 8,8	% 5,4	% 11,6	% 1,7	% 0,4	% 2,7	% 13,0	% 7,3	% 19,6
424	BOLU	% 5,2	% 4,1	% 6,0	% 0,5	% 0,1	% 0,9	% 5,2	% 4,9	% 5,8
425	YALOVA	% 8,2	% 5,8	% 10,3	% 0,7	% 0,2	% 1,1	% 8,4	% 6,0	% 11,1
500	BATI ANADOLU	% 7,4	% 5,1	% 9,6	% 0,4	% 0,1	% 0,6	% 8,5	% 6,2	% 11,2
510	ANKARA	% 7,6	% 5,4	% 9,7	% 0,3	% 0,1	% 0,5	% 8,7	% 6,4	% 11,5
521	KONYA	% 7,4	% 4,8	% 9,7	% 0,6	% 0,2	% 0,9	% 8,3	% 6,2	% 10,8
522	KARAMAN	% 5,1	% 3,1	% 7,0	% 0,3	% 0,2	% 0,4	% 6,1	% 3,5	% 8,8
600	AKDENİZ	% 8,5	% 5,9	% 10,8	% 0,5	% 0,3	% 0,8	% 10,2	% 7,2	% 13,6
611	ANTALYA	% 8,0	% 5,5	% 10,5	% 0,7	% 0,3	% 1,1	% 10,0	% 7,0	% 13,4
612	ISPARTA	% 4,6	% 2,7	% 6,4	% 0,4	% 0,3	% 0,5	% 4,3	% 3,1	% 5,9
613	BURDUR	% 5,1	% 3,3	% 6,8	% 0,3	% 0,2	% 0,5	% 5,5	% 3,5	% 8,1
621	ADANA	% 10,0	% 7,7	% 12,1	% 0,4	% 0,2	% 0,6	% 15,8	% 12,8	% 19,3
622	MERSİN	% 8,2	% 5,5	% 10,7	% 0,5	% 0,2	% 0,8	% 7,4	% 4,6	% 10,6
631	HATAY	% 8,9	% 6,3	% 11,2	% 0,5	% 0,5	% 0,6	% 11,5	% 7,5	% 15,5
632	KAHRAMANMARAŞ	% 9,7	% 6,4	% 12,2	% 0,6	% 0,1	% 1,1	% 10,3	% 6,1	% 14,0
633	OSMANİYE	% 6,2	% 4,4	% 7,9	% 0,4	% 0,3	% 0,5	% 6,4	% 5,6	% 7,4
700	ORTA ANADOLU	% 7,4	% 4,9	% 9,5	% 0,8	% 0,4	% 1,1	% 8,3	% 5,8	% 11,3
711	KIRIKKALE	% 7,3	% 5,5	% 8,7	% 0,7	% 0,4	% 0,9	% 7,5	% 5,5	% 9,9
712	AKSARAY	% 7,1	% 4,5	% 9,5	% 0,3	% 0,2	% 0,3	% 10,8	% 6,5	% 16,0
713	NİĞDE	% 6,9	% 5,2	% 8,4	% 1,5	% 1,4	% 1,6	% 7,1	% 5,4	% 9,1
714	NEVŞEHİR	% 5,9	% 4,2	% 7,6	% 0,2	% 0,1	% 0,3	% 6,1	% 4,9	% 7,6
715	KIRŞEHİR	% 5,4	% 4,3	% 6,3	% 0,5	% 0,3	% 0,8	% 3,7	% 3,2	% 4,3
721	KAYSERİ	% 8,0	% 5,5	% 10,3	% 0,9	% 0,3	% 1,5	% 10,3	% 7,4	% 13,8
722	SİVAS	% 8,4	% 5,3	% 11,1	% 1,1	% 1,0	% 1,3	% 7,5	% 4,4	% 10,7
723	YOZGAT	% 6,7	% 3,3	% 9,3	% 0,5	% 0,3	% 0,7	% 5,9	% 3,4	% 8,0

	2008-2009									BÖLGE/İL	BÖLGE/ İL KODU
	MESLEKİ VE TEKNİK LİSELER			İMAM-HATİP LİSELERİ			ÖZEL EĞİTİM MESLEK LİSELERİ				
	B1			B2			B3				
	TOPLAM	KIZ	ERKEK	TOPLAM	KIZ	ERKEK	TOPLAM	KIZ	ERKEK		
	% 9,4	% 6,3	% 11,6	% 10,4	% 7,1	% 14,3	% 1,8	% 1,9	% 1,8	TÜRKİYE GENEL	0
	% 10,3	% 7,4	% 12,7	% 8,0	% 6,4	% 11,7	% 1,9	% 1,6	% 2,1	İSTANBUL	100
	% 7,8	% 5,5	% 9,4	% 8,7	% 4,8	% 12,1	% 0,7	% 0,0	% 0,8	BATİ MARMARA	200
	% 8,2	% 6,6	% 9,2	% 6,0	% 3,2	% 9,1	% 0,0	% 0,0	% 0,0	TEKİRDAĞ	211
	% 8,2	% 4,8	% 10,7	% 6,4	% 6,1	% 6,5	% 0,0	% 0,0	% 0,0	EDİRNE	212
	% 8,1	% 6,6	% 8,9	% 7,1	% 4,7	% 9,2	-	-	-	KIRKLARELİ	213
	% 7,7	% 5,2	% 9,4	% 10,0	% 6,0	% 13,7	% 0,0	% 0,0	% 0,0	BALIKESİR	221
	% 7,0	% 3,9	% 9,2	% 8,2	% 1,5	% 13,4	% 3,1	-	% 3,1	ÇANAKKALE	222
	% 9,5	% 6,7	% 11,4	% 9,8	% 7,0	% 12,0	% 1,7	% 1,5	% 1,8	EGE	300
	% 11,1	% 8,0	% 13,3	% 10,5	% 8,8	% 12,0	% 1,2	% 2,2	% 0,0	İZMİR	301
	% 9,9	% 7,3	% 11,8	% 9,8	% 6,4	% 11,6	% 0,0	% 0,0	% 0,0	AYDIN	321
	% 8,3	% 5,6	% 10,3	% 8,1	% 5,7	% 10,1	% 0,0	% 0,0	% 0,0	DENİZLİ	322
	% 8,3	% 6,2	% 9,7	% 7,0	% 3,9	% 8,3	-	-	-	MUĞLA	323
	% 7,8	% 5,4	% 9,5	% 15,1	% 9,8	% 17,8	-	-	-	MANİSA	331
	% 8,8	% 4,7	% 11,4	% 8,5	% 5,6	% 11,5	% 9,3	-	% 9,3	AFYONKARAHİSAR	332
	% 5,7	% 2,8	% 7,2	% 8,2	% 6,4	% 10,0	% 0,0	% 0,0	% 0,0	KÜTAHYA	333
	% 11,6	% 9,5	% 13,2	% 6,0	% 5,4	% 6,5	% 0,0	% 0,0	% 0,0	UŞAK	334
	% 8,9	% 5,5	% 11,2	% 10,4	% 7,0	% 16,3	% 1,6	% 1,4	% 1,7	DOĞU MARMARA	400
	% 9,7	% 5,5	% 12,6	% 9,8	% 7,0	% 15,9	% 2,2	% 1,9	% 2,3	BURSA	411
	% 6,3	% 4,6	% 7,3	% 10,3	% 6,7	% 15,8	-	-	-	ESKİŞEHİR	412
	% 9,7	% 8,7	% 10,5	% 7,4	% 4,6	% 9,1	% 0,0	% 0,0	% 0,0	BİLECİK	413
	% 9,3	% 5,5	% 11,8	% 13,6	% 8,7	% 24,7	% 0,0	% 0,0	% 0,0	KOCAELİ	421
	% 8,2	% 4,8	% 10,5	% 8,3	% 3,6	% 15,3	-	-	-	SAKARYA	422
	% 9,5	% 5,9	% 11,9	% 10,3	% 7,7	% 14,6	-	-	-	DÜZCE	423
	% 6,7	% 5,5	% 7,4	% 5,4	% 3,6	% 6,9	-	-	-	BOLU	424
	% 10,6	% 7,6	% 13,0	% 17,0	% 12,8	% 23,8	% 0,0	% 0,0	% 0,0	YALOVA	425
	% 9,0	% 5,8	% 11,1	% 7,9	% 5,2	% 13,1	% 1,9	% 2,1	% 1,8	BATİ ANADOLU	500
	% 9,1	% 6,1	% 11,1	% 8,7	% 5,8	% 14,2	% 1,9	% 2,4	% 1,7	ANKARA	510
	% 8,9	% 5,0	% 11,2	% 7,6	% 4,8	% 12,8	% 1,8	% 0,0	% 3,1	KONYA	521
	% 7,6	% 4,9	% 9,7	% 5,2	% 3,4	% 7,5	-	-	-	KARAMAN	522
	% 9,7	% 6,8	% 11,5	% 12,4	% 9,5	% 15,8	% 0,5	% 1,7	% 0,0	AKDENİZ	600
	% 9,5	% 6,5	% 11,7	% 7,4	% 5,2	% 9,7	% 0,0	% 0,0	% 0,0	ANTALYA	611
	% 7,3	% 3,9	% 10,0	% 8,3	% 7,3	% 9,2	% 0,0	% 0,0	% 0,0	ISPARTA	612
	% 6,9	% 4,9	% 8,5	% 10,1	% 8,4	% 11,3	% 0,0	-	% 0,0	BURDUR	613
	% 12,1	% 8,9	% 13,7	% 14,1	% 12,6	% 15,7	-	-	-	ADANA	621
	% 8,4	% 6,0	% 10,0	% 14,6	% 11,2	% 17,6	% 1,2	% 2,2	% 0,0	MERSİN	622
	% 8,9	% 7,7	% 9,7	% 12,0	% 7,8	% 17,0	% 0,0	% 0,0	% 0,0	HATAY	631
	% 10,9	% 7,8	% 12,5	% 15,2	% 11,7	% 20,2	% 0,0	% 0,0	% 0,0	KAHRAMANMARAŞ	632
	% 8,6	% 4,7	% 10,7	% 9,2	% 6,3	% 15,5	-	-	-	OSMANİYE	633
	% 9,1	% 6,1	% 11,0	% 10,6	% 7,1	% 14,1	% 2,6	% 2,1	% 2,7	ORTA ANADOLU	700
	% 9,6	% 7,7	% 10,7	% 17,1	% 13,5	% 22,6	-	-	-	KIRIKKALE	711
	% 5,7	% 3,3	% 6,9	% 10,9	% 6,7	% 15,6	-	-	-	AKSARAY	712
	% 8,2	% 6,8	% 9,2	% 10,8	% 6,0	% 16,1	-	-	-	NİĞDE	713
	% 8,0	% 5,7	% 9,3	% 11,0	% 7,4	% 16,3	-	-	-	NEVŞEHİR	714
	% 10,2	% 9,1	% 10,9	% 9,5	% 7,7	% 10,6	-	-	-	KIRŞEHİR	715
	% 9,0	% 5,4	% 11,1	% 7,1	% 6,0	% 8,4	% 3,2	% 2,9	% 3,3	KAYSERİ	721
	% 11,8	% 8,0	% 14,2	% 11,8	% 7,4	% 15,8	% 0,0	% 0,0	% 0,0	SİVAS	722
	% 8,7	% 4,1	% 12,0	% 13,9	% 7,8	% 17,9	% 0,0	% 0,0	% 0,0	YOZGAT	723

TABLO C6 (DEVAM)

BÖLGE/ İL KODU	BÖLGE/İL	2008-2009								
		RESMÎ VE ÖRGÜN ORTAÖĞRETİM			AKADEMİK SEÇİCİ LİSELER (ANADOLU ÖĞRETMEN LİSELERİ DAHİL)			GENEL LİSELER		
		A1+A2+A3+B1+B2+B3			A1+A2			A3		
		TOPLAM	KIZ	ERKEK	TOPLAM	KIZ	ERKEK	TOPLAM	KIZ	ERKEK
800	BATI KARADENİZ	% 6,7	% 4,5	% 8,6	% 0,5	% 0,3	% 0,8	% 8,2	% 6,2	% 10,6
811	ZONGULDAK	% 6,2	% 4,4	% 7,8	% 0,4	% 0,2	% 0,6	% 9,2	% 7,4	% 11,7
812	KARABÜK	% 5,4	% 3,4	% 7,2	% 0,7	% 0,0	% 1,4	% 4,9	% 4,2	% 5,9
813	BARTIN	% 6,7	% 3,8	% 9,1	% 0,3	% 0,1	% 0,5	% 7,0	% 7,0	% 7,1
821	KASTAMONU	% 3,9	% 2,5	% 5,0	% 0,5	% 0,7	% 0,2	% 5,2	% 4,4	% 6,3
822	ÇANKIRI	% 6,5	% 3,9	% 8,4	% 0,5	% 0,4	% 0,6	% 5,5	% 5,2	% 5,9
823	SİNOP	% 4,4	% 3,2	% 5,5	% 0,2	% 0,1	% 0,4	% 4,4	% 3,8	% 5,2
831	SAMSUN	% 8,1	% 5,6	% 10,5	% 0,7	% 0,3	% 1,0	% 11,0	% 7,6	% 15,3
832	TOKAT	% 7,9	% 5,4	% 9,9	% 0,6	% 0,2	% 0,9	% 8,2	% 6,5	% 10,2
833	ÇORUM	% 6,2	% 4,0	% 8,0	% 0,5	% 0,2	% 0,8	% 5,9	% 4,9	% 6,8
834	AMASYA	% 5,9	% 3,5	% 8,0	% 0,4	% 0,1	% 0,7	% 4,5	% 3,0	% 6,0
900	DOĞU KARADENİZ	% 6,7	% 4,3	% 8,8	% 0,6	% 0,3	% 0,9	% 6,5	% 4,5	% 8,8
901	TRABZON	% 6,7	% 4,0	% 9,0	% 0,7	% 0,4	% 1,1	% 5,7	% 4,0	% 7,7
902	ORDU	% 6,2	% 4,3	% 7,8	% 0,4	% 0,3	% 0,4	% 7,0	% 5,2	% 9,1
903	GİRESUN	% 6,2	% 3,6	% 8,3	% 0,4	% 0,3	% 0,5	% 6,1	% 3,9	% 8,6
904	RİZE	% 8,5	% 5,5	% 11,1	% 1,4	% 0,3	% 2,3	% 8,2	% 4,9	% 12,0
905	ARTVİN	% 7,6	% 5,8	% 9,2	% 0,3	% 0,1	% 0,4	% 7,7	% 6,6	% 9,2
906	GÜMÜŞHANE	% 5,5	% 3,4	% 7,2	% 0,4	% 0,0	% 0,7	% 4,3	% 2,0	% 6,3
A00	KUZEYDOĞU ANADOLU	% 10,0	% 6,2	% 12,6	% 1,0	% 0,8	% 1,2	% 11,5	% 7,9	% 14,1
A11	ERZURUM	% 9,7	% 5,8	% 12,3	% 1,0	% 0,7	% 1,3	% 12,3	% 8,4	% 15,2
A12	ERZİNCAN	% 6,9	% 4,7	% 8,5	% 0,7	% 0,4	% 1,0	% 7,6	% 4,7	% 10,4
A13	BAYBURT	% 5,5	% 2,3	% 7,4	% 0,1	% 0,3	% 0,0	% 6,2	% 3,0	% 8,1
A21	AĞRI	% 9,8	% 4,7	% 12,3	% 1,3	% 1,1	% 1,3	% 9,9	% 6,3	% 11,7
A22	KARS	% 14,1	% 10,6	% 17,0	% 1,3	% 1,7	% 1,0	% 13,4	% 9,7	% 16,6
A23	İÇDIR	% 12,4	% 7,5	% 16,8	% 0,5	% 0,4	% 0,6	% 14,7	% 10,1	% 19,0
A24	ARDAHAN	% 9,3	% 6,0	% 12,0	% 2,5	% 2,0	% 2,9	% 9,7	% 6,5	% 12,4
B00	ORTADOĞU ANADOLU	% 9,7	% 6,1	% 12,1	% 0,9	% 0,5	% 1,1	% 10,5	% 6,8	% 13,1
B11	MALATYA	% 8,7	% 5,9	% 11,0	% 0,7	% 0,3	% 0,9	% 8,6	% 5,9	% 11,4
B12	ELAZIĞ	% 8,5	% 5,9	% 10,5	% 0,3	% 0,1	% 0,4	% 10,3	% 7,3	% 12,9
B13	BİNGÖL	% 5,4	% 4,3	% 6,2	% 1,8	% 1,7	% 1,8	% 2,9	% 3,7	% 2,4
B14	TUNCELİ	% 5,8	% 2,8	% 8,7	% 0,6	% 0,4	% 0,9	% 8,0	% 4,1	% 12,3
B21	VAN	% 12,4	% 8,0	% 14,9	% 1,2	% 0,5	% 1,4	% 13,5	% 8,5	% 16,2
B22	MUŞ	% 8,0	% 3,6	% 10,0	% 1,9	% 1,3	% 2,2	% 5,9	% 3,9	% 6,7
B23	BİTLİS	% 10,6	% 4,6	% 13,5	% 0,7	% 0,5	% 0,8	% 10,2	% 4,6	% 12,2
B24	HAKKARİ	% 13,0	% 7,9	% 16,1	% 0,3	% 0,0	% 0,5	% 16,1	% 10,1	% 19,0
C00	GÜNEYDOĞU ANADOLU	% 11,5	% 6,3	% 14,9	% 0,6	% 0,3	% 0,7	% 13,3	% 7,2	% 17,0
C11	GAZİANTEP	% 11,3	% 7,2	% 14,6	% 0,2	% 0,2	% 0,1	% 14,6	% 9,2	% 18,4
C12	ADİYAMAN	% 10,2	% 5,4	% 14,1	% 0,6	% 0,5	% 0,7	% 11,0	% 6,0	% 15,0
C13	KİLİS	% 8,3	% 4,5	% 12,0	% 1,7	% 0,6	% 3,1	% 10,4	% 8,6	% 12,2
C21	ŞANLIURFA	% 13,4	% 6,8	% 17,0	% 0,9	% 0,4	% 1,3	% 15,4	% 6,5	% 19,2
C22	DİYARBAKIR	% 12,3	% 6,5	% 16,3	% 0,4	% 0,2	% 0,4	% 14,0	% 7,5	% 18,2
C31	MARDİN	% 8,6	% 4,4	% 11,2	% 0,4	% 0,3	% 0,5	% 9,1	% 3,9	% 11,8
C32	BATMAN	% 12,1	% 7,0	% 15,4	% 0,6	% 0,3	% 0,8	% 12,9	% 7,0	% 16,7
C33	ŞIRNAK	% 12,5	% 7,8	% 15,0	% 0,2	% 0,0	% 0,3	% 14,1	% 7,4	% 17,2
C34	SİİRT	% 9,5	% 4,6	% 12,0	% 0,9	% 0,5	% 1,2	% 12,0	% 7,1	% 14,2

	2008-2009									BÖLGE/İL	BÖLGE/ İL KODU
	MESLEKİ VE TEKNİK LİSELER			İMAM-HATİP LİSELERİ			ÖZEL EĞİTİM MESLEK LİSELERİ				
	B1			B2			B3				
	TOPLAM	KIZ	ERKEK	TOPLAM	KIZ	ERKEK	TOPLAM	KIZ	ERKEK		
% 8,0	% 4,9	% 9,9	% 9,6	% 5,9	% 12,3	% 1,9	% 3,6	% 1,4	BATI KARADENİZ	800	
% 7,2	% 4,2	% 8,8	% 6,1	% 4,5	% 8,0	% 1,3	% 0,0	% 1,8	ZONGULDAK	811	
% 8,6	% 5,6	% 10,6	% 6,5	% 2,3	% 9,8	% 0,0	% 0,0	% 0,0	KARABÜK	812	
% 7,8	% 3,4	% 10,9	% 12,5	% 10,2	% 13,3	-	-	-	BARTIN	813	
% 4,4	% 2,3	% 5,7	% 7,0	% 3,7	% 8,1	-	-	-	KASTAMONU	821	
% 8,5	% 4,8	% 10,6	% 12,2	% 7,1	% 16,3	-	-	-	ÇANKIRI	822	
% 6,5	% 5,3	% 7,3	% 6,5	% 2,6	% 7,9	% 0,0	-	% 0,0	SİNOP	823	
% 8,3	% 5,5	% 10,3	% 10,7	% 6,7	% 14,4	% 1,4	% 7,1	% 0,0	SAMSUN	831	
% 9,8	% 6,3	% 11,9	% 12,0	% 8,0	% 14,3	% 7,5	% 13,3	% 5,8	TOKAT	832	
% 8,1	% 4,1	% 10,6	% 11,9	% 6,8	% 16,7	% 0,0	% 0,0	% 0,0	ÇORUM	833	
% 8,5	% 5,3	% 10,9	% 8,0	% 3,9	% 11,1	% 0,0	% 0,0	% 0,0	AMASYA	834	
% 8,7	% 5,6	% 11,0	% 10,2	% 7,0	% 12,5	% 4,3	% 3,3	% 4,8	DOĞU KARADENİZ	900	
% 9,5	% 5,2	% 12,6	% 8,9	% 7,8	% 9,9	% 5,4	% 0,0	% 6,0	TRABZON	901	
% 7,4	% 5,1	% 8,9	% 9,1	% 5,1	% 11,5	% 3,5	% 4,5	% 0,0	ORDU	902	
% 7,7	% 4,7	% 9,9	% 11,2	% 6,1	% 14,2	% 0,0	% 0,0	% 0,0	GİRESUN	903	
% 10,5	% 7,2	% 12,9	% 13,8	% 10,2	% 16,9	-	-	-	RİZE	904	
% 9,6	% 7,2	% 11,5	% 7,9	% 6,2	% 8,8	-	-	-	ARTVİN	905	
% 8,1	% 5,4	% 10,2	% 6,0	% 2,7	% 8,2	-	-	-	GÜMÜŞHANE	906	
% 10,9	% 5,4	% 14,5	% 20,2	% 14,9	% 23,4	% 2,7	% 0,0	% 2,9	KUZEYDOĞU ANADOLU	A00	
% 10,5	% 4,8	% 13,8	% 14,9	% 8,7	% 18,8	% 3,0	-	% 3,0	ERZURUM	A11	
% 8,9	% 6,8	% 10,1	% 12,3	% 8,7	% 18,6	% 2,2	% 0,0	% 2,7	ERZİNCAN	A12	
% 6,0	% 1,5	% 8,6	% 11,4	% 5,7	% 15,6	-	-	-	BAYBURT	A13	
% 12,7	% 3,5	% 18,4	% 17,9	% 7,6	% 20,5	-	-	-	AĞRI	A21	
% 12,8	% 8,3	% 16,3	% 70,9	% 151,8	% 55,2	-	-	-	KARS	A22	
% 15,1	% 5,2	% 23,3	% 14,7	% 11,5	% 18,1	-	-	-	IĞDIR	A23	
% 11,3	% 6,7	% 15,8	% 3,6	% 5,0	% 3,3	-	-	-	ARDAHAN	A24	
% 11,2	% 6,3	% 14,3	% 13,8	% 9,2	% 17,4	% 0,0	% 0,0	% 0,0	ORTADOĞU ANADOLU	B00	
% 11,7	% 8,9	% 13,2	% 12,6	% 6,6	% 18,5	% 0,0	% 0,0	% 0,0	MALATYA	B11	
% 8,0	% 4,9	% 9,8	% 9,9	% 7,5	% 12,3	% 0,0	% 0,0	% 0,0	ELAZIĞ	B12	
% 10,6	% 6,1	% 14,8	% 10,7	% 3,5	% 18,5	-	-	-	BİNGÖL	B13	
% 6,4	% 1,9	% 8,8	-	-	-	-	-	-	TUNCELİ	B14	
% 14,4	% 8,2	% 18,2	% 18,7	% 15,1	% 23,2	% 0,0	% 0,0	% 0,0	VAN	B21	
% 10,9	% 3,7	% 14,6	% 14,4	% 7,6	% 16,1	-	-	-	MUŞ	B22	
% 14,3	% 4,6	% 21,1	% 16,3	% 13,7	% 17,4	-	-	-	BİTLİS	B23	
% 7,0	% 4,9	% 10,4	% 14,6	% 11,9	% 15,5	-	-	-	HAKKARİ	B24	
% 10,7	% 6,4	% 14,0	% 12,0	% 7,6	% 16,3	% 0,0	% 0,0	% 0,0	GÜNEYDOĞU ANADOLU	C00	
% 8,2	% 5,3	% 10,5	% 10,2	% 7,3	% 15,3	% 0,0	% 0,0	% 0,0	GAZİANTEP	C11	
% 12,9	% 5,9	% 18,6	% 10,2	% 7,0	% 14,2	-	-	-	ADIYAMAN	C12	
% 10,1	% 4,5	% 14,8	% 17,2	% 16,1	% 18,2	-	-	-	KİLİS	C13	
% 12,6	% 8,7	% 15,5	% 14,4	% 9,5	% 19,7	-	-	-	ŞANLIURFA	C21	
% 10,7	% 4,9	% 15,1	% 13,2	% 7,4	% 17,8	-	-	-	DİYARBAKIR	C22	
% 9,6	% 7,1	% 11,8	% 13,3	% 5,1	% 16,3	-	-	-	MARDİN	C31	
% 14,7	% 10,2	% 17,7	% 8,5	% 5,5	% 13,0	-	-	-	BATMAN	C32	
% 11,0	% 9,5	% 12,2	% 20,4	% 17,9	% 20,6	-	-	-	ŞİRNAK	C33	
% 10,3	% 3,8	% 14,2	% 4,8	% 0,0	% 6,4	-	-	-	SIİRT	C34	

D. EĞİTİMİN İÇERİĞİ

TABLO D1: YILLIK DERS SAATLERİNİN DERS TÜRLERİNE DAĞILIMI

	İLK- ÖĞRETİM	GENEL LİSELER				ANADOLU LİSELERİ			
		FEN BİLİMLERİ ALANI	TÜRKÇE- MATEMATİK ALANI	SOSYAL BİLİMLER ALANI	YABANCI DİL ALANI	FEN BİLİMLERİ ALANI	TÜRKÇE- MATEMATİK ALANI	SOSYAL BİLİMLER ALANI	YABANCI DİL ALANI
DİL BECERİLERİ VE EDEBİYAT	% 26,3	% 16,7	% 25,8	% 25,8	% 22,5	% 13,5	% 20,9	% 20,9	% 18,2
MATEMATİK	% 13,3	% 21,7	% 21,7	% 5,0	% 5,0	% 17,6	% 17,6	% 4,1	% 4,1
FEN BİLİMLERİ	% 8,3	% 25,0	% 5,0	% 5,0	% 5,0	% 20,3	% 4,1	% 4,1	% 4,1
SOSYAL BİLİMLER VE FELSEFE	% 12,5	% 10,0	% 15,0	% 31,7	% 10,0	% 8,1	% 12,2	% 25,7	% 8,1
YABANCI DİL	% 7,5	% 5,0	% 5,0	% 5,0	% 32,5	% 18,9	% 18,9	% 18,9	% 35,1
DİN BİLGİSİ	% 4,2	% 3,3	% 3,3	% 3,3	% 3,3	% 2,7	% 2,7	% 2,7	% 2,7
GÜZEL SANATLAR VE SPOR	% 14,6	% 4,2	% 4,2	% 4,2	% 4,2	% 3,4	% 3,4	% 3,4	% 3,4
REHBERLİK ETKİNLİKLERİ	% 3,3	% 3,3	% 3,3	% 3,3	% 3,3	% 2,7	% 2,7	% 2,7	% 2,7
MESLEKİ VE TEKNİK DERSLER	% 0,0	% 0,0	% 0,0	% 0,0	% 0,0	% 0,0	% 0,0	% 0,0	% 0,0
DİĞER	% 3,3	% 3,3	% 3,3	% 3,3	% 3,3	% 2,7	% 2,7	% 2,7	% 2,7
SEÇMELİ DERSLER	% 6,7	% 7,5	% 13,3	% 13,3	% 10,8	% 10,1	% 14,9	% 14,9	% 18,9

	FEN LİSELERİ	MESLEKİ VE TEKNİK LİSELER				İMAM-HATİP LİSELERİ		
		ANADOLU TEKNİK LİSESİ	TEKNİK LİSE	ANADOLU MESLEK LİSESİ	MESLEK LİSESİ	İMAM-HATİP LİSESİ	ANADOLU- İMAM HATİP LİSESİ	
DİL BECERİLERİ VE EDEBİYAT	% 13,9	% 11,6	% 12,1	% 10,5	% 12,0	% 18,1	% 16,5	
MATEMATİK	% 18,8	% 15,1	% 15,8	% 3,5	% 4,0	% 3,8	% 3,4	
FEN BİLİMLERİ	% 29,2	% 17,4	% 18,2	% 3,5	% 4,0	% 3,8	% 3,4	
SOSYAL BİLİMLER VE FELSEFE	% 6,9	% 7,0	% 7,3	% 7,0	% 8,0	% 6,3	% 5,7	
YABANCI DİL	% 11,8	% 12,8	% 3,6	% 12,8	% 4,0	% 3,8	% 11,4	
DİN BİLGİSİ	% 2,8	% 2,3	% 2,4	% 2,3	% 2,7	% 0,0	% 0,0	
GÜZEL SANATLAR VE SPOR	% 3,5	% 2,9	% 3,0	% 2,9	% 3,3	% 3,1	% 2,8	
REHBERLİK ETKİNLİKLERİ	% 2,8	% 2,3	% 2,4	% 2,3	% 2,7	% 2,5	% 2,3	
MESLEKİ VE TEKNİK DERSLER	% 0,0	% 26,2	% 32,7	% 39,5	% 45,3	% 36,3	% 32,4	
DİĞER	% 2,8	% 2,3	% 2,4	% 2,3	% 2,7	% 2,5	% 2,3	
SEÇMELİ DERSLER	% 7,6	% 0,0	% 0,0	% 13,4	% 11,3	% 20,0	% 19,9	

TABLO D2: TÜRKİYE’DE ORTAÖĞRETİMDE ÖĞRENCİLERİN OKUL TÜRLERİNE DAĞILIMI (%)

			2002-2003			2003-2004			2004-2005			2005-2006			2008-2009			2009-2010		
			TOPLAM	KIZ	ERKEK	TOPLAM	KIZ	ERKEK	TOPLAM	KIZ	ERKEK	TOPLAM	KIZ	ERKEK	TOPLAM	KIZ	ERKEK	TOPLAM	KIZ	ERKEK
GENEL ORTAÖĞRETİM	A1	AKADEMİK SEÇİCİ LİSELER	8,7	8,9	7,2	7,6	8,2	7,2	7,1	7,7	6,6	9,0	10,1	8,3	11,4	12,0	10,9	10,6	11,6	9,8
	A2	ANADOLU ÖĞRETMEN LİSELERİ	1,0	1,3	0,9	1,1	1,2	1,0	1,0	1,1	1,0	1,3	1,3	1,2	1,6	1,6	1,5	1,5	1,7	1,4
	A3	GENEL LİSELER	41,8	47,6	38,5	46,5	50,8	43,3	45,0	49,2	41,9	43,2	46,7	40,6	33,9	37,0	31,4	32,2	35,4	29,5
	A4	ÖZEL LİSELER	1,9	2,1	1,7	2,3	2,5	2,2	2,3	2,4	2,2	2,3	2,4	2,2	2,9	2,9	2,9	2,8	2,6	2,9
	A5	AÇIK LİSE	15,4	12,6	17,4	8,5	8,1	8,7	8,3	7,8	8,7	7,9	7,3	8,4	9,4	8,3	10,4	9,9	8,9	10,8
	A	GENEL ORTAÖĞRETİM	68,8	72,6	65,7	65,9	70,8	62,4	63,8	68,2	60,5	63,8	67,9	60,6	59,2	61,8	57,1	57,1	60,2	54,4
MESLEKİ VE TEKNİK ORTAÖĞRETİM	B1	MESLEKİ VE TEKNİK LİSELER	25,8	22,4	28,5	29,0	24,2	32,6	30,9	26,2	34,4	30,7	25,9	34,3	33,0	29,5	36,0	33,8	29,7	37,4
	B2	İMAM-HATİP LİSELERİ	2,1	2,1	2,2	2,9	2,8	2,9	3,2	3,4	3,0	3,3	3,8	3,0	3,7	4,4	3,2	4,7	5,3	4,2
	B3	ÖZEL EĞİTİM MESLEK LİSELERİ	0,02	0,01	0,03	0,04	0,03	0,05	0,04	0,03	0,05	0,04	0,03	0,05	0,12	0,08	0,16	0,14	0,09	0,18
	B4	ÖZEL LİSELER	0,03	0,03	0,03	0,04	0,04	0,04	0,04	0,03	0,04	0,03	0,03	0,03	0,04	0,03	0,04	0,04	0,03	0,04
	B5	AÇIK MESLEK LİSESİ	3,2	2,9	3,5	2,1	2,2	2,1	2,1	2,1	2,0	2,2	2,4	2,0	3,8	4,2	3,5	4,2	4,7	3,8
	B	MESLEKİ VE TEKNİK ORTAÖĞRETİM	31,2	27,4	34,3	34,1	29,2	37,6	36,2	31,8	39,5	36,2	32,1	39,4	40,8	38,2	42,9	42,9	39,8	45,6

TABLO D3: İLLERE GÖRE ÖĞRENCİLERİN ORTAÖĞRETİMDE OKUL TÜRLERİNE DAĞILIMI

BÖLGE / İL KODU	BÖLGE / İL	2004-2005	AKADEMİK SEÇİCİ LİSELER VE ANADOLU ÖĞRETMEN LİSELERİ	2008-2009			
		MESLEKİ VE TEKNİK ORTAÖĞRETİM		MESLEKİ VE TEKNİK ORTAÖĞRETİM	RESMİ VE ÖZEL MESLEKİ VE TEKNİK LİSELER	İMAM-HATİP LİSELERİ	
		B		B	B1+B4	B2	
0	TÜRKİYE	% 38,1	% 13,0	% 40,8	% 33,1	% 3,7	
100	İSTANBUL	% 40,0	% 6,8	% 40,0	% 31,9	% 3,5	
200	BATI MARMARA	% 45,3	% 21,3	% 46,5	% 41,8	% 2,7	
211	TEKİRDAĞ	% 50,5	% 20,3	% 47,4	% 43,4	% 1,5	
212	EDİRNE	% 44,4	% 25,2	% 50,3	% 47,2	% 1,4	
213	KIRKLARELİ	% 47,5	% 24,7	% 47,7	% 44,0	% 2,3	
221	BALIKESİR	% 41,2	% 18,4	% 43,8	% 37,7	% 4,2	
222	ÇANAKKALE	% 46,0	% 24,2	% 47,2	% 42,9	% 2,8	
300	EGE	% 42,4	% 17,5	% 45,0	% 39,1	% 2,7	
301	İZMİR	% 39,5	% 15,1	% 42,0	% 35,8	% 1,4	
321	AYDIN	% 42,6	% 22,3	% 42,3	% 38,7	% 1,7	
322	DENİZLİ	% 42,0	% 17,6	% 46,0	% 40,4	% 3,7	
323	MUĞLA	% 39,6	% 18,4	% 41,5	% 37,7	% 1,8	
331	MANİSA	% 45,0	% 17,9	% 50,4	% 44,5	% 3,5	
332	AFYONKARAHİSAR	% 52,8	% 18,1	% 54,7	% 47,2	% 6,3	
333	KÜTAHYA	% 45,7	% 20,2	% 52,1	% 42,4	% 7,5	
334	UŞAK	% 48,5	% 22,9	% 43,3	% 38,3	% 3,4	
400	DOĞU MARMARA	% 51,3	% 14,1	% 52,7	% 43,5	% 3,8	
411	BURSA	% 52,6	% 12,1	% 54,5	% 45,5	% 3,8	
412	ESKİŞEHİR	% 42,9	% 18,2	% 47,6	% 41,0	% 2,3	
413	BİLECİK	% 58,2	% 19,2	% 57,7	% 52,5	% 4,1	
421	KOCAELİ	% 48,9	% 13,6	% 49,6	% 39,3	% 3,6	
422	SAKARYA	% 54,9	% 13,8	% 55,3	% 44,1	% 3,7	
423	DÜZCE	% 55,3	% 17,1	% 53,9	% 43,7	% 5,9	
424	BOLU	% 58,9	% 17,5	% 60,0	% 51,0	% 6,2	
425	YALOVA	% 50,1	% 16,6	% 46,3	% 38,7	% 3,0	
500	BATI ANADOLU	% 35,6	% 12,4	% 39,7	% 32,3	% 3,7	
510	ANKARA	% 35,1	% 12,3	% 37,9	% 32,0	% 2,2	
521	KONYA	% 37,5	% 11,6	% 45,4	% 33,9	% 7,7	
522	KARAMAN	% 30,5	% 21,6	% 34,1	% 26,1	% 4,8	
600	AKDENİZ	% 30,8	% 14,4	% 36,4	% 29,8	% 3,1	
611	ANTALYA	% 33,9	% 15,0	% 36,1	% 30,2	% 2,0	
612	ISPARTA	% 43,5	% 27,3	% 48,1	% 40,9	% 3,9	
613	BURDUR	% 33,5	% 22,0	% 44,5	% 38,9	% 4,1	
621	ADANA	% 30,2	% 9,9	% 33,6	% 27,3	% 1,9	
622	MERSİN	% 27,8	% 16,6	% 34,1	% 27,5	% 2,6	
631	HATAY	% 25,9	% 14,4	% 33,4	% 27,7	% 3,3	
632	KAHRAMANMARAŞ	% 36,1	% 11,4	% 43,2	% 33,2	% 7,4	
633	OSMANİYE	% 25,7	% 16,0	% 38,3	% 31,7	% 3,9	
700	ORTA ANADOLU	% 39,3	% 16,3	% 41,9	% 33,8	% 5,4	
711	KIRIKKALE	% 35,5	% 18,8	% 44,7	% 38,2	% 2,7	
712	AKSARAY	% 36,3	% 15,4	% 39,3	% 31,4	% 5,6	
713	NİĞDE	% 44,5	% 15,5	% 44,9	% 35,9	% 6,3	
714	NEVŞEHİR	% 40,1	% 20,0	% 44,8	% 37,3	% 6,9	
715	KIRŞEHİR	% 33,8	% 22,3	% 36,1	% 33,0	% 2,9	
721	KAYSERİ	% 38,1	% 14,7	% 39,0	% 29,9	% 5,0	
722	SİVAS	% 40,6	% 13,5	% 41,4	% 32,1	% 6,8	
723	YOZGAT	% 45,1	% 18,7	% 50,8	% 43,1	% 6,4	

2009-2010						
	AKADEMİK SEÇİCİ LİSELER VE ANADOLU ÖĞRETMEN LİSELERİ	MESLEKİ VE TEKNİK ORTAÖĞRETİM	RESMİ VE ÖZEL MESLEKİ VE TEKNİK LİSELER	İMAM-HATİP LİSELERİ	BÖLGE / İL	BÖLGE / İL KODU
	A1+A2	B	B1+B4	B2		
	% 12,2	% 42,9	% 33,9	% 4,7	TÜRKİYE	0
	% 10,6	% 36,1	% 28,6	% 2,5	İSTANBUL	100
	% 13,8	% 43,1	% 32,9	% 7,5	BATI MARMARA	200
	% 9,7	% 30,1	% 19,7	% 7,6	TEKİRDAĞ	211
	% 17,0	% 57,5	% 48,2	% 7,6	EDİRNE	212
	% 12,0	% 32,7	% 21,5	% 7,6	KIRKLARELİ	213
	% 15,4	% 40,8	% 30,4	% 7,5	BALIKESİR	221
	% 16,6	% 57,6	% 46,9	% 6,8	ÇANAKKALE	222
	% 13,3	% 40,4	% 33,8	% 3,1	EGE	300
	% 11,6	% 40,0	% 33,5	% 2,8	İZMİR	301
	% 13,8	% 39,2	% 32,1	% 2,6	AYDIN	321
	% 10,5	% 44,5	% 40,9	% 3,0	DENİZLİ	322
	% 15,0	% 56,3	% 49,6	% 5,8	MUĞLA	323
	% 22,7	% 45,7	% 41,2	% 2,3	MANİSA	331
	% 17,3	% 46,0	% 38,2	% 5,3	AFYONKARAHİSAR	332
	% 13,4	% 61,5	% 53,2	% 5,5	KÜTAHYA	333
	% 6,1	% 20,5	% 12,0	% 3,7	UŞAK	334
	% 13,6	% 53,6	% 43,6	% 5,3	DOĞU MARMARA	400
	% 16,2	% 47,9	% 31,1	% 11,6	BURSA	411
	% 18,7	% 58,7	% 51,7	% 5,7	ESKİŞEHİR	412
	% 10,6	% 39,0	% 24,4	% 7,6	BİLECİK	413
	% 14,2	% 41,3	% 30,0	% 7,4	KOCAELİ	421
	% 15,7	% 61,5	% 50,3	% 7,7	SAKARYA	422
	% 20,4	% 47,6	% 40,4	% 5,9	DÜZCE	423
	% 11,1	% 56,2	% 45,9	% 4,7	BOLU	424
	% 22,9	% 49,8	% 44,4	% 3,6	YALOVA	425
	% 16,0	% 48,5	% 40,3	% 5,4	BATI ANADOLU	500
	% 20,9	% 63,1	% 52,8	% 7,0	ANKARA	510
	% 13,6	% 44,2	% 34,5	% 6,4	KONYA	521
	% 16,4	% 48,3	% 41,3	% 4,5	KARAMAN	522
	% 11,7	% 35,5	% 26,1	% 4,2	AKDENİZ	600
	% 6,4	% 24,4	% 14,1	% 3,2	ANTALYA	611
	% 16,1	% 55,7	% 43,6	% 6,9	ISPARTA	612
	% 23,6	% 52,4	% 48,6	% 2,0	BURDUR	613
	% 10,3	% 32,1	% 21,4	% 5,3	ADANA	621
	% 19,7	% 47,4	% 36,2	% 6,7	MERSİN	622
	% 14,2	% 42,0	% 28,7	% 6,9	HATAY	631
	% 18,8	% 50,0	% 42,2	% 3,1	KAHRAMANMARAŞ	632
	% 8,1	% 28,0	% 20,8	% 3,5	OSMANİYE	633
	% 8,9	% 41,8	% 33,2	% 3,8	ORTA ANADOLU	700
	% 17,7	% 59,9	% 46,8	% 10,5	KIRIKKALE	711
	% 16,4	% 54,4	% 45,9	% 6,1	AKSARAY	712
	% 6,2	% 28,9	% 18,8	% 5,4	NİĞDE	713
	% 12,8	% 37,1	% 29,8	% 4,4	NEVŞEHİR	714
	% 14,1	% 32,3	% 24,3	% 5,9	KIRŞEHİR	715
	% 25,4	% 51,3	% 42,7	% 5,1	KAYSERİ	721
	% 6,3	% 40,8	% 31,8	% 3,9	SİVAS	722
	% 13,8	% 45,3	% 38,2	% 1,8	YOZGAT	723

TABLO D3 (DEVAM)

BÖLGE / İL KODU	BÖLGE / İL	2004-2005	AKADEMİK SEÇİCİ LİSELER VE ANADOLU ÖĞRETMEN LİSELERİ	2008-2009			
		MESLEKİ VE TEKNİK ORTAÖĞRETİM		MESLEKİ VE TEKNİK ORTAÖĞRETİM	RESMİ VE ÖZEL MESLEKİ VE TEKNİK LİSELER	İMAM-HATİP LİSELERİ	
		B		B	B1+B4	B2	
800	BATI KARADENİZ	% 42,8	% 17,2	% 47,0	% 38,6	% 5,5	
811	ZONGULDAK	% 43,5	% 19,2	% 45,5	% 37,5	% 4,3	
812	KARABÜK	% 45,0	% 25,9	% 45,3	% 38,7	% 4,8	
813	BARTIN	% 59,1	% 14,8	% 60,7	% 53,5	% 5,0	
821	KASTAMONU	% 49,6	% 19,9	% 52,8	% 42,2	% 8,9	
822	ÇANKIRI	% 57,8	% 20,7	% 61,2	% 53,0	% 5,8	
823	SİNOP	% 48,3	% 23,2	% 48,4	% 41,0	% 5,6	
831	SAMSUN	% 39,1	% 15,4	% 42,9	% 34,1	% 5,3	
832	TOKAT	% 42,0	% 14,7	% 47,8	% 39,2	% 6,2	
833	ÇORUM	% 35,9	% 14,1	% 40,6	% 33,2	% 4,8	
834	AMASYA	% 41,7	% 17,5	% 53,5	% 45,0	% 5,1	
900	DOĞU KARADENİZ	% 48,3	% 15,9	% 51,9	% 41,4	% 6,0	
901	TRABZON	% 40,1	% 15,2	% 48,2	% 37,9	% 4,6	
902	ORDU	% 51,5	% 15,2	% 50,4	% 41,0	% 6,7	
903	GİRESUN	% 51,4	% 19,0	% 56,8	% 45,9	% 8,5	
904	RİZE	% 46,9	% 14,8	% 53,4	% 37,4	% 6,7	
905	ARTVİN	% 66,4	% 15,3	% 59,6	% 54,7	% 4,3	
906	GÜMÜŞHANE	% 50,7	% 17,3	% 51,0	% 44,7	% 4,0	
A00	KUZEYDOĞU ANADOLU	% 29,8	% 15,3	% 35,4	% 26,9	% 5,0	
A11	ERZURUM	% 33,0	% 15,6	% 37,5	% 27,1	% 5,2	
A12	ERZİNCAN	% 39,2	% 19,3	% 44,0	% 35,7	% 5,0	
A13	BAYBURT	% 37,2	% 18,0	% 44,5	% 31,6	% 9,9	
A21	AĞRI	% 25,1	% 13,3	% 29,3	% 21,0	% 5,1	
A22	KARS	% 22,8	% 13,1	% 27,3	% 21,9	% 4,2	
A23	İĞDIR	% 19,6	% 15,4	% 29,3	% 22,8	% 5,0	
A24	ARDAHAN	% 25,3	% 12,0	% 40,5	% 37,6	% 2,2	
B00	ORTADOĞU ANADOLU	% 24,3	% 10,1	% 31,1	% 22,2	% 4,1	
B11	MALATYA	% 21,8	% 9,0	% 31,5	% 20,6	% 4,3	
B12	ELAZIĞ	% 20,9	% 9,9	% 29,7	% 20,6	% 3,6	
B13	BİNGÖL	% 22,9	% 10,0	% 35,6	% 23,8	% 5,4	
B14	TUNCELİ	% 44,5	% 22,0	% 22,6	% 18,8	% 0,0	
B21	VAN	% 24,5	% 10,4	% 25,6	% 19,5	% 3,3	
B22	MUŞ	% 29,7	% 11,6	% 46,6	% 37,9	% 4,9	
B23	BİTLİS	% 35,2	% 13,4	% 38,9	% 28,8	% 6,5	
B24	HAKKARİ	% 20,1	% 6,9	% 25,9	% 17,8	% 4,2	
C00	GÜNEYDOĞU ANADOLU	% 21,0	% 7,9	% 26,5	% 18,7	% 3,3	
C11	GAZİANTEP	% 24,0	% 8,4	% 27,4	% 21,1	% 3,0	
C12	ADIYAMAN	% 21,9	% 9,9	% 27,3	% 19,5	% 5,3	
C13	KİLİS	% 44,4	% 23,7	% 53,7	% 48,6	% 4,8	
C21	ŞANLIURFA	% 21,4	% 7,6	% 26,9	% 19,7	% 4,5	
C22	DİYARBAKIR	% 11,0	% 6,8	% 24,8	% 13,8	% 2,3	
C31	MARDİN	% 20,8	% 6,5	% 20,4	% 15,0	% 2,8	
C32	BATMAN	% 12,7	% 5,9	% 21,4	% 12,2	% 3,5	
C33	ŞIRNAK	% 42,8	% 5,1	% 30,4	% 24,2	% 2,3	
C34	SİİRT	% 36,6	% 11,9	% 38,2	% 30,3	% 3,3	

	2009-2010				BÖLGE / İL	BÖLGE / İL KODU
	AKADEMİK SEÇİCİ LİSELER VE ANADOLU ÖĞRETMEN LİSELERİ	MESLEKİ VE TEKNİK ORTAÖĞRETİM	RESMİ VE ÖZEL MESLEKİ VE TEKNİK LİSELER	İMAM-HATİP LİSELERİ		
	A1+A2	B	B1+B4	B2		
	% 15,8	% 44,7	% 35,2	% 6,4	BATİ KARADENİZ	800
	% 10,1	% 45,6	% 33,3	% 9,5	ZONGULDAK	811
	% 26,1	% 47,7	% 39,3	% 5,8	KARABÜK	812
	% 19,9	% 37,9	% 28,2	% 6,0	BARTIN	813
	% 11,4	% 30,4	% 23,8	% 4,8	KASTAMONU	821
	% 19,0	% 54,5	% 42,8	% 9,4	ÇANKIRI	822
	% 13,7	% 41,2	% 31,1	% 5,7	SİNOP	823
	% 17,5	% 49,9	% 41,7	% 3,5	SAMSUN	831
	% 23,3	% 50,4	% 45,9	% 2,9	TOKAT	832
	% 21,8	% 42,4	% 38,2	% 3,6	ÇORUM	833
	% 20,6	% 57,2	% 49,4	% 5,9	AMASYA	834
	% 12,3	% 46,4	% 34,8	% 6,4	DOĞU KARADENİZ	900
	% 13,0	% 50,8	% 38,5	% 4,5	TRABZON	901
	% 10,8	% 49,9	% 35,5	% 9,7	ORDU	902
	% 20,1	% 55,2	% 42,5	% 9,6	GİRESUN	903
	% 9,1	% 35,2	% 22,1	% 5,6	RİZE	904
	% 16,9	% 53,6	% 45,5	% 4,8	ARTVİN	905
	% 5,8	% 24,3	% 18,0	% 3,5	GÜMÜŞHANE	906
	% 15,6	% 43,9	% 35,1	% 5,3	KUZEYDOĞU ANADOLU	A00
	% 15,6	% 38,0	% 29,7	% 3,5	ERZURUM	A11
	% 17,4	% 41,9	% 37,6	% 2,2	ERZİNCAN	A12
	% 11,1	% 56,5	% 43,0	% 9,6	BAYBURT	A13
	% 18,7	% 49,1	% 39,5	% 8,6	AĞRI	A21
	% 15,3	% 50,9	% 40,2	% 7,7	KARS	A22
	% 14,6	% 52,4	% 40,4	% 8,5	IĞDIR	A23
	% 15,5	% 42,1	% 33,8	% 5,6	ARDAHAN	A24
	% 11,7	% 43,2	% 32,2	% 6,0	ORTADOĞU ANADOLU	B00
	% 14,9	% 56,2	% 37,4	% 8,6	MALATYA	B11
	% 12,8	% 56,9	% 44,5	% 4,3	ELAZIĞ	B12
	% 13,9	% 45,0	% 34,6	% 6,4	BİNGÖL	B13
	% 11,5	% 34,9	% 26,6	% 3,6	TUNCELİ	B14
	% 21,3	% 49,5	% 40,4	% 7,1	VAN	B21
	% 13,0	% 45,9	% 34,2	% 8,7	MUŞ	B22
	% 7,0	% 29,8	% 20,4	% 6,0	BİTLİS	B23
	% 5,2	% 29,7	% 23,4	% 3,0	HAKKARİ	B24
	% 15,4	% 45,9	% 37,0	% 5,0	GÜNEYDOĞU ANADOLU	C00
	% 18,6	% 49,2	% 44,4	% 1,9	GAZİANTEP	C11
	% 12,8	% 52,1	% 41,7	% 7,5	ADIYAMAN	C12
	% 14,1	% 51,4	% 38,0	% 6,0	KİLİS	C13
	% 24,8	% 21,5	% 17,9	% 0,0	ŞANLIURFA	C21
	% 22,7	% 45,0	% 38,7	% 4,3	DİYARBAKIR	C22
	% 9,8	% 28,5	% 20,8	% 4,1	MARDİN	C31
	% 14,3	% 48,7	% 39,7	% 4,0	BATMAN	C32
	% 17,0	% 55,1	% 45,2	% 8,2	ŞIRNAK	C33
	% 17,5	% 47,6	% 38,4	% 5,2	SİİRT	C34

E. ÖĞRENME ORTAMLARI

TABLO E1: DERSLİK VE BİLGİSAYAR BAŞINA DÜŞEN ÖĞRENCİ SAYISI

BÖLGE / İL KODU	BÖLGE / İL	DERSLİK BAŞINA DÜŞEN ÖĞRENCİ SAYISI									BİLGİSAYAR BAŞINA DÜŞEN ÖĞRENCİ SAYISI
		İLKÖĞRETİM			GENEL ORTAÖĞRETİM			MESLEKİ VE TEKNİK ORTAÖĞRETİM			
		2004- 2005	2008- 2009	2009- 2010	2004- 2005	2008- 2009	2009- 2010	2004- 2005	2008- 2009	2009- 2010	
0	TÜRKİYE	36	32	32	33	29	31	28	33	36	23
100	İSTANBUL	55	49	46	33	31	34	43	48	52	33
200	BATI MARMARA	26	24	23	27	27	26	24	29	31	20
211	TEKİRDAĞ	36	29	28	34	27	26	31	35	37	29
212	EDİRNE	21	21	20	24	21	21	27	29	31	14
213	KIRKLARELİ	21	22	22	28	28	26	28	30	33	18
221	BALIKESİR	27	24	24	28	21	27	22	27	30	29
222	ÇANAKKALE	22	20	20	26	20	21	19	24	26	11
300	EGE	30	27	26	29	25	26	27	30	34	20
301	İZMİR	39	33	32	33	29	29	34	35	42	23
321	AYDIN	26	23	23	26	24	23	23	27	32	15
322	DENİZLİ	26	25	24	24	21	23	23	29	33	22
323	MUĞLA	23	22	21	29	24	27	23	27	30	21
331	MANİSA	29	26	25	29	24	25	27	29	32	33
332	AFYONKARAHİSAR	24	23	22	24	20	22	22	26	29	15
333	KÜTAHYA	23	21	21	24	20	20	22	27	28	14
334	UŞAK	26	22	22	50	23	25	26	30	32	11
400	DOĞU MARMARA	34	31	30	31	26	28	35	37	39	20
411	BURSA	42	39	38	34	29	32	43	43	45	30
412	ESKİŞEHİR	31	27	25	32	27	26	29	34	36	14
413	BİLECİK	25	22	21	18	18	17	15	21	22	14
421	KOCAELİ	35	30	29	30	23	27	41	39	41	24
422	SAKARYA	32	28	28	30	24	25	36	38	43	23
423	DÜZCE	23	22	21	23	27	27	31	31	34	6
424	BOLU	25	22	21	27	24	26	22	26	27	17
425	YALOVA	26	26	25	26	30	31	24	30	32	14
500	BATI ANADOLU	37	33	32	33	29	30	29	33	36	25
510	ANKARA	40	37	36	34	30	32	32	34	36	26
521	KONYA	34	29	28	31	27	27	23	30	36	24
522	KARAMAN	28	22	21	33	22	21	22	27	33	18
600	AKDENİZ	36	33	31	35	31	33	25	32	38	25
611	ANTALYA	33	29	28	31	29	30	27	30	33	35
612	ISPARTA	19	18	18	20	20	20	16	21	24	16
613	BURDUR	18	17	16	21	20	19	16	26	25	9
621	ADANA	48	40	39	47	36	37	29	40	48	21
622	MERSİN	35	31	31	34	33	34	23	30	37	26
631	HATAY	37	35	33	35	33	36	24	38	51	32
632	KAHRAMANMARAŞ	43	38	36	39	32	35	26	31	37	26
633	OSMANİYE	37	33	33	23	29	34	26	41	54	25
700	ORTA ANADOLU	27	24	23	32	25	25	22	27	30	19
711	KIRIKKALE	28	24	23	46	23	20	26	28	31	25
712	AKSARAY	27	23	22	27	24	26	21	30	35	14
713	NİĞDE	26	23	23	25	19	20	20	28	33	14
714	NEVŞEHİR	23	20	20	25	17	17	19	23	27	16
715	KIRŞEHİR	25	21	22	30	27	26	23	26	33	11
721	KAYSERİ	32	29	29	37	30	29	23	30	32	32
722	SİVAS	25	23	22	29	27	30	22	27	32	21
723	YOZGAT	25	19	19	28	19	22	20	23	23	12

TABLO E1 (DEVAM)

BÖLGE / İL KODU	BÖLGE / İL	DERSLİK BAŞINA DÜŞEN ÖĞRENCİ SAYISI									BİLGİSAYAR BAŞINA DÜŞEN ÖĞRENCİ SAYISI
		İLKÖĞRETİM			GENEL ORTAÖĞRETİM			MESLEKİ VE TEKNİK ORTAÖĞRETİM			
		2004- 2005	2008- 2009	2009- 2010	2004- 2005	2008- 2009	2009- 2010	2004- 2005	2008- 2009	2009- 2010	
800	BATI KARADENİZ	26	24	23	30	24	24	23	28	30	17
811	ZONGULDAK	27	26	25	31	22	24	29	32	39	18
812	KARABÜK	31	24	23	24	19	18	22	24	26	12
813	BARTIN	20	19	19	23	21	28	17	24	27	19
821	KASTAMONU	21	21	21	22	20	20	19	26	26	13
822	ÇANKIRI	19	19	18	22	17	18	20	21	22	15
823	SİNOP	19	18	18	32	19	19	17	20	22	12
831	SAMSUN	32	28	27	36	31	29	30	33	34	23
832	TOKAT	24	21	21	28	25	24	25	30	32	14
833	ÇORUM	26	25	24	29	26	26	19	26	29	16
834	AMASYA	24	20	20	31	20	20	23	27	32	16
900	DOĞU KARADENİZ	24	22	22	27	24	24	22	26	28	13
901	TRABZON	24	22	21	22	28	28	19	26	27	13
902	ORDU	27	27	26	30	25	27	25	29	32	14
903	GİRESUN	25	23	23	28	24	24	21	24	25	13
904	RİZE	23	21	20	22	19	16	21	25	28	10
905	ARTVİN	18	17	17	24	20	21	25	25	25	13
906	GÜMÜŞHANE	19	17	17	30	23	21	23	20	34	15
A00	K. DOĞU ANADOLU	31	29	28	31	25	27	18	26	29	25
A11	ERZURUM	31	28	27	27	23	24	20	28	31	29
A12	ERZİNCAN	22	20	19	22	19	20	16	25	27	14
A13	BAYBURT	20	17	16	23	18	19	18	19	21	24
A21	AĞRI	46	42	43	44	28	35	15	22	29	41
A22	KARS	28	27	25	38	30	31	20	30	34	14
A23	İÇDIR	39	30	31	34	43	43	23	36	36	41
A24	ARDAHAN	21	17	17	61	22	26	15	22	23	16
B00	ORTADOĞU ANADOLU	39	34	34	41	33	34	21	32	34	20
B11	MALATYA	32	28	27	37	30	30	18	29	34	20
B12	ELAZIĞ	34	30	30	47	37	37	23	32	35	15
B13	BİNGÖL	32	28	28	31	28	30	22	43	38	17
B14	TUNCELİ	19	14	15	47	14	16	18	20	20	9
B21	VAN	54	44	45	28	37	40	29	33	27	28
B22	MUŞ	39	36	35	48	33	35	21	35	32	16
B23	BİTLİS	36	29	30	33	31	27	22	30	31	15
B24	HAKKARİ	47	41	40	53	42	49	23	38	37	34
C00	G. DOĞU ANADOLU	52	44	44	47	43	47	22	32	37	32
C11	GAZİANTEP	56	47	46	45	42	49	28	39	39	43
C12	ADİYAMAN	38	33	33	48	41	44	20	33	41	19
C13	KİLİS	30	26	25	37	20	24	24	30	36	4
C21	ŞANLIURFA	66	53	53	22	36	42	20	28	35	41
C22	DİYARBAKIR	55	44	44	47	53	52	19	35	36	36
C31	MARDİN	51	42	43	58	49	50	18	23	27	36
C32	BATMAN	47	42	44	59	53	63	20	39	51	49
C33	ŞIRNAK	52	44	44	20	33	39	21	31	32	39
C34	SİİRT	39	30	32	24	26	27	21	37	48	25

TABLO E2: ÖZEL DONANIMLI ÖĞRENME ORTAMLARI

BÖLGE KODU	BÖLGE	OKUL BAŞINA DÜŞEN ORTALAMA BİLGİSAYAR LABORATUVARI SAYISI		OKUL BAŞINA DÜŞEN ORTALAMA FEN LABORATUVARI SAYISI		OKUL BAŞINA DÜŞEN KÜTÜPHANE SAYISI	
		İLKÖĞRETİM	ORTAÖĞRETİM	İLKÖĞRETİM	ORTAÖĞRETİM	İLKÖĞRETİM	ORTAÖĞRETİM
		2007	2007	2007	2007	2007	2007
0	TÜRKİYE	0,51	0,98	0,4	0,18	0,36	0,69
100	İSTANBUL	1,32	1,26	0,87	0,17	0,77	0,65
200	BATI MARMARA	0,64	0,81	0,54	0,19	0,49	0,65
300	EGE	0,55	0,99	0,46	0,15	0,38	0,67
400	DOĞU MARMARA	0,7	1,09	0,58	0,23	0,55	0,74
500	BATI ANADOLU	0,61	1,04	0,36	0,43	0,42	0,65
600	AKDENİZ	0,46	0,94	0,38	0,17	0,33	0,65
700	ORTA ANADOLU	0,55	1,09	0,4	0,23	0,37	0,82
800	BATI KARADENİZ	0,42	0,91	0,36	0,15	0,34	0,68
900	DOĞU KARADENİZ	0,46	0,98	0,42	0,11	0,35	0,69
A00	KUZEYDOĞU ANADOLU	0,24	0,93	0,12	0,36	0,14	0,67
B00	ORTADOĞU ANADOLU	0,37	0,97	0,25	0,2	0,24	0,66
C00	GÜNEYDOĞU ANADOLU	0,27	0,84	0,17	0,19	0,15	0,68

	OKUL BAŞINA DÜŞEN ORTALAMA DİL LABORATUVARI		ORTAÖĞRETİM OKULU BAŞINA DÜŞEN BİLİM LABORATUVARI SAYISI			ORTAÖĞRETİM OKULU BAŞINA DÜŞEN MESLEK LABORATUVARI	BÖLGE	BÖLGE KODU
	İLKÖĞRETİM	ORTAÖĞRETİM	BİYOLOJİ	FİZİK	KİMYA			
	2007	2007	2007	2007	2007			
	0,02	0,04	0,21	0,24	0,19	0,22	TÜRKİYE	0
	0,09	0,11	0,36	0,47	0,4	0,21	İSTANBUL	100
	0,02	0,07	0,16	0,24	0,2	0,22	BATI MARMARA	200
	0,03	0,05	0,22	0,25	0,19	0,2	EGE	300
	0,03	0,06	0,23	0,29	0,26	0,28	DOĞU MARMARA	400
	0,03	0,05	0,21	0,23	0,18	0,24	BATI ANADOLU	500
	0,02	0,04	0,2	0,22	0,2	0,18	AKDENİZ	600
	0,01	0,05	0,21	0,26	0,16	0,21	ORTA ANADOLU	700
	0,01	0,02	0,17	0,19	0,13	0,27	BATI KARADENİZ	800
	0,02	0,04	0,18	0,21	0,16	0,23	DOĞU KARADENİZ	900
	0,01	0,03	0,2	0,17	0,13	0,33	KUZEYDOĞU ANADOLU	A00
	0,02	0,03	0,21	0,23	0,16	0,13	ORTADOĞU ANADOLU	B00
	0,01	0,04	0,2	0,26	0,2	0,14	GÜNEYDOĞU ANADOLU	C00

F, EĞİTİMİN ÇIKTILARI

TABLO F1: EĞİTİM SİSTEMİNDEN ERKEN AYRILMA

BÖLGE / İL KODU	BÖLGE / İL	15-19 YAŞ ARASINDA OLUP İLKÖĞRETİM DİPLOMASI OLMAYANLAR						20-24 YAŞ ARASINDA OLUP ORTAÖĞRETİM DİPLOMASI OLMAYANLAR					
		2007			2008			2007			2008		
		TOPLAM	KIZ	ERKEK	TOPLAM	KIZ	ERKEK	TOPLAM	KIZ	ERKEK	TOPLAM	KIZ	ERKEK
0	TÜRKİYE	% 13,5	% 18,1	% 9,5	% 12,2	% 15,9	% 9,1	% 52,4	% 58,7	% 44,8	% 51,1	% 57,9	% 42,8
100	İSTANBUL	% 9,8	% 12,8	% 7,6	% 8,3	% 10,4	% 6,6	% 45,8	% 51,0	% 39,9	% 44,4	% 49,5	% 38,7
210	EDİRNE, TEKİRDAĞ, KIRKLARELİ	% 6,4	% 5,2	% 7,4	% 4,8	% 4,0	% 5,6	% 42,4	% 46,5	% 36,6	% 34,4	% 37,1	% 31,5
220	BALIKESİR, ÇANAKKALE	% 5,1	% 7,9	% 2,9	% 2,9	% 3,4	% 2,4	% 50,4	% 56,0	% 43,6	% 43,8	% 50,3	% 36,9
310	İZMİR	% 6,8	% 6,9	% 6,8	% 4,9	% 4,4	% 5,4	% 42,5	% 44,0	% 40,8	% 38,0	% 40,9	% 35,0
320	DENİZLİ, AYDIN, MUĞLA	% 4,0	% 5,2	% 2,8	% 5,4	% 5,8	% 5,1	% 55,2	% 58,0	% 51,8	% 47,5	% 50,5	% 44,2
330	MANİSA, AFYON, KÜTAHYA, UŞAK	% 5,7	% 6,3	% 5,2	% 5,5	% 6,1	% 5,1	% 60,4	% 68,5	% 51,7	% 58,2	% 66,7	% 48,8
410	BURSA, ESKİŞEHİR, BİLECİK	% 4,1	% 3,5	% 4,6	% 5,2	% 7,8	% 3,1	% 45,0	% 52,4	% 36,9	% 41,9	% 45,8	% 37,3
420	KOCAELİ, SAKARYA, DÜZCE, BOLU, YALOVA	% 7,4	% 8,0	% 6,9	% 4,6	% 6,2	% 3,4	% 48,5	% 54,5	% 41,2	% 46,8	% 52,8	% 39,6
510	ANKARA	% 2,6	% 1,5	% 3,5	% 1,7	% 1,1	% 2,1	% 31,8	% 34,6	% 28,9	% 28,5	% 31,4	% 25,3
520	KONYA, KARAMAN	% 3,0	% 3,8	% 2,3	% 3,9	% 4,0	% 3,8	% 59,2	% 66,6	% 50,5	% 58,4	% 60,9	% 55,6
610	ANTALYA, ISPARTA, BURDUR	% 3,8	% 4,4	% 3,3	% 2,3	% 1,9	% 2,6	% 52,6	% 55,1	% 49,7	% 48,6	% 54,6	% 41,3
620	ADANA, MERSİN	% 13,2	% 18,5	% 8,5	% 13,7	% 17,4	% 10,7	% 47,9	% 51,3	% 43,6	% 51,2	% 57,9	% 42,4
630	HATAY, KAHRAMANMARAŞ, OSMANİYE	% 8,8	% 10,5	% 7,3	% 14,4	% 18,1	% 10,9	% 60,1	% 64,9	% 53,9	% 59,8	% 65,4	% 52,4
710	NEVŞEHİR, AKSARAY, NIĞDE, KIRIKKALE, KIRŞEHİR	% 9,3	% 13,2	% 5,5	% 8,5	% 11,9	% 5,4	% 61,9	% 66,7	% 56,3	% 59,4	% 65,4	% 51,9
720	KAYSERİ, SİVAS, YOZGAT	% 5,2	% 5,9	% 4,7	% 4,6	% 4,2	% 5,0	% 50,4	% 53,2	% 47,0	% 53,3	% 59,2	% 45,9
810	ZONGULDAK, KARABÜK, BARTIN	% 3,2	% 2,3	% 3,9	% 1,9	% 2,0	% 1,9	% 53,9	% 63,4	% 43,9	% 49,1	% 59,9	% 37,2
820	KASTAMONU, ÇANKIRI, SİNOP	% 4,1	% 6,9	% 1,5	% 5,1	% 7,4	% 3,2	% 51,9	% 64,2	% 37,5	% 58,6	% 64,9	% 50,5
830	SAMSUN, TOKAT, ÇORUM, AMASYA	% 7,2	% 7,9	% 6,7	% 5,2	% 4,9	% 5,4	% 55,4	% 59,9	% 49,5	% 56,8	% 64,2	% 46,2
900	TRABZON, ORDU, GİRESUN, RİZE, ARTVİN, GÜMÜŞHANE	% 3,5	% 2,5	% 4,5	% 2,5	% 3,0	% 2,1	% 43,7	% 50,2	% 36,4	% 43,8	% 52,6	% 32,9
A10	ERZURUM, ERZİNCAN, BAYBURT	% 16,4	% 22,3	% 10,3	% 14,9	% 21,4	% 7,9	% 57,7	% 67,4	% 43,0	% 49,7	% 62,8	% 32,1
A20	KARS, AĞRI, IĞDIR, ARDAHAN	% 45,7	% 56,6	% 32,2	% 39,2	% 48,7	% 29,1	% 74,0	% 84,1	% 52,2	% 78,5	% 87,7	% 62,3
B10	MALATYA, ELAZIĞ, BİNGÖL, TUNCELİ	% 7,5	% 12,8	% 2,8	% 6,9	% 9,2	% 4,9	% 49,6	% 57,3	% 40,1	% 52,9	% 61,8	% 41,3
B20	VAN, MUŞ, BİTLİS, HAKKARİ	% 47,2	% 64,8	% 28,3	% 37,9	% 49,8	% 27,3	% 78,6	% 89,7	% 60,9	% 71,4	% 84,7	% 51,4
C10	GAZİANTEP, ADIYAMAN, KİLİS	% 32,8	% 42,9	% 23,5	% 28,8	% 39,3	% 21,5	% 79,2	% 84,4	% 71,6	% 74,8	% 82,2	% 65,1
C20	DİYARBAKIR, ŞANLIURFA	% 47,9	% 63,1	% 33,9	% 46,1	% 62,0	% 32,6	% 74,0	% 83,0	% 60,5	% 78,4	% 86,7	% 66,1
C30	SİİRT, MARDİN, BATMAN, ŞIRNAK	% 35,4	% 51,8	% 19,1	% 32,8	% 50,4	% 17,3	% 72,7	% 85,2	% 53,5	% 74,8	% 86,3	% 55,0

TABLO F2: EĞİTİM DURUMUNA GÖRE İŞGÜCÜNE KATILIM VE İŞSİZLİK

		KENT KADIN						KENT ERKEK					
		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2004	2005	2006	2007	2008	2009
OKURYAZAR OLMAYANLAR	İŞGÜCÜNE KATILIM ORANI (%)	5,4	6,1	5,4	5,1	5,4	5,7	36,3	38,0	34,7	33,0	34,0	35,1
	İŞSİZLİK ORANI (%)	8,1	8,0	6,5	7,6	9,3	11,9	19,1	17,6	18,5	21,8	20,8	27,3
LİSE ALTİ EĞİTİMLİLER	İŞGÜCÜNE KATILIM ORANI (%)	11,9	12,7	13,2	12,8	13,2	14,6	67,6	68,5	67,8	67,5	67,4	67,3
	İŞSİZLİK ORANI (%)	15,2	15,6	15,9	14,4	16,7	20,5	12,8	12,5	11,8	11,6	12,9	17,0
GENEL LİSE MEZUNLARI	İŞGÜCÜNE KATILIM ORANI (%)	25,7	26,3	27,5	28,0	28,9	29,6	65,9	65,3	64,7	63,4	64,6	66,8
	İŞSİZLİK ORANI (%)	23,1	23,3	23,5	22,7	20,3	27,2	12,6	11,1	11,1	11,0	11,9	15,6
MESLEKİ VEYA TEKNİK LİSE MEZUNLARI	İŞGÜCÜNE KATILIM ORANI (%)	38,4	36,0	35,3	35,2	37,3	38,3	79,6	80,3	79,0	79,7	79,8	80,4
	İŞSİZLİK ORANI (%)	27,0	24,8	20,5	21,2	21,1	26,6	13,1	11,2	9,6	9,8	9,1	13,2
YÜKSEK-ÖĞRETİM MEZUNLARI	İŞGÜCÜNE KATILIM ORANI (%)	70,2	69,0	68,8	69,2	69,8	70,4	84,0	83,1	82,1	82,2	82,3	82,7
	İŞSİZLİK ORANI (%)	16,4	13,8	12,9	13,6	13,8	15,7	9,6	7,8	7,7	7,4	8,0	9,7
		KIR KADIN						KIR ERKEK					
		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2004	2005	2006	2007	2008	2009
OKURYAZAR OLMAYANLAR	İŞGÜCÜNE KATILIM ORANI (%)	30,5	27,3	25,5	24,5	24,4	24,8	51,6	45,9	43,7	40,3	37,9	38,8
	İŞSİZLİK ORANI (%)	0,2	0,7	0,4	0,4	0,8	0,8	2,4	3,8	4,8	5,6	8,7	9,7
LİSE ALTİ EĞİTİMLİLER	İŞGÜCÜNE KATILIM ORANI (%)	39,2	36,1	35,7	34,9	35,2	37,4	74,7	72,8	71,8	71,9	72,7	72,6
	İŞSİZLİK ORANI (%)	1,7	2,2	2,6	2,4	2,7	3,8	6,1	7,2	6,9	8,0	8,3	10,6
GENEL LİSE MEZUNLARI	İŞGÜCÜNE KATILIM ORANI (%)	29,5	30,4	30,0	30,6	30,7	35,2	73,4	72,1	72,8	71,6	73,5	79,2
	İŞSİZLİK ORANI (%)	21,4	22,8	20,4	19,2	22,4	21,7	11,0	11,1	11,4	11,3	11,4	13,4
MESLEKİ VEYA TEKNİK LİSE MEZUNLARI	İŞGÜCÜNE KATILIM ORANI (%)	47,4	41,7	42,5	44,4	45,0	44,7	81,4	83,1	82,8	84,1	82,2	83,6
	İŞSİZLİK ORANI (%)	24,0	18,9	23,2	19,0	17,8	21,8	12,8	10,4	8,5	9,5	9,5	10,6
YÜKSEK-ÖĞRETİM MEZUNLARI	İŞGÜCÜNE KATILIM ORANI (%)	71,7	70,1	68,6	72,0	72,1	74,9	86,0	85,9	86,8	85,7	85,6	86,3
	İŞSİZLİK ORANI (%)	23,0	17,7	14,4	16,5	19,3	21,8	11,3	8,8	7,9	7,4	8,8	9,0

TABLO F3: EĞİTİM DÜZEYİ VE MESLEK

		2007			2008		
		TOPLAM	KADIN	ERKEK	TOPLAM	KADIN	ERKEK
OKURYAZAR OLMAYANLAR	KANUN YAPICILAR, ÜST DÜZEY YÖNETİCİLER VE MÜDÜRLER	% 0,2	% 0,2	% 0,3	% 0,3	% 0,0	% 0,5
	PROFESYONEL MESLEK MENSUPLARI	% 0,2	% 0,0	% 0,4	% 0,1	% 0,3	% 0,0
	YARDIMCI PROFESYONEL MESLEK MENSUPLARI	% 0,7	% 0,8	% 0,7	% 0,3	% 0,5	% 0,2
	BÜRO VE MÜŞTERİ HİZMETLERİNDE ÇALIŞAN ELEMANLAR	% 0,6	% 0,6	% 0,5	% 0,5	% 0,2	% 0,8
	HİZMET VE SATIŞ ELEMANLARI	% 10,0	% 8,2	% 11,5	% 8,5	% 6,0	% 10,5
	NİTELİKLİ TARIM, HAYVANCILIK, AVCILIK, ORMANCILIK VE SU ÜRÜNLERİ ÇALIŞANLARI	% 3,2	% 2,1	% 4,0	% 4,3	% 3,2	% 5,2
	SANATKARLAR VE İLGİLİ İŞLERDE ÇALIŞANLAR	% 17,4	% 12,2	% 21,7	% 15,7	% 15,9	% 15,5
	TESİS VE MAKİNE OPERATÖRLERİ VE MONTAJCILARI	% 8,1	% 8,6	% 7,7	% 7,3	% 7,0	% 7,6
	NİTELİK GEREKTİRMEYEN İŞLERDE ÇALIŞANLAR	% 59,6	% 67,3	% 53,2	% 63,0	% 67,0	% 59,7
OKURYAZAR OLUP BİR OKUL BİTİRMEMİŞ OLANLAR	KANUN YAPICILAR, ÜST DÜZEY YÖNETİCİLER VE MÜDÜRLER	% 0,3	% 0,0	% 0,5	% 0,7	% 0,0	% 1,0
	PROFESYONEL MESLEK MENSUPLARI	% 0,1	% 0,0	% 0,2	% 0,2	% 0,3	% 0,1
	YARDIMCI PROFESYONEL MESLEK MENSUPLARI	% 1,6	% 3,8	% 0,7	% 0,8	% 1,3	% 0,6
	BÜRO VE MÜŞTERİ HİZMETLERİNDE ÇALIŞAN ELEMANLAR	% 1,0	% 0,9	% 1,1	% 1,0	% 1,9	% 0,6
	HİZMET VE SATIŞ ELEMANLARI	% 13,8	% 12,9	% 14,2	% 13,6	% 11,8	% 14,4
	NİTELİKLİ TARIM, HAYVANCILIK, AVCILIK, ORMANCILIK VE SU ÜRÜNLERİ ÇALIŞANLARI	% 2,2	% 2,8	% 2,0	% 2,6	% 3,0	% 2,4
	SANATKARLAR VE İLGİLİ İŞLERDE ÇALIŞANLAR	% 26,7	% 18,3	% 30,3	% 25,8	% 17,5	% 29,5
	TESİS VE MAKİNE OPERATÖRLERİ VE MONTAJCILARI	% 16,5	% 20,8	% 14,7	% 16,7	% 20,7	% 14,9
	NİTELİK GEREKTİRMEYEN İŞLERDE ÇALIŞANLAR	% 37,7	% 40,5	% 36,5	% 38,6	% 43,5	% 36,4
İLKOKUL MEZUNLARI	KANUN YAPICILAR, ÜST DÜZEY YÖNETİCİLER VE MÜDÜRLER	% 1,6	% 0,2	% 1,9	% 1,6	% 0,2	% 1,8
	PROFESYONEL MESLEK MENSUPLARI	% 0,1	% 0,0	% 0,1	% 0,1	% 0,1	% 0,1
	YARDIMCI PROFESYONEL MESLEK MENSUPLARI	% 3,1	% 3,8	% 3,0	% 2,8	% 3,8	% 2,7
	BÜRO VE MÜŞTERİ HİZMETLERİNDE ÇALIŞAN ELEMANLAR	% 2,5	% 3,8	% 2,3	% 2,5	% 3,1	% 2,4
	HİZMET VE SATIŞ ELEMANLARI	% 14,2	% 19,9	% 13,3	% 14,3	% 21,8	% 13,1
	NİTELİKLİ TARIM, HAYVANCILIK, AVCILIK, ORMANCILIK VE SU ÜRÜNLERİ ÇALIŞANLARI	% 1,6	% 1,2	% 1,6	% 1,9	% 1,3	% 2,0
	SANATKARLAR VE İLGİLİ İŞLERDE ÇALIŞANLAR	% 27,7	% 13,1	% 30,1	% 26,5	% 12,5	% 28,9
	TESİS VE MAKİNE OPERATÖRLERİ VE MONTAJCILARI	% 23,7	% 17,3	% 24,8	% 23,4	% 14,1	% 25,0
	NİTELİK GEREKTİRMEYEN İŞLERDE ÇALIŞANLAR	% 25,4	% 40,6	% 22,9	% 26,9	% 43,2	% 24,2

TABLO F3 (DEVAM)

		2007			2008		
		TOPLAM	KADIN	ERKEK	TOPLAM	KADIN	ERKEK
İLKÖĞRETİM MEZUNLARI	KANUN YAPICILAR, ÜST DÜZEY YÖNETİCİLER VE MÜDÜRLER	% 1,7	% 0,9	% 1,8	% 1,8	% 0,8	% 2,0
	PROFESYONEL MESLEK MENSUPLARI	% 0,4	% 0,4	% 0,4	% 0,2	% 0,2	% 0,1
	YARDIMCI PROFESYONEL MESLEK MENSUPLARI	% 5,3	% 6,7	% 5,0	% 5,0	% 5,8	% 4,8
	BÜRO VE MÜŞTERİ HİZMETLERİNDE ÇALIŞAN ELEMANLAR	% 6,5	% 13,4	% 5,3	% 6,2	% 11,1	% 5,4
	HİZMET VE SATIŞ ELEMANLARI	% 21,2	% 24,8	% 20,6	% 21,1	% 26,5	% 20,2
	NİTELİKLİ TARIM, HAYVANCILIK, AVCILIK, ORMANCILIK VE SU ÜRÜNLERİ ÇALIŞANLARI	% 0,8	% 0,5	% 0,9	% 0,9	% 0,6	% 0,9
	SANATKARLAR VE İLGİLİ İŞLERDE ÇALIŞANLAR	% 25,2	% 13,0	% 27,3	% 25,3	% 11,7	% 27,5
	TESİS VE MAKİNE OPERATÖRLERİ VE MONTAJCILARI	% 20,2	% 16,3	% 20,8	% 20,4	% 17,1	% 21,0
	NİTELİK GEREKTİRMEYEN İŞLERDE ÇALIŞANLAR	% 18,6	% 24,0	% 17,7	% 19,2	% 26,1	% 18,0
GENEL LİSE MEZUNLARI	KANUN YAPICILAR, ÜST DÜZEY YÖNETİCİLER VE MÜDÜRLER	% 4,1	% 2,4	% 4,7	% 3,9	% 2,7	% 4,4
	PROFESYONEL MESLEK MENSUPLARI	% 2,9	% 2,7	% 3,0	% 1,7	% 0,7	% 2,1
	YARDIMCI PROFESYONEL MESLEK MENSUPLARI	% 13,3	% 14,8	% 12,7	% 13,0	% 15,0	% 12,3
	BÜRO VE MÜŞTERİ HİZMETLERİNDE ÇALIŞAN ELEMANLAR	% 22,5	% 39,5	% 16,5	% 23,9	% 41,7	% 17,5
	HİZMET VE SATIŞ ELEMANLARI	% 26,7	% 24,6	% 27,5	% 25,8	% 24,3	% 26,4
	NİTELİKLİ TARIM, HAYVANCILIK, AVCILIK, ORMANCILIK VE SU ÜRÜNLERİ ÇALIŞANLARI	% 0,3	% 0,1	% 0,4	% 0,3	% 0,1	% 0,4
	SANATKARLAR VE İLGİLİ İŞLERDE ÇALIŞANLAR	% 9,7	% 4,7	% 11,5	% 9,7	% 3,9	% 11,7
	TESİS VE MAKİNE OPERATÖRLERİ VE MONTAJCILARI	% 10,2	% 4,9	% 12,1	% 10,5	% 4,2	% 12,8
	NİTELİK GEREKTİRMEYEN İŞLERDE ÇALIŞANLAR	% 10,2	% 6,3	% 11,6	% 11,1	% 7,3	% 12,5
MESLEKİ VEYA TEKNİK LİSE MEZUNLARI	KANUN YAPICILAR, ÜST DÜZEY YÖNETİCİLER VE MÜDÜRLER	% 2,4	% 1,1	% 2,7	% 3,1	% 1,6	% 3,5
	PROFESYONEL MESLEK MENSUPLARI	% 4,0	% 6,6	% 3,3	% 1,4	% 0,5	% 1,6
	YARDIMCI PROFESYONEL MESLEK MENSUPLARI	% 19,9	% 30,6	% 17,2	% 22,0	% 34,2	% 18,7
	BÜRO VE MÜŞTERİ HİZMETLERİNDE ÇALIŞAN ELEMANLAR	% 16,5	% 32,8	% 12,5	% 16,3	% 31,1	% 12,4
	HİZMET VE SATIŞ ELEMANLARI	% 16,7	% 12,4	% 17,8	% 16,9	% 15,5	% 17,2
	NİTELİKLİ TARIM, HAYVANCILIK, AVCILIK, ORMANCILIK VE SU ÜRÜNLERİ ÇALIŞANLARI	% 0,4	% 0,3	% 0,4	% 0,4	% 0,0	% 0,5
	SANATKARLAR VE İLGİLİ İŞLERDE ÇALIŞANLAR	% 17,5	% 4,7	% 20,7	% 17,1	% 4,5	% 20,5
	TESİS VE MAKİNE OPERATÖRLERİ VE MONTAJCILARI	% 14,4	% 6,1	% 16,6	% 13,7	% 5,4	% 15,9
	NİTELİK GEREKTİRMEYEN İŞLERDE ÇALIŞANLAR	% 8,1	% 5,5	% 8,8	% 9,2	% 7,3	% 9,7

TABLO F3 (DEVAM)

		2007			2008		
		TOPLAM	KADIN	ERKEK	TOPLAM	KADIN	ERKEK
YÜKSEKÖĞRETİM MEZUNLARI	KANUN YAPICILAR, ÜST DÜZEY YÖNETİCİLER VE MÜDÜRLER	% 11,8	% 7,2	% 14,5	% 12,1	% 8,1	% 14,5
	PROFESYONEL MESLEK MENSUPLARI	% 43,1	% 49,1	% 39,5	% 41,3	% 46,8	% 37,9
	YARDIMCI PROFESYONEL MESLEK MENSUPLARI	% 19,0	% 19,8	% 18,5	% 20,1	% 21,8	% 19,0
	BÜRO VE MÜŞTERİ HİZMETLERİNDE ÇALIŞAN ELEMANLAR	% 14,7	% 20,0	% 11,6	% 15,2	% 19,7	% 12,4
	HİZMET VE SATIŞ ELEMANLARI	% 7,1	% 2,9	% 9,5	% 7,1	% 2,7	% 9,8
	NİTELİKLİ TARIM, HAYVANCILIK, AVCILIK, ORMANCILIK VE SU ÜRÜNLERİ ÇALIŞANLARI	% 0,1	% 0,0	% 0,1	% 0,0	% 0,0	% 0,0
	SANATKARLAR VE İLGİLİ İŞLERDE ÇALIŞANLAR	% 2,3	% 0,5	% 3,3	% 2,1	% 0,4	% 3,1
	TESİS VE MAKİNE OPERATÖRLERİ VE MONTAJCILARI	% 1,4	% 0,2	% 2,1	% 1,3	% 0,3	% 2,0
	NİTELİK GEREKTİRMEYEN İŞLERDE ÇALIŞANLAR	% 0,7	% 0,3	% 0,9	% 0,8	% 0,3	% 1,1
TÜM	KANUN YAPICILAR, ÜST DÜZEY YÖNETİCİLER VE MÜDÜRLER	% 4,1	% 3,1	% 4,4	% 4,4	% 3,6	% 4,6
	PROFESYONEL MESLEK MENSUPLARI	% 9,8	% 17,9	% 7,4	% 9,4	% 17,1	% 7,1
	YARDIMCI PROFESYONEL MESLEK MENSUPLARI	% 10,3	% 14,6	% 9,1	% 10,8	% 15,9	% 9,3
	BÜRO VE MÜŞTERİ HİZMETLERİNDE ÇALIŞAN ELEMANLAR	% 10,2	% 19,5	% 7,6	% 10,6	% 19,4	% 8,0
	HİZMET VE SATIŞ ELEMANLARI	% 15,9	% 13,9	% 16,4	% 15,7	% 14,3	% 16,1
	NİTELİKLİ TARIM, HAYVANCILIK, AVCILIK, ORMANCILIK VE SU ÜRÜNLERİ ÇALIŞANLARI	% 0,9	% 0,5	% 1,0	% 1,0	% 0,5	% 1,1
	SANATKARLAR VE İLGİLİ İŞLERDE ÇALIŞANLAR	% 18,2	% 6,6	% 21,5	% 17,3	% 6,0	% 20,6
	TESİS VE MAKİNE OPERATÖRLERİ VE MONTAJCILARI	% 15,1	% 7,9	% 17,2	% 14,7	% 6,8	% 17,0
	NİTELİK GEREKTİRMEYEN İŞLERDE ÇALIŞANLAR	% 15,7	% 16,0	% 15,6	% 16,2	% 16,5	% 16,1

TABLO F4: EĞİTİM DÜZEYİ VE ÜCRETLER

		2007							
		TOPLAM		KADIN		ERKEK		KADIN / ERKEK	KADIN / ERKEK
		SAATLİK ÜCRET	AYLIK ÜCRET	SAATLİK ÜCRET	AYLIK ÜCRET	SAATLİK ÜCRET	AYLIK ÜCRET	SAATLİK ÜCRET	AYLIK ÜCRET
OKUR YAZAR OLMAYANLAR	ORTALAMA	2,14	383,11	2,09	317,95	2,19	436,70	0,96	0,73
	ORTANCA	1,83	400,00	1,73	300,00	1,95	400,00	0,88	0,75
OKUR YAZAR OLUP BİR OKUL BİTİRMEMİŞ OLANLAR	ORTALAMA	2,26	441,88	2,10	376,26	2,33	470,22	0,90	0,80
	ORTANCA	2,04	403,00	1,88	400,00	2,08	450,00	0,90	0,89
İLKOKUL MEZUNLARI	ORTALAMA	3,02	587,95	2,53	424,78	3,10	614,78	0,82	0,69
	ORTANCA	2,50	500,00	2,19	419,00	2,59	550,00	0,84	0,76
İLKÖĞRETİM MEZUNLARI	ORTALAMA	2,91	569,97	2,48	441,29	2,98	592,32	0,83	0,75
	ORTANCA	2,34	500,00	2,10	420,00	2,45	500,00	0,86	0,84
GENEL LİSE MEZUNLARI	ORTALAMA	4,05	739,56	3,76	639,01	4,16	775,39	0,90	0,82
	ORTANCA	3,13	600,00	2,78	500,00	3,25	700,00	0,85	0,71
MESLEKİ VEYA TEKNİK LİSE MEZUNLARI	ORTALAMA	4,16	751,75	3,86	656,35	4,24	775,83	0,91	0,85
	ORTANCA	3,22	640,00	3,00	550,00	3,33	670,00	0,90	0,82
YÜKSEKÖĞRETİM MEZUNLARI	ORTALAMA	8,32	1.278,22	7,87	1.138,90	8,57	1.360,65	0,92	0,84
	ORTANCA	6,88	1.100,00	6,56	1.000,00	7,13	1.200,00	0,92	0,83
TÜM	ORTALAMA	4,32	761,33	4,63	727,01	4,23	771,13	1,09	0,94
	ORTANCA	3,00	600,00	3,00	550,00	3,00	600,00	1,00	0,92
		2008							
		TOPLAM		KADIN		ERKEK		KADIN / ERKEK	KADIN / ERKEK
		SAATLİK ÜCRET	AYLIK ÜCRET	SAATLİK ÜCRET	AYLIK ÜCRET	SAATLİK ÜCRET	AYLIK ÜCRET	SAATLİK ÜCRET	AYLIK ÜCRET
OKUR YAZAR OLMAYANLAR	ORTALAMA	2,34	441,08	2,25	371,10	2,40	497,12	0,94	0,75
	ORTANCA	2,05	440,00	2,00	400,00	2,08	485,00	0,96	0,82
OKUR YAZAR OLUP BİR OKUL BİTİRMEMİŞ OLANLAR	ORTALAMA	2,44	493,32	2,27	433,55	2,52	519,63	0,90	0,83
	ORTANCA	2,18	500,00	2,08	450,00	2,23	500,00	0,93	0,90
İLKOKUL MEZUNLARI	ORTALAMA	3,25	663,27	2,66	476,25	3,35	694,64	0,80	0,69
	ORTANCA	2,78	600,00	2,50	500,00	2,86	600,00	0,87	0,83
İLKÖĞRETİM MEZUNLARI	ORTALAMA	3,15	644,17	2,64	502,37	3,24	667,53	0,81	0,75
	ORTANCA	2,60	550,00	2,40	500,00	2,71	600,00	0,89	0,83
GENEL LİSE MEZUNLARI	ORTALAMA	4,29	823,99	3,92	727,42	4,42	858,61	0,89	0,85
	ORTANCA	3,39	700,00	3,13	600,00	3,50	750,00	0,89	0,80
MESLEKİ VEYA TEKNİK LİSE MEZUNLARI	ORTALAMA	4,40	839,90	4,13	736,63	4,47	867,40	0,92	0,85
	ORTANCA	3,52	700,00	3,25	600,00	3,65	750,00	0,89	0,80
YÜKSEKÖĞRETİM MEZUNLARI	ORTALAMA	8,86	1.468,78	8,25	1.320,54	9,23	1.559,40	0,89	0,85
	ORTANCA	7,78	1.300,00	7,50	1.200,00	7,81	1.390,00	0,96	0,86
TÜM	ORTALAMA	4,69	872,92	4,98	851,03	4,60	879,37	1,08	0,97
	ORTANCA	3,31	700,00	3,33	610,00	3,28	700,00	1,02	0,87

AÇIKLAMALAR

A. YÖNETİŞİM VE FİNANSMAN

A1: EĞİTİM HİZMETLERİNE AYRILAN KAMU KAYNAKLARI

2005 yılına kadar olan oranlar, Yılmaz (2007) tarafından bulunmuş rakamların yeni GSYH serisine uyarlanmasıyla bulundu. Bu sayılar, DPT (2008) kaynağında yer alan bulgularla çok büyük ölçüde uyumludur. 2006-2009 yılları için sayılar Muhasebat Genel Müdürlüğü'nün internet sitesinde (www.muhasibat.gov.tr) yer alan Genel Yönetim Bütçe Uygulama Sonuçları incelenerek bulundu. 2010 yılı harcaması, Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü'nün (www.bumko.gov.tr) internet sitesinde yer alan başlangıç ödeneğinden (BÖ) derlendi. 2011 ve 2012 yılına ait rakamlar 2010 Bütçe Gerekçesi'nde yer alan ödenek tekliflerinden (ÖT) derlendi. 2010, 2011 ve 2012 yıllarında mahalli idarelerin son üç yılda yaptıkları ortalama eğitim harcamasının (GSYH'nin % 0,18'i) aynı şekilde devam edeceği varsayıldı.

A2: EĞİTİM HİZMETLERİNE AYRILAN KAMU KAYNAKLARININ DAĞILIMI

Muhasebat Genel Müdürlüğü internet sitesinde (www.muhasibat.gov.tr) yer alan merkezi yönetim ve mahalli idare harcama verileri kullanılarak hesaplanmıştır.

A3: ÖĞRENCİ BAŞINA DÜŞEN HARCAMA (MERKEZİ YÖNETİM)

Harcama ve ödenek verileri Muhasebat Genel Müdürlüğü ve Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlükleri'nin internet sitelerinden alınmıştır. Öğrenci sayılarına açıköğretim, özel eğitim ve özel öğretim kurumlarında eğitim gören öğrenciler, bu kurumların ödenekleri ilgili koddan karşılanmadığı için dahil edilmemiştir. Öğrenci sayıları *Türkiye Eğitim İstatistikleri*, *Milli Eğitim İstatistikleri* (MEB) ve *Yükseköğretim İstatistikleri*'nden (ÖSYM) alınmıştır.

A4: İLLERDE ÖĞRENCİ BAŞINA DÜŞEN HARCAMA (MERKEZİ YÖNETİM)

Harcama verileri Maliye Bakanlığı'nın Mayıs 2010'da paylaştığı verilerden derlenmiştir. İllere göre öğrenci sayıları, MEB'in Nisan 2010'da paylaştığı verilerden derlenmiştir.

A5: EĞİTİM SİSTEMİNDE ÖZEL OKULLAR

Bu hesaplamalar için kullanılan öğrenci ve okul sayıları *Türkiye Eğitim İstatistikleri* ve *Milli Eğitim İstatistikleri*'nden (MEB) alınmıştır. Okul öncesi eğitim için özel anaokulları ve özel okullar bünyesindeki anasınıfları toplamaları kullanılmıştır. İlköğretim ve ortaöğretimde açıköğretim öğrenci sayıları hesaba katılmamıştır.

B. ÖĞRENCİNİN ÖZELLİKLERİ VE EĞİTİME KATILIM

B1: 0-19 YAŞ GRUBU NÜFUSUN ÖZELLİKLERİ

TÜİK tarafından gerçekleştirilen Hanehalkı İşgücü Anketi'nden gelen verilerden derlenmiştir.

B2: DEMOGRAFİK DURUM

İl nüfusları Türkiye İstatistik Kurumu internet sitesinden (www.tuik.gov.tr) ve yaş gurubu nüfus istatistikleri de MEB tarafından sağlanan verilerden (Nisan 2010) alınmıştır.

B3: TÜRKİYE NET OKULLULAŞMA ORANI TRENDLERİ

Veriler, *Türkiye Eğitim İstatistikleri* ve *Milli Eğitim İstatistikleri*'nden (MEB) alınmıştır. Net okullulaşma oranları her kademedeki teorik yaş grubundaki öğrenci sayısının teorik yaş grubundaki toplam çocuk sayısına bölünmesiyle elde edilir.

B4: AİLEVİ ÖZELLİKLERE GÖRE EĞİTİME KATILIM (HANEHALKI ANKETLERİNDEN GELEN VERİLERLE)

TÜİK tarafından gerçekleştirilen Hanehalkı İşgücü Anketi'nden gelen verilerden derlenmiştir.

İlköğretime katılım oranı, ilköğretime devam ettiği beyan edilen çocuk sayısının 6-14 yaş arasındaki çocuk sayısına bölünmesiyle bulunmuştur. Bu oran hesaplanırken, bu yaş grubunda olup ilköğretimi bitirmiş çocuklar ne paya ne de paydaya dahil edilmiştir.

Ortaöğretime katılım oranı, liseye devam ettiği beyan edilen çocuk sayısının 15-19 yaş arasındaki çocuk sayısına bölünmesiyle bulunmuştur. Bu oran hesaplanırken, bu yaş grubunda olup liseyi bitirmiş çocuklar ne paya ne de paydaya dahil edilmiştir.

B5: OKUL ÖNCESİ EĞİTİME KATILIM

Bu hesaplamalar için kullanılan veriler MEB tarafından sağlanmıştır (Nisan 2010).

Okullulaşma oranları belirtili yaş grubundaki öğrenci sayısının o yaş grubundaki toplam çocuk sayısına bölünmesiyle bulunmuştur. Kız / erkek oranı, aynı kaynaktaki toplam kız öğrenci sayısının toplam erkek öğrenci sayısına bölünmesiyle bulunmuştur.

B6: İLKÖĞRETİME KATILIM

Net okullulaşma oranları *Milli Eğitim İstatistikleri*'nden (MEB, 2010) alınmıştır. Kız öğrenci / erkek öğrenci oranı, aynı kaynaktaki toplam kız öğrenci sayılarının toplam erkek öğrenci sayısına bölünmesiyle bulunmuştur.

Devamsızlık oranı, 20 gün ve daha fazla devamsızlık yapan öğrencilerin toplam öğrenci sayısına bölünmesiyle bulunmuştur. Veriler MEB tarafından Nisan 2010'da paylaşılmıştır. 2008-2009 devamsızlık oranları tüm eğitim-öğretim yılını, 2009-2010 devamsızlık oranları 19 Nisan 2010'a kadar olan dönemi kapsamaktadır. Devamsızlık oranları hesaplanırken açık ilköğretim okulunda okuyan öğrenciler hesaba katılmamıştır.

B7: ORTAÖĞRETİME KATILIM

Net okullulaşma oranları *Milli Eğitim İstatistikleri*'nden (MEB, 2010) alınmıştır. Kız öğrenci / erkek öğrenci oranı, aynı kaynaktaki toplam kız öğrenci sayılarının toplam erkek öğrenci sayılarına bölünmesiyle bulunmuştur.

Devamsızlık oranı, 20 gün ve daha fazla devamsızlık yapan öğrencilerin toplam öğrenci sayısına bölünmesiyle bulunmuştur. Veriler MEB tarafından Nisan 2010'da paylaşılmıştır. 2008-2009 devamsızlık oranları tüm eğitim-öğretim yılını, 2009-2010 devamsızlık oranları 19 Nisan 2010'a kadar olan dönemi kapsamaktadır. Devamsızlık oranları hesaplanırken açık lise ve açık meslek lisesinde okuyan öğrenciler hesaba katılmamıştır.

B8: ORTAÖĞRETİMDE OKULU TERK

MEB tarafından Mayıs 2010'da paylaşılan veriler kullanılmıştır. Her lise türündeki ilişkili kesilmiş öğrenci sayısı aynı türdeki toplam öğrenci sayısına bölünmüştür. Vefat etmiş ve yurt dışına çıkmış öğrenciler hesaba katılmamıştır.

Tabloda "% 0,0" ilgili ilde ve okul türünde okulu terk sıklığının bu düzeyde olduğunu, "-" ise ilgili ilde ve okul türünde hiç öğrenci bulunmadığını göstermektedir.

B9: ENGELLİLİK VE ÖZEL EĞİTİM PROGRAMLARINDAN YARARLANAN ÖĞRENCİLER

Kullanılan veriler, MEB tarafından paylaşılmıştır (Nisan 2010).

C. ÖĞRENME-ÖĞRETME SÜREÇLERİ

C1: ORTALAMA YILLIK DERS SAATİ

Bir ders saatinin süresine ilişkin bilgi, MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği, MEB Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği ve MEB İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nden ve haftalık ders sayıları Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'ndan internet sitesinden (ttkb.meb.gov.tr) alınmıştır. Dört sınıfın bir haftalık ortalama ders saati sayısı hesaplanıp 36 ders haftasıyla çarpılmıştır. Çıkan süre gerçek saat biriminden (60 dakikalık) yazılmıştır.

C2: ÖĞRETMEN BAŞINA DÜŞEN ÖĞRENCİ

Bu çalışma için yapılan hesaplamalar. Veriler *Türkiye Eğitim İstatistikleri* ve *Milli Eğitim İstatistikleri*'nden (MEB) alınmıştır. Öğrenci sayılarının öğretmen sayısına bölünmesiyle elde edilmiştir.

C3: ÖĞRETMENLERİN ÖZELLİKLERİ

Görevli öğretmenler arasında kadın erkek dağılımına ilişkin bilgiler, Milli Eğitim İstatistikleri'nden (MEB, 2009) alınmıştır. Öğretmenlerin mesleki statüye göre dağılımına ilişkin bilgi, Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı'nın TBMM'ye yazdığı 17.02.2010 tarihli yazıdan (MEB SGB, 2010c) alınmıştır.

Tablodaki diğer bilgiler için, OECD tarafından gerçekleştirilen Uluslararası Öğrenme-Öğretme Anketi sonuçlarından (OECD, 2009b) yararlanılmıştır.

C4: PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK VE REHBERLİK HİZMETLERİ

Bu çalışma için yapılan hesaplamalar. Rehber öğretmen sayıları, Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü internet sitesinden alınmıştır. Toplam öğrenci sayısının toplam rehber öğretmen sayısına bölünmesiyle elde edilmiştir. Açıköğretim öğrencileri ve özel eğitim öğrencileri hesaba dahil edilmemiştir.

C5: OKUL DIŞI KAYNAKLARA YÖNELİM

TED'den (2010) alınmıştır.

C6: ORTAÖĞRETİMDE SINIF TEKRARI

MEB tarafından paylaşılan veriler (Mayıs 2010). Her okul türünde 2008-2009 öğretim yılının sonunda sınıf tekrarı yapmasına karar verilen öğrenci sayısı, toplam öğrenci sayısına bölünmüştür.

Tabloda "% 0,0" ilgili ilde ve okul türünde sınıf tekrarı sıklığının bu düzeyde olduğunu, "-" ise ilgili ilde ve okul türünde hiç öğrenci bulunmadığını göstermektedir.

D. EĞİTİMİN İÇERİĞİ

D1: YILLIK DERS SAATLERİNİN DERS TÜRLERİNE DAĞILIMI

Haftalık ders saati sayıları Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın (<http://ttkb.meb.gov.tr>) internet sitesinden alınmıştır.

D2: TÜRKİYE’DE ORTAÖĞRETİMDE ÖĞRENCİLERİN OKUL TÜRLERİNE DAĞILIMI

Türkiye Eğitim İstatistikleri (MEB) ve MEB tarafından paylaşılan verilerden (Nisan 2010) derlenmiştir.

D3: İLLERE GÖRE ÖĞRENCİLERİN ORTAÖĞRETİMDE OKUL TÜRLERİNE DAĞILIMI

Türkiye Eğitim İstatistikleri (MEB) ve MEB tarafından paylaşılan verilerden (Nisan 2010) derlenmiştir.

E. ÖĞRENME ORTAMLARI

E1: DERSLİK VE BİLGİSAYAR BAŞINA DÜŞEN ÖĞRENCİ SAYISI

Derslik başına düşen öğrenci sayısının hesaplanmasında *Türkiye Eğitim İstatistikleri* ve *Milli Eğitim İstatistikleri* (MEB) kullanılmıştır. Bilgisayar başına düşen öğrenci sayısının hesaplanmasında *Rakamlarla İl İl Türkiye* (MEB, 2009) kullanılmıştır.

E2: ÖZEL DONANIMLI ÖĞRENME ORTAMLARI

Çingı, Kadılar ve Koçberber’den (2007) derlenmiştir.

F. EĞİTİMİN ÇIKTILARI

F1: EĞİTİM SİSTEMİNDEN ERKEN AYRILMA

Hanehalkı İşgücü Anketi verilerinden derlenmiştir.

F2: EĞİTİM DURUMUNA GÖRE İŞGÜCÜNE KATILIM VE İŞSİZLİK

Hanehalkı İşgücü Anketi verilerinden derlenmiştir.

F3: EĞİTİM DURUMUNA GÖRE MESLEK

Hanehalkı İşgücü Anketi verilerinden derlenmiştir.

F4: EĞİTİM DURUMUNA GÖRE ÜCRETLER

Hanehalkı İşgücü Anketi verilerinden derlenmiştir. Ücretler, ilgili yılın cari fiyatlarına göre verilmiştir.

EK 2: ORTAÖĞRETİME KATILIMIN BELİRLEYİCİLERİ REGRESYON ANALİZİ

DR. OZAN BAKIŞ VE DR. SEZGİN POLAT
(GALATASARAY ÜNİVERSİTESİ İKTİSADİ ARAŞTIRMALAR MERKEZİ)

ANALİZDE KULLANILAN VERİSETİ

Türkiye’de ortaöğretime katılımı açıklayabilmek için gerçekleştirilen çok değişkenli analizlerde TÜİK tarafından üretilen Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi (GYKA) 2007 veriseti kullanılmıştır. Bunun iki önemli nedeni bulunmaktadır. İlk olarak GYKA, Türkiye, kent, kırsal ve İBBS Düzey 1 seviyesinde temsil gücüne sahip olup bölgesel değişkenlerin kullanılabilmesine olanak tanımaktadır. İkinci sebep, anketin kullandığı yöntem sayesinde farklı yılları karşılaştırma ve eğilim tespit etmede mevcut anketlere göre üstün olmasıdır. GYKA’da alan uygulaması, her yıl düzenli olarak gerçekleştirilmekte, panel anket yöntemi kullanılmaktadır. Böylelikle, örnek fertler dört yıl boyunca izlenebilmektedir. Araştırmanın örnekleme birimi hanehalkı olup, yıllık örnek hacmi yaklaşık 12.800 hanehalkı civarındadır.

TÜİK tarafından üretilen Hanehalkı İşgücü Anketi (HİA) de bölgesel düzeyde analize olanak tanımaktadır, ancak HİA’da hanelerin gelir ve sosyokültürel özelliklerine ilişkin daha az ayrıntılı bilgi mevcuttur. TÜİK tarafından üretilen diğer bir anket olan Hanehalkı Bütçe Anketi (HBA), kapsam ve içerik olarak GYKA ile karşılaştırılabilir durumda olsa da, örneklem sayısı daha az olduğu için İBBS Düzey 1’de temsil gücünün olmayışı ve panel anket yönteminin kullanılmaması nedeniyle tercih edilmemiştir.

Kullanılan veri setinde sadece 15-19 yaş grubundaki fertler bulunmaktadır. GYKA verisetinde yaş açık olarak verilmediği için ortaöğretim teorik yaşı (14-17) kullanılamamıştır.

ANALİZDE KULLANILAN DEĞİŞKENLER

1. BAĞIMLI DEĞİŞKEN

15-19 yaş grubundaki çocuğun ortaöğretime devam edip etmediğini gösteren, devam durumunda 1 diğer durumda 0 değerini alan kategorik bir değişkendir. 15-19 yaş arasında olup ilköğretimi bitirmiş kişiler arasından liseye devam edenler ya da liseyi bitirmiş durumda olanlar “1” değerini almıştır. Böylelikle, regresyon analizinin asıl amacı olan, ortaöğretime katılabileceği halde katılmayan kişilerin bu davranışının belirleyicileri ortaya konmuştur.

2. BİREYSEL ÖZELLİKLER

Cinsiyet değişkeni hem denklem tahminlerinde bir kukla değişken olarak hem de kız ve erkek çocukları için bağımsız tahminler gerçekleştirilirken kullanılmıştır.

3. HANE ÖZELLİKLERİ

3.a. Gelir: Hanenin toplam yıllık kullanılabilir gelirinin logaritması kullanılmıştır. Gelirin eğitime katılımı olumlu yönde etkilemesi beklenmektedir.

ANALİZİN SONUÇLARI

	GENEL			KIZLAR			ERKEKLER		
	LOGİTM1	LOGİTM2	LOGİTM3	LOGİTM4	LOGİTM5	LOGİTM6	LOGİTM7	LOGİTM8	LOGİTM9
LOGARİTMİK GELİR	0,139*	0,114**	0,181**	0,512***	0,502***	0,500***	-0,046	-0,055	0,057
HANEHALKI REİSİNİN EĞİTİMİ	0,144***	0,128***	0,141***	0,138***	0,116***	0,153***	0,157***	0,146***	0,140***
CİNSİYET (KIZLAR İÇİN 1)	-0,144	-0,199**	-0,150*						
KARDEŞ SAYISI	-0,013**	-0,026**	-0,017***	0,149**	0,146**	0,120*	-0,061*	-0,071**	-0,058*
BATI MARMARA (TR2)	-0,383	-0,530*	-0,371	-0,213	-0,410	-0,220	-0,423	-0,524	-0,423
EGE (TR3)	-0,708***	-0,800***	-0,692***	-0,826**	-0,824**	-0,834**	-0,654**	-0,817***	-0,651**
DOĞU MARMARA (TR4)	-0,322	-0,502*	-0,295	-0,656*	-0,739*	-0,598	-0,011	-0,299	-0,011
BATI ANADOLU (TR5)	-0,700***	-0,929***	-0,720***	-1,189***	-1,322***	-1,229***	-0,145	-0,462	-0,147
AKDENİZ (TR6)	-0,074	-0,159	-0,052	-0,204	-0,210	-0,217	0,088	-0,038	0,134
ORTA ANADOLU (TR7)	-0,555**	-0,615**	-0,551**	-0,632*	-0,727*	-0,616*	-0,518*	-0,579*	-0,499*
BATI KARADENİZ (TR8)	-0,621***	-0,762***	-0,592***	-1,107***	-1,213***	-1,102***	-0,137	-0,318	-0,096
DOĞU KARADENİZ (TR9)	-0,119	-0,227	-0,122	-0,446	-0,732*	-0,458	0,238	0,361	0,205
KUZEYDOĞU ANADOLU (TRA)	-0,165	-0,091	-0,136	-0,294	-0,053	-0,287	-0,056	-0,112	-0,012
ORTADOĞU ANADOLU (TRB)	0,290	0,459*	0,305	-0,067	0,145	-0,025	0,504*	0,634*	0,523*
GÜNEYDOĞU ANADOLU (TRC)	-0,460**	-0,283	-0,408*	-1,250***	-1,021**	-1,198***	0,118	0,267	0,193
İNTERNET VAR	0,844***	0,671***	0,828***	1,177***	1,212***	1,126***	0,640***	0,376	0,621***
İNTERNET YOK (MADDİ NEDENLER HARİCİNDEKİ NEDENLER)	-0,353***	-0,359***	-0,347***	-0,577***	-0,634***	-0,559***	-0,185	-0,177	-0,194
HANEHALKI REİSİNİN SOSYAL GÜVENLİK KURUMU ÜYELİĞİ VAR	0,578***	0,552***	0,559***	0,353**	0,372**	0,319**	0,746***	0,692***	0,738***
ANNE EĞİTİMİ		0,118***			0,129***			0,111***	
TEK YETİŞKİNLİ HANE			-0,985***			-0,646*			-1,210***
HANEHALKI REİSİNİN RESMİ NİKÂHI YOK			-1,028***			-1,585***			-0,672
HANEHALKI REİSİ EVLİ DEĞİL			0,020			0,753**			-0,420*
SABİT	-0,839***	-0,843**	-1,031*	-3,346***	-3,589***	-3,236***	0,049	-0,043	-0,450
N	2,852	2,521	2,852	1,386	1,223	1,386	1,466	1,298	1,466

NOT: *** P<0,01, ** P<0,05, * P<0,1

KAYNAKLAR

- Alkan, A., Çarkoğlu, A., Filiztekin A. ve İnceoğlu F. (2008). *Türkiye Ortaöğretim Sektöründe Katma Değer Oluşumu: Üniversiteye Giriş Yarışı*. TÜBİTAK destekli proje raporu, proje no: SOBAG-104K092.
- Aşkar, P. (2010). 2010 Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi. *TED Meşale* (10), 36-38.
- Başbakanlık (2008). *60. Hükümet Programı Eylem Planı*. Haziran 2010, <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/ep2008.pdf>.
- Başbakanlık (2010). Mevsimlik gezici tarım işçilerinin çalışma ve sosyal hayatlarının iyileştirilmesi konulu genelge, no: 2010/6. Yayımlandığı Resmi Gazete tarihi ve sayısı: 24.03.2010, 27531.
- Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (Kanun no: 5793). Yayımlandığı Resmi Gazete tarih ve sayısı: 06.08.2008, 26959.
- Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulları (2008). Türkiye’de spor eğitimi ve politikası. Haziran 2010, <http://www.besyo.net/index.php?topic=540.msg936#msg936>.
- Crisan, A. (2007). *Secondary Education Project Review of Curricula for Secondary and Vocational Education in Turkey: Final Consultant Report to the World Bank*. Yayımlanmamış rapor.
- Çingir, H., Kadılar, C. ve Koçberber, G. (2007). *Türkiye Genelinde İlk ve Ortaöğretim Olanaklarının İncelenmesi ve Belirlenen Aksaklıklara Çözüm Önerilerinin Getirilmesi*. TÜBİTAK destekli proje raporu, proje no. 106K077.
- Dinçer, A. ve Kolaşın, G. (2008). Türkiye Genç Neslini Kaybediyor. Bahçeşehir Üniversitesi Ekonomik ve Toplumsal Araştırmalar Merkezi Araştırma Notu 007. Haziran 2010, <http://betam.bahcesehir.edu.tr>.
- DPT (Devlet Planlama Teşkilatı) (2006). *Dokuzuncu Kalkınma Planı*. Haziran 2010, <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan9.pdf>.
- DPT (Devlet Planlama Teşkilatı) (2008). *2009 Yılı Programı*. Mayıs 2010, <http://www.dpt.gov.tr/PortalDesign/PortalControls/WebIcerikGosterim.aspx?IcerikRef=3837&WorkArea=ctl38>.
- DPT (Devlet Planlama Teşkilatı) (2009). *Orta Vadeli Program 2010-2012*. Haziran 2010, <http://www.dpt.gov.tr/PortalDesign/PortalControls/WebIcerikGosterim.aspx?Enc=83D5A6FF03C7B4FC44FF9DE332CC3B51>.
- ERG (Eğitim Reformu Girişimi) (2009a). *Eğitim İzleme Raporu 2008*. İstanbul: Eğitim Reformu Girişimi.
- ERG (Eğitim Reformu Girişimi) (2009b). Milletvekillerine Mektup: MEB Bütçesi Azaltılmamalı. Haziran 2010, http://su-erg.advancity.net/uploads/rad/ERG_MilletvekillerineMektup_MEB-Butcesi-2010.pdf.
- ERG (Eğitim Reformu Girişimi) (2009c). *Eğitimde Eşitlik: Politika Analizi ve Öneriler*. İstanbul: Eğitim Reformu Girişimi.
- Eurydice (2009). *Key Data on Education in Europe 2009*. Brüksel: Eurydice.
- Habertürk (2009). Sahibinden satılık mektep. 8 Temmuz 2009’da yayımlanan internet haberi. Haziran 2010, <http://www.haberturk.com/gundem/haber/157690-sahibinden-satilik-mektep>
- Karaköse, T. ve Bayındır, N. (2009). The Effect of Teacher Employment Policies on Teacher Candidates’ Personal and Professional Development in Turkey. *Journal of Applied Sciences Research*, 3 (11), 1517-1522.
- Maliye Bakanlığı (2009). *2010 Yılı Bütçe Gerekçesi*. Ankara: Maliye Bakanlığı.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı) (2009). *Rakamlarla Eğitimde İl İl Türkiye*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı). *Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim*. 2006-2007, 2007-2008, 2008-2009, 2009-2010. Haziran 2010, <http://sgb.meb.gov.tr/istatistik/index.htm>.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı). *Türkiye Eğitim İstatistikleri*, 2003-2004, 2004-2005, 2005-2006. Haziran 2010, <http://sgb.meb.gov.tr/istatistik/index.htm>.
- MEB OÖEGM (Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü) (2009). Okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması konulu genelge, no: 2009/53. Haziran 2010, <http://ooegm.meb.gov.tr/donatim/2009-53-genelege.pdf>.

- MEB OÖGM (Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Genel Müdürlüğü) (2010). Genel liselerin Anadolu lisesine dönüştürülmesine ilişkin genelge, no: 2010/30. Haziran 2010, http://ogm.meb.gov.tr/belgeler/genelge_2010_30.pdf.
- MEB PKM (Milli Eğitim Bakanlığı Projeler Koordinasyon Merkezi) (2010). *Milli Eğitim Bakanlığının Kapasitesinin Güçlendirilmesi Projesi Yeni Yönetişim Modeli Yeşil Belge II. Taslağı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- MEB SGB (Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı) (2009a). *Stratejik Plan 2010-2014*. Haziran 2010, http://sgb.meb.gov.tr/Str_yon_planlama_V2/MEBStratejikPlan.pdf.
- MEB SGB (Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı) (2009b). *2010 Yılı Bütçe Raporu*. Haziran 2010, http://sgb.meb.gov.tr/but_kesin_hesap/2010_Butce_Raporu/2010_Butce_Raporu.pdf.
- MEB SGB (Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı) (2010a). *Milli Eğitim Bakanlığı 2010 Mali Yılı Performans Programı*. Haziran 2010, http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular2010/stratejiGelBsk/MEB_2010_Performans_Programi.pdf.
- MEB SGB (Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı) (2010b). Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na mektup. Konu: Soru önergesi. Haziran 2010, <http://www.tbmm.gov.tr/d23/7/7-12024c.pdf>.
- Muğan, G. (2005). *Social Discrimination against Teenagers in the Mall Environment: A Case Study in Migros Shopping Mall*. Bilkent Üniversitesi'ne sunulan yayımlanmamış yüksek lisans tezi.
- Ntvmsnbc (2009). İstanbul Mimarlar Odası: Okulların satışı bilerek gizleniyor. 8 Temmuz 2009'da yayımlanan internet haberi. Haziran 2010, <http://www.ntvmsnbc.com/id/24982384/>.
- Nüfusbilim Derneği (2007). *Turkey Youth Sexual and Reproductive Health Survey Summary Report, 2007*. Ağustos 2009, http://www.nd.org.tr/custom/odesismc/GA_rapor_ENG.pdf.
- OECD (Organization of Economic Cooperation and Development) (2009a). *Doing Better for Children*. Paris: OECD.
- OECD (Organization of Economic Cooperation and Development) (2009b). *Creating Effective Teaching and Learning Environments: First Results from TALIS*. Paris: OECD.
- ÖSYM (Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi). Yükseköğretim İstatistikleri, 2005-2006, 2006-2007, 2007-2008, 2008-2009, 2009-2010. Haziran 2010, <http://www.osym.gov.tr/Genel/BelgeGoster.aspx?F6E10F8892433CFF8DF7C92FCA5B4D05367EEC3328026340>.
- Princeton Task Force on Secondary Education in Developing Countries (tarih yok). *Report the Education Reform Initiative on Secodary Education Policy in Turkey*. Yayımlanmamış rapor.
- Sağlam, S. (2010). Ortaöğretim Çağındaki Çocuk ve Gençlerin Eğitim Algısı ve Eğitimden Beklentileri Saha Çalışması Raporu. Yayımlanmamış rapor.
- Sahlberg, P. (2007). *Secondary education in OECD countries: Common challenges, differing solutions*. Torino: European Training Foundation.
- Sheth, I. (2009). Choose Wisely: Imrpving Turkish Teacher Quality through Selection and Recruitment. Yayımlanmamış rapor.
- Şahin, A. (2007). A Comparison of Elementary Education Teacher Candidates' Performance in Relation to High Schools They Graduated. *Eurasian Journal of Educational Research*, 29, 113-128.
- TED (Türk Eğitim Derneği) (2009). Öğretmen Yeterlikleri Özet Rapor: Öğretmene Yatırım, Geleceğe Atılım. Haziran 2010, http://portal.ted.org.tr/yayinlar/Ogretmen_Yeterlik_Kitap_Ozet_rapor.pdf.
- TED (Türk Eğitim Derneği) (2010). Ortaöğretime ve Yükseköğretime Geçiş Sistemi Özet Rapor. Haziran 2010, http://portal.ted.org.tr/yayinlar/ortaogretimeveyuksekogretimegecissistemi_ozet_rapor.pdf.
- TEPAV (Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı) (2009). *Mali İzleme Raporu: 2009 Yılı Mayıs-Haziran Ayları Bütçe Sonuçları*. Haziran 2010, http://www.tepav.org.tr/tur/admin/dosyabul/upload/2009_TEPAV_Mali_Izleme_Mayis_Haziran_Raporu.pdf.
- UIS (UNESCO Institute for Statistics) (2009). *Global Education Digest 2009: Comparing Education Statistics around the World*. Montreal: UIS.
- Yılmaz, H. (2007). *Beceriler, Yetkinlikler ve Meslek Eğitimi: Finansman Yapısı ve Politika Önerileri*. İstanbul: TÜRKONFED ve ERG.

3.b. Hanehalkı reisinin eğitimi: Eğitim değişkeni bitirilen eğitim kurumunun eğitim yılı eşdeğerine çevrilmesi ile oluşturulan değişken ile temsil edilmiştir. Buna göre okuryazar olmayanlar için 0, okuryazar olup ilkökul mezunu olmayanlar için 2, ilkökul mezunları için 5, ortaokul ve ilköğretim mezunları için 8, lise mezunları için 11, yüksek okul, fakülte ve üzeri eğitim alanlar için 15 değeri kullanılmıştır. Hanehalkı reisinin eğitimi hanenin sosyoekonomik statüsünü ölçtüğü için bu değişkenin eğitime katılımı olumlu yönde etkilemesi beklenmektedir.

3.c. Anne eğitimi: Her ne kadar baba eğitimi gibi anne eğitimi de hanenin sosyoekonomik statüsünü temsil etse de Türkiye’de bu değişkenin aynı zamanda ailenin kültürel yapısını yansıttığı varsayılmaktadır. Dolayısıyla, anne eğitimi ile eğitime katılım arasında pozitif bir bağlantı olması beklenmektedir. Anne eğitimi değişkeni hanehalkı reisinin eğitimi ile aynı şekilde hesaplanmıştır.

3.d. Tek yetişkinli haneler: Hanede tek yetişkin olması, hem ekonomik hem de sosyal açıdan çocukların gelişimini olumsuz etkileyebilmektedir. Bu değişkenin eğitime devamı olumsuz etkilemesi beklenmektedir. Bu değişken 0-1 değeri almaktadır.

3.e. Hanehalkı reisinin resmi nikâhının olup olmadığı: Evli olduğu halde resmi nikâhı olmayan hanelerin sosyokültürel açıdan muhafazakâr ve yerleşim yeri itibariyle kırsal bölgelerde oldukları düşünülürse, özellikle kızların eğitime katılımının bu durumdan olumsuz etkilenmesi beklenmektedir.

3.f. Kardeş sayısı: Hanedeki kardeş sayısı ile eğitime katılım arasında negatif bir ilişki olması beklenmektedir.

3.g. Sosyal güvenlik sistemine üyelik: Hanehalkı reisinin sosyal güvenlik sistemine üye olması durumunda “1”, diğer durumlarda “0” değerini almaktadır. Sosyal güvenlik sisteminde olmak, istihdamın kalitesini ve sürekliliğini gösterip hanede ileriye dönük olumlu beklentiler yaratacağı için bu değişkenle eğitime katılım arasında pozitif bir bağlantı olacağı düşünülmektedir.

3.h. İnternet/bilgisayar sahipliği: Hanede internet/bilgisayar olması aile zenginliğiyle bağlantılı olabileceği gibi hanenin eğitime bakışını da yansıtabilmektedir. Öğrencilerin okul başarısını da olumlu etkileyebilecek bu değişkenle ortaöğretime devam etme arasında pozitif bir ilişki beklenmektedir. Maddi gücü elverdiği halde evde internet/bilgisayar bulundurmayan hanelerin eğitime yaklaşımlarının farklı olması beklenmektedir.

4. COĞRAFİ ÖZELLİKLER

Coğrafi özelliklerin esas itibariyle bölgelerde eğitime katılım bakımından önemli bir etkide bulunduğu düşünülmektedir. Bu sebeple İBBS Düzey 1 seviyesinde bölgesel kukla değişkenler (“dummy”) kullanılmıştır. Bu değişkenlerin gözlemlenemeyen bölgesel faktörleri temsil ettiği düşünülmektedir.

YAYINA HAZIRLAYAN **AYTUĞ ŞAŞMAZ**

YAPIM **MYRA**

KOORDİNASYON **RAUF KÖSEMEN, ENGİN DOĞAN**, YAYIN KİMLİĞİ TASARIMI **RAUF KÖSEMEN**, SAYFA TASARIMI **MYRA**,
GRAFİK ÇİZİM **SERHAN BAYKARA**, BASKI ÖNCESİ HAZIRLIK KOORDİNASYONU **GÜLDEREN RENÇBER ERBAŞ, NERGİS KORKMAZ**

BASKI **YELKEN BASIM**

ISBN 978-605-4348-05-3

İSTANBUL, AĞUSTOS 2010

